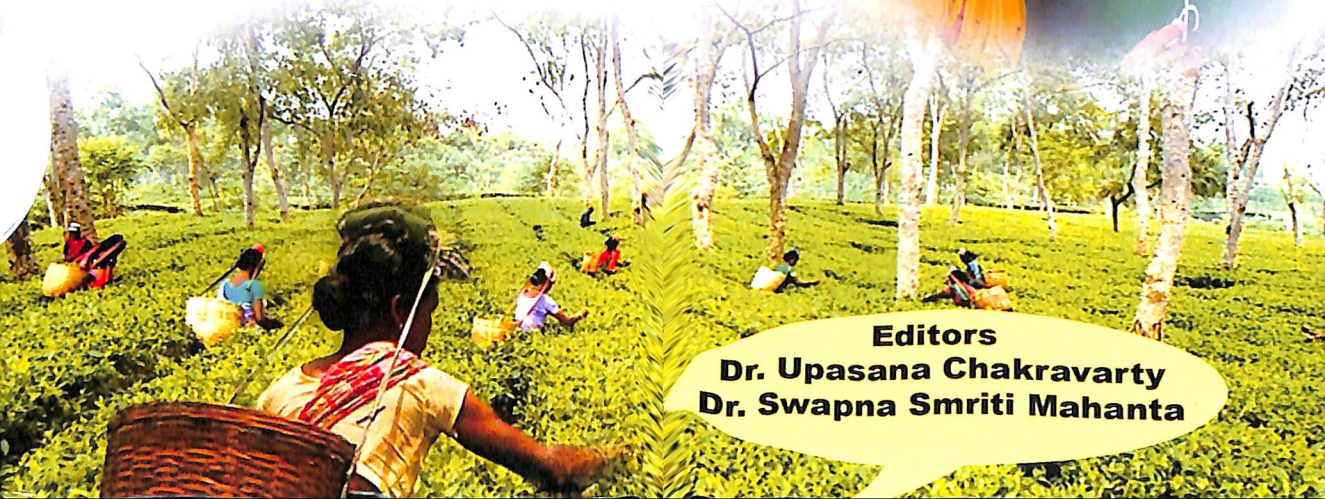

ROLE OF WOMEN IN SOCIO-ECONOMIC ASPECT OF ASSAM

Listeners
Love
openess
Supportive
Empowering
Non-judgemental
Informative
Joy
kindness
Warmth
pure
Trusting
honesty
Brave
Alive
Important
opinions
unbiased
Blessing
Courage
Compassionate
Safe
Connection
Gentle
Loving
Welcoming
Responsive
True
Understanding
Sympathetic
Peace
Comfoting
Attention
Empathy

Editors
Dr. Upasana Chakravarty
Dr. Swapna Smriti Mahanta

Role of Women in Socio-economic aspect of Assam

Editors

Dr. Upasana Chakravarty
Dr. Swapna Smriti Mahanta

K. C. DAS COMMERCE COLLEGE
CHATRIBARI, GUWAHATI - 8

A bi-lingual collection of research papers and articles based on Women's role in various socio-economic aspect of Assam, edited by Dr. Upasana Chakravarty and Dr. Swapna Smriti Mahanta and published by K. C. Das Commerce College, Guwahati.

© K. C. Das Commerce College

First Published : November, 2018

Published by : K. C. Das Commerce College

Price : 250/-

ISBN : 978-81-921278-2-8

(The responsibilities for the facts, views and conclusion and plagiarism if any, in this book is entirely that of the authors. The editors and the publisher bear no responsibility for them.)

Printed at :
saraighat printers
M. C. Road, Guwahati - 3

Editorial

The book "Role of Women in Socio-economic aspect of Assam" reinforces the importance of women empowerment without which no road to development can be properly travelled. 'Nari Shakti' or 'Nari Sabalikiran' is the power to create, nurture and transform that exist within a woman since time immemorial. In one side a woman has always been portrayed as the epitome of 'shakti'— empowerment, while the other side is a grim scenario of women without having any voice in their own lives, their aspirations are not considered important enough to be encouraged and in most cases it is observed that their hardships are submerged in terms of responsibilities as daughter, mother, wife and daughter-in-law.

However in recent times there has undergone a major transformation of women's life as a result of which the modern women are no longer confined to only household activities. They have entered in almost every field, be it home making, policy making, science and technology, sports or entrepreneurship. Various entrepreneurship programmes undertaken by Government as well as SHGs have also enabled women to be financially secured and independent. Hence, women are now realising their worth in every way and demanding gender equality and justice both at home and in the workplace.

An attempt has been made through this book to present the crucial role played by the women in handling various socio-economic aspect of Assam. This book provides a bilingual collection of research papers and articles based on women's role in various socio-economic aspects of the state of Assam. The contributions of this book belong to teaching fraternity of colleges and universities of various parts of Assam who have deeply

involved and committed towards research activities to women related issues in our society. The ground works of various writings of this book not only help the readers to explore relevant socio-economic issues related to women but also help the state and central government in making policies and preparing guidelines to overcome these issues which can be considered as the striking part of this publication.

We express our sincere thanks to Dr. Hrishikesh Barua, Principal, K. C. Das Commerce College for encouraging us with financial as well as moral support to publish this book. We also express sincere thanks to Dr. Runjun Phookun, Co-ordinator, IQAC and the entire college family for motivating us to publish this book. We express our deep gratitude and indebtedness to all those who have contributed their writings to enrich this publication. Last but not the least, we express our special thanks to the proprietor of Saraighat Printers, Guwahati for taking keen interest in publishing this book on time.

Dr. Upasana Chakravarty
Dr. Swapna Smriti Mahanta

ABOUT CONTRIBUTORS

Dr. Mridusmita Mahanta, Associate Professor, Department of English, Sonapur College

The Lady who Draws them Upward : A Case Study

[The present study focuses on the leadership of a lady in building up confidence among the normally unfocussed women with special reference to Dikchak village under Dimoria Block of Kamrup (M)].

Dr. Upasana Chakravarty, Assistant Professor, Department of Economics, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8.

Women Workers in Urban Informal Sector : A Case Study of Women Domestic Workers in Guwahati City

[This paper tries to examine the employment consequences and the economic role of women when they migrate with the family. It is based on a case study of domestic workers who migrated to get opportunity to work and survive in the city of Guwahati considering the fact that female domestics play crucial role in the survival of working class and rich class family.]

Dr. Ashima Sharma Borah, Associate Professor, Department of Management, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

Rajashree Deka, Research Scholar, Department of Commerce, Gauhati University, Guwahat - 14.

Work Life Balance of Women Teachers Working in Colleges : A Study with special reference to Greater Guwahati, Assam

[The concept of work life balance has gained demand in the 21st century from the fact that an individual's work life and personal or family life sometimes put them in conflicts as it is not possible to set priority towards either of the roles. The demands from both the roles are equally important. Giving priority to one role can be compensated by the other role. Therefore achieving a balance between the two roles is a necessity particularly for working women. This paper is an

attempt to study the views of women teachers working in provincialised colleges towards work life balance and whether they get difficulty in managing both the professional and personal or family life.]

Dr. Bipul Ch. Kalita, Assistant Professor, Department of Accountancy,
K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

Bodo Women and their Economic Role — An observation

[In this article an attempt has been made to analyse various economic activities undertaken by the bodo women in uplifting their economic livelihood at home as well in the society.]

Dr. Safiqul Haque, Assistant Professor, Department of Accountancy,
K. D. Das Commerce College, Guwahati - 8

Socio Economic Conditions of Women in Assam — Status, Opportunities and Challenges of Women Entrepreneurs

[Socio economic conditions involve combinations that are critical elements in the sustainability of settlements and the habitats on which they depend. They are concerned particularly with measures of social and economic well-being, including a) equity, b) employment status, c) income, d) economic activity and e) education. When tracked over time, these measures help us determine how to responsibly maintain and improve well-being into future. Economic growth can contribute to quality life, particularly when its benefits are distributed to those in most need. It is also clear that economic resources and capacity are needed to respond to current and emerging environmental and resource management issues.]

Dr. Prasanta Kr. Deka, Librarian, K. C. Das Commerce College,
Guwahati - 8

Women Empowerment in Assam : An Overview

[Women Empowerment is the vital instrument to expand women's ability to have resources and to make strategic life choices. Empowerment of women is essentially the process of upliftment of economic, social and political status of women, the traditionally underprivileged ones, in the society.]

Ms. Anjita Bora, Assistant Professor, Department of English, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

Dr. Ananta Pegu, Assistant Professor, Department of Economics, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

Is Women Empowerment a solution to every problem of women ?

A Study of Women Empowerment in Assam

[Women empowerment is necessary for all-round progress of the society and development of the nation at large. Women should be aware of their rights and liberties. They should equally realize that they are no longer subordinate to men. Women education is one such powerful tool which can enable women to choose between right and wrong, empower themselves with the necessary skills to seize the opportunities at hand and instill confidence and self-esteem in themselves to meet the challenges in hand.]

Deepjyoti Das, Assistant Professor, Department of M. Com, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

“A Study on the Habit of Smokeless Tobacco use by Women in Assam and its Socio-Economic Impact on the Society”

[This study analyses the prevailing smokeless tobacco consumption habits among the women in India as well as in Assam and its socio-economic impact on the basis of both primary and secondary data.]

Kuldip Sarma, Assistant Professor, Department of M. Com, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

A study on the upliftment of Women Entrepreneurs in Assam with special reference to Textile Industry

[Business enterprise increments per capital salary, way of life, capital arrangement in the retrogressive area of the nation. It is a procedure to quicken financial development by covering hazard, uncertainly, advancement, arranging and basic leadership. Here, in this research paper, a field based scenario of women entrepreneurship in Assam is introduced dissecting their different financial status.]

Dr. Kukil Borah, Assistant Professor, Department of Management, K C Das Commerce College, Guwahati - 8

Micro Finance and Empowerment of Rural Women through Self Help Group : A Case Study in Sonitpur District of Assam

[The paper hinted about the success of micro-finance and the role of SHGs in empowering the rural women. SHGs have not only improved the economic status of the women concerned, but there is also a drastic change in their social status. SHG have developed human dignity among the poor women in the area of rural development. SHGs certainly have a future role to play.]

Chaitali Das, Assistant Professor, Department of Management, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

21st Century Women in Corporate World

[This study reveals that major barrier for acceptance of women managers comes from the insensitivity of the corporate towards women's social roles and responsibilities. Although the women of north east India are setting their presence in corporate arena, still lot has to be overcome. There exist a solid glass ceiling which is resisting women's movement towards their career growth.]

Dr. Malamoni Dutta, Assistant Professor, Department of Management, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

Health Care Schemes for Socio-Economic Development of Women by Government of Assam

[Through this paper an attempt has been made to show government initiative for better health care and medical facilities to its women citizens which in turn will contribute towards better socio-economic development and prosperity of the state.]

Indrani Bhagowati, Assistant Professor, Department of Management, K. C. Das Commerce College, Guwahati - 8

A Study on the Role Played by Digital Medium in Motivating Women Entrepreneurs of Assam

[Today social media has changed the way people do business and the way they engage with their customers. With multiple social media platforms to choose from, women gets motivated and come forward to think what they can serve to become entrepreneurs. Women from Assam are also using the social medium to turn their passion into businesses. The homemakers are using the social media to fulfil their cherished dream of having productive careers.]

ড° জুৰি দত্ত, সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া অধ্যয়ন কেন্দ্ৰ, তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়
অসমত স্ত্ৰী শিক্ষা আৰু 'ঘৰ-জেউতি'

[অসমত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ প্ৰচলন আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত অৰুণোদই যুগৰ পৰাই বিভিন্ন ব্যক্তিয়ে বিশেষ ভূমিকা লৈ আহিছে। মিছনেৰীসকলে ছোৱালীৰ কাৰণে প্ৰাথমিক বিদ্যালয় স্থাপন কৰি অসমত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এক সাহসী পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিছিল। কিন্তু নাৰীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সেই সময়ত অনেক প্ৰতিবন্ধকতা আছিল। এই প্ৰতিবন্ধকতাৰ মাজতো ১৯২৭ চনত কমলালয়া কাকতি আৰু কনকলতা চলিহা নামেৰে দুগৰাকী মহিলাই 'ঘৰ-জেউতি' নামৰ মহিলা বিষয়ক আলোচনীখন সম্পাদনা কৰি উলিয়ায়। অসমত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰত 'ঘৰ-জেউতি'ৰ অৱদান উল্লেখযোগ্য।]

ড° সঞ্জীৱ পল ডেকা, সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়
স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ 'আৰ্হি তিৰুতা' : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন

[যোৱা কেইবাটাও দশকত মহিলা লেখক সম্পৰ্কে আলোচনা থকা ভালেমান গ্ৰন্থ ৰচিত হৈছে যদিও দুস্ৰাপ্য বুলিয়েই হয়তো 'আৰ্হি তিৰুতা' সম্পৰ্কত সকলোতে ভুল তথ্য কিছুমানহে সন্নিবিষ্ট হৈছে। 'আৰ্হি তিৰুতা'ৰ লেখিকা স্বৰ্ণলতা ৰায়ে এই পুথিত আদৰ্শ তিৰোতাৰ বিৱৰণ দিছে। ১৯১৯ চনত প্ৰকাশিত এই জীৱনীমূলক গ্ৰন্থখনে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত প্ৰাপ্য স্থান নাপালে যদিও স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ গ্ৰন্থখন কেইবাটাও দিশত তাৎপৰ্যপূৰ্ণ।]

ৰেৱত মহন্ত, গৱেষক ছাত্ৰ, অসমীয়া বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

অসমীয়া মহিলা কবিসকলৰ কবিতা আৰু কাব্য সাহিত্যলৈ তেওঁলোকৰ অৱদান

[অসমীয়া কবিতাৰ জগতলৈ মহিলাৰ অৱদান বুলি ক'লে মৌখিক যুগৰ কিছুমান গীতৰপৰা বৰ্তমানৰ লিখিত সাহিত্যলৈকে উল্লেখযোগ্য। পুৰুষ কবিৰ তুলনাত অসমীয়া কবিতাৰ ক্ষেত্ৰখনলৈ অৱদান আগবঢ়োৱা মহিলাৰ সংখ্যা তাকৰ যদিও প্ৰত্যেকৰে সুকীয়া সুকীয়া স্থান আছে। আধুনিক দৃষ্টিভংগী আৰু ভিন্নৰঙী অনুভূতিৰে তেওঁলোকে অসমীয়া কাব্য-সাহিত্যক চহকী কৰিছে।]

ড° ভানু বেজবৰা কলিতা, সহযোগী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, গোৱালপাৰা কলেজ
গোৱালপাৰা জিলাৰ আৰ্থসামাজিক দিশত মহিলাৰ অৱদান

[গোৱালপাৰা জিলাৰ সমাজ, সংস্কৃতি তথা আৰ্থসামাজিক দিশত নাৰীসকলৰ ভূমিকা উল্লেখযোগ্য। নানা জাতি-উপজাতি, ভাষা-ধৰ্মৰ মিলনভূমি গোৱালপাৰা জিলা। এই জিলাৰ লোক-সংস্কৃতিৰ সামাজিক, মৌখিক, পৰিৱেশ্যকলা আদি সকলো দিশতে নিজস্ব

বেশিষ্ঠ্য বিদ্যমান। কৃষিপ্রধান জিলাখনত মহিলাসকলে বিভিন্ন শিল্পকৰ্মৰ জৰিয়তে আৰ্থসামাজিক দিশত অৱদান আগবঢ়াই আহিছে।]

ড° দীপক বৰ্মন, সহযোগী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, কে. চি. দাস কমাৰ্চ কলেজ, গুৱাহাটী - ৮

অসমীয়া প্ৰবচনত নাৰী : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন

[অসমীয়া প্ৰবচনবোৰে বিভিন্ন বিষয়ৰ অভিজ্ঞতালব্ধ জ্ঞান আৰু বাৰ্তা বহন কৰি আহিছে। ইয়াৰে নাৰী কেন্দ্ৰিক প্ৰবচনবোৰে নাৰী মনৰ প্ৰেম-প্ৰীতি, উৎসাহ, বিৰহ-বিচ্ছেদ, হা-হুমুনিয়াহ, গালি-গালাজ, ধৰ্ম-কৰ্ম-বিশ্বাস আদিৰ লগতে নাৰী জীৱনৰ সৈতে জৰিত বিভিন্ন দিশৰ আভাস দিয়ে।]

কল্পনা দত্তধৰ, সহকাৰী অধ্যাপক, বাংলা বিভাগ, কে. চি. দাস কমাৰ্চ কলেজ, গুৱাহাটী - ৮

অসমীয়া আৰু বাংলা ভাষাৰ নাৰীকেন্দ্ৰিক প্ৰবাদ প্ৰবচন : এক তুলনামূলক অধ্যয়ন

[অসমীয়া আৰু বাংলা দুয়োটা ভাষাতে অনেক লৌকিক প্ৰবাদ প্ৰবচনৰ প্ৰচলন যুগ যুগ ধৰি চলি আহিছে। দুয়োটা ভাষা কোৱা লোকৰ মাজত সমাজ-সংস্কৃতি আৰু দৈনন্দিন জীৱনৰ অনেক ক্ষেত্ৰত সাদৃশ্য বিদ্যমান। আকৌ দুয়োটা ভাষা কোৱা লোকসকলৰ মাজত সামাজিক বা প্ৰাকৃতিক কাৰণতে পাৰ্থক্যও পৰিলক্ষিত হয়। জীৱন যাত্ৰাৰ এই সাদৃশ্য বৈসাদৃশ্য দুয়োটা ভাষাত প্ৰচলিত প্ৰবাদ প্ৰবচনসমূহতো পৰিলক্ষিত হয়।]

ড° স্বপ্না স্মৃতি মহন্ত, সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, কে. চি. দাস কমাৰ্চ কলেজ, গুৱাহাটী - ৮

লোকসংস্কৃতিৰ সমল অসমীয়া অলংকাৰ আৰু ইয়াৰ বাণিজ্যিকৰণত মহিলাৰ ভূমিকা

[দুটামান দশকৰ আগলৈকে অসমীয়া অলংকাৰক লৈ বিস্তৰ ৰূপত ব্যৱসায়িক ক্ষেত্ৰ এখনৰ সৃষ্টি হোৱা নাছিল। সময়ৰ গতিত ব্যৱসায়িক চিন্তা-চৰ্চাৰে অসমীয়া অলংকাৰৰ ক্ষেত্ৰখনলৈ এক পৰিৱৰ্তন আহিল। কেইগৰাকীমান উদ্যোগী মহিলাই এইক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য ভূমিকা পালন কৰিছে। প্ৰতিবন্ধকতাৰ মাজতো তেওঁলোকে অসমীয়া অলংকাৰক এক বাণিজ্যিক গতি প্ৰদান কৰিছে।]

Contents

- The Lady who Draws them Upward : A Case Study 1
Mridusmita Mahanta
- Women Workers in Urban Informal Sector : A case 11
study of Women Domestic Workers in Guwahati City
Upasana Chakravarty
- Work Life Balance of Women Teachers Working in 32
Colleges : A Study with special reference to Greater
Guwahati, Assam
Ashima Sharma Borah, Rajashree Deka
- Bodo Women and their Economic Role— An observation 47
Bipul Ch. Kalita
- Socio Economic Conditions of Women in Assam— Status, 58
Opportunities and Challenges of Women Entrepreneurs
Safiqul Haque
- Women Empowerment in Assam : An Overview 73
Prasanta Kr. Deka
- Is Women Empowerment a solution to every problem of 83
women ? A Study of Women Empowerment in Assam
Anjita Bora, Ananta Pegu
- A Study on the Habit of Smokeless Tobacco use by 93
Women in India and its Socio-Economic Impact on the
Society
Deepjyoti Das
- A study on the upliftment of Women Entrepreneurs in 107
Assam with special reference to Textile Industry
Kuldip Sarma
- Micro Finance and Empowerment of Rural Women 120
through Self Help Group : A Case Study in Sonitpur
District of Assam
Kukil Borah

- 21st Century Women in Corporate World 138
Chaitali Das
- Health Care Schemes for Socio-Economic Development 148
of Women by Government of Assam
Malamoni Dutta
- A Study on the Role Played by Digital Medium in 158
Motivating Women Entrepreneurs of Assam
Indrani Bhagowati
- অসমত স্ত্ৰী শিক্ষা আৰু 'ঘৰ-জেউতি' 167
জুৰি দত্ত
- স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ 'আৰ্হি তিৰুতা' : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন 194
সঞ্জীৱ পল ডেকা
- অসমীয়া মহিলা কবিসকলৰ কবিতা আৰু কাব্য সাহিত্যলৈ 208
তেওঁলোকৰ অৱদান
ৰেৱত মহন্ত
- গোৱালপাৰা জিলাৰ আৰ্থসামাজিক দিশত মহিলাৰ অৱদান 223
ভানু বেজবৰা কলিতা
- অসমীয়া প্ৰবচনত নাৰী : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন 235
দীপক বৰ্মন
- অসমীয়া আৰু বাংলা ভাষাৰ নাৰীকেন্দ্ৰিক প্ৰবাদ প্ৰবচন : এক 244
তুলনামূলক অধ্যয়ন
কল্পনা দত্তধৰ
- লোকসংস্কৃতিৰ সমল অসমীয়া অলংকাৰ আৰু ইয়াৰ বাণিজ্যিকৰণত 256
মহিলাৰ ভূমিকা
স্বপ্না স্মৃতি মহন্ত

The Lady who Draws them Upward : A Case Study

Mridusmita Mahanta

The time when the intellectual section of the world has been ransacked by the cognition and delusion of studies regarding issues like woman's freedom, liberty, power, property right, space etc. there still remains people who do not have the faintest idea about all these. In fact the discipline called 'Women Studies' is a literary movement which emerged out of the significance of the image of women promulgated by literature and saw it as vital to combat them and question their authority and their coherence. If the focus is directed to the mass rural folk an opposite benchmarking profile appears on the forefront.

The present study focuses on the leadership of a lady in building up confidence among the normally unfocussed women with special reference to Dikchak village under Dimoria Block of Kamrup (Metro).

The rapid incorporation of virtually every part of the world into the international political and economic community marks the end, or the beginning of the end, for isolated and some tribal communities and also for complex and archaic civilization. If this be the process of modernization, what is involved in modernization is a total transformation of a traditional or pre-modern society into the types of technology and associated social organization that characterize the advanced, economically prosperous, and relatively politically stable nation of the modernized world. Because so many aspects of the social order in the underdeveloped areas of the world do not confirm with the models set by the advanced countries,

there is room for improvement in practically any direction one looks.

The issue of women's empowerment and gender equality is at the top of agendas across the world, as gender inequality is widespread in all cultures. In developing countries, gender disparity is highly rampant compared to the developed countries. Most importantly, in Ethiopia, gender-based discrimination and inequalities are very much apparent, although the government is working aggressively towards alleviating such problems. As a result, low empowerment of women and high gender gap still impede the development process of the country. Even though the country is on the path of development in various respects, the likelihood of its sustainability is in question, given such a large gender disparity. Hence, this study reveals the need to empower women and achieve gender equality for the sustainable development of the country.

Discussion regarding the inequality between woman and man is also a demand of the time. It can appear in many different forms, it has many faces. They speak to each other and sometimes strongly encourage one another through casual connection. The root cause of such discussion may be traced back to the idea of better treatment of woman. It involved the focus on woman's well being. The Oxford Advanced Learner's Dictionary defines well being as good health and happiness.

As far the well being of woman is concerned, it is also important to take note of the extensive interconnections between the agency aspect and the well being aspect of woman's lives. It is obvious that the active agency of woman cannot ignore the urgency of rectifying many of the social influences that blight the well being of the woman and subject them to deprivation of various kinds. Thus the agency role must be deeply concerned inter alia with woman's well being as well. So, the wellbeing aspect and the

agency aspect of woman's movements inevitably have substantial interconnection. Being the agent for transformation a woman's role is to inject into her follower drops of confidence so that they can utilize it in their own work field.

A little step towards confidence generates confidence leading to confidence. Empowerment can be defined as a "multi-dimensional social process that helps people gain control over their own lives. It is a process that fosters power in people, for use in their own lives, their communities, and in their society, by acting on issues that they define as important." In the same way, women's empowerment refers to "women's ability to make strategic life choices where that ability had been previously denied them". Accordingly, empowerment is central to the processes of maintaining the benefits of women at individual, household, community and broader levels. It involves the action of boosting the status of women through literacy, education, training and raising awareness, Hence, women's empowerment is all about allowing and equipping women to make life-determining choices across different issues in the country.

Despite these connections, however, agency and well being are two quite different perspectives, since the role of a person as an agent is fundamentally different from the role of the same person as a patient. It is of course true that the agents may have to see themselves, at least to some extent, as patient as well. For example the old admonition, 'physician, heal thyself, is an invitation to the physician to be both an agent and a patient.

But these do not alter the additional modalities and responsibilities that are inescapably associated with the agency of a person. An agent has an active role in pursuing valuable goals, and while these goals would typically include, among other objects, the person's own well being. The agency role can, thus, be much broader than the promotion of self welfare. In a family in the Indian setting the role played by women cannot be defined in one

single arena. Contribution in terms of works from both men and women makes a household. But a traditional Indian household proves the participation of women in maintaining the house requires added energy on the part of women both physically and psychologically.

No need to stress upon the fact that the traditional status and role of woman in an Indian society have always been considered lower than that of man. The history proves that this has closely been related to Indian kinship and economic system. It assigns a subordinate and secondary role to woman in the family leading to her position in the society. Increased awareness through education as well as exposure to the different parts of the globe has injected iconoclastic attitude towards woman in general. The changed attitude resulted in the utilization of the strength and courage of women in society. C Chakrapani and S Vijay Kumar (1994) in their book *Changing Status and Role of Women in Indian Society* (MD Publication Pvt Ltd, New Delhi) opines :

Due to technical advancement and social development the structure of family organization is changing. These substantial changes have created new challenging role and status for Indian women especially for the middle class women. (p-2).

A woman has to adjust with the psychological transformation in different phases of her life especially in the pre marital and post marital ones. In the recent years the political and social dimension has promised equal rights and privilege to the Indian women. But the implementation depends on the cultural and socio-economic milieu in which the women are moulded in their lives. For a smooth and harmonious development in a multi caste and creed society such promises cannot work in a desired way. Situations differ. Discussions or rules cannot reach the majority of people who form the working force of the country. In these

contexts, the question of well being of women remains utopian. They worked like old boots. To get to the bottom of such scenario attempt was made to study the life of a lady in a village named 'Dikchak' near Sonapur. Dikchak, a Karbi dominated revenue village under Dimoria Development block is situated to the south of National highway 37, almost 40km away from Guwahati to the west. The evolution of the village is a legendary story. The King of Dimoria had selected certain subordinate kings for the easy administrative function of his vast kingdom. Such a king was the king of Barkuchi. Earlier, the inhabitants of the village performed religious rites and social activities under the guidance of the king of Barkuchi. It raised a sort of discrepancy. Then the king of Dimoria gave a 'Dakhar' to them and asked them to perform such activities on their own. This very fact is related with the name of the village. In karbi language, 'dik' means to take and 'chak' means to give. Hence the name of the village is 'Dikchak'.

From a primary data collected from the village it is revealed that the population is divided according to religion, caste, community, etc. according to the data , 41 households are there and the total population is 250. The male-female ratio is 49:41. The population density is 54 per square kilometer. The education scenario in the village is very bleak. It is worth mentioning here that only one boy passed HSLC ten years back. But now the academic scenario has been improved. There are graduates and a few numbers of college students. Almost all the people were engaged in the traditional type of agriculture. There is no electricity.

Less scientific measure was taken in connection with drinking water facility and sanitary facility. By witnessing the heterogeneous aspect and entire panorama of the village, it was observed that the village cannot cater the need of the present day world. In one word it can be said that this is an imbecile and fragile village.

The author got attached with the activities of the village Sonapur college has undertaken certain extension activities to enlighten the village with some community development programmes. During the tenure a lady named Promila Teron came forward to alleviate her village and her fellow men. It is important to note that she is lame and walks with difficulty. While conducting social service camps like cleanliness drive, road repairing, trainings on vermiculture, mushroom preparation of jam and jelly Promila Teron led her villagers both male and female to be active participants of all these programmes.

Very interestingly, women play a vital role in the socio-cultural activities of the Karbi community. Especially in the agricultural fields, the major roles are performed by the women folk. The duties like carrying the seeds to the paddy fields to initiate the act of sowing the seeds in the fields are done by women. At the time of reaping also, a girl of about 9-10 years of age is shown all kinds of religious honour and is given the right to touch full grown paddy plants with a sickle. It is only after that both male and female start to reap the crop. While offering pujas to their deities the women have the right to place the votive offerings on the alter at the time of worship.

Promila Teron aged about 40-45 years is physically handicapped. That does not prove to be a hindrance for her in her mission. The presence of multiple voices in her was noticed when she organized the lunch for the college students participated in the cleanliness drive in the village. With no prior preparation the villagers were summoned to join the students and the programme was executed with great success. She compelled the men folk to come forward with chopper, brooms and other necessary articles. It was she who rightly felt the need for the wellbeing of her village. Encouraged by her initiation, help, co-operation and the leadership quality the college authority decided to adopt other community development programmes. Promila turned to be an

agent in the whole process. She performed the role of a catalyst. She understood the potentialities of her women. Possessing confidence on oneself and in others are not the same consideration. In the words of Aruna Goel (2009) Promila understood :

They possess unlimited potential energy in the form of physical, mental and social capacities. Without women home, society, nation and human existence would collapse. There is no work on this earth which women cannot do. What is required is to tap this potential energy and change them into kinetic energy to make life meaningful for women in particular and humanity in general. Therefore, there is a need to understand women potentialities and develop them which would result in automatic empowerment. (2009:26)

The greatest success was achieved in the trainings on mushroom cultivation. Within two years from the training period the majority of the women could sell mushroom products in the nearby markets. Earning a few coins was not the only achievement they felt to have gained, rather exposure to public spaces happened to be the most motivating factor for them. Access to public places and physical activity helps them to steal some valuable moments from their daily activities. Sushama Sahay's (1998) words find apt reference here :

Organising is a slow and continuous process of enabling a group of people to perceive common interest and acts collectively. Organising around work has both occupational and locational aspect. Occupational aspect involve dealing with the specific problems of each occupation separately and focusing on specific occupation as the basis on organizing people. Locational aspect involves dealing with the issues of particular Geographical location and focusing on specific needs of that area as the basis of organizing people. (p.70)

The applicability of 'locational' aspect in the present study explicitly clarifies the need of a strong support from someone

among their own people. Understanding the multiple need for the poor rural women is possible by one who passes maximum time with them. For Promila, realizing the problems of her people finally generates the sense of responsibility towards her society. Only an iconoclastic attitude towards the solution of the primary problems deep rooted in cultural orientation can see light over perennial darkness. In such situation there is no scope to understand the deprivation of either man or woman from their own standpoint.

With respect to vermiculture, Promila set up the first pit in her own yard and helped other ladies to do the same in their own households. The males too provided their co-operation a lot. Though it was difficult at first to gather them for the training process, incessant house to house motivation by Pramila finally results in a successful completion of the training process. The initiation was done by the college authority with the help of Agriculture department of Assam. Setting up of a unit for vermiculture was certainly a costly business and that too for the villagers of Dikchak because such an endeavour demands changing pattern in their habit. There was, in fact, an increase in group behaviour leading to the engagement within public sphere. Public spaces are an important component of the communication system that provides exposure to diverse messages, brings people into contact to discuss their needs and interests, and helps people recognise their commonalities and accept their differences. Promila serves as the linkman for the public connectivity.

Almost all the villagers are engaged in the traditional type of agriculture and some of them are wage labourers. Promila Teron requested the college authority to help the young girls with some other training so that they are engaged and can earn something. Then they were provided with some sewing machines and weaver's loom. During Bihu these ladies step into the markets with their home made gamochas, the hand woven cotton towel. Gamocha is

primarily used for wiping the body. The bigger in size ones are used for wrapping around waist by the male especially in rural areas, though other garments has taken its place during the recent years. Another use of Gamocha for the purpose of showing honour and respect to people has gained much importance in the present socio-cultural milieu. Floral pattern at the edge express the beauty of the weavers which was highly applauded by Mahatma Gandhi during his visit to Assam. The ladies of Dikchak village were asked to prepare gamocha during the time Bihu, the national festival of Assam. The outcome was outstanding.

Trainings on preparation of jam and jell were also provided by the faculty members of the college. It is an encouraging factor that at present the villagers are engaged in these activities on their own.

As far as the educational scenario is concerned, according to the survey done around 2004-05, the percentage of individuals below primary level was 29.43%, primary school going or passed was 36.44%, M.E. School going or passed was 24.29% and under HSLC is 9%. Hence, the people of the village were also provided with all the necessary help for uplifting their educational level. The village has experienced a better scenario in the recent years.

Promila realized the need of her own society. The change that she has been trying to forward to her society as an active agent is neither temporarily nor spatially isolated. It will transform their own lives and lives of other women, and indeed the lives of everyone in the society,- women, men and the children. She is their voice. She is an active agent not only in doing things but in assessing priorities, scrutinizing values formulating policies carrying out programme. The women begin to learn to engage themselves in economic activities. They learn to manage times for other works beside their household activities.

But the question is how far these women are conscious of their empowerment, status, authority, rights etc. They are happy with their present life styles. During the survey in the village no case connected with dispute regarding man-woman conflict was noticed. Under the leadership of Promila, these people are gaining confidence in themselves unknowingly. They feel themselves empowered. Empowerment being a developmental and continuous process involves a lot of changes through which an individual or a group may gain greater control over the factors and decisions influential the condition of their life. In a broader sense of the term empowerment can be understood as woman's sense of self worth, their right to have access to opportunities and resources .their right to have the power to control their own lives both within an outside to home , and their ability to influence the direction of social change to create a more just social and economic order. If these be the simplest meaning of women empowerment then Promila Teron is silently working to attain such a state for the welfare of her society.

Reference :

1. Goel, Aruna. (2009). 'Woman Empowerment : Myth or Reality'. New Delhi : Deep and Deep Publications PVT Ltd.
2. Sahay, Sushama. (1998) 'Women and Empowerment: Approaches and Strategies'. New Delhi : Discovery Publishing House.
3. Sen A. (2005). 'The Argumentative Indian'. Delhi : Penguin Books.

Women Workers in Urban Informal Sector : A case study of Women Domestic Workers in Guwahati City

Upasana Chakravarty

Introduction :

The concept 'informal sector' was first defined as that part of the labour-force in urban areas which is outside the organized labour market. It comprises the mass of ricksha pullers, hotel boys, shoeshine boys, construction workers, domestic servants, barbers, washer-man, thelawala, panwala, street wendors and others. Informal sector in the urban areas is the major source of employment in the formal sector. Owing to its capital intensive character, is very slow to absorb the increasing rate of growth of labour force. The urban informal sector plays a crucial role in providing sources of livelihood particularly to the rural migrants and several low income households residing in urban slums. The urban informal sector gives readymade employment market to the rural migrants. Usually, the origin of informal sector is attributed to the massive out flow of surplus labourers from the agricultural sector in the rural areas. These rural migrants form a substantial part of the urban poor in informal sector.

Women constitute nearly half of the human population on the Earth. Almost in all societies, women are considered inferior to their male counter-parts. The problem of the status of women involves equality between males and females. The women throughout the world have been considered the second sex-the

inferior sex. If we look around, it is obvious that women in general and especially poor women are enclosed and brought up in the culture of silence. Their life starting, continuing and ending up in the darkness of silence. Amongst those who are left out of any social protection system in India, and amongst those who are poor, women form a major group. Women dominate those forms of work that are unregulated and unregistered, found in most of the so-called 'informal economy'. Statistical data of NSSO round (64th round) shows that the informal sector in India employs about 90 percent of the country's work force and 97 percent of its women workers. Many of these women workers are primary earners for their families. Their earnings are necessary for sheer survival.

Table - 1 : Relative size of Informal sector in India

Sector	Agriculture			Non-agriculture		
	Male	Female	Person	Male	Female	Person
Rural	90.6	95.0	93.4	73.0	64.1	71.3
Urban	88.3	97.7	92.5	68.3	60.1	66.9

Source : YOJANA October 2014 (Based on NSS Employment-Unemployment Data, 2009-10)

From the above table the rural-urban differences in the figures are not spectacular. The other surprising pattern relates to the gender differences. The proportion of women workers engaged in the informal sector to total women workers is lower than its male counterpart though one would have expected it to be otherwise.

The creation of a dynamic & self-sustaining informal sector is due to emergence of urban agglomerates which is mostly fuelled through rural migrants. Migration in India is mostly influenced by Social Structures and pattern of development. Uneven development is the main cause of Migration. Migration in India is in existence

historically, but, in the context of Neo Liberal Globalisation assumes special significance, for Trade Unions and Civil Society. As a consequence of the neo-liberal policies followed by the successive governments, there are serious income disparities, agrarian distress, inadequate employment generation, vast growth of informal economy and the resultant migration from rural areas to urban, urban to urban and backward to comparatively advanced regions in the most appalling conditions. As per the census of the year 2011, more than 20 million people migrated to other states seeking livelihood. It is estimated that, the present strength of interstate migrants is around 80 million persons of which, 40 million are in the construction industry, 20 million as domestic workers, 2 million as sex workers, 5 million as call girls and somewhere from half a million to 12 million in the illegal mines otherwise called as “small scale mines”. It is estimated that at present around five and a half million Indians are working in the oil exporting countries of middle-east and another 2 millions in the developed world. 92% of the domestic workers are women, girls and children and 20% of these females are under 14 years of age, as per a study conducted by an organization called “Social Alert”. There is a perceptible phenomenon in this migration, that is, the tremendous increase of women workers migrating either individually or in groups to find work. They are travelling very long distances even for short-term employment, in the absence of any prospect or promise of employment, still they are migrating. This is a disturbing trend, as in the event of not getting employment, they end up as victims of sexual abuse. Even if they get employment, they have to work under inhuman conditions (Madhumathi, 2013).

Women workers in the informal economy consist of the most vulnerable working segments in society. They came from a marginalised population whose legal, economic and political status limit their ability to demand their rights. These women include

domestic workers whose social and economic contributions to the society are invisible to the public, the law and policies of the country (John, 2013). Low-income women workers, especially in the informal sector form one of the most vulnerable groups in the Indian economy. The reasons for their vulnerability are irregular work, low economic status, little or no bargaining power, and lack of control over earnings; need to balance paid work with care for children and home work, little or no access to institutional credit, and lack of assets. Unequal gender relations assume a very important role in defining their insecurities. In terms of employment, Domestic servants are the largest sector in India after agriculture and Construction. Most of the employment in Domestic workers are migrant labour. The working hours are from sunrise to sunset. The working day of women often stretches from 14 to 16 hours, combining house work and working in others houses, women are paid very less wages. The work place is unsafe. The workers have no social security, compensation to injuries, access to drinking water, and health care.

Migration of women remains more or less unexplored as it is often viewed as more domestic and private, which is outside the sphere of production. Nevertheless, of late, it is increasingly being recognised that women are no longer passive movers, who follow the male household heads. Migration for domestic service is largely a female driven phenomenon, where migration is primarily due to employment availability of women. The conditions of work in domestic service are deplorable with long working hours, low pay and absence of job security (Pamela, 2001). Recent literature on migration has not only shown that female migration is on the increase, but also that movement of women is complex and varied. Though women are increasingly migrate independently and for economic reasons, family migration or joint migration with the husband still continues for the majority of women's move in India. The employment implications of those women who migrate with

the spouses are not much discussed in the literature on migration of women. It has generally been argued that family rather than work considerations take on the greater importance for women when making migration decisions. This paper also tries to examine the employment consequences and the economic role of women, when they migrate with the family. It is based on a case study of Domestic workers who are migrated to get opportunities to work and survive in the city of Guwahati. Female domestics plays crucial role in the survival of working class and rich class families.

Methodology

The present study is based on both primary as well as secondary data. Primary data has been collected from 100 respondents which were selected on purposive sampling basis through a structured personal interview schedule. The respondents are women engaged as domestic servant in household of various part of greater Guwahati. The secondary data has been collected through relevant books, journals, magazines, internet surfing etc.

Conceptual definition of Domestic work

The term domestic service is difficult to define, as the duties of the domestic servants are not so well defined. In common parlance, the term is defined as a person who is engaged in part time or full time domestic work in return for remuneration payable in cash or kind for a fixed period. The terms of employment may be expressed or implied. Domestic service is becoming a major and growing informal sector activity in the urban areas, especially in big cities. It is one of the informal sector activities where the conditions of work are disgusting with long working hours, low pay and absence of job security. The modern system of domestic work is an outgrowth of the system of slavery, though its nature, functions and relations have undergone considerable changes over time. In India, the institution of domestic service is not of recent

origin. Domestic work has strong links to the system of slavery and evidences and references to these are available in the histories of all civilizations. The social and economic history furnishes ample information that Domestic Work was the occupation of the Sudras and slaves not only in ancient period .But also through out the medieval ages right up to the nineteenth century. Domestic slavery of some form or another existed in practically all parts of India till ActV of 1843, which finally abolished slavery. While slaves in the urban areas performed most of the domestic work. Where as in rural areas, it was chiefly confined to the serfs. The data on the number of DW's though sketchy, are found as an inevitable part of the feudal landlord system and the colonial British rulers. The caste division of the society ensured the landlord the service of different castes in performing different domestic duties. the fact that this was not seen as a separate occupation is evident in that there was no caste or Jati, which was associated with the occupation. The contemporary demand for domestic workers is very different from the traditional system of domestic help. Urbanisation and industrial development is believed to have encouraged the growth of domestic service, as it produce a servant employing middle class and a surplus of unskilled workers .The increased importance of domestic service has been seen as a result of transformations in class relations and the development of new life style combined with unprecedented mobility of labour. The new middle class has seemingly developed a life style which has increased the demand for domestic service. The feminization of domestic work is also associated with the advent of smaller households where the pattern became that of single servant households. It is found that among all categories in the informal sector, earnings of domestic servants are lowest and their problems are many. They are being employed generally for household tasks which include washing utensils and clothes, fetching water,

sweeping and cleaning house along with a few outdoor tasks like irregular marketing, grocery shopping, ration drawing even childcare activity. In fact, many of these women are looking after more than one household but spend more time and work far more for their employer's than work in their own household. In many studies the focus has been on women's labour participation in agricultural and allied activities often erroneously considered to be only form of paid work available to the women of lower strata. In many rural areas female labourers work as domestic servant, often combining this employment with agricultural work on a seasonal and even daily wage basis (Kothari, 1991). Hence, domestic work contributes a substantive type of employment and generation of earnings for many women. As the number of female workers in the informal sector has gone up considerably, it implies employment opportunities for them in the formal sector have become restricted. On account of easy availability of low paid labour in the informal sector, there is every possibility of more and more economic activities in this sector. Therefore, an attempt has been made in this study to trace out the problems associated with the process of women participation as well as the manner in which working women's lives in the informal sector in the city are being affected by the process of economic development and social change. Domestic work was largely a male job in the post-independence period as men dominated rural –urban migration [Mehta, 1960]. Overtime, domestic service has become more feminised. Due to the lower social status attached to domestic work, migrant workers are found to dominate the activity, especially in cities, who are mostly first or second generation migrants. The growing demand for domestic workers has also resulted in regular flow of domestic helps from particular pockets of out migration. The lack of any formal skill and training requirement and the flexibility in employment are some of the factors, which ensure a regular and increasing inflow of domestic workers.

Domestic workers in Guwahati

Globalisation has contributed positively to migration flow all over the world and the flow of temporary migrant workers from all parts of the world to all directions is increasing. With this the movement of unskilled women workers from developing countries to developed countries, and from underdeveloped regions to most developed cities and towns is a common phenomenon, in which most of them migrate for occupations such as domestic work.

Guwahati is one of the fastest growing cities of India. Guwahati being the gateway and business hub for the entire northeast, people do migrate from different states and union territories of our country for the sake of professional jobs in Industries, service sector and for other types of business deals. In the same way, the uneducated, unskilled people will also migrate to Guwahati to undertake menial jobs in the informal sector, viz, construction Industry, to work as domestic workers and to undertake other low paid jobs. Within the state (both from rural and urban part) or in neighboring states of West Bengal and Bihar will bring in lot of people to Guwahati in search of menial jobs in the unorganised sector. In the process, they earn low wages and tolerate harsh working conditions. Domestic workers probably form one of the most vulnerable groups. Broadly there are two systems of domestic workers in the city in the form of the live-in and the live-outs. Among live-out's, again there are two types i.e. Full Time and Part Time Domestic Workers. Live-in maids are full-timers, who stay either in the servant quarters or within the house of the employer. The live-outs are those domestic helpers, who report at their employer's house in the morning and return to their homes in the evening. In these live outs, there are Full time domestic workers, who work through out the day in a single house. They stay since morning to evening. The part-time domestic workers are those who work for 2-3 hours in different houses. Domestic service is a highly scattered and unorganised activity hence no scientific sampling techniques could be used in selecting

the sample workers. In view of this, the scope of the study was limited to selected localities, specially the residential areas of the city namely Maligaon, Santipur, Bharalumukh, Ujanbazar, Chandmari, Noonmati, Ganeshguri, Dispur and Beltola area. The study is based on the household survey of 100 domestic workers in these localities. Women constitute the major chunk of part-time domestic workers in Guwahati. In the case of domestic work there exists a strong preference for female workers. Much more than the issue of femininity attached to the jobs, it is the security considerations of the employer households, which makes the occupation largely female dominated. With the increased number of crimes in the city involving domestics, there is a growing insecurity among the employers. As the risk is found high when male domestics are employed, there exists a strong preference for female workers. However the degree of femininity is found to vary across operations, within domestic service. Domestic service is also influenced by the social and cultural notions on the appropriateness of type of workers for particular work pushing the socially backward migrants into domestic service.

Table - 2 : Distribution of domestic workers

State / Region	No. of workers (%)
Different regions of the state	56
West Bengal	14
Bihar	30
Total	100

Source : Field Study

The above table shows that a large no. of domestic workers are from from different regions of the state, especially from rural underdeveloped regions [56 percent], followed by Bihar (30 percent) and West Bengal (14 percent).

Table - 3 : Distribution of domestic workers by age-group

Age-group	No. of workers (%)
Below 20	06
20-40	61
40-60	33
60 and above	Nil
Total	100

Source : Field Study

These workers are mainly in the age group of 20-60 years (94 percent) – as shown in Table-3 while most of the domestic workers belong to Hindu community (88 percent), 10 percent of them belong to Christians (basically they are mostly converted from Hinduism) and the rest are Muslims. This has been observed from their names and the information gathered from the respondents during discussions.

Table - 4 : Distribution of domestic workers by caste

Castes	No. of workers (%)
Schedule Caste (SCs)	60
Schedule Tribe (STs)	10
OBCs	16
General	14
Total	100

Source : Field Study

Caste wise distribution of workers shows that a majority of them belongs to down trodden sections of the society, SCs (60 percent), followed by OBCs (16 percent), scheduled tribes (10

percent) and 14 percent belong to general castes (belong to very poor family from the rural areas). Most of the people who migrated from Bihar and West Bengal are scheduled castes and those who migrated from the backward regions of the state belong to scheduled schedule tribe, general and other backward classes. They also revealed their economic status, poor living conditions, average income of the family, education of their children, illness among family members etc. All these factors clearly reveal that the domestic workers are the most vulnerable sections of the society., irrespective of the caste and community, all domestics are suffering from various identical problems like low income, mal nutrition, illiteracy of their children (unable to send to schools) etc. Their major income goes to food and essentials, rent, medicines, expenditure on education of their children etc.

Migration particulars

Domestic work is also seen as occupation, which enables the urban working class family to survive, an important component of the aggregation of individual means of survival in the urban informal sector. In the present study, similar pattern of migration inducing factors in the general population in the other parts of the country have been observed. Table-5 shows the reasons for migration of the respondents. Out of 100 respondents, majority of which (42 percent) migrated seeking better employment opportunities in the city. It is a push factor that led to this type of migration. Another 27 migrated due to marriage which is quite common in a country like India where the girls after marriage necessarily migrate from parents place to in-laws place to join the husband. Another 18 migrated due to poverty. 10 respondents, who migrated, because of other reasons, includes droughts, floods, and under development of their places and other natural calamities in their native places. It is very easy to get absorbed in the informal sector since it requires less skill and investment and no educational

qualification too. Most of the migrated female workers (in survey) became the main bread earner (75% of the total respondents) as their husband or other male family members either unemployed or employed in urban informal sector with low wages and high income insecurities.

Table - 5 : Reasons for Migration

Reasons	No. of respondents
Marriage	27
Better employment opportunity	42
Poverty	18
Children's education	03
Others	10
Total	100

Source : Field Study

Working conditions, Hours of works, Wages and Relationship with the employer

“In domestic service, work cannot be subjected to any comparative tests, since it has the character almost unique in wage paid industry, of being carried on for use, not for profit and the settlement of wages remains an individual bargain between employer and employed” (Madhumathi, 2013). As domestic work differs from all other occupations, hence there exist a distinct characteristics compared to other wage earning jobs. The important distinction is related to the indefiniteness in wages, working hours and conditions of work. Wages vary across locations and geographical areas depending on the economic and social characteristics of the employers and employees. Again, since domestic work involves a number of activities, wages vary depending on the type of domestic work that a particular employee

is entrusted with. Thus, one of the characteristics of domestic service is that the relationship of employer and employee is indefinite and unorganised.

Table - 6 : Type of work performed by the Respondents

Type of work	Frequency
Cooking	35
Cleaning clothes	55
Cleaning vessels & utensils	90
Sweeping & swabbing	87
Looking after children & taking them to school	45
Looking after elderly and sick	40
Miscellaneous work	85

Source : Field Study

Above table shows the kinds of tasks the maidservants do in their work. These multiple tasks involve mainly cleaning vessels, sweeping and swabbing, washing clothes and taking care of the employer's children etc. The major tasks performed by the maidservants are cleaning vessels (90 percent). Sweeping the house and swabbing (87 percent), washing clothes (55 per cent). Cooking is a very important activity in every house. In the survey, it is observed that the maidservants do perform as a cook in many houses along with the usual works like cleaning vessels, sweeping and swabbing, and washing. But the percentage is very less, it is 35 as most of the houses in the city the well-off class use the modern gadgets such as washing machine, micro woven etc. to reduce the work burden But they help in other activities in the kitchen during special occasions like festivals, birth days of the employers' children etc. Besides, most of the domestics (45 per cent) drop employers children till the bus stop where the school

bus arrives in the morning and picking them while they come after the school and look after the children at home. 40 percent of the Domestic workers who care for the sick and the elderly in the employers' house. Though these respondents do not perform all these tasks together, they perform at least three or four tasks. Their main work areas are washing, cleaning and sweeping. Another major area is taking care of the employers' children as well as their elderly parent, showing that in the modern urban families do not have enough time to take care of their children and parents and therefore this is one of the reasons for employing maidservants. Apart from this, they also perform other miscellaneous works at times which include each and every small work within the household for which the employers do not have time.

Table - 7 : Wage distribution of the Respondents

Wages (Rs. per month)	No. of workers
Below 1000	22
1000-2000	70
Above 2000	8
Total	100

Source : Field Study

In Assam though Government ensures minimum wages for unorganised workers through some policies with the help of Labour and Employment Department, these policies never implemented for the domestic workers. Wages received by these workers is one of the lowest paid occupations as shown in the Table-7, which is not sufficient to maintain an adequate and decent standard of living in the city like Guwahati. Among all the activities where respondents are engaged, activities like cooking and looking after employers' children and elderly parent occupies

the upper strata and those involved in cleaning, washing and sweeping belongs to the lower strata. Thus, the wages given to the domestics depends upon the type of work they undertake. As per information during the survey, as domestic work involves more of personal relationships, payments are sometimes paid in kind than in cash also. In addition to wages, sometime they receive pecuniary benefits such as clothes old as well as new, allowances and donations for festivals and other occasions. These are found to supplement the wage income, which is most important form of compensation. Though a good proportion of respondent receive benefits than wages, many of them were not receiving anything more than wages.

Table - 8 : Distribution of Working Hours of Respondents

Working hours (per day)	No. of workers
Live-out's :	
1-3 hrs	07
3-5 hrs	17
5-8 hrs	55
8-10 hrs	07
Live-in's	14
Total	100

Source : Field Study

As already mentioned, domestic work is featured with unlimited and irregular working time. This feature has perfectly observed during the survey period. The working hours of respondents were found too long, though the average working hours must be 8 hours as per Industrial Act 1948. The largest proportions of workers have daily working hours from 5 to 10

hours are 62 percent. Workers have shown a preference for part time rather than full time. In the present study 14 percent are live-in's, they will have extra work load, apart from their regular assigned works, they have to do all other works exist timely, the nature of those works varies from family to family. Full time workers, as they stay with the employer are seen as unfree as their services may be required any time during the day. The expenses on food, rent clothing and education of their households in the city are unaffordable, and given the low wage rate for domestic work, the worker has to struggle throughout the day. Own household chores, transportation and matching the time schedule of different houses add to the tensions of these workers. The tendency to take up maximum number of jobs (due to increasing job and income insecurity) and the need to follow strict time schedules put these workers on pressure, the time schedule of a typical part time worker which is shown in the Table no.-9. The burdens of work at home combined with work at the place of employments place these workers in a worse situation. The workers have to get themselves acquainted with the varied requirement and temperaments of the employing households for which each worker has to adjust to the requirements of the various members of several households.

Apart from the unduly hours of work required in domestic service, it was also observed that there is a woeful lack of stand regarding holidays, servants day offs and sick leave for at workers. Workers do not have any fixed number of leaves and extended leaves very often have the risk of losing wages too. Besides, only few respondents reported of some medical aid by their employers. All these clearly show a great deal of insecurities in domestic service, service tenure are not fixed and are mostly left to the employer to terminate the worker at any point of time. Given the economic pressures and difficulty in finding fresh and better work, workers do not tend to leave jobs. Among the respondents only 5

per cent of the workers surveyed were found to have left job on their own, when they get good opportunities. Above all, sexual harassment is yet another serious issue faced by these workers which range from sexually coloured remarks/ gestures, unwanted physical contact, molestation and even rape. Thus, growing income insecurities coupled with comparative social disadvantages add to the vulnerability of these domestic workers.

Table - 9 : Daily work profile of the live-out Respondents

Time spent for daily routine work	Category of work
6.00 a.m - 6.30 a.m	Doing household activities at home like cleaning, cooking getting ready their children for school/work, etc.
6.30 a.m -1.00 p.m	Travel from home to work place & Paid domestic work in 4-5 households on an average.
1 p.m- 3 p.m	Travel from work place to home & household activities at home.
3.30 p.m – 8 p.m	Travel from home to work place & Doing domestic work in 3-4 households like Cooking, attending to children and family, dinner etc.
8.30 p.m onwards	Again look after own household activities and preparation for the next day

Source : Field Study

Conclusion and Suggestion

The stigma of social inferiority was found among all the workers. The organisational status of the domestics was found poor, they are Scattered all over the city and are highly individualized. Workers are also found to lack organisational

initiatives. Since they are mostly the migrants, they have little opportunity to develop group sensitivity. They comprise of people from different communities, having widely different cultural and religious affiliations. Moreover there is no homogeneity the group as regards age and family status. In this study the age category of these workers ranges from 16-55 years with different positions in the family. This means that the interests of the group differ and hence cannot be seen as a single homogenous group. The indifference among the workers to organise can be related to the personal relationship that exists in the job. Even workers themselves see collectivity among domestic workers as inappropriate. This is due to the fact that there exists wide variation in conditions of employment from house to house. While a majority of domestic workers are unhappy about the conditions of work, there are a significant proportion of the workers who are happy and enjoy better position. There are many cases workers were satisfied with me employers and highly dissatisfied with others. Workers consider that their existing privileges will be threatened by forming the association and hence wants to keep away from organisations.

For many workers, domestic service is not yet a regular employment and is engaged only for selected and limited period. As these are mostly migrants, their interest is to make as much money as possible in a limited time and the aim is to go back to the native places even though in reality this may not occur. This short-term interest in the job is also found to hinder the organisational move of the domestics. Added to this is the fact that most of these workers are females, and as in the case of any other female labour, the social problems in organising are high.

The National Commission on Enterprises in Unorganized Sector is established by the Government of India in 2004 to frame rules and regulations to safeguard the interests of workers. The

outcome is yet to be seen. On the basis of the analysis made in the present study, suggestions may be laid in the following manner :

- Emphasis should be laid down on rural development and rural employment so that people may not migrate to cities. It will reduce the subsistence migration to the cities and ensure the long term success of relocation programmes.
- Since women comprise the majority of the population below the poverty line and are very often in situations of extreme poverty, given the harsh realities of intra-household and social discrimination, macroeconomic policies and poverty eradication programmes will specifically address the needs and problems of such women.
- To create more awareness about women education in urban slums, the government should promote higher educational facilities. There should be special incentive packages for women education.
- Domestic workers are not within the scope of any labour welfare laws as the household and home are perceived as non-industry entity (SC decision 1978). Hence, the process of mobilising domestic workers is complex and long term. To begin with, this would involve empowering domestic workers. This is possible only when the right to form collectives is granted. The understanding of collective bargaining power can bring about this change as there has to be a sense of solidarity among them to challenge ill treatment or unfair wages.
- Proper education could help them realize their situation. They have to unite to raise their voices in front of the public as well as Government. There are very few organizations in India that raise the voice in support of

domestic workers, these are : i. All India Domestic Workers Union (Their lobbies go for minimum wages, payment of wages, weekly rest and annual leave periods, as well the establishment of a servant registry), ii. Delhi Domestic Workers Union (Their demand is to accept Domestic Work as Work and Domestic Worker as Workers and lend it the dignity and reorganization of labor. And iii. The National Consultation on Domestic workers organized by NCW (National Commission of Women). These types of Organizations are very urgent in this present situation of Assam too. Rally, public meeting, advertisement etc. have also needed to draw attention of the State Government to take necessary steps to protect these workers from any form of violence. If the Labour department takes initiatives in better way, it will be a boon in the days to come.

Reference :

1. Anjum.Saba (2011), Women Workers in Informal Sectors, The Women Press, Delhi-110007.
2. Bhuyan, Zona (2013), "An Urban Spatial analysis of the Women in the informal sector of Greater Guwahati city of Assam, India" Online : <http://www.spaceandculture.in/index.php/spaceandculture/article/view/21/12>. (Accessed on 18.06.2018).
3. Chowdhury, Utpal (2006), Informal Sector in a Developing Economy, Anmol Publications Pvt. Ltd, New Delhi.
4. John, K.(2013), "Domestic Women Workers in Urban Informal Sector", Abhinav, Online : abhinavjournal.com/images/Arts-&Education/Feb'13/1.pdf (Accessed on 20.06.2018)
5. Madhumathi, M (2013), Women in Urban Informal Sector— A Study of domestic workers, Abhijit Publications, New Delhi.

6. Maiti, D. and Mitra, Arup (2010), “Skills, Informality and Development” Institute of Economic Growth Working Paper 306, Delhi.
7. Mehrotra, S. T. (2010), “A Report on Domestic Workers : Conditions, Rights and Responsibilities —A study of part-time domestic workers in Delhi”, Online : www.jagori.org (Accessed on 18.06.2018).
8. Mitra, Arup (2013), Insights into Inclusive Growth, Employment and Wellbeing in India, Springer, New Delhi.
9. Mitra, Arup (1994), Urbanisation, Slums, Informal Sector Employment and Poverty : An Exploratory Analysis, D. K. Publishers, Delhi.

Work Life Balance of Women Teachers Working in Colleges : A Study with special reference to Greater Guwahati, Assam

*Ashima Sharma Borah
Rajashree Deka*

Introduction :

Work life balance is an important concept in the field of human resource management. Today human input is assumed to be the greatest asset to any organization. Maintaining the quality of such human input rises from maintaining the quality of work life perfectly. Rise in the quality of work life would help employees' well being thereby the well being of the whole organization.

Clark (2000) defines work life balance as the satisfaction and good functioning at work and at home, with a minimum role conflict. According to Greenhaus (2003) it is the extent to which an individual is equally engaged in and equally satisfied with his or her work role and family role. While Dundas (2008) argued that it is about managing and juggling efficiently between job and all aspects of personal matters.

Therefore, work life balance may be defined as the balancing of time allocated for professional work and personal work by an individual in such a way that a comfortable state of life could be achieved by discharging his/her responsibilities. In other words work life balance may mean and be achieved if an employee is able to fulfill their primary priorities towards their employment as well as their personal or family duties satisfactorily. A good work life balance can lead to satisfaction in professional and personal

work and they become motivated. They have better control over how to manage the work pressure of both the professional as well as personal or family life effectively.

When there is imbalance in the work life it may lead to frustration, stress, dissatisfaction towards work responsibilities and in turn poor health conditions. Therefore, maintaining work life balance is important for personal health and also for improving the efficiency in work performance.

About Provincialised colleges :

Provincialisation means taking the liabilities for payment of salaries including dearness allowance, medical allowance and such other allowances as admissible to the employees of similar category and gratuity, pension, leave encashment, etc. as admissible, under the existing rules, to the employees of the State Government serving under the Government of Assam.¹

Provincialised colleges means the colleges provincialised under the “Assam College Employees (Provincialisation) Act, 2005” which are distinct from the Government Colleges in Assam.

Significance of the study :

In spite of an increased access and participation of women in all sectors of education, at the higher education level, even in the 21st century, India is one among the Commonwealth countries with the lowest percentage of women (below 20%) at senior managerial level. And these few women have to face the challenges like, changing trend of higher education in teaching which demands up to date knowledge, creativity and practical skills, the ability to make informed judgments, proper use of technology in teaching and learning etc. Many times a woman teacher faces

---

1. Phukan, G. C. (District and Sesion Judge) Retd. “Education Manual (Assam)”, Assam Law House, Guwahati - 3, Assam, 4th Edition (2016) P. 289.

various difficulties in maintaining a balance between personal and professional life. They have to work for long hours both at home and outside the home. Sometimes due to long working hours, poor working conditions, lack of support and cooperation from family members and also on the part of the organizations they work, they find difficulty in balancing professional and personal or family life. Therefore, the researchers want to throw some light on how the women college teachers in provincialised colleges in Greater Guwahati maintain a balance despite of various challenges.²

Literature Review :

Bryant R. M. and Constantine M. G. (2006) made a study on 'Multiple Role Balance, Job Satisfaction and Life Satisfaction in Women School Counselors'. The study revealed that greater multiple role balance ability was associated with greater satisfaction with life. Thus, women school counselors, ability to effectively manage multiple roles in their lives seems beneficial to their overall psychological well-being. Again higher job satisfaction was predictive of greater overall life satisfaction among women school counselors.

Bell et.al (2012) in their study on 'Job stress, Well being, Work life Balance and Work life Conflict among Australian Academics' indicated that high levels of job stress tend to decrease work life balance and increase work life conflict among a variety of occupations across the globe, including academics.

Delina G. and Raya R. Prabhakara (2013) in their study on 'Work life Balance in working women' reveals that married working women find it very hard to balance their work and personal life irrespective of the sector they are into, the age group they belong to, the number of children they have and their spouse's

-
2. Bhansali, K., Ramachandran, P., Parekh, H. "Women and Governance of Higher Education" Manual - II, University Grants Commission, New Delhi (2008)

profession. They find it hard to steal out time for their own hobbies or leisure activities and maintain friendship or extended relationships.

Sundaresan Shobha (2014) in her study on 'Work life Balance— Implications for working women' revealed that burden of excessive work, the need to fulfill others' expectations and not having time for themselves are the prime factors affecting work life balance of working women. As a consequence women suffer from job burnt out, experience high levels of stress and anxiety, are unable to realize their full potential and also do not enjoy harmonious family life.

Mari et.al (2015) in 'A study of Work life Balance among the college teachers' highlights the issues connected with work life balance of faculty in educational institutions. The study reveals stress due to dependents, role clarity, co-worker support, family culture, working hours, flexibility, head support have impact on work life balance. It also concluded that in try to balance domestic life and professional life they undergo severe stress and work under pressure would result in poor performance in the institution as well as domestic life.

Objectives of the study :

1. To study the perception of women teachers working in colleges towards the work life balance.
2. To study whether women teachers get difficulty in managing both personal and professional work.

Research Methodology :

Research Design : The study is descriptive in nature which has been carried out to know the factors that influence work life balance of women teachers working in colleges and whether they get difficulty in maintaining a healthy work life balance.

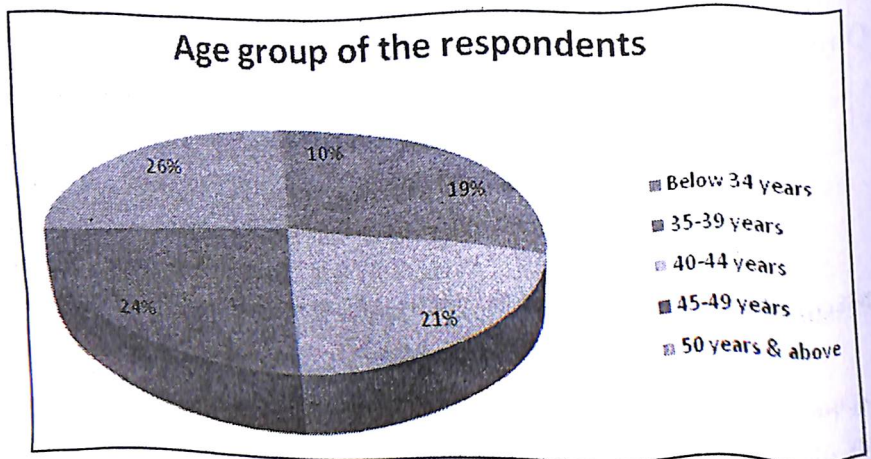
Sample size and sampling technique : Although there are a number of colleges in Guwahati city, but the researcher has selected 6 provincialised colleges conveniently viz. B.Barooah College, Pandu College, Pragjyotish College, L.C.B. College, Handique Girls' College and Arya Vidyapeeth College. For the study random sampling technique has been adapted with a sample size of 72 women teachers.

Source of data and tools for data collection : Data have been collected from both the primary as well as secondary sources. A self constructed questionnaire has been prepared for collecting primary data from the respondents. Moreover personal discussions were held to gather better information and views about physical working facilities. Secondary data have collected from books, journals, magazines etc. and also from using internet.

Data analysis : Data collected from the survey has been analyzed and presented with the help of Pie Chart and Bar Diagrams.

Data analysis and interpretation :

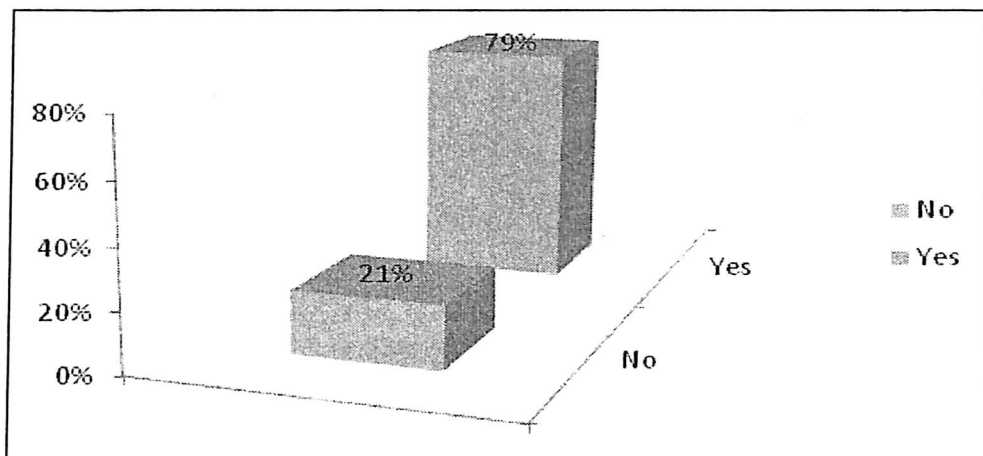
Figure - 1 : Age group of the respondents

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

All the respondents are married women teachers. From the above fig.1, it has been seen that 10% of the respondents are belong to the age group of below 34 years, 19% of the respondents fall between 35-39 years, 21% of the respondents fall in the age group of 40-44 years, 24% of the respondents' age fall between 45-49 years and 26% of the respondents belong to the age group of 50 & above years. From the above information inferences could be drawn that highest percentage of teachers belong to the age group of 50 years & above and 45-49 years respectively which means they have more experience towards work life balance.

Figure - 2 : Representation of responses towards getting assistance from immediate supervisors

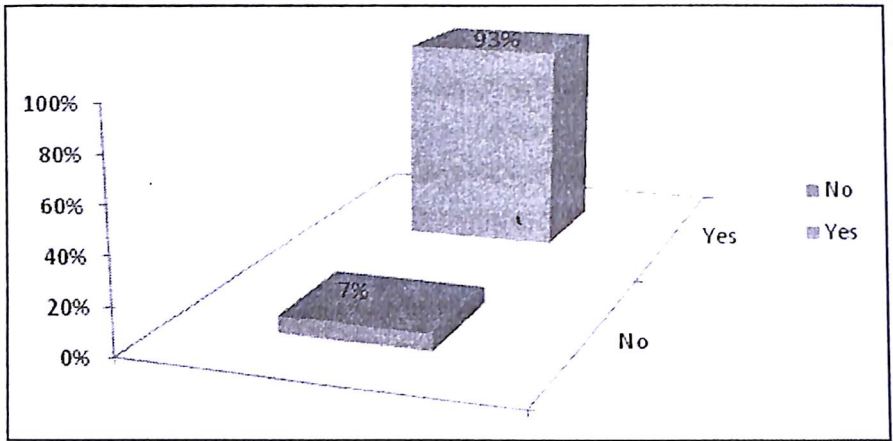

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

Interpretation :

From the above diagram it is clear that 79% of the respondents get assistance from their immediate supervisors when they need and 21% of the respondents have reported that they do not get support from their supervisors.

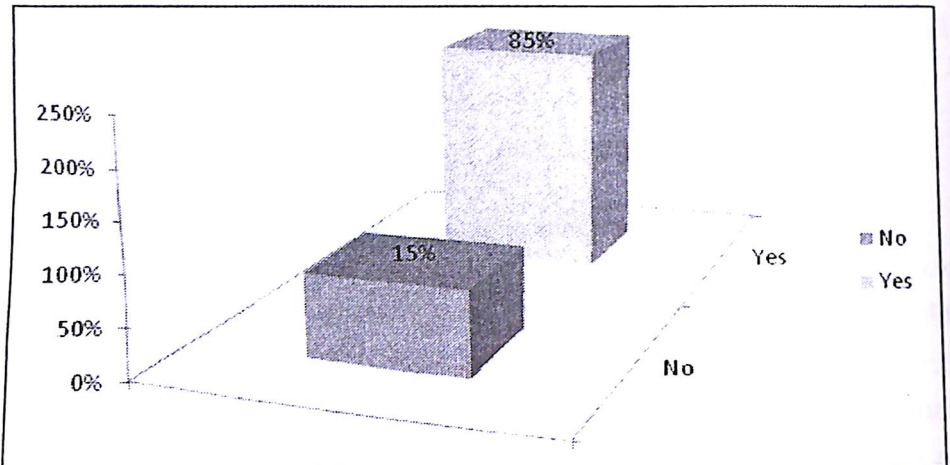
Figure - 3 : Responses towards getting cooperation from colleagues

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

Of the respondents 93% of women teachers get cooperation from their colleagues and very insignificant portion of respondents i.e. 7% respondents do not get cooperation from their colleagues.

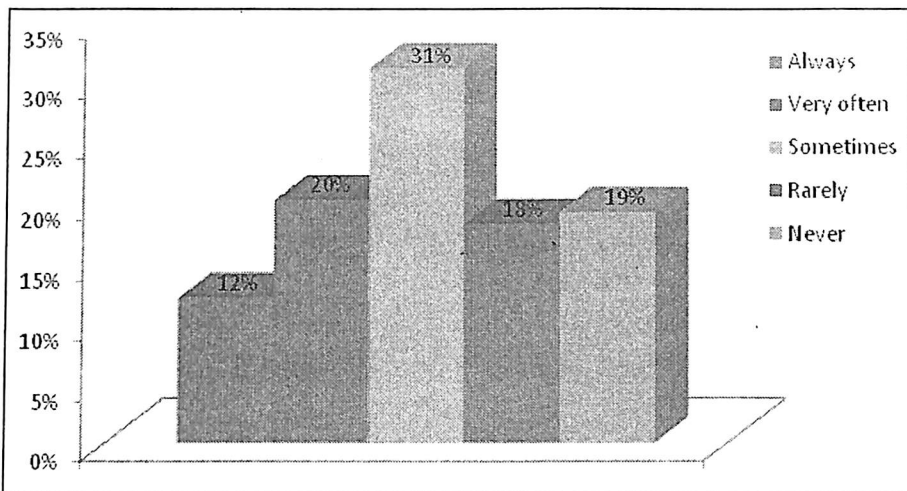
Figure - 4 : Responses towards getting support from family members in household matters

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

From the above diagram it is clear that 85% of the respondents get support from the family members in household matters where as 15% respondents do not get support from family members in household matters. Getting support from family members in household matters is an important factor for work life balance of women teachers.

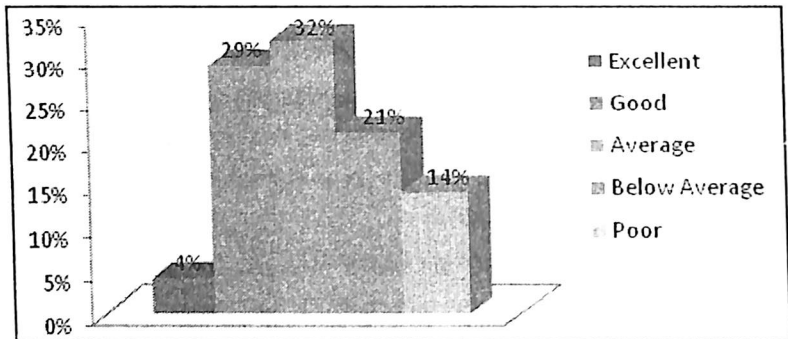
Figure - 5 : Responses towards how often women teachers skip breakfast due to juggling for personal and professional work

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

The above diagram shows that 12% of the respondents always skip breakfast due to hurry in time for work, followed by 20% of the respondents very often, 31% sometimes and 18% rarely where as 19% of the respondents never skip breakfast at all. Therefore inferences could be drawn from the above information that 19% respondents could manage time effectively in comparison to others.

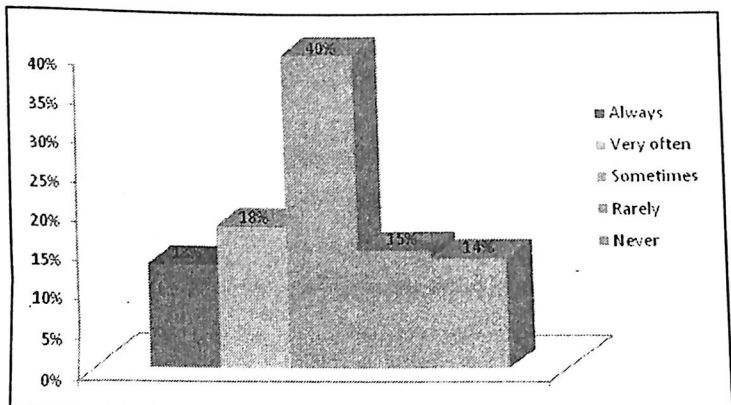
Figure - 6 : Responses towards canteen facilities within the college campus

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

From the above figure it was found that 4% of the respondents think canteen facilities within the college campus is excellent, where as 29% of the respondents think it to be good followed by 32% as average, 21% as below average and 14% think it poor. Taking excellent, good, average as positive and below average and poor as negative inferences could be drawn that 65% of the respondents are satisfied with the canteen facility within the college campus; where as 35% of the respondents are not satisfied with the canteen facility and the quality of food offered.

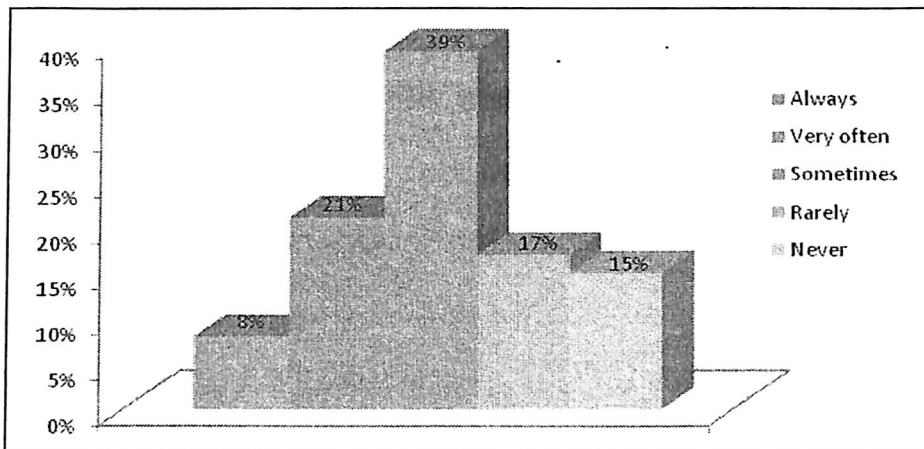
Figure - 7 : Representation of responses towards women teachers don't get time for doing exercises regularly

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

Doing regular exercise is important for becoming fit and healthy. From the data it is clear that 13% respondents always do not get time for doing exercises regularly, 18% of the respondents agreed that they do not get time very often, where as 40% sometimes, 15% rarely and 14% never respectively. From the above analysis it could be said that 69% of the respondents (taking sometimes, rarely and never as positive views) are able to make themselves fit mentally and physically by doing regular exercises and have better time management capability in comparison to other categories of respondents.

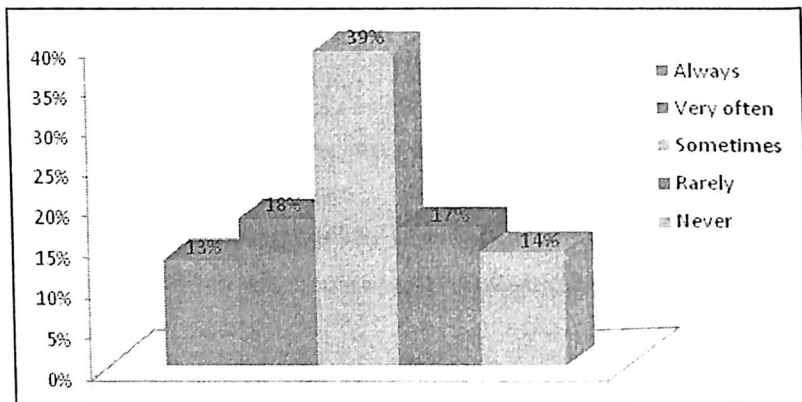
Figure - 8 : Responses towards do not get time for relaxation and doing recreational activities

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

From the above figure, it could be understood that 8% of the respondents always do not get time for relaxation, 21% have reported very often. Whereas 39% of the respondents have said that they sometimes do not get time for relaxation, 17% have reported rarely and 15% have responded for never. Getting adequate time for relaxation is important for women teachers unless it may lead to higher stress and thereby poor health conditions.

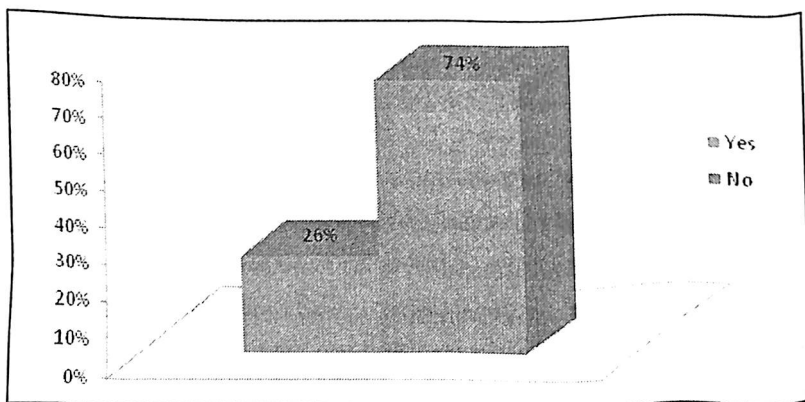
Figure - 9 : Responses towards do not get quality time to spend with family

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

From the above diagram it can be seen that 13% of the women teachers do not get quality time to spend with family members, 18% have agreed for very often, 39% of the respondents sometimes do not get quality time for family members, 17% responded for rarely and 14% said never which means that 14% women teachers are able to spend quality time with their family members.

Figure - 10 : Responses towards getting difficulty in managing both personal and professional work

Source : Survey conducted during the month of November, 2017

From the diagram it is clear that 26% women teachers find it difficult to manage both personal and professional work, whereas 74% women teachers do not have any difficulty in managing both personal and professional work.

Findings of the study : From the above information, the following findings have been revealed.

- Aged women teachers have more experience towards professional and family work and hence they have better work life balance in comparison to others.
- A supportive supervisor is always expected by all. Although from the study it was found that 21% of the women teachers do not get assistance from supervisors when they need.
- Majority of respondents have good relationship with their colleagues, although a few i.e. 7% of them do not get cooperation from colleagues.
- Getting support from family members in household matters is an important factor in work life balance. Still some women do not get cooperation from family members. From the study it was found that 15% of the women teachers do not get support from family members in household matters.
- The study also revealed that 12% of women teachers always and 20% of them very often skip breakfast due to hurry in time for work.
- 35% of the women teachers are not satisfied with the canteen facility and the quality of food offered.
- 31% of the women teachers (taking 13% always and 18% very often) do not get time for doing exercises regularly.
- 8% of women teachers always and 21% very often do not get time for relaxation and doing recreational activities.

- 13% women teachers always, followed by 18% very often do not get quality time to spend with family members.
- Lastly, 26% of women teachers get difficulty in managing both personal and professional work.
- From the study it was also found that there is no crèche facility for the working mothers.
- Departmental common rooms are also not equipped with all up to date facilities. Moreover common rooms are not spacious enough in some colleges to do departmental activities properly.

Suggestions : The following suggestions are provided for women teachers working in colleges for better improvement in work life balance.

- The college authorities should concentrate on providing good canteen facility, supplying healthy and hygienic food at reasonable prices for all; so that in case any teacher skips breakfast at home can have it at college and frequent skipping of breakfast will not impact on health of the women teachers if they get quality food in canteen.
- For working mothers there should have crèche facilities within or near the campus of the colleges. Hence it is suggested that the college authorities should provide this facility so that a working mother needs not to worry about neglecting her child or become stressed for leaving her child at home. This will decrease their anxiety for children and boost in their performance.
- Doing regular exercise and getting relaxation through yoga are become a real pleasure, hence the colleges should provide gym, yoga and sports facilities for teachers to make them mentally and physically fit and creative and they could live a cheerful life.

- Colleges should conduct stress management programs, health check up camps etc. time to time for better work life balance of women teachers.
- Quarter facility should also be provided nearby the colleges to the women college teachers, particularly those who reside far away from the location of their college, so that time can be saved. Non availability of quarter facility restricts women's time to prepare for teaching, allow less leisure time and less motivation as extra time adds to their journey from home to college and from college to home.

Conclusion :

A good work life balance is an essential factor for any employee as it relates to their effectiveness and satisfaction at work. It can reduce mental and physical ill health of employees. College teachers are amongst the most important professionals as they can mould the academic life of the students to the desired level and thereby shaping the future of a nation. So they must be satisfied with their profession particularly the women teachers since they have dual responsibilities towards work and family life. If they are unable to strike a balance between the work and family then it may have negative impact on teaching and learning as well as in families. Support from both the angles (i.e. from family members and on the part of the college) is necessary for women teachers for work life balance. It is in the interest of the college authorities to adapt such policies that allow women to balance their working lives with their personal needs.

Reference :

1. Bell et.al. (2012) : 'Job stress and work life balance among Australian academics'. E-Journal of Applied Psychology, Vol.8 No.1. P.25-37.

2. Bryant R.M. and Constantine M.G. (2006) : 'Multiple Role Balance, Job Satisfaction and Life Satisfaction in Women School Counselors', Professional School Counseling, Vol.9 No.4 P. 265-271.
3. Clark S.C (2000) : 'Work/Family Border theory : A New Theory of Work/Family Balance', Human Relations, Vol. 53 No. 6 P.747-770.
4. Delina G. and Prabhakara R. Raya (2013) : 'A study on Work life Balance in working Women'. International Journal of Commerce, Business and Management, Vol. 2 No. 5 P. 274-282.
5. Dundas K (2008) : 'Work life Balance : There is no 'one size fits all' solution. Managing Matters. Graduate College of Management, Southern Cross University, New South Wales, Vol.3 P. 7-8.
6. Greenhaus J.H. (2003) : 'The relation between work family balance and quality of life. Journal of Vocational Behaviour, P.510-53.
7. Mari et. al. (2015) : 'A study of Work life Balance among the college teachers'. International Journal of Innovative Science, Engineering and Technology, Vol. 2 Issue : 7 P.127-132.
8. Peeters et. al. (2005) : 'Balancing work and home: How job and home demands are related to burnout. International Journal of Stress Management, Vol. 12 No. 1 P. 43-61.
9. Sanyal Joyjit (ed.) (2018) : 'Managing Human Resources at Work Place in the 21st Century' Global Publishing House India.
10. Sundaresan S. (2014) : 'Work life Balance— Implications for working women'. International Journal of Sustainable Development, P. 93-102.

Bodo Women and their Economic Role — An observation

Bipul Ch. Kalita

Introduction :

The theme of the International Women's Day on March 2017 was "A Day without a Woman. The objective of the theme was if a woman in India was to take a day off then the economy would face a serious setback as more workforce is involved by women both in organized and in unorganized sector.

Women constitute an integral part of the society and actively participate in the socioeconomic development process of the society. Women of the present day has extended her foot in every sphere and excelled through the same. She has broken the boundaries restricted to the house-hold work and has flourished throughout the world with flying colours. However, the role played by women is almost always underestimated and has not been assigned sufficient importance.

Though education plays a major role in the development of the individual, but even the illiterate women with good intellect shows good attitude towards practical life. From house-hold work to agriculture, a woman has added to the productivity of the country without her literacy. The net productivity of the women is much more than the men, as they manage both the home and outside work in a well-managed way.

Women in India are comparatively backward socially, economically and politically compared to other countries. Assam is one of the eight states of North East India and bordering 7 states like Arunachal Pradesh, Manipur, Meghalaya, Mizoram, Nagaland

and West Bengal. With a geographical area of 78,438 sq. kms. i.e. about 2.4 percent of the country's total geographical area, Assam provides shelter to 2.57 percent of the population of the country. Assam has a population of 31,160,272 as in 2011 census, of which 15,954,927 are males and 15,214,345 are females. The sex ratio (females per 1000 males) is 954 and the female literacy ratio is 67.27 percent (Devi M. Tineshowri, 2013).

About Bodo People in Assam :

Bodo is one of the ethnic groups of the Brahmaputra Valley of the North East part of India with its distinct identity and rich cultural heritage. At present in Assam there are 2.5 million bodo people as per 2011 census. Bodo people are recognized as a plains tribe in the Sixth Schedule of the Constitution of India. They are originated from Mongoloid racial group. Their major economic activities are agriculture and allied activities. But it is a very serious matter that Bodo community is suffering from some serious economic and social problems like insufficient infrastructural facilities and economic backwardness, negligence of woman education, superstitions etc. which are standing as hindrances on the way of development.

The social structure of Bodo is generally considered to be of patriarchy. But though often considered in this way it is not completely patriarchal in character. Socio-cultural life of the society is equally controlled by women, as by men, with their active participation in various economic activities in the society. Their position is never regarded inferior to that of man. The role played by them in the society cannot be ignored rather highly acknowledgeable. Simply, it can be said that they are pure, brave, active, tolerance, free, faithful and affectionate. The Bodo women can take a decisive role to uplift the economic status of the community. Generally the women section of the Bodo community is very active in household as well as in economic activities. They

are born weaver, skilled in agricultural and allied activities but the modes of operation of economic activities are primitive in nature. The causes behind it are low rate of literacy of the women section in the community, low rate of capital formation of the community etc. That is why, women section of the community generate low rate of income in their economic activities.

Objective :

To highlight the role played by Bodo women in economic development of their society.

Methodology :

The study has been undertaken based on both primary and secondary data. The primary data were collected from 40 women respondents of 'Madlabori' Village, an economically backward village in Nalbari district of Assam. Out of the total 92 households, these 40 women respondents were selected randomly. The Secondary data were collected mainly from books and internets.

Background of the study :

Throughout the centuries, the Bodo settlements are predominantly in the rural areas and their economy is mainly based on the typical agriculture and allied activities. In fact, this situation is still prevalent with only a minor deviation in some urbanized pockets in recent time. The British officials and the American Missionaries, who worked among them during the early 19th Century has profusely praised their agricultural expertise. Capt. Butler in his 'Sketch of Assam' described them as "the best cultivators". They irrigate their lands to a great extent from hill stream. In fact the Bodo cultivators along the foothills of Darrang, Kamrup and Goalpara districts still do so and pay cess to the Bhutan officials. The man and woman equally labor hard in all agricultural activities (Roy, 1995). Bodo women are traditionally

linked with land and nature. 62.28% of the Bodo women are engaged in various economic activities (Das, 2012). If the role of women in Boro society is seen it can be analysed that in Boro society the daughters do not have right to property. They are, however, the custodians of the granary, poultry and piggery of the family. During the time of cultivation and in all rituals related to it, they play the main role. In all agricultural activities the women of the family have to take the major portion of burden as worker. They are very laborious and a strong workforce to support all domestic activities. In a traditional Bodo family, there is no distinct division of labor in terms of gender. Besides agriculture, another related economic activity in which the Bodos have a natural propensity is animal husbandry, particularly rearing of pig and poultry farming but hardly meant for commercial purpose. The Bodos, mainly their womenfolk have another economic activity of weaving.

They use to produce 'eri' and 'muga' cloth besides different cotton clothes in their handlooms for family use. 'Eri' and 'muga' clothes are very popular among the non-Bodos also. The 'endi' cloth is very popular as warm wrapper (though the demand has reduced now). Thus the traditional Bodo economy is based on these above activities, which is done within the family by the sole participation of the family members, mainly by women.

Thus, this article depicts the contribution of women towards household works in a traditional Bodo family. In household activities, women have a significant involvement. From normal household works to the paddy field, they remain busy all throughout the day. But, these are hardly considered in economic terms. The recent Bodoland Movement has inspired the Bodo women to adopt certain traditional family activities in a commercial manner but without disturbing their normal family work schedule. Thus, by generating income, while in one hand they are contributing for the family economy on the other hand

they have achieved an earning member's empowered status. This empowered status has given them a right to have a say in the decision-making process of the family. Though Bodo women can take a decisive role to uplift the economic status of the family still their poor educational status is standing as a hindrance on this way.

Table - 1 : Respondents' Social Characteristics

Age Groups (in yrs)	Female	P. C.
25-34	3	7.5
35-44	8	20
45-54	15	37.5
55-64	11	27.5
65 & above	3	7.5
Total	40	100
Marital Status		
Married	32	80
Unmarried	4	10
Widow	4	10
Divorced	—	—
Total	40	100
Education		
Up to class X	33	82.5
Class X to XII	6	15
Above class XII	1	2.5
Total	40	100

Occupation		
Family economic activities	40	100
Govt. Service	—	—
Others	—	—
Total	40	100
Income (monthly)		
Up to Rs. 6000	5	12.5
6001 – 9000	16	40
9001 – 12000	12	30
Above 12000	7	17.5
Total	40	100

In terms of age, most of the respondents belong to age group between 45 to 54 i.e. 37.5%. Furthermore, there are 27.5% respondents whose age group belongs to 54 to 65 years. It indicates that women of middle age undertake various economic activities. With regard to marital status, most of the respondents' i.e. 80% married and only 10% unmarried and 10% widow against no divorced women. In respect of education, most of the i.e. 82.5% respondents' education level is below 10th standard. It seems that both women are educationally backward. In respect of occupation, 100% respondents' activities are family activities. No one has any Govt. service. As regards annual income, most of the respondents' i.e. 40% respondents' annual income is between 6000 to 9000.

Discussion & Analysis :

Livestock farming :

Live stock includes the domestic animals, which are useful for the family, be it as a tool for the work force for domestic activities or as food item. Thus, in every family cattle, pigs and

poultry are the most, common domesticated livestock found. As family property, the women look after these animals and birds. At the same time, these were hardly considered as a way of income generation by itself but only as tools of agricultural activities or food item for the family. But in a changing perspective of the family economy, the women have started these traditional activities in a commercial manner so that they achieve financial gains for the family and can get rid of dependency factor. The following table shows the dependency of bodo women of the sample village on livestock :

Table : 2

Activities undertaken	No. of respondents (women)	Percentage
Rearing of cattle	4	10%
Rearing of pigs	10	25%
Rearing of poultry	3	7.5%
Rearing of duck & pigeon	8	20%
Rearing of cattle & pigs	12	30%
Rearing of both pigs, duck & pigeon	2	5%
Rearing of cattle, duck & pigeon	1	2.5%
Total	40	100%

It has been observed that bodo women generate income from rearing of domestic animals and birds. But majority of women gets income from rearing of pigs, ducks & pigeon.

Household and cottage industries

The art of rearing Eri silkworms, spinning and weaving are the most popular household and cottage industry of Bodo

indigenous people. They are born weaver and almost every house possesses loom. It is presumed that half of the clothes used in their day to day life are woven by the womenfolk. They are the symbol of handloom and art of spinning too. They rear silk worms i.e endi, muga etc. In the very beginning they collect the eggs and utmost care is taken for feeding the worms with a continuous supply of fresh endi leaves. They spin out the yarn (Golden cocoon) in their own 'thaokhri' (spinning machine) and weave to meet the requirement of clothes in the family. And they earn money selling the clothes woven by them at a reasonable price in the local market and handloom expos'. In this way, Bodo women also help in family progress reducing financial burden to a great extent. It is not necessary to say that they have a great heritage of traditional skills in weaving. During Bwisagu festival (spring time festival) Bodo damsels present their Aronai (Roje phali) woven by themselves to their dear ones as a symbol of love. In the society, it is generally believed that a girl who is not expert in weaving is not considered fit for a bride. She may not be selected for the marriage for not having this weaving skill. Hence, in order to get married every girl start learning to weave from very early age.

Following table shows the weaving activities undertaken by bodo women & girls of the sample village :

Table : 3

Weaving activities undertaken	22	55%
Weaving activities not undertaken	18	45%

It has been observed that majority of the respondents are engaged in weaving activities not only for their own use but also for commercialization.

Honey bee farming (Apiculture) and Mushroom cultivation

Beekeeping is a form of agriculture that involves management of bee colonies for production of honey and wax. It

is an important activity that helps rural communities to raise additional income to improve their livelihoods. Tribal bodo women are also involved in bee keeping activities for their economic livelihood. But there are some activities that women can not carry out such activities like hanging of beehives, beehive construction and repair as well as harvesting of honey. Some of the reasons given for refraining from these activities are- lack of skills, bee sting phobia, cultural constraints (taboos) that prohibited them from climbing trees and the fear of falling from a tree. Therefore, men take major activities in bee farming. However, it has been observed that no respondents have undertaken bee farming and mushroom cultivation in the sample village.

Commercial Production of Rice beer

In a traditional Bodo family, rice beer(Zou) production is a normal household work to be done by the women in the family. As per traditional belief, it is the woman who is supposed to prepare the rice beer to meet the family requirement because she only knows the preparation technique. In fact, the Bodos traditionally believe rice beer (Zou) as a gift of God for the protection of human life on earth. It is used for worshipping god, for receiving the near and dear ones, for simple merry making and celebration of different social festivals and even used as medicine for treatment of certain very common diseases like abdominal disorder. Thus, it is an indispensable part of the Bodo socio-cultural life. The women who normally prepare rice beer for family consumption have now adopted it as a commercial venture. It has been observed that only the economically weak and educationally backward families are engaged in this activity of selling rice beer. Out of the total 40 respondents 16 .i.e. 40% of the respondents women replied that they produce rice beer not only for their consumption but also for selling purpose.

Involvement in various business activities :

The women are expert in the art of making different kinds of handicrafts. The handicrafts works of the Bodo women include the various kinds of bamboo and cane works, like eating vassals, water container, rice for reserving beer, drinking mug and other household products. They are also engaged in cocoon rearing, tailoring, selling of green vegetables, fruits, phitha (cake made from rice powder), meat and fish, selling puffed rice, country liquor etc. The reason for undertaking such works is poverty of the family and in many cases the reluctance of their husbands to undertake family responsibility. As the urbanization and modernization have influenced the society to some extent, presently, Bodo women are seen engaged in some businesses as agent of some brands (companies) like Oriflamme, Amway, Tiens etc. where agent to consumer direct selling of the products is practiced. Nowadays they make groups like club, self-help-group, NGO, Mahila Got (Committee) etc. to get themselves financially secured. Today, women in every villages of Bodo society have their mutual groups as well. Out of the total 40 respondents 12. i.e. 33.3% of the respondents women replied that they are engaged in making various kinds of handicraft products and also other small businesses.

Fishing :

Bodo women are also expert in fishing. They use traditional tools in catching fish. They catch fish not only for their own consumption, for selling purposes also. They sell both raw fish and dried fish (own made) in the local markets which gives them financial support for their economic livelihood.

Conclusion :

From the above discussion it has been observed that in Bodo women is playing an important economic role in their family as well as in the society. Their participation in various activities and social affairs shows that they enjoy high status in their own society

too. They are well equipped with skills for cultivation, cottage industry, animal husbandry, handicrafts works, etc. But still they are very traditional in their way. In the changing perspectives, if they are provided with scientific techniques of doing work in modern way, their attempt will turn into a great success. For this central and state government should come forward to make them more beneficial providing them training and financial help as required so that they get inspired more and more to engage in their activities and make themselves economically sound. This initiative if taken by the Government then that section of people will not only be benefitted but also it will be another source of income for the government.

Reference :

1. Bodoland Silk Directory, 2014
2. Brahma, K. : “Aspects of Social customs of the Bodos”.
3. Das, M (2012).: “Tribal women of Assam — A Social Geographic Perspective”, EBH Publishers (India).
4. Devi M. Tineshowri, (2013) : “ Women Status in Assam”, Journal of Business Management & Social Sciences Research (JBM & SSR) ISSN No: 2319-5614 Volume 2, No.1. (Accessed on 02.08.2018)
5. Kachari Sastri Ram, (2016) : “Socio Economic Status of Bodo Women and Their Roles”. EPRA International Journal of Climate and Resource Economic Review. ISSN: 2347 – 7431: 4.282. Volume 4.
6. Roy B. K. (1995) : “Problems and Prospects of Tribal Development of North East India”. Inter-India Pub., New Delhi.
7. Swargiary Detsung (2015) : “Participation of the Bodo Women in Agricultural and Allied Operations” : A Case Study of Baska District of Assam.
Online : <http://scholarsimpact.com/english/wp-content/uploads/2015/08/004.pdf> (Accessed on 02.08.2018).

Socio Economic Conditions of Women in Assam– Status, Opportunities and Challenges of Women Entrepreneurs

Safiqul Haque

Introduction :

Socio economic conditions involve combinations that are critical elements in the sustainability of settlements and the habitats on which they depend. They are concerned particularly with measures of social and economic well-being, including a) equity, b) employment status, c) income, d) economic activity and e) education. When tracked over time, these measures help us determine how to responsibly maintain and improve well-being into future. Economic growth can contribute to quality life, particularly when its benefits are distributed to those in most need. It is also clear that economic resources and capacity are needed to respond to current and emerging environmental and resource management issues.¹

Objective :

In most of the parts of India most women are dominated, and they are not economically empowered which causes huge gap in their socio-economic status. In this paper we are highlighting a few case studies of few (cluster) villages in Assam where the women handloom artisans are economically empowered as compared to earlier days. We will also be highlighting a few case studies of economically empowered women entrepreneurs from Assam. The objective of the paper will be to highlight the status of women

---

1. <http://soer.justice.tas.gov.au/2003/set/5/issue/31/index.php>.

entrepreneurs in NER, the opportunities they have and the challenges they face as entrepreneurs.

Data and Methodology :

The paper is based on both primary and secondary sources of data. The primary sources include one to one interaction, observation and the research instrument is questionnaire. The secondary sources include books, Journals, E-journals, etc.

The method used for collection of data is Case Study method.

Literature review :

“Cluster adaptation programme can be a right approach to fulfil the socio-economic condition of women artisans” – Imphal East Handloom Cluster Development Programme, a study conducted by Indian Institute of Entrepreneurship under Office of DC Handloom, Ministry of Textile, Govt. of India.

“A critical aspect of social empowerment of women is the promotion of gender equality. Gender equality implies a society in which women and men enjoy the same opportunities, outcomes, rights and obligations in all spheres of life.”²

“Education is one of the most important means of empowering women with knowledge, skills and self confidence necessary to participate fully in the development process.”³

Sample survey :

The study have adopted a sample of 100 women artisans each in two village level clusters in Boko, Kamrup (R) and Manas, Baksa of Assam. All the sample women artisans were surveyed to know their socio-economic condition after they adopted their existing handloom skills as their profession.

---

2. <http://googleweblight.com>

3. <http://www.unfpa.org>

Result and discussion :

As stated following are a few case studies of women-oriented clusters of Assam along with the case studies of a few successful women entrepreneurs of Assam :

Gambari Sikla —A case study of a group in villages near Manas National Park :

Manas is a famous National park for its different habitat of animals. People of the fringe villages of Manas National Park are dependent on the jungle for their wood to cook and they also collect vegetable and fruits from the jungle. Their main source of income is cultivating lemons and other agricultural commodities. And the women of the region are part time weavers who were not confident to take weaving as their main livelihood. During 2014 Ashoka Trust an NGO had formed SHGs among the women artisans. Thereafter, they formed a registered weaving society in the year 2016 by the name Gambari Sikla Danai Lunai S.S. Ltd, Khasibari, Salbari, Assam and got a 'one time' yarn supply from BTC. That was their first initiative towards livelihood from weaving and they thereafter became motivated and displayed their woven items in stalls nearby Manas National Park during the winter season and sold their traditional weaving products. During 2017 WWF adopted that society and as per their skill level in weaving they provided them marketing and product line training. That was their first training and gradually they became more and more confident. Now they are taking continuous orders from few Entrepreneurs from Guwahati and Assam.

In this way their economic condition is also gradually upgraded and they are now not dependent on jungle anymore as they do not have time to go to the jungle and also they are able to buy gas cylinders for cooking.

This process of women empowerment helped them to become self-sustainable and moreover they are now able to lend

some monetary help to their families which make them more and more confident.

Pyrauga Eri Silk Cluster – Boko, Assam :

The climatic condition prevailing in the entire North Eastern Region (NER) is suitable for commercial exploitation of all four varieties of silk i.e., Mulberry Silk, Tasar Silk, Muga Silk & Eri Silk. Specially Assam has a favourable agro-climatic conditions for healthy growth and development of the Eri Silk. The tradition of Eri rearing, spinning and weaving was prevalent in the South Kamrup area of Assam since time immemorial. However, most of the people had either abandoned or were in the threshold of giving up the tradition due to lack of institutional support and ignorance about its potentialities.

With the realization of the need to commercially revive and explore the huge potential of *Eri* silk and to achieve socio-economic upliftment of the weavers and rearers engaged in *Eri* activities, the Indian Institute of Entrepreneurship (IIE) started an *Eri* Cluster under MSE-CDP Scheme of MSME. Although *eri* rearing, spinning and weaving was a part of their tradition, however they were gradually giving up the tradition due to lack of institutional support and ignorance about its potentialities.

The '*Rabha*' community had expertise in *Eri* rearing and the '*Muslim*' community had expertise in *Eri* spinning and weaving. Although they had the knowledge of weaving, they were primarily weaving for their personal consumption and in a limited way catered to the local market. That too was done through middlemen and the only product that they used to sell was *Eri Bor Kapur* (the gents' shawl) traditionally very popular in the Assamese society. The artisans were reluctant to change and they were not interested in producing other type of products from *Eri* silk except for *Eri Bor Kapur*.

After continuous interaction with the artisans the women artisans were ready to form groups and started to learn to produce new products like Eri Stalls, Eri Sarees, Eri Mekhela Chaddars, Eri fabrics etc. And with the help of IIE they also learned how to use nature dye (vegetable dye) and after that they started to weave the natural dyed eri products. The women artisans have formed groups in such a way that within that group few weavers weave the products and few are appointed for buying and selling. Now most of the women artisans are self-dependent and their economic conditions are far better than before.

Now most of the eri products exported from Assam are from Boko areas and the contribution of all the women in this area is huge. After their better economic condition the children of these artisans are going to school and getting better education and most of the new generation youths are also influenced to weave their dreams in Eri products.

Some case studies of successful weavers of Pyranga Eri Cluster

Ms. Pabitra Rabha

One of the major stakeholders and pillar of strength for the Pyranga Eri Cluster is Ms. Pabitra Rabha. It is because of the commitment and zeal of few artisans like Ms. Pabitra Rabha, who right from the initial stage of the cluster intervention participated in every programme and also built support of other weavers in the cluster that impact in the Pyranga cluster could be achieved

Born in 1977 in a small village of Boko, Ms. Pabitra is the eighth child of Late. Bedel Rabha. There were ten children in the family but unlike the other nine, Ms. Pabitra was very responsible and caring towards all the family members. She had to take responsibility for managing her household from a young age as her father died when Pabitra was appearing for her higher secondary

exams. She left her studies and got involved in goatery and piggery farming.

From her childhood she was interested in weaving various cotton *mekhla chaddar* but she was not confident to choose weaving as her career. In the year 2006 she got in touch with Mr. Bijon Rabha a politically strong leader of Rabha Hasong and started to learn different types of weaving through dubi machine. She went through lot of difficulties in the process of learning weaving in dubi loom yet her passion for weaving did not die. After continuous practice of four to five hours a day she was finally confident in her weaving skills and arranged an amount of Rs. 11,000/- by selling her cattle and purchased a dubi loom. In her first commercial initiative, she wove 16 pairs of *mekhla chaddar* over a period of one year and sold all her products in her locality and earned Rs. 300 to 350 per pair as profit.

It was in the year 2008 that Ms. Pabitra got in touch with IIE, when IIE started the intervention process on cluster development in her village. Besides attending skill development programmes organized for the cluster, she got an opportunity for the first time to attend an exhibition in Maniram Dewan Trade Centre, Guwahati where she could learn consumer needs and wants and accordingly started developing products keeping the market demand in mind. Gradually she came to know about TRIFED (Tribal Cooperative Marketing Development Federation of India Ltd.) and registered their as a weaver and now she continuously selling her products through TRIFED and also participated several exhibitions in association with them.

In the year 2013 she got financial assistance of Rs. 28,000 from Central Bank, Boko and purchased a loom and some raw materials and started to weave on order basis. At present her monthly income from weaving is around Rs. 10,000/-. Now she also helps the other artisans to sell their products and also motivate the new generation to learn weaving.

Ms. Pabitra attributes the success to her dedication and hard work believes that the faith in one's ability and extreme level of confidence are the main qualities needed to be successful in life.

Negajan Bibi :

Born in 1978, in a small village in Boko, Ms. Negajan Bibi was the second child of Md. Nausad Ali. Born in a farmer's family Negajan from her childhood helped her parents in farming activity and during her off time she helped her mother in weaving. But weaving was never their main source of livelihood. Their bread earner was her father only. She married at the age of 16 and started her family life. But gradually she felt that she had to do something of her own and getting a very supportive husband she started weaving Eri Silk products. As the whole village, where she live, produces Eri products she got a tough competition to get a regular market.

During one Durga Puja she took few Eri products to Guwahati but unfortunately she lost direction and could not sale single product and sat near Saraighat Bridge than she met a person from Sualkuchi and he purchased all her products and gave her regular order. That was her first sale and now she continuously sells her product. She currently purchases Eri products from other women weavers of her village and sells those in Sualkuchi as well as Guwahati. Now her monthly income is Rs. 7000 to 8000 which is a great support to her family. Without her support her husband alone could have never managed to support their family of four children economically.

Ms. Negajan's story once again underscores that to be successful in life, one need not be born with a silver spoon in mouth. All one requires is hard work and a strong determination.

Another Case Study of a Women Entrepreneur from Guwahati, Assam :

Mousumi Saikia :

Mrs. Mousumi Saikia was born in the year 1970 in Guwahati. She was the eldest daughter of Gulab Ch. Saikia and Sabitri Saikia. From her childhood she was interested in hand embroidery work and during her college days, she took this hobby as her carrier initially. Despite being from a well-to-do family, she was an independent lady who started earning right from her teenage. She even started giving training to other women in her locality on hand embroidery. Such was her enterprising nature that she saved most of her earnings and out of her savings she started locally exhibiting her products as well as the products of her trainees. In the meantime, she completed her masters from Gauhati University and during the time also underwent a training in the Food Craft Institute in Guwahati on cooking, bakery and making confectionary items. Therafter she opened a bakery in the year 1997 by the name Poly Food Products Bakery & Confectionary after availing a PMRY loan. The turning point in her life came when in the year 2001 she started her 'Shital Pati' bag manufacturing unit, for which she herself purchased a plot of land in Guwahati and engaged various lady skilled workers and gave them employment. Her efforts did not go in vain, for in the year 2002 she was selected for participating in the EPCH exhibition in Delhi, and there she got her 1st order of 3,000 pcs of 'Shital Pati' bags from an American buyer. She kept on engaging women in her manufacturing unit and year after year her business expanded. In the meantime, she received various skill development trainings and gradually due to her interest, she developed expertise in most of the fields. Currently she also works as a trainer in various Government agencies like DIC, IIE, NIRD, etc. to provide skill training in various crafts and areas like— shital pati bag making, food processing, mushroom cultivation, water hyacinth product making, etc.

She has become a pioneer of the handicrafts sector and with her never ending curiosity to explore new things she has not only

become a role model for her family and relatives, but also she has offered employment and livelihood to hundreds of people in Assam and North East.

Her very new initiative is to provide incubation support to the unemployed women those who are not able to start their business due to their age and are also not getting financial support from banks. Now they can use machineries of Ms. Mousumi's incubation cum production unit and she will market their products and will also provide them financial support. She always works for the benefit of underprivileged women to get their social respect and make them economically empowered.

Broad Overview of the results of the survey :

Today there is proliferation of economic activities for the enterprising classes in India. We see the emergence of vibrant small scale sector focusing on : Diversity and Women encouragement to break glass ceilings. This emergence of entrepreneurship as a good alternative to get more women to the workforce. More women are increasingly getting comfortable to starting up.

However be it in the entrepreneurial heaven that is Silicon Valley or the rough and tough of India, some notions die hard. According to the Gender-GEDI female entrepreneurship Index—a study by hardware giant Dell (covering 16 countries), India ranks poorly on all fronts. 26% of women in India have bank accounts as compared to 100% in developed markets.

Women entrepreneurship can make a strong contribution to :

- Economic well being of the family and communities
- Poverty reduction and women's empowerment
- Contribute to the Millennium Development Goals (MDG)

Governments / developmental organisations are promoting women entrepreneur's through variousschemes, incubations and other promotional measures. In India we have various government schemes for women like :

- Schemes of Ministry of MSME
- Schemes Ministry of Women and Child Development
- Schemes under Central and State Government
- Schemers under organisations like NABARD, NSIC etc.

Categorization of Women Entrepreneurs :

CATEGORY	TYPE	PROFILE
Bottom of the Pyramid	At Household levels and SHGs	Artisans
Micro and Small Entrepreneurs	Small Units with investment mostly within the range of 10 lakhs)	Mostly from Matriculate to Graduates
Start-up Segment	Mostly in IT sector and Social Enterprises	Mostly Professionals

(By observation method)

General outcome of the study :

- Women entrepreneurs dominate Traditional & Textile / Handloom (case study provided), Food Processing, Tailoring, Embroidery, Jute Based, Readymade Garments and Beauty Parlours.
- Educational Profile of Entrepreneurs :

Education profile	Percentage of surveyed population
Under Matriculate	50%
Matriculate	20%
Higher Secondary	10%
Graduate	10%
Post Graduate	10%

(Taken sample of 100 artisans)

- Source of Finance : Own source/family/friends : 80%

Challenges identified :

◆ **Project Identification :**

- Awareness about prospects limited.
- Project selection determined by convenience rather than aptitude.
- Feasible scale of operation overlooked

◆ **Implementation Stage :**

- Problem of Working Capital.
- Maximum first generation entrepreneurs and hence low financing capacity.
- Technology adoption.
- Problem of machinery procurement.
- All the above factors lead to longer gestation period & project cost escalation.

◆ **Marketing problems :**

- Weak market linkages.
- Limited exposure of local product.

◆ **Legal & Compliance issues :**

- Company formation, getting permissions, licenses, draw contracts and agreements, IPR issues, accounting, secretarial issues, etc.

Reasons for starting business :

Mostly :

- Economic compulsion.
- No other option.

Other Reasons :

- Influence of EDP.
- Need for challenge.
- Influence of Parents / Relatives.
- Desire to be on one's own.

Reasons for success :

- Hardwork / Perseverance
- Integrity.
- Confidence.
- Quality,
- Customer focus.
- Family support.

Findings :

To overcome these issues for each category of entrepreneurs a common platform is needed. The common platform can facilitate :

- ◆ Women with an idea wanting to convert it into a business.
- ◆ Existing women entrepreneurs who wish to scale up.

Strategies to overcome the problem :

The following support is needed to develop an eco-system facilitating women entrepreneurs :

Finance :

Arranging finance is a key issue here. Some issues that needs to be addressed are :

- Need for proactive specialised branches for women
- Banks to be less security oriented
- Implementation of the credit guarantee scheme

- Under-financing needs to be avoided
- Faster processing of funds is required

Women Entrepreneurship Hub :

- Innovation & Incubation Centres
- Skill training of women entrepreneurs
- Discussion forums allowing exchange of innovative ideas
- Networking with successful entrepreneurs, start up founders, investors etc
- Mentorship programmes facilitating project identification and implementation

Market Support :

- Need for *Mahila Haat*
- Retail outlets for Women entrepreneurs on a rotational basis
- Initiatives to facilitate exports

Make in India vis-a-vis opportunities of women entrepreneurs in Assam

- Women entrepreneurs in NER can take advantage of the ecosystem being developed by the government through the 'Make in India' initiative.
- Manufacturing being the thrust area of the initiative the women in the NER can direct their activities towards the sector.
- All the states of NER are abundantly rich in their natural resources.
- In the context of Make in India initiative, women in the NER can now focus on various other sectors like :
  - Agro-based industries,
  - Agro forestry,

- Horticulture,
- Mushroom farming,
- Herbal, medicinal and aromatic plants,
- Organic fruits and vegetables processing, etc.

Conclusion :

- Assam as well as other North Eastern States are predominantly not male oriented. Here women command equal, if not more, authority in their family as well as in the society. Women here are not only confined to household activities, but they also equally contribute towards helping their family financially. And because of their financial contribution they are equally respected in the society. From helping their family in the paddy fields, to working on their traditional crafts, to doing business- women here are equal participants of all the socio-economic activities. Infact, in many states of North East India the society is female-oriented and they command more economic and social powers than their male counterparts.
- Women of North East India are more enterprising in nature. In every economic sector- be it crafts, be it agriculture, be it education, health care, social work- you name it, you will find their examples. Infact, in areas like sports, culture and education, women from North East India have registered National and International fame.
- They are risk takers and innovators. They learn new things, try them, fail, try something new again and ultimately achieve what they dream. Not confined to merely seeking jobs, they venture into unknown territories and do wonders. We have examples of women who, without depending on anyone, have created their own unique

production units and have given employment and livelihood opportunities to others in their locality.

- Factors such as family, society, government agencies, buyers, financial institutions and entrepreneurs play an important part in the socio-economic upliftment of women in North East. But there is a lack of an organised support system for budding women artisans and entrepreneurs. Unless the women are self-motivated, and are willing to take risks, it is very difficult for them to earn their livelihood. Moreover, finding people with appropriate skill sets is a daunting task, due to which women often cannot stick to one trade or traditional crafts. Moreover, getting proper market access is a big task for an enterprising woman here to sell their products and services.
- Another important highlight of the case studies is that here in North East India most women get support from their husbands and families to work towards achieving their goals. Not only do they get support, most often they get help, in the form of money or labour or ideas, from their family members.

Reference :

1. Kothari, C. R. (2004) : Research Methodology, New Age International (P) Ltd., New Delhi.
2. Imphal East Handloom Cluster Development Programme (2015) : A study conducted by Indian Institute of Entrepreneurship under Office of DC Handloom Ministry of Textile, Govt. of India. (Accessed on 08.07.2018)
3. <http://soer.justice.tas.gov.au/2003/set/5/issue/31/index.php> (Accessed on 01.08.2018)
4. <http://googleweblight.com> (Accessed on 03.08.2018)
5. <http://www.unfpa.org> (Accessed on 06.08.2018)

Women Empowerment in Assam : An Overview

Prasanta Kr. Deka

Introduction :

Women empowerment generally refers to increasing the spiritual, political, Social, educational, gender and economic strength of individual and communities of women. Empowerment of women is not only essential but also crucial for all-round development of society and the nation as a whole. The issue of 'women empowerment' has become a central point in the programs and activities in India. The term empowerment has different meanings in different socio-cultural, economic and political contexts. An exploration of local terms associated with empowerment around the world always encompasses a wide variety of definitions. These terms include self-strength, self-control, self-power, self-reliance, personal choice, capability of fighting for one's rights, independence, own decision making power, freedom etc. Empowerment has both fundamental as well as instrumental value. "The most common use of the term 'empowerment' refers to increasing the power of the low-power group, so that it more nearly equals the power of the high power group" (Bhadra, 2001, p. 61).

Need for the empowerment of women in Assam :

Now days the central government as well as state government has taken different Acts and Schemes to empower the women of India. But in Assam women's are discriminated and marginalized at every level of the society whether it is social

participation, political participation, economic participation, access to education, and also reproductive healthcare. A few women are engaged in services and other activities. So, they need economic power to stand on their own legs on par with men. Other hand, it has been observed that women are found to be less literate than men. According to 2011 census, rate of literacy among men in Assam is found to be 77.85% whereas it is only 66.27% among women. Thus, increasing education among women is of very important in empowering them. It has also noticed that some of women are too weak to work. They consume less food but work more. Therefore, from the health point of view, women folk who are to be weaker are to be made stronger. Another problem is that workplace harassment of women. There are so many cases of rape, kidnapping of girl, dowry harassment, and so on. For these reasons, they require empowerment of all kinds in order to protect themselves and to secure their purity and dignity. There is a need to formulate reducing feminized poverty, promoting education of women, and prevention and elimination of violence against women. Though the government of Assam has taken different steps for women empowerment but many lacunas are still very strong. It is necessary to develop a positive attitude towards women. While government actions and steps are necessary for removing gender inequalities and injustices and for empowering women, these can become effective only if society's attitudes and outlook towards women change. Women's empowerment would be achieved only when the attitudes-ways of thinking, feeling and willing-as also ways of behaving of men, women and society towards women become congenial and positive, so as to respect her as a person with an identity of her own, to be treated, as an equally worthy human being rather than taking her as a commodity and primarily as a sex object to be abused, exploited, discriminated and ill-treated.

Different Governmental schemes provided for women in Assam :

There are various schemes for the women in Assam which are centrally sponsored as well as state sponsored. These schemes are focused on issues of employment, education, health, etc. The following schemes have been initiated to work towards the betterment of women in the state—

Sawayamsidha

The Sawayamsidha (under the ICDS scheme of The Social Welfare Department of Assam) is an integrated Scheme for women's empowerment formally launched in 2001 replacing the erstwhile India Mahila Yojana and the Mahila Sambridhi Yojana. The programme is based on the formation of Women Self Help Groups (SHGs) and enable the SHG to take up schemes and programmes for the social and economic empowerment of women. The long term objective of the programme is to bring about all round empowerment of women by ensuring their direct access to and control over resources through a sustained process of mobilization and convergence of all the on going sectorial programmes of Government and other agencies. Under the Social Welfare Department, there are many beneficiaries right from children to women and aged person. Under this scheme, in Assam there are 24 numbers of ICDS project blocks. The various schemes for women have helped women in many ways right from their health in the forms of different nutritional supplements; their economic conditions also improve with the scheme for formation of various SHGs.

Swadhar :

The Ministry of Women and Child Development under Government of India set up a scheme for women in difficult circumstance known as Swadhar. The objectives of the scheme are the following :

- To provide primary need of shelter, food, clothing and care to the marginalised women/girls living in difficult circumstances who are without any social and economic support.
- To provide emotional support and counselling to such women.
- To rehabilitate them socially and economically through education, awareness, skill up gradation and personality development through behavioural training, etc.
- To arrange for specific clinical, legal and other support for women/girls in need of those intervention by linking and networking with other organizations in both Government and non-governmental sector on case to case basis.

National Rural Health Mission (NRHM)

The government of Assam through National Rural Health Mission has introduced various schemes for women like Janani Suraksha Yojana, Mamoni, Majoni, Mamata, etc.

- Janani Suraksha Yojana is a scheme to provide safe motherhood intervention with the objective of reducing maternal and neo-natal by promoting institutional delivery among the poor pregnant women. A beneficiary under this scheme should have a JSY card along with MCH card. Beneficiaries under this scheme are to receive cash assistance during their child delivery.
- In Majoni scheme, at the birth of a girl child in any of governmental hospitals, Rs. 5000 is deposited in the name of the girl child and the girl will get the maturity value of the fixed deposits when she attains the age of 18 years. This scheme is applicable only in two child norm family.

- Mamoni scheme is a scheme which encourages pregnant women to undergo three ante-natal check-ups that will help in identifying danger signs and offer proper treatment. Under this scheme, every pregnant woman will receive a booklet on tips of safe motherhood and for new born care. The same woman will receive an amount of Rs.1000 in the second and third ante-natal check-ups for expenses related to nutritional foods and supplements.

Na-Bowari Scheme of Assam Government

Na-Bowari is a Government of Assam scheme launched under the Chief Minister's Special Programme. Under the scheme financial assistance of Rs. 10,000 is provided to newly wed females who tied the knot after January, 2010 and who are from families living Below Poverty Line (BPL). To be eligible, the female must be at least 20 years of age at the time of her marriage. The purpose of Na-Bowari scheme to discourage child marriage and lower school drop out of females at primary and secondary level.

Details of Na-Bowari Scheme :

- Name of the Scheme : Na-Bowari
- Department : Social Welfare Department, Govt of Assam.
- Target group : Newly married females of Assam.
- Benefits : One-time financial aid of Rs. 10,000
- Eligibility : Female from BPL families, who got married at the age above 20 years after January, 2010.

In order to avail the benefits of Na-Bowari Scheme, the beneficiaries are required to produce marriage certificates or affidavits supporting their claim of marriage.

Baideu and Nabou Scheme of Assam Government

Baideu and Nabou is a Government of Assam scheme launched under the Chief Minister's Special Programme. The aim is to empower unemployed single women and widows of BPL families, through financial assistance. Under the scheme, one time financial aid of Rs. 10,000 will be provided to each unmarried, unemployed women and widows of age 45 years and above from BPL families. Through this assistance Govt of Assam aims to strengthen the sense of self confidence among the target group of women.

Details of Baideu & Nabou Scheme :

- Name of the Scheme : Baideu and Nabou.
- Department : Social Welfare Department.
- Target group : Unmarried, unemployed women and widows
- Benefits : One-time financial aid of Rs. 10,000.
- Eligibility : Unmarried single women and widows above the age of 45 years from BPL families.

The beneficiaries for Baideu & Nabou Scheme is selected by a District Level Committee.

Janani Sishu Suraksha Karyakram (JSSK) :

This scheme is also a centrally sponsored scheme which was launched on 1st June 2011 to provide completely free and cashless services to pregnant women including both normal deliveries and caesarean operations and sick new born up-to 30 days after birth in governmental health institutions of rural and urban areas.

Rajiv Gandhi Scheme for Empowerment of Adolescent Girls - SABLA

The Rajiv Gandhi Scheme for Empowerment of Adolescent Girls (RGSEAG) Sabla is a centrally sponsored program of

Government of India initiated on April 1, 2011 under Ministry of Women and Child Development.

The objectives of the program are :

- Enable the Adolescent girls for self-development and empowerment
- Improve their nutrition and health status.
- Promote awareness about health, hygiene, nutrition, adolescent reproductive and sexual health (ARSH) and family and child care.
- Provide information / guidance about existing public services such as PHC, CHC, Post Office, Bank, Police Station, etc.

Ujjwala New Scheme

A Comprehensive Scheme for Prevention of Trafficking and Rescue, Rehabilitation and Re-Integration of Victims of Trafficking for Commercial Sexual Exploitation.

Objectives of these scheme

- To prevent trafficking of women and children for commercial sexual exploitation through social mobilization and involvement of local communities, awareness generation programmes, generate public discourse through workshops/seminars and such events and any other innovative activity.
- To facilitate rescue of victims from the place of their exploitation and place them in safe custody.
- To provide rehabilitation services both immediate and long-term to the victims by providing basic amenities/ needs such as shelter, food, clothing, medical treatment including counseling, legal aid and guidance and vocational training.

Woman Helpline

The Scheme of Universalisation of Women Helpline is intended to provide 24 hours immediate and emergency response to women affected by violence through referral (linking with appropriate authority such as police, One Stop Centre, hospital) and information about women related government schemes programs across the country through a single uniform number.

Kanaklata Mahila Sabalikiran Yojana (KAMS)

The Kanaklata Mahila Sabalikiran Yojana (KAMS) has been envisaged by the government of Assam to reduce the level of poverty by strengthening of SHGs and their network, financial inclusion etc. by way of providing financial support to meet the credit requirement and creating an enabling environment for enhancing productivity and reducing vulnerability in the rural households.

Constraints to Women Empowerment in Assam

There are several limitation that check the process of women empowerment in Assam. Social norms and family structures in developing countries like India, manifests and perpetuate the subordinate status of women. One of such norms is the continuing preference for a son over the birth of a girl child, which is present in almost all societies and communities. The hold of this preference has strengthened rather than weakened and its most glaring evidence is in the falling sex ratio (Seth, 2001). The society is more biased in favor of male child in respect of education, nutrition and other opportunities. The root cause of this type of attitude lies in the belief that male child inherits the clan in India with an exception in Meghalaya. Women often internalize the traditional concept of their role as natural, thus inflicting an injustice upon them.

Poverty is the reality of life for the vast majority of women in Assam. It is another factor that poses challenge in realizing women's empowerment. In a poor family, girls are the main victims; they are malnourished and are denied the opportunity of better education and other facilities. But if they are financially independent or they have greater control over the resources then they exhibit greater autonomy both in the household and in public sphere and are no longer victims of poverty. Lack of awareness about legal and constitutional provisions and failure in realizing it; is another factor that hinders the process of empowerment. Most of the women are not aware of their legal rights. Even women who are aware lack the courage to take the legal step. The legislation which affects women most is their situation in marriage and inheritance. As far as the rights of inheritance are concerned, women generally do not try to inherit land left by their parents if brothers are alive (Seth, 2001). The empowerment of women has become very important concerns of 21st century in national and international level. The government initiatives alone would not be sufficient to achieve this goal, for that the society also must take initiative and support to make success the various government policies. Society must take initiative to create a climate in which there is no gender discrimination and women have full opportunities of self decision making and participating in social, political and economic life of the country with a sense of equality.

Conclusion :

There is an urgent need to create awareness among the women in particular, of the social evils of the society. Women are so much cocoons by various social customs and taboos, that they often cannot and do not want to bring changes in their own traditional lifestyles, so there is a need for creating socio-political consciousness among women. No amount of government help can really achieve the desired results, unless the women themselves and men realize the need of such a change. The urge to liberate themselves, to fight against the social ills, should come from

within. The government along with voluntary organizations should take up concrete steps, to uplift the women status by providing safe, security and peaceful life for women.

Reference :

1. Bhuyan Dasarati (2006) "Empowerment of Indian Women: A challenge of 21st Century" Orissa Review.
2. Devi, M. Tineshowri (2013) "Women Status In Assam" Journal of Business Management & Social Sciences Research (JBM&SSR) ISSN No: 2319-5614 Volume 2, No. 1.
3. Khan, Naseem Ahmed (2013) "Women security and legal safeguards in India", Journal of business management and social science research, Vol. 2, No. 4.
4. Sharma, Arpita (2011) : "Women empowerment : Milstones and challenges", Kurukshetra, Vol. 59, No. 11, pp 10-15.
5. <http://www.borjournals.com/a/index.php/jbmssr/article/view/169/1255>
6. https://www.researchgate.net/publication/23795416_Women_Empowerment_in_India
7. <https://www.goodreturns.in/classroom/2018/02/7-indian-government-schemes-women-empowerment/articlecontent-pf11345-680804.html>
8. <https://www.bankexamstoday.com/2018/03/women-empowerment-in-india-pdf.html>
9. <https://socialwelfare.assam.gov.in/information-services/woman-welfare-schemes>
10. <http://www.assams.info/assam/na-bowari-scheme#ixzz5MzSdVXFZ>
11. <http://www.assams.info/assam/na-bowari-scheme#ixzz5MzSdVXFZ>

Is Women Empowerment a solution to every problem of women ?

A Study of Women Empowerment in Assam

Anjita Bora
Ananta Pegu

“Women are the real architects of society”

—Harriet Beecher Stowe

Introduction

Harriet Beecher Stowe, a famous American author nicely quoted that, “Women are the real architects of society”. This line indicates that women play a vital role in the growth and development of the society. We all realize their immense contribution towards the society. Women are contributing much more than men in every household. However, it is equally important to understand that without the co-operation of both men and women, society cannot progress and ultimately the concepts of Human Development Approach, the Millennium Development Goals and Sustainable Development Goals cannot be achieved.

Although we realize the importance of women in society, questions often arise as to how and why women are deprived? Before we talk about women empowerment, we must understand the concept of empowerment. Empowerment is a process not a product (Mosedale, Sarah 2005). The concept of empowerment refers to the measures which are designed to increase the degree of autonomy and self-determination in people and in societies, in order to enable them to represent their interests in a responsible and self-determined way, acting on their own authority. Empowerment is the process of becoming stronger and more confident, especially in controlling one’s life and claiming one’s

rights. It refers both to the process of self-empowerment and to the professional support to people, which enables them to overcome their sense of powerlessness and lack of influence, and to recognize and use their resources. In real sense, empowerment is to do work with power. Socio-Political-Economic development is possible only when both men and women are considered as equal partners and both understand and support each other in every aspect of life. Empowerment cannot be delivered until women come forward to achieve their goals. Women can achieve equal goals like men through socio-economic-political-legal empowerment, gender empowerment and by actively participating in the process of decision making. Women empowerment is a tool which facilitates feminism. It acts upon the principle that men and women are equal. It makes women stronger and more confident, especially in controlling their life and claiming their rights. According to Lennie, J. (2002), the major types of women empowerment are community empowerment, organizational empowerment and psychological empowerment etc.

Women Empowerment and Human Development

Women contribute over half of the population across the globe. The role of women in India's socio-economic developmental process is increasing day-by-day. They are engaged in various economic activities, both in the organized and unorganized sectors, thus contributing towards the development of the economy. With education and learning, women have become more conscious of their rights and have achieved financial independence. They are now supporting their families in every sphere of life. They have also advanced themselves socially, legally and politically.

Women empowerment is one of the crucial factors that promote human development. The Human Development Report, 1995 introduced the concept of Gender Empowerment Measure

(GEM) to measure women empowerment. GEM weighs women empowerment in terms of women's participation in a given nation, both politically and economically. Gender Empowerment Measure is calculated by tracking "the share of seats in parliament held by women; of female legislators, senior officials and managers; and of female professional and technical workers; and the gender disparity in earned income, reflecting economic independence" (Deneeli, et.al. 2009).

Women empowerment can be also measured in terms of access to education, employment, household decision making power, financial autonomy, freedom of movement, exposure to media, political participation etc. (Nayak & Mahanta, 2009). Equality of access to and attainment of educational qualification is necessary if more women are to become agents of change. Women education is an important key in improving health status, nutrition and education in the family and to empower women to participate in decision-making in society.

In Assam, majority of women are living in a state of deprivation, ignorance, exploitation and negligence (Haloi, 2015). Although Assamese women are socially and culturally advanced and have walked hand in hand with their male counterparts, they are quite inferior compared to all India level in terms of women participating in formal workforce, literacy rate, self-reliance, economic decision making, political participation etc. A study conducted by Nayak and Mahanta (2009) on "Women Empowerment in Assam", found that the process of development in Assam is not gender neutral. The status of women is quite inferior as compared to the all India average. In terms of government services and political participation, the percentage of women is not up to the mark. However, women in the state are better off in terms of decision making at the household level. But a gloomy situation prevails in case of financial autonomy and sexual violence.

Table-1 : Female Literacy Rate and their rate of Workforce participation in Assam from 1951 to 2011

Year	Person	Education		Workforce participation			
		Male	Female	Male		Female	
				Rural	Urban	Rural	Urban
1951	18.53	28.01	7.58	-	-	-	-
1961	32.95	44.28	18.62	-	-	-	-
1971	33.94	43.72	22.76	54.5	50.1	31.8	13.4
1981	-	-	-	-	-	-	-
1991	52.89	61.87	43.03	-	-	-	-
2001	63.25	71.28	54.61	54.4	53.1	28.7	14.0
2011*	73.18	78.81	67.27	53.1	56.7	23.7	14.9

Source : National Sample Survey Organization (NSSO)*Census 2011 data, Office of the Registrar General, India.

The figures in the table give a dismal picture of female education and female workforce participation (both rural and urban) in Assam as compared to male.

According to the Central Statistics Office (CSO), issue on Women and Men in India 2014, the state-wise workforce participation rate of females in Assam is only 22.46 percent, which is the lowest among the North Eastern states and in the National level too. The recent Economic Survey of 2018 has identified that low women engagement adversely affects the growth potential of the economy. It is therefore necessary to increase more women participation in the labour force. The Hon'ble Finance Minister of India comments on the results of the Economic Survey that, "Among developing countries, there exists gender gaps in labour force participation rates. In case of India, the gender gap in labour force participation rate is more than 50 percentage points."

Economic Survey 2018 observed that “women workers are the most disadvantaged in the labour market as they constitute a very high proportion among the low skilled informal worker category and are engaged in low-productivity and low paying work and thus earn very low wages, mostly piece rates in highly insecure jobs”. The survey focused on the need to empower women politically as representation in the Parliament and participation in decision making in public domain are key indicators of empowerment.

Education and Women Empowerment in Assam

Education can play a great role in alleviating the societal status of women in Assam. It can empower them personally, economically, socially, culturally and politically at the same time. They can participate in problem solving and household decision making which is as an important step towards empowerment. They can also gain employment and become economically sound. With education, they can as well set foot in the political field and participate in the process of state development.

Women are the backbone of the society. Their contribution towards the society cannot be denied. The United Nations (UN) Programme of Action on Population and Development emphasizes on the empowerment of women and improvement of their social, political, economic and health status for the achieving sustainable human development. It further states that, “Advancing gender equality and equity and the empowerment of women and the elimination of all kinds of violence against women, and ensuring women fertility....are priority objectives of the international community.”

After the declaration of the International Decade of Women in 1975, the Indian Government laid importance on the participation of women in the development process at various levels. Since then, the Government of India launched a series of

Women Empowerment and Development Programmes like Beti Bachao & Beti Padhao,

The basic objective of the Human Development Approach is to achieve the goal of human development, irrespective of gender, through fulfillment of basic essential human capabilities such as - to lead long and healthy lives, to be educated and to enjoy a decent standard of living. Besides these crucial parameters, the other choices are self-esteem, freedom of movement and social security.

Problems of Women Empowerment in Assam

The position of women in Assam is similar to other regions of the country. In fact, in certain respects, Assamese women are even more disadvantaged (HDR, 2011) compared to women of other regions. According to Assam Human Development Report (2011), women in Assam face aggression and domestic violence. They have been facing violence, insecurity and uncertainty over a long period due to the prevailing situation in the State. There is also the growing problem of harassment at the job place. Although the Government of Assam is continuously striving to improve the socio-economic status of women in the state by encouraging their level of participation in the economic arena, the progress is not commendable. According to Pranjali Dighe 2016, the major hurdles of women empowerment in Assam are illiteracy, gender discrimination, early marriage, traditional and customary rules etc.

The Role of Government towards Women Empowerment

The Ministry of Women and Child Development, Government of India has constituted the National Mission for Empowerment of Women. In 2001, India declared its National Policy for Women Empowerment with the goal to bring about the advancement, development and empowerment of women across the nation and since then, the Indian Government is playing a crucial role to ensure social and economic security of women and

the girl child. To further the cause of women empowerment, the Government of Assam has formulated policies to ensure that women has access to equal opportunities and all types of available resources in order to empower themselves to control and regulate their lives, both within and outside their homes. The state machinery is committed towards enhancing the living standards of the people. However, it recognizes that the growing population of the state acts as a severe strain on its natural resources and environment. It therefore proposes policies that sensitize people to optimize the size of their families and gives them the freedom to aspire for higher standard of living, quality education and health care and employment opportunities. The government firmly believes that such policies would surely encourage the women folk to influence their environment in order to create a just social and economic order.

The State government is deeply committed to women empowerment. Most recently, in the Tinsukia Mahila Samaroh 2018, the hon'ble Chief Minister of Assam, Mr. Sarbananda Sonowal launched a scheme named, "Kanaklata Mahila Sabalikiran Achoni (KMSA) to ensure financial independence to women in the state. Mr. Sonowal remarked that "When women are encouraged to take lead and ensure respect for them, the society marches towards progress". Under this scheme, 1.26 lakh women Self-Help Groups (SHGs) will receive financial grant in the first phase and another 1 lakh SHGs will be provided financial grant in the second phase. In due course of time, the performance of the SHGs would be assessed and the first three position holders would be given a cash reward of Rs. 5 lakh, Rs. 3 lakh and Rs. 2 lakh respectively.

The Department of Social Welfare, Govt. of Assam has implemented different schemes with regards to health and nutrition, girl child, pregnant women, Anganwadi workers, widows, old age women, women self-help groups, women

entrepreneurs, adolescent girls etc. with the sole objective of empowering women. The Government of Assam also provides special assistance in the form of subsidized loan facility, education and training, scholarship, self-employment training etc. to women and girl child belonging to Schedule Caste (SC) and Schedule Tribes (ST), Other Backward Classes (OBC) , Minority Category and Below Poverty Line (BPL).

More than hundred NGOs in Assam are also contributing remarkably towards achieving women empowerment in Assam.

Various policies and schemes implemented by the Government of Assam for betterment of women in the state-

- **Rajiv Gandhi Scheme for Empowerment of Adolescent Girls (RGSEAG) - SABLA**

RGSEAG is a centrally sponsored program under the Ministry of Women and Child Development which was launched in 2011. It is a scheme to empower adolescent girls of 11-18 years by improving their nutritional and health status, upgrading various skills like home skills, life skills and vocational skills. The girls will also be equipped with information on health, hygiene and family welfare and about existing public services such as PHC, CHC, Post Office, Bank, Police Station etc.

- **Ujjwala New Scheme**

This scheme aims at prevention of trafficking of women and children for commercial sexual exploitation and the rescue, rehabilitation and re-integration of such victims there off.

- **Woman Helpline**

The aim of the Woman Helpline Scheme is to provide 24 hours immediate and emergency response to women affected by violence through the help of the police, One Stop Centre,

hospitals etc, and information about women related government schemes across the nation through a single uniform number.

● **Working Women Hostel**

This scheme aims to promote availability of safe and conveniently located accommodation for working women who are far away from their homes due to professional commitments.

Conclusion

Thus, from the above analysis, we can conclude that women empowerment is necessary for all-round progress of the society and development of the nation at large. Women should be aware of their rights and liberties. They should equally realize that they are no longer subordinate to men. Women education is one such powerful tool which can enable women to choose between right and wrong, empower themselves with the necessary skills to seize the opportunities at hand and instill confidence and self-esteem in themselves to meet the challenges in hand.

Reference

1. Dighe, P(2016) : Empowerment of Women in the North Eastern state; Assam, International Journal of Research in Engineering, IT and Social Science, ISSN 2250-0558, Volume 6, 4th July, 2016.
2. Empowerment : Wikipedia, <https://en.wikipedia.org> (access date on 12-06-2018.)
3. Haloi, N (2015) : Women Empowerment: A brief overview in the context of Assam, International Journal of Humanities & Social Science Studies (IJHSS), ISSN : 2349-6959, Volume-II, September, 2015, Page No. 141-149, Scholar Publications, Karimganj, Assam, India.

4. National Mission for Empowerment of Women under Ministry of Women & Child Development, Government of India. (Internet access date on 25th June 2018.)
5. Nayak, P and Mahanta, B (2009) : Women Empowerment in Assam, PCC Journal of Economics and Commerce, 6(6) : 61-74, revised 5th June, 2015.
6. UNDP, 2013. Human Development Report. The Rise of the South, Human Progress in a Divers World; New York, UNDP.
7. UNESCO (2015) : Mobile phones and literacy : Empowerment in Women's Hands; A Cross-Case Analysis of Nine Experiences.

A Study on the Habit of Smokeless Tobacco use by Women in India and its Socio-Economic Impact on the Society

Deepjyoti Das

Introduction

World's largest democracy India is the second largest consumer and third largest producer of tobacco products. As per the reports released on 8th June, 2017 by 2nd Global Adult Tobacco Survey (GATS), almost 275 million Indian adults, which is nearly 35% of the population, consume some form of tobacco. Shockingly, out of the total tobacco consumers, 20.3% are female and out of the total female consumers, more than 90% are consuming Smokeless Tobacco (SLT). The consumption of smokeless tobacco (SLT) has been found out to be more harmful for the health than smoking. The habit of SLT can be more perceptible in case of females belonging to lower-income group of the society. Apart from the health issues, consumption of SLT also has severe socio-economic impact over the life of such consumers. The current study has been conducted with the view to analyse the prevailing smokeless tobacco consumption habits among the women in India as well as in Assam and its severe impact on the economy and the society at large.

Review of Literature

Shah (2018) has expressed concern regarding the alarmingly growing consumption of smokeless tobacco among the Indian women. He has mentioned that rural women consume tobacco in

various forms – dental paste, bidis, hookah and masher powder which they rub on their teeth and inside of the mouth, to energize them to work in the fields, manage their children and their husbands. He has also described the negative impact of second hand and third hand smoking as they contain more than 7000 chemicals, of which hundreds are harmful and about 70 can cause cancer.

Sharma (2018), has reported that despite the ban in tobacco products in the state of Gujarat, the percentage of daily smokeless tobacco users has increased from 16.4% to 17.1% during the year 2010 to 2017. He has also reported that the youngsters in Gujarat have started smoking at an early age than before. He has expressed concerns regarding one disturbing factor that smokeless tobacco users who made an attempt to quit the habit in the last one year has decreased from 40 to 25.6 per cent.

The National Family Health Survey (2016) has released a report according to which more women are consuming tobacco compared to men in the state of Madhya Pradesh. Madhya Pradesh is the first state to impose a ban on the use and sale of Gutkha, in the year 2012. In the report it has been found that 39.5 percent adult aging from 15 years are using tobaccos. In the year 2004-05 only 6 per cent of women using tobacco had quitted while 9 percent male quitted tobacco.

Prasad (2012), has made a comparative analysis of smokers as well as smokeless tobacco users between India and several foreign countries. According to his analysis, in the case of women in India, the percentage of current smokers is 2.9 and India is having the 13th position among the 16 countries analysed. But smokeless tobacco use among women is 18.4 % in the country, second only to Bangladesh (28.7 per cent). Average male cigarette smokers spend more than twice as much on cigarettes as per capita expenditure on clothing, housing, health and education combined.

The typical poor smoker could easily add over 500 calories to the diet of one or two children with his or her daily tobacco expenditure. An estimated 10.5 million people currently malnourished could have an adequate diet if money on tobacco were spent on food instead. According to him the lives of 350 children could be saved each day.

Significance of the study

According to World Health Organisation (WHO), tobacco use is one of the leading preventable causes of death, killing more than 7 million people every year. It has been reported that more than its enormous toll of disease, suffering and death, tobacco use also burdens the global economy with an estimated US\$ 1.4 trillion in healthcare costs and lost productivity each year. Chronic diseases resulting from tobacco use may involve enormous societal costs apart from the economic loss to the individual and family. In India, the alarmingly high growth in tobacco consumption among women has become a sensitive issue which should be dealt promptly and carefully. Apart from the health perspective, tobacco addiction intensifies the effects of poverty and cause significant deterioration in living standards among the lower income group of people. The authorities responsible for poverty and tobacco control have been largely neglecting the significant fact that the women from lower income group have also been the victim of smokeless tobacco (SLT) addiction in the recent years. Hence it is important to analyse the socio-economic impact of woman getting addicted to smokeless tobacco (SLT) and undertake some preventive measures to gradually reduce such addiction in the society for overall sustainable development of the economy. In the current study, the researcher has tried to analyse the SLT addiction prevailing among the women in India as well as in Assam which can be helpful to provide some insights about the current situation. Such understandings can be well used by the concerned authorities in

undertaking possible effective preventive measures to reduce such addiction so as to reduce its socio-economic impact in the country.

Objectives

The current study has been undertaken with the following objectives :

- 1) To analyse the smokeless tobacco addiction prevailing among women in India and in the state of Assam.
- 2) To evaluate the impact of smokeless tobacco addiction among the women in the economy as well as the society as a whole.

Research Methodology

The present study is descriptive in nature as it merely tries to throw light on the current scenario of smokeless tobacco consumption habit of women in India and Assam and its impact on the economy and the society as a whole. For the purpose of the study, both primary and secondary sources have been used for collecting data. Primary data have been collected by using convenience sampling technique and secondary data have been gathered from various journals, Indian Government Reports, World Bank Reports, articles, newspaper and e-papers. For the purpose of the study the number of samples taken is forty six and the data have been collected through face to face interview method. The study consists of all kinds of working women of India, whether it be a private sector employee, a government servant, an entrepreneur, or a domestic servant. In order to analyse the collected data, simple percentage analysis tool have been used and are represented with the help of pie charts and bar diagrams.

Analysis :

Current scenario of India :

The percentage distribution of adults by tobacco use in India can be graphically presented as follows :

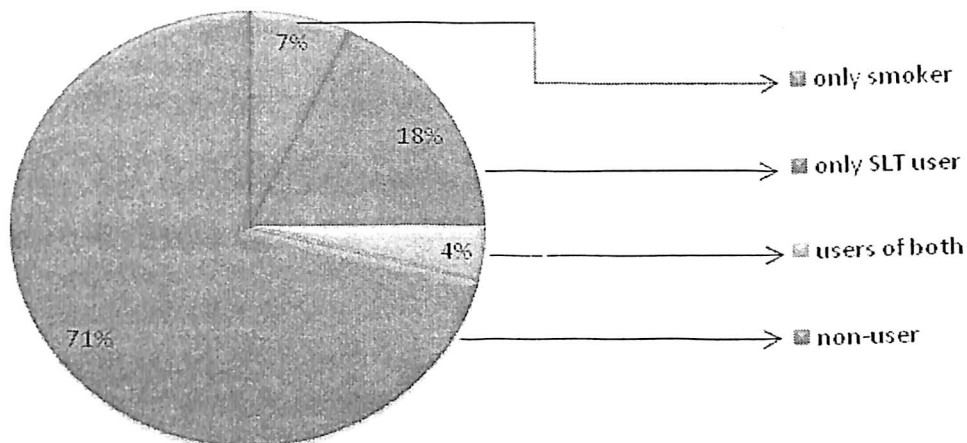

Figure : Percentage distribution of adults by tobacco use in India
 Source : A report on Economic Burden of Tobacco related diseases
 (Ministry of Health and Family welfare)

After the independence, the public health system of India was more targeting in communicable diseases, maternal health and child health issues and less attention was given to the non-communicable diseases (NCD). But at the present time the non-communicable diseases (NCD) need more attention as chronic diseases resulting from the tobacco consumption has a massive and long lasting impact over the society. The Ministry of Health and Family Welfare has set a target to reduce the prevalence of current tobacco use by 15% by 2020 and 30% by 2025. Till date, tobacco has remained an issue of health and drug addiction, rather than being investigated in its relation to poverty. Tobacco expenditures worsen the effects of poverty and cause significant deterioration in living standards among the poor who are the major victim. As per the reports released on 8th June, 2017 by 2nd Global Adult Tobacco Survey (GATS), in India, 28.6% of the population consumes some form of tobacco. Out of the total tobacco consumers, 2% are female and out of the total female consumers, more than 90% are consuming Smokeless Tobacco (SLT).

Current scenario of Assam :

The percentage distribution of adults by tobacco use in Assam can be graphically presented as follows :

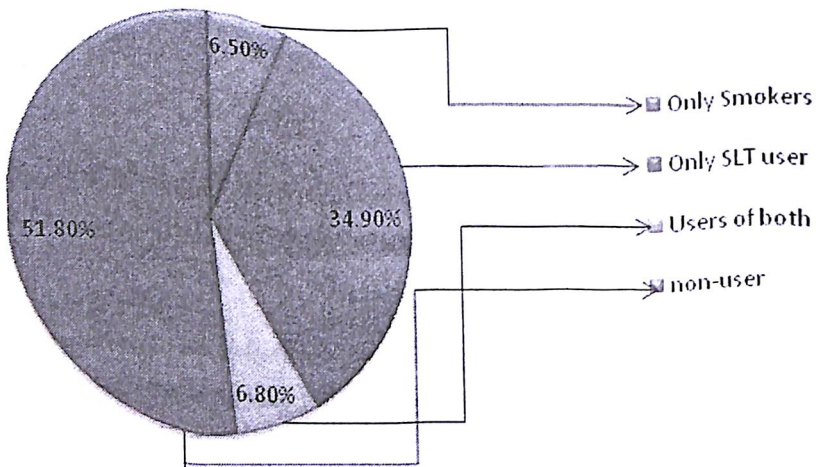

Figure : Percentage distribution of adults by tobacco use in Assam
Source : A report on Economic Burden of Tobacco related diseases
(Ministry of Health and Family welfare)

As compared to the national level, the state of Assam is having a higher percentage of population consuming some form of tobacco. The depressing fact is that the percentage user of SLT is very much high in Assam (34.90%) against the national level (18%). According to the report, out of the total SLT users in the state, 32.5% are female, which is alarmingly high as compared to national level where female SLT consumers have been found to be 12.8% of the total SLT users.

For the purpose of the current research, an analysis of 46 female domestic helpers (all SLT users) has been made by the researcher. The results are as follows :

Frequency of consumption : Out of the 46 respondents, 32 are consuming SLT in some form or other for at least 5 times a

day, 9 are consuming SLT for atleast 3 times a day and the rest are consuming SLT for atleast 2 times a day. As they have mentioned in the personal interview that their consuming frequency increases as they get a chance to earn a higher income. Due to the limited income they are controlling their tendency to consume SLT.

Reasons behind SLT consumption : According to their responses, the major reason behind their SLT consumption can be grouped into four categories :

- a) Old addiction (26.08% users)
- b) Stress relief, (39.13% users)
- c) To kill the tendency of hunger (73.91% users)
- d) Inability to work without SLT (54.34% users)

Income level and expenditure for SLT : Being a part of unorganized group of labour, the income of the female domestic helpers are not fixed. It varies depending upon their level of work and changing demand in the market. As per the responses provided by them, the researcher has grouped them into 5 income (daily basis) categories and it is compared with the expenses involved in consuming SLT (daily basis). The data can be represented graphically as follows :

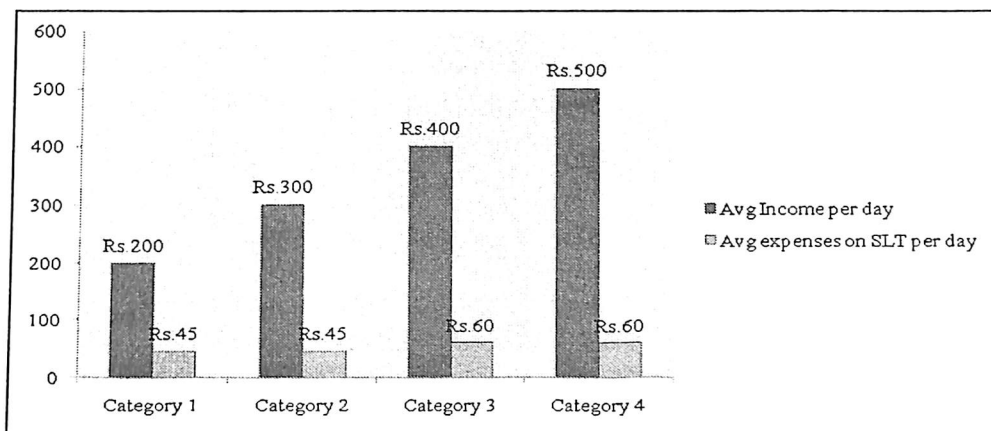

Figure : Comparison of Income and expenses

Source : Primary data

direct and indirect cost associated with diseases in relation to SLT consumption in India for the year 2011 was Rs.18,435 million. For Assam, the figure was Rs.339.53 million out of which direct cost was Rs.158.71 million and indirect or morbidity cost was Rs.180.82 million.

In Assam CVD contributes the major portion (Rs.80.18 million) of direct cost followed by Cancer (Rs.62.95 million) and TB (Rs.15.57 million). In Assam the direct cost for TB is higher for the females as compared to male. But in the national level the overall scenario is different. In the national level the direct cost for female as compared to male is higher in case of cancer. A gender wise distribution of direct cost associated with SLT consumption in Assam has been represented graphically below :

(Rs. in million)

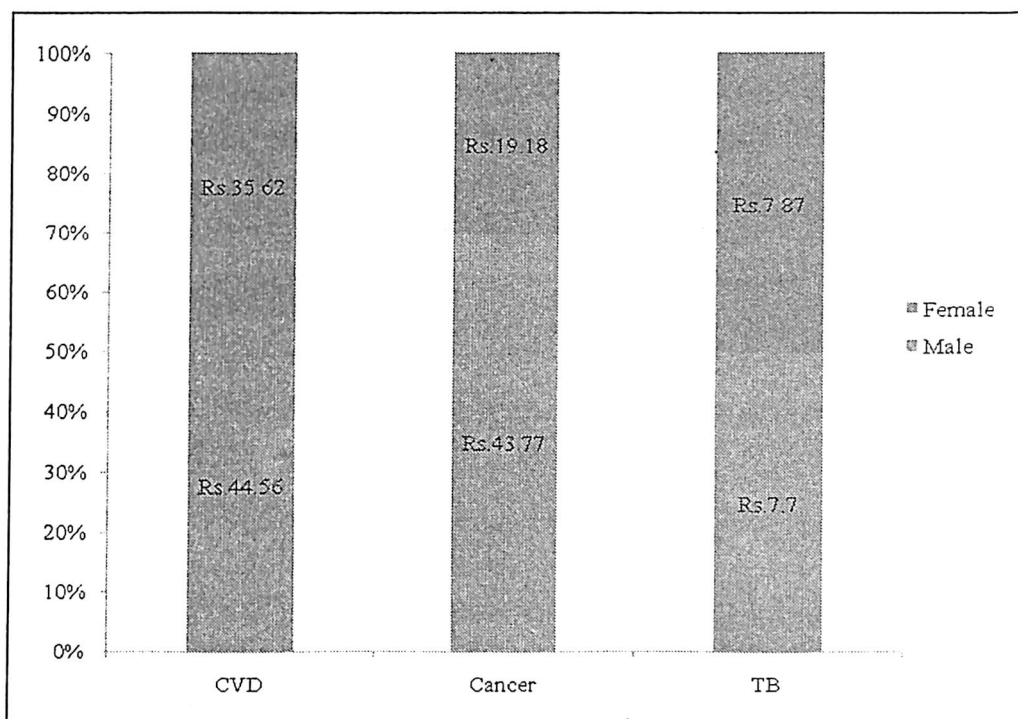

Figure : Gender wise distribution of direct cost associated with SLT consumption in Assam

Source : GATS-2, Fact Sheet Assam, 2016-17

CVD (Rs. 80.18 million) constitutes the major portion of indirect cost followed by cancer (Rs. 62.95 million) and TB (Rs. 15.57 million) in Assam. The morbidity cost of CVD is higher in case of female (Rs. 64.36 million) as compared to male (Rs. 60.41 million). A gender wise distribution of indirect or morbidity cost associated with SLT consumption in Assam has been represented graphically below :

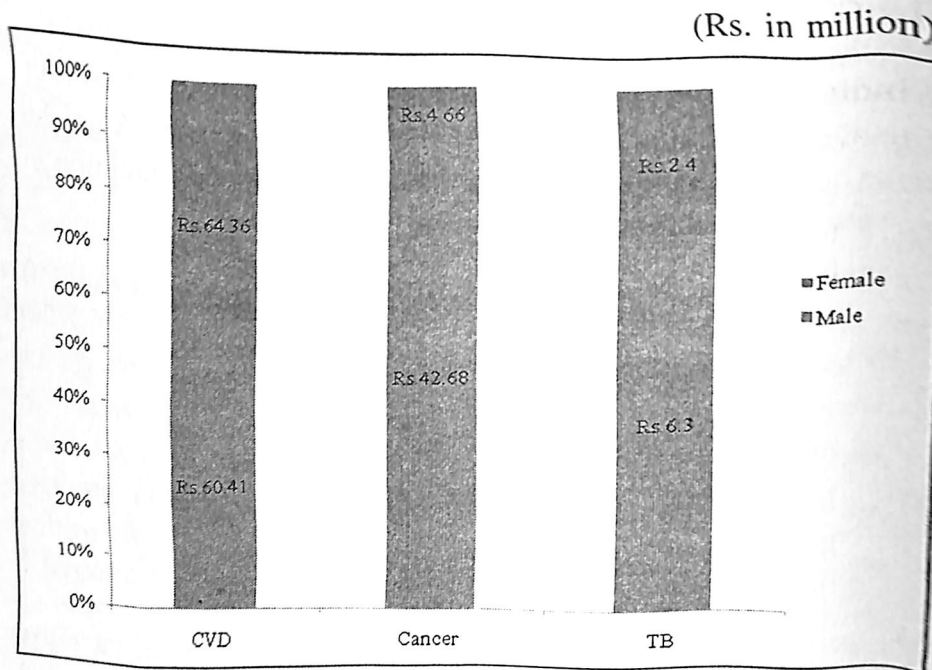

Figure : Gender wise distribution of direct cost associated with SLT consumption in Assam

Source : GATS-2 Fact Sheet Assam 2016-17

The amount of expenditures that are being incurred yearly for the SLT consumption both in the form of direct and indirect cost is a huge amount. Apart from the male counterparts, the female population also has their share in incurrance of such socio-economic cost. Ill health results in less productivity and loss of man-power. The Indian female population contributes 17% of the

GDP of the country. Although it is lesser than the world average of 37% contribution, but it constitutes a significant portion of GDP which can be expected to be higher in the future days by looking at various women empowerment policies undertaken by the Government to uplift the social status of the female population in India. To effectively eliminate such hindrances against the growth of the nation, some measures must be taken immediately both by the Government and public at their own possible level.

Findings :

- 1) As compared to the national level, the state of Assam is having a higher percentage of population consuming some form of tobacco and the percentage user of SLT is very much high in the state (34.90%) against the national level (18%).
- 2) Out of the total SLT users in the state, 32.5% are female, which is alarmingly high as compared to national level where female SLT consumers have been found to be 12.8% of the total SLT users.
- 3) In case of women belonging to the lower income family group, with higher income the consuming frequency tends to increase.
- 4) The total direct and indirect cost associated with diseases in relation to SLT consumption in India for the year 2011 was Rs. 18,435 million. For Assam, the figure was Rs. 339.53 million out of which direct cost was Rs. 158.71 million and indirect or morbidity cost was Rs. 180.82 million.
- 5) Reducing the hunger tendency has been one of the major reasons behind consumption of SLT.
- 6) Depending on the level of income, the SLT users spend 12-22.5% of their daily income on SLT consumption which has degraded their standard of life as well as affected the proper diet level.

- 7) SLT being the factor, the direct cost for TB is higher for the females (Rs. 7.87 million) as compared to male (Rs. 7.7 million) in Assam.
- 8) SLT being the factor, the morbidity cost of CVD is higher in case of female (Rs. 64.36 million) as compared to male (Rs. 60.41 million) in Assam.

Suggestions :

- 1) With increasing impact of SLT in the society as well as in the economy, the Government should undertake serious controlling measures not only in the health sector but also in education, agriculture, consumer affairs so as to eliminate the SLT from its very root.
- 2) Sale and promotion of any kind of SLT product should be completely banned from operation although it forms a part of Government revenue as the cons of SLT use are overpowering the benefits it results in.
- 3) A portion of the annual budget should be allocated solely for the purpose of spreading awareness about the hazardous results of SLT consumption targeting the women and children specifically.
- 4) A proper way of communication should be used for spreading awareness against the SLT use so that all the sections of the society can be covered. A gender specific communication method should be used to make the women aware about the evils of SLT consumption.
- 5) Current SLT users should be motivated to discontinue their SLT consumption habit and proper guidance and medical care should be provided by the Government.
- 6) It should be ensured that the users who discontinued SLT consumption never fall prey to the SLT addiction again in future and for that matter a regular observation event should be conducted by the authority concerned.

Conclusion :

The SLT consumption among women is a very sensitive issue from the point of view of society as well as the economy. Women in India are considered to be the engine of a family. If proper health is not maintained then the family cluster will be damaged and it will ultimately degrade the society as a whole. The study has shown that the SLT consumption is a costly matter both in terms of its direct as well as indirect cost for the country. If these expenses can be directed towards some positive and productive use then it will result into reduced poverty, healthy life style and better standard of living among the citizen. Mere Governmental effort will not be sufficient to remove the ill effect of SLT consumption from the society. Every stakeholder must be acting positively towards removal of such ill practices. To conclude, it can be said that for reducing the socio-economic impact of tobacco consumption in our country we all need to act positively towards the achievement of a tobacco-less India.

References :

- 1) Govt. of India (2017) “Economic Burden of Tobacco Related Diseases in India”, Ministry of Health and Family Welfare, Govt. of India.
Retrieved from <https://mohfw.gov.in/sites/default/files>
- 2) Gupta P.C. , Ray C.S. , Sinha D.N. and Singh P.K. (2011), Indian Journal of public Health, Vol 55, Issue . pp.199-309.
Retrieved from <http://www.ijph.in/article.asp?issn=0019-557X>
- 3) Niaz K., Maqbool F., Khan F., Bahadar H., Hassan F. I., and Abdollahi M. (2017), “Smokeless tobacco (paan and gutkha) consumption, prevalence, and contribution to oral cancer”; Epidemiol Health, volume 39.
Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5543298/>

- 4) Shah D. (2018), "Tobacco Use Among Women – An Increasing Concern in India",
Retrieved from <https://fit.thequint.com/fit/tobacco-use-in-women-in-india>
- 5) World Bank (2016), "India's Poverty Profile", World Bank Report (Infographics).
Retrieved from <http://www.worldbank.org/en/news/infographic/2016/05/27/india-s-poverty-profile>
- 6) World Health Organisation (2017), Global Adult Tobacco Survey, Fact Sheet- Assam, 2016-17.
Retrieved from <https://tmc.gov.in/images/act/Assam-GATS2-India-StateFactsheet-Countryspecific-latest-v13.pdf>
- 7) World Health Organisation (2017), Global Adult Tobacco Survey, Fact Sheet- India, 2016-17.
Retrieved from <https://mohfw.gov.in/sites/default/files/GATS-2%20FactSheet.pdf>
- 8) Yasmeen A. (2017) "Gutka more harmful than other forms of tobacco",
Retrieved from <http://www.thehindu.com/news/national/karnataka/gutka-more-harmful-than-other-forms-of-tobacco/article4769653.ece>

A study on the upliftment of Women Entrepreneurs in Assam with special reference to Textile Industry

Kuldip Sarma

Introduction :

Assam is a north East Indian state situated in the south of the eastern Himalayas along the Brahmaputra and Barak river valleys covering a total area of 78438 km². The total population of Assam accounts for 31205576 as per the census of 2011. Though the societal pattern of Assam is male dominated, still the women of today's time has emerged to play a better role in their domestic chores as well as in transforming the nation as a whole. Gone are those days when the males happened to be the only bread winner of the family. In present day the females are equally getting involved in the process of earning money. Initially women were the most vulnerable sections of the society and were often being sidelined from taking important decisions. But now women are trying to become self sufficient and independent. They are now trying to get engage in different professions like teachers, lawyers, film actress and so on. Some women are getting engaged in opening their own venture and getting attracted to what is known as "entrepreneurship".

Entrepreneurship is the process whereby an individual or group of individual use organized effort to pursue opportunities to create value and grow by fulfilling wants and needs through innovation and uniqueness, no matter what resources the entrepreneur currently has. It is a process undertaken by an entrepreneur to materialize his / her business interest.

Entrepreneurship is not a onetime process. It occurs over time. It involves a series of discussions and actions from initial start up to managing the entrepreneurial venture.

Entrepreneurs are individuals who recognize opportunities where others see chaos or confusion. They are aggressive catalyst of change within the market place. Entrepreneurs act as the protagonist in the economic development of a country. There are numerous entrepreneurs emerging in the land of Assam. Women are not exception to it. Women are, nowadays, getting engaged in building their own venture. They are trying to be their own boss. Some women are leaving their high paid jobs in order to get themselves engaged in entrepreneurship thereby empowering themselves. This has created employment opportunities for others in the state.

This Research paper includes those legendary women who broke all the taboos of the society and got themselves involved in the world of ENTREPRENEURSHIP. This paper encompass not only those ladies who started a new venture but also those women who tried establishing themselves as an icon in the significant fashion designing industry.

Objectives of the study :

The objectives of the study are as follows :

1. To find out the socio economic status of women entrepreneurs of Assam.
2. To identify the problems faced by the women entrepreneurs.

Methodology :

The study is purely based on secondary data. Information is collected from various published books as well as unpublished documents, journals, newspapers, magazines etc. Simultaneously, lot of information has been gathered from different report of

SHGs, DIC, DRDA and so forth. Besides, the electronic media has proved to be of great help in completing the study.

Employment situation in Assam :

A standout amongst the most disturbing highlights of the state is the developing unemployment issue especially educated unemployment. It has been seen that the activity job searchers in the state are expanding step by step. From the record of the Live Registrar of work trade the enlisted educated work searchers remained at 14,11,949. A rundown of job seekers in Assam amid the year 2004 (gathered From the Economic review 2004-5) and 2012(Collected from the Economic review 2013-14) is exhibited.

Level of Education	Registration		Placement	
	2004	2012	2004	2012
Engineering Graduate	102	744	2	18
Medical Graduate	29	201	-	1
Agriculture Graduate	39	113	2	0
Veterinary Graduate	97	30	1	0
ITI Trainees	432	1198	6	3
Post Graduates	1972	1615	9	22
Graduate	11028	28274	17	85
H. S	16325	62077	12	90
H.S.L.C	33719	41557	62	58
Diploma Holders	173	3589	5	32
Others	319	10524	5	16
Total	64498	175409	112	325

Source : Economic Survey of Assam 2004-05 and 2013-14.

The aggregate enlisted work searchers in the year 2004 were 64498 which are 1754409 amid the year 2012. Indeed, even among the engineering graduate 744 were enrolled in work trade as against 102 out of 2004, in medicinal 201 were enrolled in 2012 which was 29 in 2004. Comparable condition saw in the event that of agriculture graduate, veterinary graduate and general graduates.

Development of Women Entrepreneurs in Assam :

Micro, Small and Medium Enterprises (MSME) under the Directorate of Industries, has been assuming critical part in the advancement of enterprise including women business enterprise in the state. The MSME Guwahati has been embraced different projects for advancement of MSME enterprise and upgrading intensity of MSME division. This establishes has been directing Industrial Motivation Campaign (IMCs) at different places in the territory of Assam. Through this program the unemployment youth are inspired to benefit the way of business enterprise and they are likewise improved with the essential data on different plan offered by the Government for the new business people. The organization has likewise been endeavor different projects like Entrepreneurship Development Program (EDPs), Entrepreneurship Skill Development Program (ESDPs), Management Advancement Program (MDPs) and Business Skill Development Program (BSDPs) to impart the vital ability for the endeavor and to prepare general administration perspective. The support of women entrepreneurs in these projects are appeared in the table given below :

Name of Programme	2011-1012	2012-2013	2013-2014
Industrial Motivation Campaign (IMC)	1866	1809	3450
Entrepreneurship Development Programme (EDP)	579	146	165
Entrepreneurship Skill Development Programme (ESPD)	1443	1153	1534
Management Development Programme (MDP)	192	151	248
Business Skill Development Programme (BSDP)	0	0	0
ESDP on Biotechnology	0	0	0

Source : Annual Report Of MSME, Govt. Of India

In the year 2011-12, the foundation directed 88 IMCs where add up to 2731 unemployed youth were focused on and out of that 1866 were female members. The quantity of female members under this program was 1809 and 3450 in the year 2012-13 and 2013-14 respectively.

Profile of Women Entrepreneur :

Avantika Haflongbar :

Avantika, a JamiaMiliaIslamia graduate, worked in the social service sector and lived in Delhi for 12 years before returning to Haflong, where she grew up. In this quiet and beautiful town, she collaborated with her husband Daniel Langthasa to start an NGO called TRYST Network. Her love for traditional textiles led Avantika to starting ROOHI, a label that works with local craftswomen to reinvent traditional textiles and motifs.

The traditional textiles of the Dimasas have remained unnoticed through the decades. And it's a pity, considering the

vibrant colours and intricate weaves that characterize the local fabrics. The lack of a commercial model or infrastructure has only served to keep the fabrics under wraps.

Dimasa textiles are known for their bright colours, and at ROOHI these textiles are reinvented in contemporary ways. Besides selling via the label's social media pages, Avantika has set up a ROOHI store in Haflong.

There are currently 10 craftswomen engaged with the brand, and Avantika plans to include more artisans into their projects.

Pallavi C Baishya :

Pallavi C Baishya, is a young entrepreneur with dreams in her eyes to achieve something in life and to make her own identity. She had launched a house of Assamese Silk couture "Pallavi's SILK WONDER" in 2011. It was her yearlong dream to dive into our very own Assamese traditional outfits. Her aim is to show the beautiful Assamese Paat (silk) and Golden Muga with latest fad by preserving its original style. Here in Pallavi's silk wonder, they design Mekhela Chador using North Eastern ethnic designs and all their products are hand woven. Their Mekhela Chador come in Paat, Muga, Tasar, Eri and Kecha Paat.

Pallavi's Silk Wonder serves an essential human need – to look beautiful. They deal with various silk woven sarees popularly called as Mekhela Chadar. They use Muga silk, Tasar, Kecha paat & Eri and various other fabrics and mould them into beautiful silk Mekhala Chador. Her Mekhala Chador are hand woven and are a blend of ethnic genre and urban fashion. Pallavi's SILK WONDER is an authorized user of SILK MARK.

Sanjukta Dutta :

Sanjukta Dutta, of Nagaon, Assam, is a Techie turned designer. She has successfully made Assam's traditional attire "mekhela Chador" eastern national and international acclaim.

Sanjukta Dutta initially worked in PWD department of Government of Assam, but she left her job and chased her dream of entering the world of fashion.

Since childhood, Sanjukta Dutta had love for mekhela chador and sometimes she designed them for her friends, family and relatives. After receiving good responses from them, she was motivated to open her own unit for weaving. In 2012 she started her weaving unit in Guwahati. Within a year and a half, she managed to sell 3000 units of her designed fabrics. She started her enterprise with an initial seed capital of rupees 15 lakhs and only 3 looms. But now she is earning crores of rupees and her weaving studio has more than 100 looms. Sanjukta Dutta is now a successful designer whose costumes have been tried by Bollywood celebs and the models of LAKME FASHION WEEK, 2017 and AMAZON INDIA FASHION WEEK, 2018.

She has opened a boutique in Guwahati so that people can reach her studio and order the traditional attire. She has tried to bring a revolution in the dressing habits of the women of Assam.

Mehzabin Ershad :

Meghna who is also known as Mehzabin is a pioneer in the fashion industry who started her profession into the world of Fashion as Meghna Rita. She started her voyage when Fashion industry was at an infant stage in the North East.

She has been doing Fashion indicates Promoting the assam silk all over India and some different nations like Thailand, UAE, Bangladesh and few more. She has worked with numerous national and worldwide models, She has surprisingly of dressing previous Miss World and Actress Aishwarya Rai Bachchan, Bipashabasu, Milind Soman, Poojabedi, Sonal Chauhan, Celina Jetty, Nia Sharma, Nayanika Chetargee and some more.

She has additionally intended for couple of corporate houses like IOC(indane), Greenwood resort, Lodging Lily, GNRC drug

store. Meghna has been working and doing her bit in attempting to bring and advance the PAT SILKS and MUGA SILKS to mainstream fashion scenario for a long time now and she is successful in doing her bit and people have adored it. She was the official planner for the VVIP volunteers in the 33rd NATIONAL GAMES, 2007. Meghna's design studio introduced a show AUTUMN NOTES, Fall 2017 on 23rd August 2017 at Vivanta by Taj, guwahati where sale of a piece of clothing was done to help the reason for growth treatment of cancer started by a NGO, Morning club, where 50000 was generated for one garment of clothing which was given to the NGO. Nia Sharma who is a famous actress from Mumbai and furthermore the second sexiest lady in Asia has walked the ramp for Meghna's in a pure Muga Mekhela Chador with Guna work in a KINGKHAP design in 2018. MEGHNA'S is a brand name that is constantly identified with fashion in the North East and none can miss that.

Chinmoyee :

It is never too simple getting into a Designer's shoe despite the fact that it appears to be sparkling from a far off. Her skillfully created designs noticeably brought her glory when she displayed her works in Rongali Bihu celebration in Dubai. She takes pride in creating a piece of art rather than just a mere piece of clothing. An IIFT designer, Chinmoyee is essentially focused to ARI SILK and MUGA. Her enthusiastic interest to analyze something new with textures and examples in the long run macadamized approach to extend her creation even in Dubai, USA, United Kingdom and the Middle East.

Annie Gogoi :

A blessing that she acquired from her mom Creativity. An graduate of IIFT, KOLKATA 2010 Annie's concentration to change normal and waste materials into something new and imaginative has been praiseworthy. She melds them for the fashion scene as

well as for customary way of life also. Aside from showing her inventiveness in various shows, movies and folios, Annie was likewise the Casting Co-coordinator for Star Plus' AmulMasterchef India Season 4, Guwahati Auditions, 2014 and outfit creator and Casting Co-coordinator for a commercial advertisement of Annapurna Group. She is coming up with her first Hollywood project, One Little Finger and some Bollywood extends soon. She likewise has plans to open a fashion institute and a multi-cuisine restaurant in Guwahati.

Payal Oshan Goswami :

Reclassifying an old idea into another shape is what she follows, Fusing Traditional fabrics like that of MISSING, NAGA, BODO, MIZO, GARO, KARBI, with various other materials like MUGA AND SILK is her unparalleled expertise. Her gathering has been exhibited in numerous noticeable shows— Assam Day in Las Vegas, Celebrating Assam in Thailand Bangkok 2015, Rongali Festival, Dubai 2015 including Northeast Festival, Delhi 2014, Northeast Diva 2014, and so forth. ZAREE, her Indo-Fusion boutique with both Indian and Western ensembles, talks not simply of fashion but rather of style statement.

Problems of Women Entrepreneurs :

In present scenario, the entrepreneurs are seen to have got a lot of support from our Government and families. They get financial aids in the form of subsidies, tax exemptions etc. But still, there are some problems seen among the entrepreneurs that hinder their growth and success. Some of the problems faced by the female entrepreneurs of our state are as follows :

1. Woman entrepreneurs have to play the dual role of house wives and entrepreneurs. This causes problems for them. This causes more pressure on them. There is chance of getting their personal and professional life mixed.

2. There is also lack of recognition and appreciation to women entrepreneurs. Most people of the rural areas are still narrow minded and orthodox in their approach. So women do not get much attention and recognition in their work. Women in some areas of Assam are still considered to get involved in household chores, which act as a hindrance in fulfilling their dream of the willingness.
3. Financial problems of the families also act as a barrier to setting up of an enterprise.
4. Lack of Proper skill and training in the rural areas has deprived many women from getting independent.
5. Lack of knowledge in how to market the product is also seen a problem among some woman entrepreneurs.
6. Women of urban areas are electronic gadget friendly. Hence they can know the use of the trending social media. These days social apps are trending and a lot of people are promoting their product online and making money out of it. But the rural women are seen less acquainted with electronic gadgets. Hence, they miss the opportunity of promoting their product through online media.
7. The already set up enterprises have captured the market in such a way that customers do not think about trying alternative products. So they give a tough competition to these newly started enterprises.
8. Some customers have the habit of buying goods on credit. Late payment habits of the customers also create problems for a newly started venture.
9. Inadequate power supply, specially, in the rural areas, has created lots of problems for the entrepreneurs.

Findings :

1. It has been noticed that financial institutions also hesitate to finance women based projects due to lack of property in own name. Different financial institutions are also not interested in investing in women based project.
2. It was noticed that Major decisions were taken by their husbands. So it acts as a barrier for the women with innovative idea.
3. Increased work burden and responsibility and infant or dependent in-laws were major personal constraints of women faced. Women business visionaries need to play the double part of house wife and a business person.
4. Government is trying to help women entrepreneurs financially by providing different scheme. Govt. also introduced few schemes for the benefit of women entrepreneurs.

Suggestions :

1. It is necessary to create awareness among the women as well as other people in a society about women entrepreneurship. The schools and colleges must take initiatives to generate awareness among the girl pupils.
2. It is necessary to make the women and girls of the society realize their fundamental rights and their potentialities. Women must be motivated to become self-sufficient.
3. Bank and other financial institutes must help and encourage the women by giving them financial help. If necessary and possible, then the bank may give helpful advices to the women in modifying their projects rather than rejecting them.

4. All unregistered enterprises must be guided to get their enterprises registered so that they can avail bank loans and some government facilities.
5. Moral support from the family members is of utmost importance.
6. Entrepreneurial studies must be a subject in schools or colleges, so that the students can be aware about what is entrepreneurship and how can one get success in the path of entrepreneurship.
7. Entrepreneurial training institutes must be set up in all the districts of Assam.
8. There must be frequent Skill development programs in the state.
9. More industrial training institutes must be set up by government, if possible, in all the districts of Assam.
10. Training programs for women entrepreneurship should give emphasis of entrepreneurship management, customer satisfaction, marketing, finance management, innovative production etc.

Conclusion :

Economic independence of women can ensure equality among men and women which is essential in a society where there is a huge gender gap. In spite of so many government initiatives, the development among the women is still not satisfactory. Therefore awareness among the women regarding economic independence through various entrepreneurial activities is must. However, it is a matter of satisfaction that a number of women are coming forward to become self-sufficient. It is a matter of proud that women are today realizing their own capabilities and they are trying hard to become an independent and responsible citizen of India.

Reference :

1. Dhameja, S. K. (2008) : Women entrepreneurs- opportunities, performance and problems. Deep & Deep Publication, New Delhi.
2. Pathak, R. K, Kalwar, M.C (2011) : Business Organisation and Entrepreneurship Development. Abhilekh Publication, New Delhi.
3. The Clarion (2011) : International Multidisciplinary Journal, Vol III, ISSN : 2277-1697.
4. International Journal of Computer Application in Engineering Sciences, (2012), Vol II, March, ISSN : 2231-4946.

Micro Finance and Empowerment of Rural Women through Self Help Group : A Case Study in Sonitpur District of Assam

Kukil Borah

Introduction :

India lives in her villages where 72% of her people live in. Development of India is possible only when rural India is developed. Despite massive development efforts undertaken by the Centre Government and State Governments in different five year plan periods through different schemes such as IRDP, DWCRA, ICDP and TRYSEM, NREGA, PMSRY NRLM etc. the problem of mass poverty, malignant growth of unemployed youth and large scale migration of people to urban areas persist in rural areas. Micro Finance has come to mean the provision of credit and other financial services to the poor so that they can reduce their poverty and raise their living standards through the proper utilization of credit. Microfinance is an upcoming sector. Pegged at just a few million dollars in the early 1990s, this sector has grown into a \$20 billion global industry by 2007, reporting close to 100% growth year-to-year over the previous decade. Apart from growing in size, microfinance is today seen by most governments as a useful tool for poverty alleviation. Given the remote locations serviced by them, MFIS have used many rapidly developing information and communication technologies (ICTS), which has allowed many large ICT firms to also start making serious inroads in this sector.

It shows that about a thousand microfinance institutions have reached about 14.1 million people, with an outstanding loan

portfolio of Rs. 59.5 billion. On the other hand, cumulatively 3.48 million SHGS, with a membership of 58 million, have been linked to banks with an estimated loan portfolio of Rs. 80 billion. These groups have also accumulated a savings of Rs. 35.1 billion with the banks. It, however, needs to be noted that the report uses different basis of reporting for these two forms. Therefore, these data are strictly not comparable. But it does indicate that the SBLP has emerged as a large microfinance model in the country (Datta, Sankar, 2009). Micro finance for micro enterprises development through self help group for poverty alleviation vis-a-vis socio-economic empowerment of women considered as one of the effective strategy in the globe in the present context.

Empowering the poor for their development is one of the top most prioritized agenda in development paradigm of every developing and underdeveloped country. Power is exercised socially, economically and politically by one person to other person or to group of persons.. Women empowerment is a holistic concept. It is a multidimensional in its approach and involves a basic realization and awareness of women powers, potentialities, capabilities & competences, rights and opportunities of all round development in all spheres of life. Women empowerment is a process which enables women to have access and control over various factors necessary for their economic independence, political participation & social development.

In Assam the SHG-Bank linkage programme gathered momentum only from 2000-02. A report from the NABARD shows that as on 30th Nov, 2006, a total number 123,021 SHGs have been promoted and of these 63,901 SHGs have been credit linked with banks. Here, it may be mentioned that, the SHGs typically start their external borrowing programme after six months of rotating savings. This is termed as the linkage programme. It means only 51,94% of SHGs have been credit linked with banks i.e. only a half of the total SHGs working in Assam have external borrowing

programme from the bank or any MFIs. As the report shows, it should be noted that as a priority state progress of SHG Bank credit linked programme is satisfactory within Assam as compared to progress of the programme in entire North Eastern region. However, in the state, the major areas in which SHGs have been formed are agriculture, handloom, poultry, and dairy. Over 25 per cent of the SHG members earn in the range of Rs. 2000 to Rs. 3000 percent while 18 percent earn an average of Rs. 5000 per month and another 18 percent earn less than Rs. 2000 per month.

The objective of the paper is to investigate the role of SHGs in promoting income generating activities and poverty alleviation in order to achieve socioeconomic empowerment of the women and also to search the problems preventing the SHGs to sustain in the society.

Profile of Sonitpur District

Physical : Sonitpur District is situated in the north bank of Brahmaputra between the longitude ranges 92.16 East 93.43 East and latitude range 26.30 North - 27.01 North. It shares its borders in North with Arunachal Pradesh, in East with Lakhimpur District and in West with Darrang District. The Brahmaputra Ziabharali, Gabharu, Borgang and Buroi are the major Rivers of Sonitpur District. It has covered an area of 5324 Sq. Km, of which 1420 Sq Km area is under forest cover. The population density of Sonitpur District is 315 Sq. Km.

There are five towns in Sonitpur District and those are Tezpur, Dhekiajuli, Rangapara, Biswanath Chariali and Gohpur. The numbers of villages, in Sonitpur District, are 1615.

Socio-economic : Agriculture is the major economic sector in Sonitpur District and 70-80% population is dependent on Agriculture. Here, Net area sown : 1580 Sq Km, production of winter paddy 65780 Hectares. But the agrarian sector is degrading

due to the pressure of population on land, flood, drought etc. On the other hand, this sector has not witnessed any use of scientific technology or tool or high breed seeds etc for high production.

There are 73 Tea gardens and a large number of populations are dependent on the Tea industry. Basically, in the Tea garden community, illiteracy, consumption of liquor, poverty etc are prevailing in large number. During the last decade, some young small tea planters started tea plantation in small scale and it becomes a lucrative business among the unemployed youth. In Sonitpur district 8,52,201 (60.29%) percent population is literate. Sex ratio is 942 per 1000 males.

Methodology and Data Source

Since the proposed study was adopted in limited geographical area, only few groups were selected as sample for study. In the present study it was felt that any single method of data collection and its analysis were bound to have a limited relevance in meeting the overall objectives of the project; hence different tools were used to collect the data. To carry out the research in addition to primary data, collection of secondary data was attempted from the District Rural Development Agency and local NGOs for the status of SHGs in Sonitpur District. The main tool of data collection was the pre-structured Questionnaire and Interview method to achieve the objective of the study. The members of the sample SHGs were interviewed to drive the primary data. The questions were structured keeping in mind about the objectives and hypotheses of the study. The interview schedule contained mostly close-ended questions, though some open ended questions were also included.

Simple random sampling method was adopted for selection of sample for the study. Only two Development Block were chosen for the study i.e. Chaiduar Development Block and Pub-Chaiduar Development Block under Sonitpur District.

From Chaiduar Development Block, two SHGs viz. Rupjyoti and Arunudoi SHGs and from Pub-Chaiduar Development Block, three SHGs viz; Jibanjyoti, Rodali and Bapuji SHGs were selected for in-depth study to understand the level of empowerment of each group. Thus, total five SHGs were randomly selected for this study. The groups of Naharani village under Pub-Chaiduar Development Block were promoted by NGO and three groups of Tatanbari village, Patabgarh village and Borangabari village under Chaiduar Development Block were promoted by DRDA and Block. From each group, few members (available on the day of meeting) were selected for in-depth interview and discussion. The total respondents of the questionnaire were 40 out of 58 members from five SHGs. The following sample groups of SHGs from two Development Blocks are shown below in Table-1.

Table - 1 : Study Areas and Profile of Sample SHGs

Sl.	Name of Development Blocks	Name of Village	Name of SHG	Date of Formation	Caste of Members	No. of SHG Members	Marital Status
1	Pub Chaiduare	Naharani	Jibanjyoti	January, 2004	OBC	10	All married
2	Pub Chaiduare	Kakila	Rodali	March, 2005	OBC	10	All married
3	Pub Chaiduare	Rajabari	Bapuji	6 th January, 2003	OBC	11	All married
4	Pub Chaiduare	Tatubari	Rupjyoti	January, 2006	OBC	13	All married
5.	Pub Chaiduare	Patabgarh	Arunudoi	6 th January, 2003	OBC	14	All married
Total	—	—	5			58	All married

Source : Field Survey

Study area in the block was selected based on the following criteria :

- Presence of active groups promoted by DRDA and NGO.
- One group in each two block promoted by different agency
- Group functioning for 10-12 years
- Groups linked with bank credit for taking up income generating activities.

Data Collection and Processing :

Both primary and secondary data were collected using a combination of methods such as formal and informal. discussions, structured interviews questionnaire, focus group discussion and personal interviews with the SHG members, promoting institutions such as NGO, Block officials, etc. The data thus collected from all the 40 set of questionnaire of the members of five samples SHGs were analyzed. The socio-economic profiles of each member were covered in the individual questionnaire and group profiles were covered in the questionnaire set for group.

Socio-Economic Empowerment of Rural Women through Self Help Groups Success Story :

SHG has changed the lives of some members significantly such as, Rupa Gagoi, a SHG member has played vital role in improving the quality of her life. She was illiterate, ignorant and innocent women prior to the joining of SHG. On one fine day her Journey started from Kakila village under Gohpur Circle, with her husband Guna Gagoi to see the Gohpur Town for the first time during 2002. Her husband held her tightly in a bus with the fear of falling down, as they traveled for the first time. During her staying for few months with relatives, she narrated how she was so innocent, unaware of every thing going around before her joining in the evening class of total literacy campaign run by Jibika, an

local NGO. She behaved very roughly during the initial period. She could speak only Assamese language (her mother tongue). She couldn't speak and understand the Hindi or English languages, to understand some literature. Moreover, she could not differentiate between Rs.10 and Rs.100 notes. As a result she could not bargain and pay the price of the commodities as per the cost. She used to give all the money she had to the shopkeepers while purchasing something without knowing the value of money. Finally she was convinced by the Jibika the local NGO to continue the class in the evening after a day long work in agriculture field. Evening batches of Jibika adult school were used to turn themselves into Rodali SHG (the name of SHG) formed in March 2005 which eventually changed her life now. She learned to talk little Hindi to communicate besides learning the calculation of numbers, writing at least her own name. She learned how to dress herself while going to attend group meeting and other places. She has now knowledge about some government Programmes such as Total Literacy campaign, SGSY, etc. She saves Rs.100 every month in group account by realizing the importance of saving. SHG has changed her attitude towards life she told. Today she is sustaining with agriculture produce that she can brought from her home after day long cultivation. She needs more training to build her capacity and skill to reduce her drudgery as well as increase her income through some income generating activities that can yield more than her Agriculture field.

Likewise, there are many members benefited from the process of SHGs. In Jibanjyoti SHG where Smti Maya Borah belongs, maximum of the members are engaged agricultural activities. Basically they cultivate for their own consumption only. But vegetables and sweet potatoes they grow in the paddy field are for business purpose. In this way they can meet the cash requirement. Some members are engaged in petty trade and textiles. They take loan from the group and run the petty trade such as poultry, textiles, shop and petty contractual works. Though their

lives have improved significantly, moved from worse to better but not moving towards best as they are not earning enough income to cross the poverty line. As per the cost of living prevalent in Sonitpur, at least Rs.5000 to 6000 income per month per family of 5 to 6 members is required to lead the life above poverty line.

In Rupjyoti SHG formed in March, 2004, there are five members who are involved in income generating activities. Two members are doing vegetable marketing, two members are having grocery shop and one is having wine shop. These members have taken a loan from the group corpus and ventured into these income generating activities. They are earning minimum net profit of Rs.1500/- per month. Though it is not enough to cross the poverty line, they are at least trying to live a minimum decent life. To cross the poverty line, each members should earn at least Rs.5000/- to 10000/- per month. It may be possible by upgrading their skill of management and quantum of loan. It is noticed that skill and quantum of loan are interrelated. The group members are not competent enough to venture into income generating activities. Therefore, they took small dose of credit from their own group for their immediate family needs and for petty trades. They are bound to continue in the traditional sector due to lower skill because majority of them are illiterate. The few who are literate have only primary education or have studied up to middle school level. This makes them incompetent to deal with the banking agencies and other development agencies. Over a period of time, to increase the quantum of loan per member is possible from their increasing corpus through saving and interest earned if their knowledge and skill are increased. However, up gradation of skill is depending on the institutions and if any government programme comes to impart them the skill specific to the activities, then they will be able to embark on skill based income generating activity.

Arunudoi SHG, a group of 15 women from Patabgarh and nearby villages formed on 6th January, 2003 is one of the best SHG in terms of its age, economic activities and functioning of

group. This group is found for doing the highest economic activities which are :

i) Agri-Horti production, ii) An approximately 2% hectares Banana garden at the village with above 2000 plants nursery, iii) Crafts making and Handloom production, iv) Seasonal cash crops garden, v) Fixed wage work, treated as social services amongst the group, vii) Participation in occasional exhibition / fairs for marketing of their products organized by local NGO and DRDA viii) Food catering as and when opportunity comes, ix) Community development work etc.

The above activities are in addition to their main activities i.e. cultivation. Out of 15 members, 8 members are engaged in Handicrafts production, 6 members in weaving and 1 member is having a grocery. They are maintaining separate directory for these each production.

From the observation of their activities of Jibanjyoti SHG, the way they perform and with data support given by them, the level of education, confidence, awareness on gender discrimination, etc. have improved tremendously. The members of Jibanjyoti SHG are empowered economically, socially and politically to a great extent.

In the same way Rupjyoti SHG and Rodali SHG from Chaiduar and Pub Chaiduar are also equally advanced. They understood the importance of collective power and therefore work together for the benefits of each member in all spheres i.e., economic and social activities. Members are getting the micro loan from group @ 3 to 5 percent per month. Members of the group are doing their economic activities such as agriculture, horticulture, handloom and handicrafts and grocery shops individually.

Status of SHGs in the study area :

As mentioned earlier, 5 sample SHGs selected for the study are promoted by NGO and DRDA. Initially, women were suspicious in joining the SHGs, gradually they understand the

benefits of thrift and credit and other benefits of SHGs they have formed into a group. When we asked about reasons for joining SHG, members cited as many as 7 to 8 reasons viz. to avail credit, developing saving habit, to meet unexpected demand for cash, motivated by NGOs / government officials, solidarity, exchange of ideas / experiences, attend adult education classes and empowerment. Among all the reasons mentioned, 'to avail credit', to meet unexpected demand for cash, and to save money and earn interest are the prime factors to join the SHGs.

Regular meetings, compulsory attendance and savings are the main features of the SHGs. These meetings are conducted at the group's leader's house either fortnightly or monthly depending on the convenience of the members. There is a penalty for late attendance and absentee. Thus, there is 70 to 100 percent attendance always. Usually, in the meeting saving, flow of credit, income generating activities, recovery, social issues, etc. are kept as agenda.

Other than Rodali SHG, all other sample SHG saved Rs.100 per month uniformly. The total savings of these 5 SHGs is around Rs. 10,03,460/- as on August, 2015. The group wise saving are presented below in table - 2.

Table - 2 : Savings of SHGs

Name of the group	No. of members	Rate of saving per month	Total corpus fund	Credit taken from Bank
Jibanjyoti	10	100	190000	2,50,000
Rodali	10	100	180000	1,50,000
Bapuji	11	100	317460	63,000
Rupjyoti	14	2000 (one time deposit)	216000	75,000
Total	58	—	1003460	5,38,000

Source : Field Survey

Generally, the above saving is used for internal as well as some external lending. Availability of loan is depending on the availability of cash balance in the group account. Loans are given at 3 to 7% interest. For internal lending they keep 3% to 5% and for external i.e. non member lending they charged at 5 to 7% interest per month. Women are realizing that they have not only access to but control over an amount which they cannot do individually in the situation. They opened bank accounts in the name of group to ensure safety of money saved and to access more mainstream credit.

The study reveals that Credit for consumption and medical, education fees for children, purchase of inputs for agriculture and petty trades are the reason for which loans are borrowed by all the respondents. Two groups are also linked with banks to undertake income generating activities through which women could achieve economic independence and self confidence to some extent. They are actively participating in training and fairs wherever they are given a chance. Except Bapuji SHG, remaining other four SHG has not taken up any major income generating activities. When we enquired on this, they explained that they felt need loan from bank to start micro enterprises. However, this does not seem. to main reason. The main reason is that they are lacking in skill and confidence to plan and manage a micro enterprise.

Savings Habits :

SHGs promote thrift mobilization by considering it as an entry point of any activity. In the first or second meeting, the groups unanimously decide the rate of saving per month or per week collectively. The entire sample groups undertaken for study are saving monthly. Thrift and credit are the main activities of the group which is also the basis of group formation and its sustenance for longer duration. Rural poor women are formed into a group mainly to access credit whenever required from pooled savings.

SHG plays tremendous role in creating saving habits amongst the women of Assam.. As an individual, it is quite difficult for them to open account and save regularly but as group they are doing. Keeping of money in the banks for unforeseen happening or reaping its benefits after certain period of time was not in their mind before joining the group. SHGs are effectively playing the role of mini micro finance institutions for the group. From the record of saving amount it is reflected that saving habits are already inculcated amongst the group members of the entire sample group.

Improvement of Status of women :

The attempts of SHG approach are making its impact on the society especially among the women. The focus of the micro finance projects such as SGSY and other bank linkage loans are actually not successful in development of micro enterprises in the state, but successful in developing sustainable household livelihoods, decreasing household vulnerability and community development up to great extent.. This increased status in the household in itself in turn gives women the support they need to enable them together with men to bring about wider changes in gender inequality in the community.

In the study area also, as mentioned earlier, the status of women have improved though up to not that stage where it should be. The SHGs in Kakila village have changed the socio economic status of the entire members including their family. They are no more prone to economic vulnerability.

Attitudinal Change :

To bring attitudinal changes amongst the women under sample SHGs undertaken for the study it is found that SHG approaches are playing tremendous role because of its process oriented approach, member of the SHG are automatically

becoming assertive after joining into the SHGs. In the process, awareness is created on rights and many other welfare aspects in the group. Their confidence level increases. Banks have also encouraged them to venture into economic activities which have reduced their economic vulnerability.

Problems Faced by SHGs

The main drawbacks in women's development have been mainly preoccupation with repeated pregnancies without respite in physical workload, lack of education, formal and non-formal and a predominance of social prejudices along with the lack of independent economic generation activity or independent assets, particularly as far as rural women are concerned.

In the context of SHG growth, the serious problem is that of marketing of the SHG products and denial of the state to provide **safety net to the SHG producers** in the face of the big business houses and the transnational corporations. Advertising, branding, selling and marketing by the latter overpowers the micro enterprise of the SHG members. In such a context, self-employment jargon appears to be a distant dream that would ultimately make the poor responsible for their own fate as micro finance philosophy throws the onus of poverty to the poor. This is the greatest hypocrisy of the micro finance philosophy. Another cause of concern is high rate of interest charged to members within the groups. The interest charged to individual member is quite higher than the bank rate of interest. Members taken a loan in time of crisis from its corpus are **not able to repay the money with interest amount and ultimately the surrendering whatever the meager assets have to the groups to keep the group's rules and discipline.** There is some major **problems discussed below.**

Absenteeism : There is 70 to 100 percent attendance in the **group meeting.** The members and leader of the group shared that without the presence of all the members, it is quite difficult to pass

the resolution in the meeting which further stops the activities of group. Therefore, the frequent motivation by the promoting agencies is required.

Bank credit : This is one of the main problems in the study area. Out of five SHG, four groups have availed small amount of loan from bank. Many of the SHGs including five sample SHGs have shared that banker have lackadaisical attitude towards SHG loan even while opening saving bank accounts also. There is also inadequate coordination between Banks and DRDA. Bankers are actually reluctant to extend loan to the SHGs in the fear of non repayment which would be directly reflected in their individual performance.

Politics : Election is the dangerous threat to the group. In the State, politics are taken very serious in the grassroots level. In this time many groups become defunct and break because of supporting various different political parties. Members are divided in two or three parties and hence the misunderstanding, disunity and dislikeness to each other occur. Women are used as channel for win by the candidates in the fray. This may be the reason why women still stand lower than men and are subject to the discrimination.

Findings, Suggestions and Conclusion

Findings : Women of this state are getting habituated to savings and managing SHGs efficiently. Respondents are happy with functioning of SHGs because they inculcated a sense of belongingness, habit of thrift, and discipline among the members. The most important one is the solidarity amongst members in the world of male dominated society.

Suggestions : Development of the state is possible only when the rural area is developed. Despite massive development efforts undertaken by the central and State Governments in

different schemes such as IRDP, DWCRA, ICDDP and TRYSEM, NRLM the persistent problem of mass poverty, malignant growth of unemployed youth and large scale migration of people to urban areas from the rural areas prevails. Unless we improve the rural economy, we cannot lessen the burden of poverty nor can we solve the problems of unemployment. The problem of unemployment cannot be tackled by creating more jobs in the public sector and other various government departments. There must be development of micro and small enterprises for self-employment and expansion of job opportunities. Under these circumstances SHGs may play great role in establishment of micro enterprises and hence self employment of huge unemployed population as well.

However, with the above constraints, the Micro finance for micro enterprises development through self help group for poverty alleviation visa-vis socio-economic empowerment of women is considered as one of the effective and holistic approach under Swarnajayanti Gram Swarozgar Yojana. It has proved effective in many parts of the world including India.

Time to Review and Amend Laws : Along with SHG movement for larger socio-economic and political empowerment of women, amendment and reviewing all laws and practices which discriminate against women is very urgent.

Economic Emancipation : Now it is recognized that in the demographic features of female population, a far greater attention has to be paid for their economic emancipation. The low status of women in large segments of India's society cannot be raised without opening up of opportunities for independent employment and income for them. It has been proved in the study area that there is a huge scope for the progress of SHGs and its activities in the study. Through the reviews of various research studies, it has been proved that SHG is playing tremendous role in socio-economic and political empowerment of rural poor and women. SHG is the best means to achieve the desired goals of the country.

Education : Education is a milestone for women's empowerment because it enables them to respond to opportunities, to challenge their traditional roles and to change their lives. Social change is possible only by empowering and educating women, Jawaharlal Nehru once said, "To awaken the people, it is women who is meant to be awakened; once she is in the move, the family moves, village moves and the nation moves". A modern society cannot achieve all round development without utilizing the talent of its women.

Keeping in view of the above, following are the some suggestions that need specific care in the study area for economic empowerment which would automatically lead to social and political empowerment-of women.

Capacity Building and Skill Training : The studied group are lacking in skill based activities. They need skill training in various skills oriented activities. The group found to be in need of managerial and record keeping training also. Therefore, they should be trained in these aspects by NRLM, DRDA and NGOs. DRDA should assess the training needs of the SHGs and should provide training as per the requirement of the group. If the NRLM, DRDA is not able to fulfill the training requirement of the group then the fund for training under SGSY i.e. 10% should be transferred to training institute like SIRD.

Federation of SHGs : To establish people's organization and achieve the desired goal, federation of SHG at various levels is required. This will take care of all the training needs based on the livelihood options that are available and can be created. Up gradation of traditional livelihood skills with appropriate technology is required in the study area.

Linkage with the Banks : Each VLF/SHG is required to open a savings bank account in its name. It is to be ensured that groups are getting loan in time. The project should be time bound

ensuring sustainable self employment opportunities for BPL. This way there would be appreciable increase in standards of living of all the households. Revolving fund loan in the ratio of 1:4 that is 4 times of the group corpus should be at least provided to all the performing SHGs.

Marketing infrastructure to be created by State Government for SHGs Federations on need basis : Market infrastructure for each village level federation is in need. Some of the DRDA has created the market sheds for SHGs in the state but it is not under the management of SHGs. Therefore, once it is established and registered under suitable registration act, infrastructure whatever created from the any government sources should be handed over to federation for management ensuring that the performing SHGs are getting the stall to sell its products.

Investment Plans of SHGs : NRLM, DRDA in collaboration with Federations should prepare Investment Plan of Each SHG on the basis of needs and availability of various livelihood options to rural poor. NRLM, DRDA and Federation should undertake a systematic survey to assess livelihood options with due involvement of professional rural markets research organizations.

Conclusion : The success of these Self-Help Groups has not only improved the economic status of the women concerned, but there is also a drastic change in their social status. SHGs have developed human dignity among the poor women. Women were nobody earlier but somebody now, In the area of rural development SHGs certainly have a future role to play.

If proper watch and ward action is not taken, the main purpose of SHGs promotion will defeat. SHGs over time may see some set back due to internal rivalries, domination of self interested people, corrupt leadership etc. Everything is not going well with SHGs. It is true that quality of SHGs is diluting. Money lenders' activities are done by SHGs dominating members.

Therefore NABARD, Banks, NGOs and Voluntary Organizations have to be careful about these issues and mainly educate the people to prevent such unhealthy situations.

Reference :

1. Anitha H. S. and Revankar, Ashok D (2007); Micro-credit through Self-help-groups for Rural Development. Southern Economist, August 15, Vol. 46. No. 8.
2. Datta, Sankar (2009) : "Consolidated the Growth of Microfinance", EPW, Vol. XLIV. No. 30, July 25-31, Mumbai.
3. Kamble, Kalavati H. and Gangadhar B. Sonar (2006) : The Role of SHGs in Women Empowerment A study on selected SHGs promoted by Voluntary Organization in Gulbarga district of Karnataka, Journal of Global Economy, October.
4. Loganathan, P. & Asokan, R (2006) : "Inter Regional Development of Self Help Groups in India", Kurukshetra, Southern Economist. September 1st Vol. 45. No. 10.
5. Muniam, A. (2009) "Micro Finance and Poverty Reduction : Analytical Issues". Southern Economist, May 1, Vol. 47. No. 25.
6. Olekar, Ramesh. O. (2009) : "Opinion of SHG's Members on Women Empowerment : Southern Economist, March 15, Vol. 47. No. 22
7. Pangannavar, Arjun Y. (2009) : "Rural Development : women Self-Help Group", Southern Economist. March 1, Vol. 47. No. 21.
8. Rao, V. M. (2002), "Women Self-Help Groups Profiles from Andhra Pradesh & Karnataka". Kurukshetra, April.
9. Ruby, J. A., Devassia, James and George, Abraham. (2009) : "Women Empowerment : Meaning, Characteristics and Dimensions", Southern Economist, May 1, Vol. 47, No. 25.

21st Century Women in Corporate World

Chaitali Das

“When women moves forward, the family moves, the village moves and Nation moves” —Nehru

Introduction :

Human resource is a major factor in economic development. If a country manages to utilize its manpower efficiently, it certainly proves to be an important factor but if it remains unutilized, the same resource who could have made a positive contribution to the growth proves to become a burden on the economy.

Women are the nuclei of a nation. They are the real builder and moulder of a Nation's destiny. The position and status of women in any society is an index of its civilization and progress. The patriarchal attitude to women in the institution of family are carried over to other institution of society, including higher education and higher professionals. Although their minds work as professionals their heart works as a traditional homemaker. Women today are better educated and hold more jobs worldwide. Various companies worldwide have started to recognize the attitudes, behavior and management style, that women brings to an organization which is different from men.

A new ILO report states that “while substantial progress has been made in closing the gender gap in managerial and professional jobs for women in management, it is still lonely at the top. Globaly speaking women hold less than 5 percent of the top jobs in the corporations all over the world. In India, research and surveys has revealed that men out-numbered women in terms of

attaining managerial positions. Chitra Ramakrishna, MD & CEO, National Stock Exchange, Arundhati Bhattacharya, Chairman, State Bank of India, Zarin Daruwala, CEO of Standard Chartered Bank (India), Nita Ambani Executive Director, Reliance Industries, Ekta Kapoor, Director Balaji telefilms are some of the top business women in India. However review of secondary sources reveals that data on Indian female managers is still negligible.

The status of women in north eastern region is slightly different in comparison to those living in the rest of the country. In Assam the status of women is high in comparison to the women of some other states of India in some indicators like sex ratio is high implying more females in the state. However study has revealed that economic development does not guarantee gender equality.

In a recent development a tea garden in upper Assam (Chota Tingra Garden) has opened its management doors to women which has changed the overall dynamics of working in a tea garden. Ms Rupshikha Saikia Borah has been appointed as Director Finance (OIL). Although women of Assam has ushered in various fields but still their number in corporate world is minimal.

Due to globalization new management structures and work roles involving downsizing, restructuring has taken place in order to attain competitive edge. However the major challenge is how to make the structural changes more conducive and sensitive to gender equality concepts. It has been observed that number of students are graduating from business and engineering schools are increasing but very few top corporate positions are held by women. Hence the paper seeks find the issues facing the women managers in corporate sector.

Review of Literature :

- a) Burnside and Guthrie (1992) is of opinion that so called minorities— women are becoming large majorities and

therefore they no longer can be denied access to leadership.

- b) Kuhn (1996) suggested that the number of women leaders in the next century will eventually reach a critical mass.
- c) Watkins and Watkins, (1984) found that women vary greatly from their male counterparts in the resources such as spousal support, education and work experience that they bring to the new enterprise.
- d) Harveston, Davis and Lyden (1997) said that there is evidence that women organize their operations and manage succession issues differently.
- e) Cooper Jackson (2001) emphasizes that organization would still prefer a male oriented management style where aggressive and direct behavior is the norm.
- f) Schein (2001) suggest that men still believe that men are more likely than women to possess skills and characteristics required for management roles, whereas women perceive that women and men are equally likely to possess requisite skills and characteristics.

Objectives of the study :

1. The study seeks to find out the managerial competencies and societal expectations of women managers.
2. What prevents women from advancing to corporate leadership positions.

Research Methodology :

In this study the researcher has adopted non-probability sampling technique for the study. While selecting the sample units, convenience sampling method has been used. The researcher has

collected data from the respondents through questionnaire and direct personal interview. The study is based on primary as well as secondary sources of information. The population of the study comprises all the women managers of Kamrup (metro). As the population size is large and unknown a sample size of 40 woman managers working in different sectors were taken for the study. Focus would be given to the sectors where women comprises a significant portion of the workforce like Tourism, Banking, Healthcare and Media. Fifty percent of the participating organizations were private, twenty five percent were public and ten percent government and rest fifteen percent was mixed.

Research Queries :

1. Is there any difference in management skills of women managers?
2. Do women managers apply different perspective toward problem solving in business?

Need of the study :

Women today are playing significant roles in politics, social organizations and administrations. Although the number of women in the workforce has increased on government and education sector, the advancement of women in management has not keep pace with increase of working women. The study aims to highlight the barriers which women of Assam faces while climbing up the corporate ladder with special reference to Kamrup (Metro).

Scope of the study :

The study will try to focus into the reasons that contribute to such unequal gender representation in organizational leadership and also try to recommend strategies for employer and society to break the glass ceiling. Very few studies done in this north eastern

part of India to reflect the challenges faced by the women managers.

Limitations of the study :

1. The greatest limitation is the small sample size of women managers.
2. The study reflects only the perspective of female managers whereas perspective of male managers also has to be considered to sensitise gender equality concepts.
3. The area of study is limited to Kamrup (Metro) only so the results of the study cannot be taken as universal.
4. In some cases, the respondents were reluctant to answer certain questions.

Data Analysis and Interpretation :

This section of the paper deals with the analysis and interpretation of primary data collected from the respondents.

1. Representation of respondents organization wise

Table - 1 : Organisation wise classification of respondents

Nature of organisation	No of respondents	Percentage (%)
Private	20	50
Public	10	25
Government	4	10
Mixed	6	15
Total	40	100

(Source : field survey)

2. Representation of organizational perception of gender issues

Table - 2 : Respondents Perception of Gender issues

Issues	Yes	% (a)	No	% (b)	Total percentage
Women are as committed to their jobs as men	38	95	02	5	95+5=100
The organization is committed to utilizing talents of women	22	55	18	45	55+45=100
Competence should be the sole criteria, not gender	30	75	10	25	75+25=100
Business community accepts women in top managerial positions	8	20	32	80	20+80=100
Women are less capable of achieving the organizational goals	3	6	37	94	6+94=100
Men considers women as women not as colleague	10	25	30	75	25+75=100

(Source : field survey)

Few organizations realize that addressing gender issues are quite important. In fact it was found that 25% of women perceive that men don't even consider them as professional colleague and only 20% is of opinion that business community is ready to accept them in key managerial positions. It appears that there is lack of appreciation for women's capabilities in the organizations.

3. Classification of traits women brings to workplace

Table-3 : Respondents traits in workplace

Traits	Yes	% (a)	No	% (b)	Total % (a+b)
Compassion in decision making	10	25	30	75	25+75=100
Different perspective to business problems	20	50	20	50	50+50=100
Willingness to move extra miles	22	55	18	45	55+45=100
Sensitivity to human relations	24	60	16	40	60+40=100

(Source : field survey)

It was found that 60% of women agreed that being sensitive to human relation issues are important traits of a successful manager. 50% of women are of the opinion that they bring different perspective in solving business issues.

4 Style of leadership followed by women managers

Table - 4 : Respondents traits in workplace

Style of leadership	Yes	% (a)	No	% (b)	Total % (a+b)
Women think differently then men	38	95	12	5	95+5=100
Women support innovation	32	80	18	20	80+20=100
Women sees power as personal goal	24	60	16	40	60+40=100
Women like team building	36	90	04	10	90+10=100

(Source : field survey)

Majority of women (95%) are of the view that they think differently than men. They support innovation and lay stress on innovations and supports interactive style of managing. Women believe in moving ahead as a team to achieve organisational and individual goals.

5. Factors affecting advancement towards corporate leadership Interpretation :

Table - 5 : Factors affecting Women Advancement towards Corporate Leadership

Factors	Yes	% (a)	No	% (b)	Total % (a+b)
Lack of mentoring	26	65	14	35	65+35=100
Lack of General Management experience	20	50	20	50	50+50=100
Family Responsibilities	28	70	12	30	70+30=100
Inhospitable corporate culture	20	50	20	50	50+50=100
Male stereotyping	28	70	11	28	70+30=100

(Source : field survey)

Lack of mentoring and lack of general management expertise act as barriers towards advancement in corporate career. 50% of women are of the opinion that inhospitable corporate culture act as obstacle. The major barriers are male stereotyping (70%) and family responsibilities.

Findings :

- The major finding of the study is that 75% of women believe that competence should be the sole criteria not gender and 95% of the respondents views themselves as committed to their jobs as men.

- Majority women believe that women possess traits which are necessary for being successful executives and 5% are of the opinion that compassion is required in decision making.
- It has been observed that women and men think differently and act differently. Women managers support innovation, consensus building and emphasizes on team building. Majority of the women preferred interactive style of management.
- 65% of women thinks that they did not have proper guidance or mentoring to climb the corporate ladder. Further 70% thinks the lack of general management experience and male sterotyoining also act as barriers.

Suggestions :

- In order to assist and empower the women managers HRM practices need to be changed. They should be encouraged to participate in Carrer Development programmes.
- Mentoring programs should be conducted so that women manager are motivated and properly directed toward organizational commitment.
- The organizations must evolve women friendly strategies such as job rotation, child care and flexible working hours, and compensatory leaves.
- Ignorance of law also act as a barrier. there should be proper communication of laws in private sector regarding pregnancy leave, maternityleave, child care etc so that no one manipulates laws in the private sector
- Companies should establish leadership training explicitly for newly recruit women managers in the recognition that promotion to middle and senior level often entails appointment to a leadership position.

Conclusions :

There is an increased awareness that a greater role for women in management, the workplace and the organization is essential for creating a fair and inclusive society as well as attaining economic prosperity. The study reveals that major barrier for acceptance of women managers comes from the insensitivity of the corporate towards women's social roles and responsibilities. Although the women of north east India are setting their presence in corporate arena, still lot has to be overcome. There exist a solid glass ceiling which is resisting women's movement towards their career growth.

“No country can ever truly flourish if it stifles the potential of its women and deprives itself of the contribution of half of its citizens”. —Michelle Obama

Reference :

1. Patawari, S (2006): “Women Managers : Profile, Career Patterns, Career Problems, Coping Strategies”, RBSA Publisher Jaipur.
2. Ram, S (2004) : “Women and Social Change”, Commonwealth Publishers, New Delhi.
3. Tiwari, Sanjay & Tiwari, Anshuja (2007) “Women Entrepreneurship and Economic Development” Sarup and Sons, New Delhi.
4. Women Managers in India : Challenges and Opportunities. <http://csrindia.org>. Retrieved on 02.06.2018.

Health Care Schemes for Socio-Economic Development of Women by Government of Assam

Malamoni Dutta

Introduction :

The roots of the profession of medicine were planted far back before the dawn of history. The practice of medical procedures in some form has paralleled man's development even since the time of human civilization. Today, it is difficult to imagine anything other than modern medical treatments for a person who falls sick. However, for thousands of years humans became ill and since the same amount of time they tried to cure themselves. Our ideas about medicines in prehistoric times come from archaeologists who have excavated and explored ancient sites. Their findings reveal a very different world to the one we experience today.

In not a few instances, the quality or lack of medical service has profoundly influenced the course of human civilizations. Throughout the dawning millennia and much of their recorded history, medicine was intimately associated with the magico-religious practices of various peoples searching blindly for the light knowledge and a better way of life.

Importance of Health

A persons ability to work depends largely on his health. Good health enhances the quality of life. Improvement in health of the population is an important element of human resource development. In fact, health and development of a person are the

integral parts of a nation's social and economic development. Good health implies the following :

- i) Good health increases productivity and earnings of an individual
- ii) Improves the overall expectancy and quality of life
- iii) Improves the socio-economic development of the general population.
- iv) Increases the overall efficiency to handle difficult tasks,
- v) Good Health increases the productivity of labour
- vi) Good Health increases the mental ability.
- vii) Good health among the female population reduces the complicity in child delivery and infant mortality.
- viii) Good health among the children helps them to develop physically and mentally and thus contribute for the development of a country in future.

Medical Care & Welfare Initiatives by Government of Assam for its Women Citizens

(i) Assam : First state in India to Guarantee Right to Health

Assam became first state in India to table the Public Health Bill, 2010, which seeks to make healthcare facility a basic right of every citizen.

Adopting a Public Health approach, it makes mandatory for all new development projects to carry out a health impact assessment study. The proposed legislation seeks to provide for protection and fulfilment of rights in relation to health and wellbeing, health equity and justice for achieving the goal of health for all.

The Bill seeks to make it mandatory for all hospitals, both government and private, including Nursing Homes to provide free

healthcare services maintaining appropriate protocol of treatment for first 24 hours to an emergency patient of any kind.

A quiet revolution to create a healthier India has kicked off in the east with Assam on 25th March 2010 becoming the first state in the country to introduce a bill guaranteeing the right to health and well-being.

Responding to an appeal from the Centre for legislating on health rights, the state government tabled the landmark Assam Public Health Bill, 2010, in the assembly.

It makes it mandatory for all new development projects to carry out a health impact assessment.

After tabling the bill, Assam health minister said that the statute sought to bind the state health and family welfare department legally to meet its obligations, coordination with other departments concerned and providing people with minimum nutritionally adequate essential food, adequate supply of safe drinking water, sanitation through appropriate and effective sewage and drainage systems and access to basic housing facilities.

The bill provides for the health and family welfare department to take appropriate legal steps for fixing responsibility and accountability of departments and agencies concerned in case of repeated outbreaks or recurrence of communicable, viral and water-borne diseases, which are found in a particular area and proved to have taken place because of the failure to improve sanitation and safe drinking water facilities.

(ii) The Government of Assam have launched a Rs. 300 million project offering nutritious meals and compensation for wage-loss to indoor patients, besides post-natal care to the mother, in an initiative that is expected to revolutionize the region's rural healthcare sector.

The two initiatives — **MOROM (Assamese for Love)** and **MAMATA (Care)**, introduced from May 1st 2010 were seen as

yet another step forward in bolstering rural healthcare facilities in the state after **Assam won the best performing state award for implementation of the National Rural Health Mission in May 2010.**

(iii) As part of **MOROM scheme**, an indoor patient admitted to any of the Medical College Hospitals in Assam would receive Rs. 75 per day for seven days, while for patients admitted to district and primary health centres, the amount would be Rs. 50 and Rs. 30, respectively, per day.

The amount under the Morom initiative is meant for supplementary nutrition and marginal compensation for wage loss during hospitalisation.

(iv) Under the **MAMATA scheme**, a mother admitted to a Government Health Institution would be provided complete post-natal care for 48 hours after delivery with the newborn to be gifted a baby kit comprising of a mosquito net, baby soap, oil, blanket, towel, flannel cloth, and a plastic sheet.

The state government in the year 2009 announced a series of novel health packages including a Rs 1.8 billion scheme to do away with the traditional gender bias by offering financial assistance to the girl child and radical measures to improve the health of would-be mothers.

(v) Under a scheme named '**MAJONI**' (**Assamese for little girls**), introduced on 1st February 2009, a new-born girl child in a Government Health Institution would be given a fixed deposit instrument worth Rs. 5,000 for 18 years. The families conforming to the Government policy of 2 children are only eligible for this scheme.

Half the fixed deposit of Rs. 5,000 can be encashed by the girl when she attains the age of 16 and the full amount when she turns 18.

(vi) The Assam Government has also introduced a scheme called **MAMONI** on 1st March 2009 for families following the 2 children norm. Under this scheme every expectant mother is entitled to receive Rs.1,000 for supplementary nutrition during pregnancy. She will receive a copy of the Ma-moni booklet at the 1st Antenatal checkup, immediately after registration in a Government Health Institution. She will receive a A/c payee cheque for Rs. 500 and a voucher for free transfer to the hospital at the time of 2nd Antenatal check-up followed by another Rs.500 at the time of the 3rd Antenatal checkup.

(vii) **Janani Suraksha Yojana** : This scheme was introduced in the year 2005. Under this scheme, women who deliver babies at Government Health Institutions in **rural areas** were provided financial assistance of Rs. 1400 and women who deliver babies at Government Health Institutions in **urban areas** were provided financial assistance of Rs. 1000. A financial assistance of Rs. 500 is also provided to the mother for home delivery for BPL women.

(viii) **ADARANI** : This scheme under Janani Sishu Suraksha Karyakram (JSSK) is a scheme that will ensure free safe conveyance of mother and child after delivery from Government Health Institution to back home. It will operate during day time from 9am to 6pm and only one attendant will be allowed with the mother and newborn child.

(ix) Assam has also launched an ambitious **Family Planning Scheme**. Couples choosing not to have babies for two years after marriage will get Rs. 5,000 and those who opt not to have children for three years will get Rs. 7,500.

(x) **Public Private Partnership (PPP) with Tea Garden Hospitals**

In 2007-8 Public Private Partnership (PPP) was done with 50 tea garden hospitals in order to provide the entire bracket of Reproductive and Child Health care services with special emphasis

on Institutional Delivery, Immunisation and Family Planning activities. This was due to the fact that the tea tribe communities are one of the most vulnerable sections in the state of Assam who live without basic health facilities and health care services and this add to the high disease burden and high mortality to their community. At present it is being implemented by around 250 numbers of tea garden hospitals of which 15 number belongs to Cachar, Dibrugarh - 37, Golaghat - 12, Jorhat - 9, Lakhimpur - 8, Marogaon - 1, Nagaon - 7, Sibsagar - 16, Sonitpur - 21, Tinsukia- 17 and Udalgiri - 7.

The focused areas of the scheme are :

- To provide maternal and child health care,
- Emergency services,
- Referral services,
- Taken care of communicable and non-communicable diseases and
- Developing of existing infrastructure in the tea garden hospitals.

The scheme funds for salary / incentive of doctors and paramedics engaged in tea garden hospitals. The financial assistance has also been beneficial in renovating existing hospital infrastructure, for purchase of equipments, augmentation of hospital and to improve service delivery. Medicines are being provided free of cost to these tea garden hospitals. An Ambulance was also given to each tea garden hospital of PPP mode for referral service purpose.

(xi) Public Private Partnership (PPP) with Charitable Hospitals

In 2010-11 Public Private Partnership (PPP) was done with 10 Charitable Hospitals in the state of Assam. These hospitals has

been accredited by the District Health Society in order to provide the maternal and child health services in selected remote / slum pockets within the district. Under this PPP primary health care services are provided through outreach health camps and comprehensive emergency Obstetric and new born care.

An amount of Rs. 15,00,000/- lakh per annum is being provided to the Hospital Management Committee for rendering the above mentioned services.

Guideline :

1. The allotted fund will be utilised for monthly outreach/urban camps, medicines, manpower and maintenance of the hospital. The fund is released in two instalments. First advance is released against specific activities approved in Action Plan.
2. Second and subsequent advances are released on submission of 75% UC and verification report of outstanding advances.
3. Monthly reporting of services to be submitted to the Joint Director of Health Services of respective districts.
4. The hospital provides documents relating to hospital records as and when required.

(xii) Comprehensive Abortion Care

Unsafe abortion is a significant yet to preventable cause of maternal mortality accounting for approximately 8 percent of the maternal deaths. Lack of accessibility to safe abortion services by qualified providers in hygienic condition is one of the important reasons for this. Recognizing the fact that unsafe abortion is a major concern, providing access to safe abortion services in the public sector health facilities is one of the key focus areas under National Health Mission.

**List of Charitable Hospitals under PPP with NHM,
Assam, 2016-17**

Sl. No.	Name of the District	Name of the Charitable Hospital
1	Barpeta	Pathsala Maternity cum Polyclinic and Research Centre
2	Chirang	St. Augustine Hospital, Chirang.
3	Cachar	Burrows Memorial Christian Hospital Siva Sundari Nari Sikshasram Hospital
4	Dima Hasao	Holy Spirit Hospital, Haflong
5	Kamrup Metro	Satibari Christian Hospital Red Cross Hospital
6	Tinsukia	St. Lukes Hospital
7	Sonitpur	Borgang Catholic Hospital
8	Karimganj	Makunda Christian Leprosy and General Hospital

Comprehensive Abortion Care strives to :

- Provide safe, high-quality services, including abortion, post abortion care and family planning
- Decentralize services so they are closer to women
- Be affordable and acceptable to women
- Understand each woman's particular social circumstances and individual needs and tailor her care accordingly
- Address the needs of young women
- Reduce the number of unintended pregnancies and abortions
- Identify and serve women with their sexual or reproductive health needs
- Be sustainable to health systems.

Assam Government initiative on Comprehensive Abortion Care (CAC) Services

- Training of Medical Officers (O&G). Total 70 medical officers trained as Master Trainer till Mar'17.
- Total 23 Training Centers in the State to conduct training of service provider
- 317 Service providers trained at district level (MO MBBS) till Mar'2017.
- 46% of delivery points from PHC upwards are providing MTP Services
- Clinical Mentors identified to provide technical support to the CAC trained providers offering CAC services at district level. Total 11 nos of clinical mentors in the State.

All the 27 districts have District Level Committee

A "Model CAC Centre" at Assam Medical College & Hospitals, Dibrugarh is build which will be a model site for all NE States.

(xiii) Weekly Iron Folic Acid Supplementation (WIFS)

The WIFS programme is for in school adolescent boys and girls (10–19 years) and out of school girls (10–19 years) in urban and rural areas. The programme implemented through the platform of Government / Government aided / municipal schools and AWCs. The strategy involves a "fixed day – Monday" approach for IFA distribution. Teachers and AWWs will supervise the ingestion of the IFA tablet by the beneficiaries.

Goal :

To institute a school and anganwari based weekly IFA supplementation (WIFS) programme for control of anaemia in adolescent boys and girls, age between 10 to 19 years.

Objectives :

- o To ensure administration of IFA tablet once per week and Albendazole twice a year for de-worming.
- o To inform adolescent boys and girls of the correct dietary practices for increasing iron intake.
- o To disseminate information on preventing worm infestation among adolescences and encourage adoption of correct hygiene practices, including use of footwear to prevent worm infestation. Strategy.

Conclusion :

The health of an adolescent girl impacts pregnancy while the health of a pregnant woman impacts the health of the newborn and the child, which in the long run affects the working population and thus the socio-economic development and progress of a nation

From the above one can clearly view the intention of the Government of Assam to offer better health care and medical facilities to its women citizens which in turn will contribute towards better socio-economic development and prosperity of the state.

Reference :

1. Marie Carney (2007) : Health Service Management : Prentice Hall of India Pvt. Ltd., New Delhi.
2. Sakharkar, B. M. (2009) : Principles of Hospital Administration & Planning, Jaypee, New Delhi.
3. Williams & Torrens (2008) : Introduction to Health Care services : Delmar Cengage Learning, New Delhi.
4. en.wikipedia.org (Accessed on 21.07.2018)
5. www. nrhmassam.in (Accessed on 22.07.2018)

A Study on the Role Played by Digital Medium in Motivating Women Entrepreneurs of Assam

Indrani Bhagowati

Introduction :

Women are regarded as a proud and noble symbol of creation and regeneration. Women empowerment is the process in which women expand and recreate what it is that they can do and accomplish in a circumstance that they previously were denied. However, education plays a very crucial role in the process of women empowerment. Being self dependent requires hard work and dedication towards the goal. The following are the major factors influencing women entrepreneurs—

1. Economic independence
2. Establishing their own creativity.
3. Establishing their own identity.
4. Achievement of excellence.
5. Building confidence.
6. Motivation.
7. Greater freedom and mobility.
8. Equal status in the society.

Today social media has changed the way people do business and the way they engage with their customers. With multiple social media platforms to choose from, women gets motivated and come forward to think what they can serve to become entrepreneurs. Women from Assam are also using the social medium to turn their passion into businesses. The homemakers are using the social media to fulfil their cherished dream of having productive careers.

Objective of the study :

1. To study about the digital medium and women empowerment.
2. To study about how does the digital medium motivate women entrepreneurs.

Limitation of the study :

The main limitation of the study is that it is based on mainly secondary data and is confined to only women entrepreneurs of Assam.

Methodology :

The present study is descriptive in nature. The paper is basically compiled with the help of various secondary sources like books, journals, research paper, internet, etc. related to the topic.

Analysis of the study :

The era of Internet and E-commerce has made the women utilise their self attained capabilities and potential to the fullest. The feminine spirit, intellect and courage of triggering disruptions in the digital ecosphere are transforming their ideas into realities. Effective and efficient use of information technology like the Internet can help in assimilating information about the variety, range, and quality of say competing products and publicity and marketing of one's own product and services. There are certain factors that has been analysed in the study and which are discussed below.

Digital Medium and Women Empowerment

In the last few years, internet and social media has successfully converted many big ideas into powerful brands and unlike the traditional business ecosystems, the performance of certain sectors such as Fashion, Travel, Food, Artisans, Make-up,

Health, Education, etc. in Assam run by women leaders are pretty impressive and inspirational on digital landscapes. Digital media has given a new spark to feminism, gender equality and women empowerment. Women entrepreneurs of today are stepping into unknown territories. They are proceeding with confidence and to change the world around them, and make a difference with their ideas. Today they break norms and generate employment for many—thanks to digital tools.

How does digital medium motivate women empowerment?

As financial dependence was a big hurdle in the growth and development of women, E-entrepreneurship became a great force for women to cross these hurdles. The success stories of women entrepreneurs one after another have motivated many women of the north east to think forward. Quite a ratio of the homemakers of Assam having personal skills in different grounds, let it be cooking, fashion, singing, baking, etc. have been successful in using the social media to showcase their talents. Digital media has also motivated women to speak, talk and discuss matters which are very much relevant to their respectful survival. Another factor which cannot be neglected that digital media can operate or start even from one's own home. So the homemakers, after their day-to-day household work can relax by utilising their talents through these mediums.

Some of the women entrepreneurs of Assam popular through social medium—

- **Nilakshi Bharali** : After 6 years of white collar jobs, she decided to quit and start following on her passion. She loves travelling and after 4 years of struggle she has become an entrepreneur. She founded Do Musafir— a women centric Youtube travel channel which launched in Guwahati recently, NAVIgenes— a YouTube Media channel and TLCHF

NICOLE— her personal brand which includes travel, lifestyles, fashion and cuisines. She has realised the profound importance of social media to run a business and market her work. She said that the foremost challenging task is to understand what exactly one wants to do and whether we are prepared to take the risk.

➤ **Sanjukta Dutta** : For the longest of time farming has been the main source of livelihood for most of the people residing in the villages of Assam. However some individuals specially women have chosen a different path for themselves by turning into Entrepreneurs. One of them is Sanjukta Dutta who left her engineering job for her dream of entering the fashion world. Since childhood she has always been fascinated by the beauty and quality of the Mekhela Chaddar. Today Sanjukta's studio supports over a hundred families of artisans. She says that their Facebook page has helped in getting more orders and reaching a wider audience across the world. According to her one can market their work worldwide with the profound interest of the social medium.

➤ **Rakhi Saikia** : An ambitious entrepreneur from the Barapather area of Golaghat district in Assam, who redefined the tea industry of Assam. Owning a 99 hectare organic tea plantation in the area, with her continuous efforts successfully produced Yellow Tea, a native to China, in India. For getting the feedback of the people social media helps a lot in the journey.

➤ **Leena Saikia** : A lady who took the road less taken, is the founder of the food production company ' Frontel Agritech Pvt. Ltd.'. the main produce of this company is Bhoot Jolokia, the spiciest chilli in the world, with 90% of the produce being exported to 22 different countries around the globe. The facebook page of the company helps them in

getting forward by collecting the reviews of the people and also to get connected to the outside world.

- **Dalimi Patgiri** : This lady once a poor housewife from an interior Assam broke through poverty by making Arecanut Sheet Utensils that use for raw materials. She hails from Bhalaguri village in Assam. The bankers initially were reluctant to give her loan. But Dalimi never broke down before such pressures and started her own unit with a loan from Khadi and Village Industries Commission and SBI in 2007. Presently the unit is running successfully with a good turnover.

Problems faced by women entrepreneurs of Assam :

The growth of women entrepreneurs mostly in the rural areas of Assam has created hurdles in their entrepreneurial activities. The failure rate is high in these areas. The problems maybe individual or social. Individual problems are personal in nature and the degree of control over it is very high. These problems are or maybe lack of motivation, pre reserved like household works, lack of education, over burdened, lack of technical know-how, inferior complex, etc. such problems are very important as entrepreneurship is highly about personal aspiration and lot of things depend on individual effort.

On the other hand, social problems, which is a very strong factor in the development of entrepreneurial activities, may create opportunities as well as the process of entrepreneurship development. It maybe the male dominance, lack of family support, social norms, etc. An Assamese women is always expected to be a good homemaker. They are always expected to play with the best roles of a mother, sister, daughter and daughter-in-law. They are never expected to be business women by a majority of the society. This role expectation creates a big hurdle in the growth of entrepreneurial activities among the women.

Findings :

From the above study, it has been found that digital media is influencing the walks of life for the women of NER. Feelings and thoughts which were kept inside a women are expressed now through digital media. It has bought so many opportunities for women to celebrate their talent, ideas, skills and creativity in almost every field. From a teenager to a senior lady, almost everyone can use the social media, provided if they are guided in the right direction. Certain sum of the women population are unfamiliar with these mediums but if are made educated with proper training they can shine by using their in born skills.

Handloom is the most popular form of business taken up so far by these women followed by many other activities such as art and craft with bamboo, beauty, tailoring, etc. this has made these people self sufficient and they are no longer in need of moving to cities looking for employment.

Indian Institute of Entrepreneurship, Assam has conducted a workshop recently on “Social Media and Digital Marketing” for women entrepreneurs at the IIE campus, Guwahati. Around 45 women participated in the workshop. The workshop introduced women entrepreneurs to the concept of Social Media, various social media platforms and tools such as Google, Twitter Instagram, etc.

With the aim of honouring the spirit of womanhood, SrimantaSankar Mission of Guwahati, a 28 year old voluntary organisation based in Guwahati, and having members from different North Eastern states, instituted a unique felicitation program in 2013 named as VASUNDHARA— Celebrating Womanhood.

Social media platform Facebook, has joined hands with the Assam government to help entrepreneurs grow their businesses online recently. The program was inaugurated in Guwahati by the

Chief Minister, Sarbananda Sonowal, mainly focussing on providing entrepreneurs with new digital resources and insights to build and grow their business online.

An entrepreneurship conclave for the women entrepreneurs of Assam has also recently being organised whose main objective was to bring together women from all sectors and segments of society under one roof to provide a platform for learning the best practices, knowledge sharing, promoting business and building connections. Most of the women from Assam are engaged in sectors like handloom and handicraft, food processing and beauty and wellness. The conclave would focus on breaking the stereotype and venturing into other sectors such as tourism and hospitality, media and entertainment, education, social entrepreneurship, information technology, etc.

Suggestions :

There is no denying the fact that women in India have made a considerable progress in almost all the fields but they still have to struggle against many handicaps and social evils in the male dominated society. In view of the analysis and findings, it is felt necessary to adopt appropriate measures to accelerate the development of women entrepreneurship. If certain initiatives can be taken to educate the women to come forward to serve the society with their skills and talents then we can create a better region with beautiful innovations and creativity. Women entrepreneurs should be made achievement oriented, should set goals for self and then make efforts to achieve them. Proper training institute should be established to enhance digital marketing for the entrepreneurs. Narrow social outlook and attitude of the Assamese society should be changed by generation of social consciousness and awareness on the policy of self development. Continuous learning is required to be done by the women entrepreneurs of our society so that they can up to date themselves with all the latest technologies.

Conclusion :

The birth of digital media has brought so many opportunities for the women to celebrate their talent, ideas, skills and creativity in almost every field. The study reveals that lack of education and training, a certain sum of the society is not developed in this sector. The perception of certain families towards women empowerment can be changed if educated in the right manner. If one can figure out who they are and what they love about themselves can help women to come out of the four walls. Digital media is the safest avenue for women to follow and uphold their dreams for a better tomorrow if used in the right manner and guided in the right way. However it is a matter of satisfaction that at present, a number of women are coming forward to start their own venture. But all kinds of support will be needed from the government, banks and society at large to encourage the women entrepreneurs.

Reference :

1. Dhameja S. K (2008) : Women Entrepreneurs— opportunities, performance, problems, Deep & Deep Publications Pvt. Ltd., New Delhi.
2. Khanka S. S. (2009) : Entrepreneurship in India-Perspectives and Practice, Akansha Publishing House, New Delhi.
3. Patawari Swapna : Women Managers; profile, career, pattern, career problems, coping strategies (with special reference to service industry), RBSA Publishers, Jaipur.
4. www.ijirssc.in (Accessed on 02/07/2018)
5. www.northeasttoday.in>Assam (Accessed on 01/07/2018)

অসমত স্ত্ৰী শিক্ষা আৰু 'ঘৰ-জেউতি'

জুৰি দত্ত

পৃথিৱীৰ প্ৰতিখন দেশতেই পুৰুষৰ তুলনাত নাৰীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সজাগতা কিছু পলমকৈ আহিছে। আমাৰ দেশ ভাৰতবৰ্ষও ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। *পুৰাণ*, *ৰামায়ণ*, *মহাভাৰত*ৰ দিনৰে পৰা ভাৰতবৰ্ষৰ গাৰ্গী, মৈত্ৰেয়ী, খনা, শকুন্তলা আদি বিদূষী নাৰীৰ জন্মভূমি বুলি গৌৰৱ কৰি অহা হয়। অসমত নাৰী সজাগতা আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰচলন আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষকৈ অৰুণোদই যুগৰ পৰাই বিভিন্ন ব্যক্তিয়ে বিশেষ ভূমিকা লৈ আহিছে। অৰ্থাৎ ১৮৪৬ চন বা তাৰো পূৰ্বেই অসমত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু প্ৰচাৰৰ ধাৰণাটো ঠন ধৰি উঠিছিল। পিছে বাস্তৱত স্ত্ৰী-শিক্ষা আৰু নাৰীৰ সামগ্ৰিক অৱস্থাৰ উত্তৰণৰ ক্ষেত্ৰত সকলোৰে দৃষ্টিভংগী সুকীয়া। স্ত্ৰী-শিক্ষা বুলিলে কোনো কোনোৱে বুজিছিল ৰন্ধা-বঢ়া, কাপোৰ ধোৱা, চিলাই কৰা আৰু ঘৰ-সংসাৰ চলোৱাৰ শিক্ষা। এইসকলৰ মতে নাৰীয়ে আখৰ লিখিবলৈ শিকা, কিতাপ পঢ়িবলৈ শিকা, চাকৰি কৰা আদি চিন্তা স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ অন্তৰ্গত নহয়। একে সময়তে নাৰীৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা স্বীকাৰ কৰিছিল আন এচাম বিদ্যানুৰাগী লোকে। এইসকল লোকে বিশ্বাস কৰিছিল যে তিবোতাই পুৰুষৰ দৰেই লিখা-পঢ়াৰ ক্ষেত্ৰত সমানে আগবাঢ়ি যোৱা উচিত।

ইতিহাসবিদ হেৰম্বকান্ত বৰপূজাৰীয়ে তেওঁৰ *The Comprehensive History of Assam* গ্ৰন্থখনত ৰবিন্সনৰ উদ্ধৃতি দি কৈছে যে অসমত নাৰীৰ শিক্ষাৰ দিশটো অৱহেলা কৰা হৈছিল। কেৱল মাত্ৰ কেইঘৰমান স্বচ্ছল, বিদ্যানুৰাগী পৰিয়ালে ছোৱালীক ঘৰতে লিখা-পঢ়াৰ প্ৰাথমিক জ্ঞানখিনি দিয়াইছিল। উইলিয়াম ৰবিন্সনে ১৮৪১ চনত অসমীয়া নাৰীৰ বিষয়ে লিখিছিল : 'Like most women in India, they (Assamese women) are denied even the least portion of education and are excluded from every social circle.... The wife held unworthy to eat with her husband.... A women's duties are not included within the pale of education.' (1975:275-278)। অসমীয়া নাৰীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এই অৱস্থাটোৰ বিশেষ পৰিৱৰ্তন অৰুণোদই যুগৰ পিছলৈকে, অন্ততঃ স্বাধীনতাৰ আগলৈকে বিশেষ একো

নহ'ল বুলিয়েই ক'ব পাৰি। অসমৰ প্ৰথম বাৰ্তালোচনী *অৰুণোদই* (১৮৪৬-১৮৮০) আৰু অসমৰ প্ৰথম মহিলা আলোচনী *ঘৰ-জেউতি* (১৯২৭-১৯৩১) ত প্ৰকাশিত বিভিন্ন সংবাদ, ৰচনা, সম্পাদকীয় টোকা, কাহিনী আদিৰ তুলনামূলক বিশ্লেষণ কৰি চালেই আমাৰ কৰ্মাৰৰ যুক্তিযুক্ততা নিৰ্ণয় কৰিব পৰা যাব। দুয়োখন আলোচনীৰ লিখনীসমূহৰ জৰিয়তে নাৰী বিষয়ক অনেক তথ্য আৰু দিশ আলোচিত হৈছে। তাৎপৰ্যপূৰ্ণভাৱে দুয়োখনতে প্ৰকাশিত স্ত্ৰী-শিক্ষা বিষয়ক লিখনীসমূহৰ শিৰোণামাবোৰ প্ৰায় একে।

এটা কথা সত্য যে *অৰুণোদই* যুগৰ পৰাই নাৰীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত আমেৰিকান মিছনেৰীসকলৰ প্ৰচেষ্টাত বিশেষ ব্যৱস্থা লোৱা আৰম্ভ হৈছিল। সেই সময়ত অসমীয়া ছোৱালীক লিখা-পঢ়া শিকাবলৈ অনুমতি প্ৰদান কৰিবলৈ অভিভাৱকসকলক মান্তি কৰাটো অতিকৈ দুৰূহ কাম আছিল। তথাপি মিছনেৰীসকলে ছোৱালীৰ কাৰণে প্ৰাথমিক বিদ্যালয় স্থাপনৰ দৰে কামেৰে অসমত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এক সাহসী পদক্ষেপ হাতত ল'লে।

Concrete steps were however taken by the American missionaries....also set up a few elementary schools for girls. The first school of this type was started by Mrs Cutter at Sadiya in 1837, followed by Mrs Brown at Sibsagar (1840), Bronson at Nagaon (1843) and Mrs Barkar at Guwahati (1850).

(*Borpujari, 2007 : 201*)

পিছে খ্ৰীষ্টিয়ান শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ ওচৰত সন্তানক শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিবলৈ পঠিয়াবলৈ অভিভাৱকসকলক অনিচ্ছুক আছিল। ফলত আশ্ৰয়হীন ল'ৰা-ছোৱালীক লৈয়ে এনে শিক্ষানুষ্ঠানসমূহ আৰম্ভ হৈছিল। ১৮৭৫ চনত নগাঁও মিছন স্কুলখন 'নগাঁও মিছন ছোৱালী স্কুল' নামেৰে পুনৰ স্থাপিত হৈছিল আৰু এইখনৰ পৰিচালনাৰ ভাৰ লৈছিল এগৰাকী মহিলা মিছনেৰীয়ে (মহন্ত, ২০১৪ : ৩)।

উনবিংশ শতিকাতে ছোৱালীৰ বাবে পৃথককৈ বিদ্যালয় স্থাপন হ'লেও কুৰি শতিকাৰ আগভাগলৈকে অসমত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ পৰিৱেশটো বৰ উৎসাহজনক

নাছিল। নাৰীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত আছিল অনেক প্ৰতিবন্ধকতা। কিন্তু এনে প্ৰতিকূল পৰিৱেশতো প্ৰথম অসমীয়া মহিলা আলোচনী ঘৰ-জেউতি প্ৰকাশ হয় ১৯২৭ চনত আৰু প্ৰায় চাৰি বছৰ কাল আয়ুস লৈ আলোচনীখন বৰ্তি থাকে। কমলালয়া কাকতি আৰু কনকলতা চলিহা নামেৰে দুগৰাকী উদ্যোগী, বিদ্যোৎসাহী মহিলাৰ দ্বৈত সম্পাদনাত শিৱসাগৰৰ পৰা ঘৰ-জেউতি প্ৰকাশ পায়। ঘৰ-জেউতি আছিল মহিলাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত, মহিলাবিষয়ক লেখা সম্বলিত আৰু অধিকসংখ্যক লিখনী মহিলাৰ দ্বাৰাই লিখিত এখন আলোচনী। ঘৰ-জেউতিৰ একত্ৰ সংকলনৰ সম্পাদক অৰ্পণা মহন্তৰ, ভাষাৰে, 'ঘৰ-জেউতি অসমত নীৰৱ হৈ থকা সামাজিক বিপ্লৱৰ সূচনা। দেখাত এই বিপ্লৱত চমৎকাৰিত্ব নাই, পিছে তাৰ প্ৰভাৱ সুদূৰস্পৰ্শী' (২০০৮ : ০.২)। যিখন অসমত নাৰী শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত ইমান প্ৰতিবন্ধকতা আছিল, সেইখন অসমত নাৰীৰ দ্বাৰা লিখিত, সম্পাদিত আলোচনী এখন নিশ্চয়েই এক সামাজিক বিপ্লৱ। সেই সময়ত সামগ্ৰিকভাৱে স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ বিষয়ত বিশেষ গুৰুত্ব নাথাকিলেও অসমৰ দুই এক বিদ্যানুৰাগী পৰিয়ালৰ ছোৱালী শিক্ষা-দীক্ষাৰে আগবাঢ়ি আহিছিল। এইসকল নাৰী সৰ্বভাৰতীয় নাৰী আন্দোলন, স্ত্ৰী-শিক্ষা আদি বিষয়তো সজাগ আছিল। এই সজাগতাৰ ফলশ্ৰুতিতে হয়তো জন্ম হৈছিল ঘৰ-জেউতিৰ। ঘৰ-জেউতিৰ পাতত প্ৰকাশিত বিভিন্ন প্ৰবন্ধাদি, আন্তৰ্জাতিক নাৰী সন্মিলনৰ বিৱৰণী আদিয়েই তাৰ প্ৰমাণ।

ঘৰ-জেউতি প্ৰকাশৰ সৈতে শিৱসাগৰৰ ওচৰৰ জয়সাগৰ পুখুৰীৰ পাৰৰ জয়দ'ল প্ৰাংগণত অনুষ্ঠিত 'জয়মতী উৎসৱ' আৰু 'শিৱসাগৰ মহিলা সন্মিলনী' নামৰ মহিলা সংগঠনটো ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত হৈ আছিল। ১৯১৪ চনৰ পৰা মহামতী জয়মতীৰ মৃত্যু-তিথিৰ দিনা 'জয়মতী উৎসৱ' পালন কৰা হৈছিল। জয়মতীৰ আত্মত্যাগ, সতীত্ব আৰু স্বদেশপ্ৰেমৰ আদৰ্শৰ ব্যাখ্যা, আলোচনা আদি উচ্চ ধাৰণাৰে আয়োজিত 'জয়মতী উৎসৱ' পোনতে পুৰুষৰ দ্বাৰা আয়োজিত হ'লেও ১৯১৮-১৯ চনৰ পৰা এই উৎসৱ উদ্‌যাপনৰ ভাৰ লয় 'শিৱসাগৰ মহিলা সন্মিলনী'য়ে। উল্লেখ্য যে কমলালয়া কাকতি এই সন্মিলনীৰ স্থায়ী সম্পাদিকা আছিল। তেওঁৰ সহযোগী আছিল নবৌয়েক কনকলতা চলিহা। 'জয়মতী উৎসৱ' আয়োজনৰ সাংগঠনিক অভিজ্ঞতাই এই দুয়োগৰাকী বিদ্যানুৰাগী নাৰীক নিশ্চয় এক ধৰণৰ আত্মবিশ্বাস আৰু উৎসাহ প্ৰদান কৰিলে। তদুপৰি জয়মতীৰ আদৰ্শই তেওঁলোকৰ অন্তৰত জাতীয়তাবোধ, সমাজ সচেতনতা সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰতো অৰিহণা যোগালে। তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা হৈছে যে 'জয়মতী উৎসৱ'ৰ সৈতে সংগতি ৰাখি

মহিলা আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত জয়মতী বিষয়ক কবিতা, প্ৰবন্ধ আদি প্ৰতিযোগিতাৰ আয়োজন কৰা হৈছিল আৰু এইবোৰ সেই উৎসৱত পাঠৰ ব্যৱস্থাও কৰা হৈছিল। মুঠতে গল্প, কবিতা, প্ৰবন্ধ লিখিবৰ কাৰণে সৃষ্টিশীল বাতাৱৰণ এটাৰ প্ৰেৰণা সৃষ্টিত 'জয়মতী উৎসৱ'ৰ বিশেষ ভূমিকা আছিল। এই উৎসৱৰ আয়োজক হিচাপে কমলালয়া কাকতি আৰু কনকলতা চলিহা দুয়ো এই ধৰণৰ লিখনীৰ সৈতে পৰিচিত হ'ল। এফালে জাতীয় চেতনা, সামাজিক সচেতনতা আৰু আনফালে মহিলাৰ দ্বাৰা সৃষ্ট লিখনী— সকলো মিলি এই দুয়োগৰাকী নাৰীক নিশ্চয় এখন মহিলা আলোচনী প্ৰকাশৰ দৰে কাম এটাৰ শুভাৰম্ভৰ কাৰণে সাহস আৰু শক্তি প্ৰদান কৰিলে।

ঘৰ-জেউতিৰ একত্ৰ সংকলনৰ পাতনিত সম্পাদক অৰ্পণা মহন্তই আলোচনীখনৰ প্ৰকাশৰ সৈতে জড়িত ৰাজনৈতিক পটভূমি আলোচনা কৰোঁতে মহাত্মা গান্ধী আৰু তেখেতৰ নেতৃত্বত চলা স্বাধীনতা আন্দোলনৰ প্ৰভাৱৰ কথাও উনুকিয়াইছে। তেখেতৰ মতে ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ খাদী বস্ত্ৰৰ প্ৰচলন, বিদেশী দ্ৰব্য বৰ্জন আৰু মাদকদ্ৰব্য নিবাৰণ আদি বিশেষ কেইটামান কাৰ্য্যাৱলীত মহিলাই গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লৈছিল। সেয়ে গান্ধীজীয়ে নিজেই ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইত সভা-সমিতি পাতি মহিলাসকলক এই জাতীয় আন্দোলনত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছিল। অসমৰ গুৱাহাটী, তেজপুৰ, ডিব্ৰুগড়, যোৰহাট আদি ঠাইত গান্ধীজীয়ে মহিলাৰ বাবে আছুতীয়া সভাও পাতিছিল। ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰদেশত ইতিমধ্যে মহিলা সভা বা মহিলা অনুষ্ঠানৰ জন্ম হৈছিল। ১৯২৭ চনত মহাৰাষ্ট্ৰৰ পুনে চহৰত সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ত এখনি মহিলাৰ সমাৰোহ অনুষ্ঠিত হয় আৰু ইয়াতে প্ৰথম সৰ্বভাৰতীয় মহিলা সংগঠন All India Women's Conference- ৰ জন্ম হয়। অসমত যদিও ১৯২৬ চনৰ মাৰ্চ মাহতে ধুবুৰীত আনুষ্ঠানিকভাৱে 'অসম মহিলা সমিতি' গঠন হয়, ১৯২৭ চনত AIWC- ৰ সুদূৰপ্ৰসাৰী প্ৰভাৱ অসমৰ নাৰী সমাজত নিশ্চয় বাৰুকৈয়ে পৰিছিল। ফলশ্ৰুতিত সমাজত নাৰী অধিকাৰ, নাৰী স্বাধীনতা আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ বিষয়বোৰে বিশেষ গুৰুত্ব পায়। ১৯২৭ চনৰ অক্টোবৰ মাহত গোৱালপাৰাত অসম মহিলা সমিতিৰ প্ৰথম অধিৱেশন বহে। সেই বছৰৰ একে মাহতে ঘৰ-জেউতিৰ প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যাটোও প্ৰকাশ পায়।

মূলতঃ মহিলা বিষয়ক চিন্তা-চৰ্চাৰে পৰিপূৰ্ণ ঘৰ-জেউতিৰ লিখনীসমূহ বিভিন্ন ধাৰাত ভাগ কৰিব পাৰি। ইয়াত কবিতা, চুটিগল্প, বন্ধন-প্ৰণালী, বিশেষ

নাৰীৰ জীৱনী, পৌৰাণিক যুগৰ উল্লেখযোগ্য নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰ বিষয়ে বিভিন্ন প্ৰবন্ধ আদিৰ উপৰি বিশেষকৈ নাৰীৰ উন্নতি, স্ত্ৰী-শিক্ষা আৰু নাৰী স্বাধীনতা বিষয়ক প্ৰবন্ধই অধিক গুৰুত্ব পাইছিল। এই প্ৰবন্ধবোৰৰ লেখক কেৱল নাৰীয়েই নাছিল, বৰঞ্চ এনে বহু প্ৰবন্ধৰ লেখক আছিল পুৰুষ।

১৯২৭ চনৰ অক্টোবৰৰ পৰা ১৯৩১ চনৰ জুলাইলৈ প্ৰায় চাৰি বছৰত ঘৰ-জেউতিৰ মুঠ ৪১ টা সংখ্যা প্ৰকাশ পায়। তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা এয়ে যে ঘৰ-জেউতিৰ মুঠ ৪১ টা সংখ্যাৰ ৩১ টা সংখ্যাতে নাৰীৰ উন্নতি, নাৰীৰ শিক্ষা, নাৰী স্বাধীনতা বিষয়ক প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। ইয়াৰ ভিতৰত শিৰোনামত ‘স্ত্ৰী-শিক্ষা’ বা ‘তিৰোতাৰ-শিক্ষা’ শব্দকেইটা থকা প্ৰবন্ধই আছে ১৫ টা। এই সংখ্যাটোৱেই আলোচনীখনৰ স্ত্ৰী-শিক্ষা বিষয়ক গুৰুত্ব সূচায়। স্ত্ৰী-শিক্ষা, স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা, স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ সমস্যাৰ বিষয়ে আলোচনীখনৰ প্ৰায়বোৰ সংখ্যাতে পঢ়িবলৈ পোৱা যায়। কিন্তু ইয়াৰে দুই এটা সংখ্যাত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ফলত উদ্ভৱ হ’ব পৰা সমস্যাৰ বিষয়েও লিখনী প্ৰকাশ পাইছে। নাৰীৰ উন্নতি আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত গভীৰ বিশ্বাসেৰে আগবঢ়া প্ৰথম মহিলাবিষয়ক অসমীয়া আলোচনীখনত তিৰোতাৰ শিক্ষাৰ জৰিয়তে সমাজত সৃষ্টি হ’ব পৰা বিশৃংখলতা বা সমস্যাৰ বিষয় লৈ প্ৰবন্ধ ছপা হোৱাটো আচৰিত কথা। ইয়াৰ কাৰণ হিচাপে আমাৰ মনলৈ আহে দুটা কথা। সেয়া হ’ল— স্বাভাৱিকতাৰ বিপৰীতে বা সোঁতৰ বিপক্ষে যাবলৈ সৰ্বসাধাৰণ মানুহৰ স্বভাৱজাত সংকোচ, সংশয় অথবা ভয়। যি সময়ত অসমীয়া নাৰী ঘৰৰ চাৰিবেৰৰ পৰা বাহিৰলৈ ওলাই অহাটো সমাজৰ বেছি সংখ্যক মানুহেই ভাল চকুৰে নাচাইছিল, সেই সময়ত লিখা-পঢ়া শিকি, চৰকাৰী চাকৰি কৰিম বুলি ভাবিব পৰাটো নাৰীৰ বাবে এক প্ৰচণ্ড সাহসৰ পৰিচায়ক। স্বাভাৱিকতেই এনে ধৰণৰ সাহস সৰ্বসাধাৰণ নাৰীৰ ক্ষেত্ৰত সহজে দেখা নাযায়। দ্বিতীয়তে, পৰম্পৰাৰ বেৰ ভাঙি নতুন চিন্তা, নতুন আদৰ্শ বা সিদ্ধান্ত একোটা গ্ৰহণ কৰোঁতে প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ অন্তৰতে থাকে কিছু দ্বিধা বা সংশয়। স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ প্ৰবল শক্তিৰ টোত ইয়াৰ কিবা নেতিবাচক দিশ থাকিলেও সেয়া আমাৰ চকুত নপৰিব পাৰে— এনে এটা সংশয়ে স্ত্ৰী-পুৰুষ নিৰ্বিশেষে এচাম ব্যক্তিক হয়তো চিন্তিত কৰি তুলিছিল। এনে সংশয় আৰু দ্বিধাৰ প্ৰতিফলন ঘটাইছিল প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যাতে প্ৰকাশিত শশীপ্ৰভা বৰুৱাৰ ‘তিৰোতাৰ কৰ্তব্য’ প্ৰবন্ধটিত :

.....গৃহিণীজনীৰ গাত বহুত গুণ থাকিব লাগে,
বিশেষকৈ তেওঁ ক্ষমাশীলা, স্বার্থত্যাগিনী হ'ব
লাগে। নিজৰ সুখৰ কথা নাভাবি পৰৰ সুখৰ
কাৰণে ভাবিব লাগে... গৃহস্থালীৰ গোটেই চিন্তা
গৃহিণীৰ মূৰত থাকিব লাগিব, তেহে তেওঁ
গৃহিণীৰ উপযুক্ত হ'ব পাৰিব। (২০০৮ : ৩-৪)

ঘৰ-জেউতিৰ প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাতে 'মাতৃ-উদ্বোধন' আৰু 'নাৰী-
জাগৰণ : বিভিন্ন দেশৰ নাৰী আন্দোলন' শীৰ্ষক দুটি প্ৰবন্ধত নাৰী জাতিৰ গুণ-
গৰিমা বখানি তেওঁলোকক সদাজাগ্ৰত হৈ থাকিবলৈ আহ্বান জনোৱা হৈছে।
সম্পাদক কনকলতা চলিহাই দক্ষিণ ভাৰতৰ অড্যাৰ নামৰ ঠাইত ১৯২৭ চনৰ ৯
জানুৱাৰীত অনুষ্ঠিত মহিলাৰ ৰাষ্ট্ৰীয় অধিবেশনত ৰুচ, চুইডেন, জাপান, বিট্ৰেইন,
অষ্ট্ৰেলিয়া আদি দেশৰ প্ৰতিনিধিয়ে দিয়া ভাষণৰ সাৰাংশ ইতিমধ্যে প্ৰকাশিত
বাংলা আলোচনীৰ পৰা অনুবাদ কৰি ঘৰ-জেউতিত প্ৰকাশ কৰিছিল। 'নাৰী-
জাগৰণ' শীৰ্ষক এই প্ৰবন্ধটিত চলিহাই এই বিদূষী নাৰীসকলৰ বক্তব্যৰ সাৰাংশ
প্ৰকাশ কৰি অসমীয়া তিবোতাৰ পিছপৰা অৱস্থাত খেদ প্ৰকাশ কৰিছে। তেওঁ
ইয়াকো কৈছে যে শিক্ষিত নহ'লে মানুহ উন্নত হ'ব নোৱাৰে (২০০৮ : ৫)।

প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ এই তিনিওটা প্ৰবন্ধক পিছে একে ধাৰাৰে বুলি ক'ব
নোৱাৰি। 'নাৰী-জাগৰণ', 'মাতৃ-উদ্বোধন'ৰ বক্তব্য আৰু 'তিবোতাৰ কৰ্তব্য'ৰ
বক্তব্য পৰস্পৰ বিৰোধী। নাৰীৰ শিক্ষা, স্বাধীনতা আৰু প্ৰগতিৰ চিন্তাত ব্ৰতী
সম্পাদকদ্বয়ে কিহৰ তাড়নাত 'তিবোতাৰ কৰ্তব্য' শীৰ্ষক লেখাৰ জৰিয়তে নাৰীয়ে
'নিজৰ সুখৰ কথা নাভাবি পৰৰ সুখৰ কথা ভাবিব লাগে' (২০০৮ : ৪) বুলি মানি
ল'ব পাৰিছে, সেয়া বুজিবলৈ টান। প্ৰথম বছৰ দ্বিতীয় সংখ্যাটোতো 'নাৰীৰ উন্নতি'
শীৰ্ষক প্ৰবন্ধত কনকলতা চলিহাই বিভিন্ন ভাৰতীয় নাৰীৰ দক্ষতাৰ উদাহৰণেৰে
অসমীয়া নাৰীক প্ৰেৰণা প্ৰদানৰ চেষ্টা কৰিছে, 'আশা কৰোঁ, এই তিবোতাসকলৰ
কথাৰ পৰা আমাৰ ছোৱালী, বোৱাৰী, ভাই-ভনী সকলোৱে মনত উলাহ পাই
ভৱিষ্যতে নিজৰ উন্নতিলৈ যত্নৱতী হ'ব' (২০০৮ : ২২)। বিভিন্ন লেখকে ঘৰ-
জেউতিৰ বিভিন্ন সংখ্যাত নাৰীৰ শিক্ষা বিষয়ক কথাবোৰ বিভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা
ব্যাখ্যা কৰিছে আৰু নাৰী-শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা দোহাৰিছে।

প্ৰথম বছৰ ৩য় সংখ্যাত তাৰাপ্ৰসাদ চলিহাদেৱৰ 'স্বী-শিক্ষাবিষয়ক এটি
সমস্যা' নামেৰে এটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। অসমৰ নাৰী সমাজৰ বাবে এই প্ৰবন্ধটি

বৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ। চলিহাদেৱে এইটো প্ৰবন্ধতে বিবাহিত শিক্ষয়িত্ৰীসকল ‘স্কুলত থকা সময়ত ল’ৰা-ছোৱালী চাবলৈ আন মানুহ যাতে নিযুক্ত কৰিব পাৰে’ (২০০৮ : ৪১), তাৰবাবে বিশেষ ভাট্টা আৰু আৱশ্যক হ’লে ছুটী দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে বুলি কৈছিল। আজিৰ পৰা প্ৰায় নব্বৈ বছৰৰ আগতে তিৰোতা শিক্ষাকৰ্মী বা শিক্ষয়িত্ৰীৰ বাবে বিশেষ ভাট্টা আৰু ছুটীৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা উচ্চাৰণ কৰা পুৰুষজন অসমীয়া নাৰীৰ বাবে নিশ্চয়েই এটা উল্লেখযোগ্য নাম। প্ৰথম বছৰ চতুৰ্থ সংখ্যাৰ ঘৰ-জেউতিত প্ৰকাশিত দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱাৰ ‘মহিলাসকলৰ আত্মৰক্ষাৰ উপায়’ শীৰ্ষক ৰচনাখনিতো স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা দোহৰা হৈছে। বৰুৱাদেৱে খেদ কৰি কৈছে যে ‘মতাৰ শিক্ষাতকৈ তিৰোতাৰ শিক্ষা যে বেছি আৱশ্যকীয়, এই কথাটো আমাৰ মানুহৰ মূৰত এতিয়াও সোমোৱা নাই’ (২০০৮ : ৮০)। তেওঁ এই কথা উপলব্ধি কৰিছিল যে ‘জাতীয় জীৱনৰ মূলস্বৰূপা মাতৃজাতি যদি সৰ্বশক্তিৰ সম্পন্ন হয়, তেন্তে সিহঁতৰ সন্তান-সন্ততিবোৰ শিক্ষাত, স্বাস্থ্যত, জ্ঞানত আৰু কৰ্মত নিশ্চয় উন্নত হ’ব’ (২০০৮ : ৮১)।

প্ৰথম বছৰ ৫ম-৬ষ্ঠ সংখ্যাত প্ৰকাশিত ধৰ্মেশ্বৰী দাসৰ ‘স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা’ পাঠটিতো লেখিকাই নাৰীশিক্ষাৰ গুৰুত্বৰ কথা কৈছে। প্ৰাচীন ভাৰতৰ সীতা, সাৱিত্ৰী, দময়ন্তী, খনা, লীলাৱতী প্ৰভৃতি নাৰীৰ উল্লেখৰে তেওঁ স্ত্ৰী জাতিকেই মানৱ জীৱন গঠনৰ কৰ্ত্ৰী আৰু চালক বুলি কৈছে। সেয়ে সুদক্ষা চালক হ’বলৈ সুশিক্ষাৰ দৰকাৰ। তেওঁ বিশ্বাস কৰে যে শিক্ষাই নাৰীক জ্ঞানী, ধাৰ্মিক আৰু সাধু হৃদয়ৰ গৰাকী কৰে। সেয়ে নাৰী শিক্ষিত হ’লে সংসাৰ সুখময় হয়।

প্ৰথম বছৰ ৭ম সংখ্যাত ‘নাৰীজাতি’ শীৰ্ষক ধৰ্মনাথ শৰ্মাৰ পাঠটিতো লেখকে স্ত্ৰী শিক্ষাৰ আৱশ্যকতাৰ কথা কৈছে আৰু নাৰীক সন্মান জনাবলৈ পুৰুষসকলক আহ্বান জনাইছে। তেওঁৰ মতে দেশৰ উন্নতি কৰিবলৈ হ’লে, সমাজৰ মংগল কামনা কৰিবলৈ হ’লে আগেয়ে তিৰোতাসকলক সন্মান কৰিবলৈ শিকিব লাগিব আৰু তেওঁলোকৰ উন্নতি আগেয়ে সাধন কৰিব লাগিব। তেওঁ কৈছে যে ‘নাটক-নভেল আদি পঢ়ি চৰিত্ৰ কলুষিত হে কৰে’ (২০০৮ : ১২৬) বুলি ভবাসকলে সৎ শিক্ষাৰ অভাৱত নাৰী জাতিৰ কিমান অনিশ্চিত হৈছে সেয়াহে বিচাৰ কৰি চাব লাগে।

প্ৰথম বছৰ ৯ম সংখ্যাত স্ত্ৰী-শিক্ষা বিষয়ক নিৰ্দিষ্ট প্ৰবন্ধ নাথাকিলেও ঘৰ-জেউতিৰ সম্পাদকদ্বয়লৈ কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যদেৱৰ চিঠিখনত আৰু পুণ্যপ্ৰভা

পৰা অসুবিধা আৰু অকল্যাণৰ কথাই সংশয় প্ৰকাশ কৰিছে। লেখক দাসে তিব্বোতাৰ শিক্ষা বুলি 'মাকৰ ঘৰত গৃহস্থালিৰ কাম, স্বাস্থ্য, ধৰ্ম, গুৰুভক্তি, পতিভক্তি, দয়া-দাক্ষিণ্যাদি বিষয়ে শিক্ষা'হে বুজাইছে আৰু এই ধৰণৰ শিক্ষাৰ বিশেষ দৰকাৰ বুলি অনুভৱ কৰিছে। তেওঁৰ দৃষ্টিত 'ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ শিক্ষা বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ হোৱা যুগুত' (২০০৮ : ৩০৮)। লিখা-পঢ়া শিকি সাহিত্য-চৰ্চা, সামাজিক, ৰাজনৈতিক আলোচনাত ভাগ লৈ নাৰীয়ে আন কামলৈ ঘিণ কৰিব পাৰে বুলিও তেওঁ সংশয় প্ৰকাশ কৰিছে আৰু এনে কৰা উচিত নহয় বুলিছে। মাধৱচন্দ্ৰ শৰ্মাই স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আৱশ্যকতাৰ কথা স্বীকাৰ কৰিছে যদিও 'যি শিক্ষাৰ ফলত ৰমণী দানবী হয়, হৃদয়বৃত্তি কলুষিত হয়, ঘোৰ বিলাসিতা আহি সংযমৰ পথ ৰোধ কৰি দিয়ে, শহুৰ-শাহু, স্বামী, সাধু-গুৰুজনৰ প্ৰতি ভক্তি লাঘৱ হয়'— সেই শিক্ষাৰ বিৰোধী হোৱাটোহে যুক্তিকৰ বুলি কৈছে (২০০৮ : ৩৫৩)।

এই বছৰৰ ৭ম সংখ্যাত প্ৰকাশিত 'স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আদৰ্শ' শীৰ্ষক ৰচনাখনৰ বক্তব্য কিন্তু সম্পূৰ্ণ বেলেগ। লেখকৰ নাম উহ্য থকা ৰচনাখনিৰ আৰম্ভণিতে লেখকে স্ত্ৰী-শিক্ষা সম্পৰ্কে দেশত মহা আন্দোলন চলিছে বুলি উল্লেখ কৰিছে আৰু কৈছে, 'ল'ৰাই যেনেকৈ অকল লিখা-পঢ়া শিকিব, ঘৰুৱা কাম-কাজ নিশিকিব, এইটো শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য নহয়; সেইদৰে তিব্বোতায়ো কেৱল কাম-কাজ কৰিব, বিদ্যাশিক্ষা নকৰিব ইও শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য নহয়' (২০০৮ : ৪৩৮)। আজিৰ পৰা ৯০ বছৰৰ আগতেই নাৰীৰ শিক্ষা, স্বাধীনতা, মৰ্যাদা আৰু উন্নতিৰ হকে এনে বলিষ্ঠ চিন্তা প্ৰকাশ কৰাজন নিশ্চয়েই আমাৰ বাবে আদৰ্শীয় ব্যক্তি। কিন্তু এইজন ব্যক্তিয়ে আত্মপৰিচয় গোপন কৰাৰ অন্তৰালত থকা কাৰণসমূহো আমি বিশ্লেষণ কৰি চাব লাগিব।

দ্বিতীয় বছৰৰ ৯ম সংখ্যাত স্ত্ৰী-শিক্ষা বিষয়ক দুটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। জগৎ চন্দ্ৰ চৌধাৰীৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ সম্বন্ধে আমাৰ যৎকিঞ্চিৎ' আৰু ৰামচন্দ্ৰ দাসৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষা'। চৌধাৰীদেৱে পুৰুষৰ শিক্ষাৰ লগে লগে নাৰীৰ শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা দৃঢ়তাৰে ঘোষণা কৰিছে আৰু কৈছে, 'স্ত্ৰী-পুৰুষ সমানে শিক্ষিত হ'ব লাগিব; আৰু প্ৰত্যেকে আত্মনিৰ্ভৰ কৰি চলিব পৰা হ'ব লাগিব....নিজৰ বিদ্যা-বুদ্ধিৰ দ্বাৰা অৰ্থ-কড়ি উপাৰ্জন কৰি আত্ম নিৰ্ভৰত চলিব পৰা হ'লেহে দেশ, সমাজ আৰু জাতিৰ উন্নতিৰ আশা' (২০০৮ : ৪৮৯)। অৱশ্যে সেই সময়ৰ অন্য লেখক, চিন্তাবিদসকলৰ দৰে তেওঁ নাৰীৰ শিক্ষাই নাৰীক গাৰ্হস্থ্য জীৱনৰ প্ৰতি আস্থাহীন কৰি তুলিব পাৰে বুলি সংশয় প্ৰকাশ কৰিছে,

দাসৰ 'জাতীয় উন্নতি' শীৰ্ষক পাঠটিত নাৰী জাতিৰ শিক্ষা, জ্ঞান আৰু সৰ্বাংগীণ উন্নতিৰ হকে বিশেষ তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথাৰ উল্লেখ আছে। ভট্টাচাৰ্যদেৱে তেখেতৰ স্বাভাৱিক তীক্ষ্ণতাৰে দৃঢ়ভাৱে কৈছে, 'যি কোনো জাতিৰ উন্নতিৰ কাৰণে নাৰী জাতিৰ জ্ঞানৰ উন্নতিয়েই প্ৰধান...মাতৃ জাতিৰ জ্ঞানৰ উন্নতি যি দেশৰ নাই, সেই দেশ মুৰ্খ, অসভ্য আৰু পৰাধীন যে তাৰ ভুল নাই' (২০০৮ : ১৬২)। সেইদৰে 'জাতীয় উন্নতি' পাঠটিতো লেখিকাই মাতৃৰ ওপৰতেই জাতি এটাৰ উন্নতি ঘাইকৈ নিৰ্ভৰ কৰে বুলি কৈছে। তেওঁৰ মতে তিব্বোতাসকল কেৱল ঘৰুৱা কামতেই লিপ্ত হৈ থাকিব নালাগে, বৰঞ্চ শিক্ষা-দীক্ষাৰ ক্ষেত্ৰতো আগবাঢ়ি যাব লাগে, তেহে নাৰী-পুৰুষ সকলোৰে উন্নতি সম্ভৱ (২০০৮ : ১৬২)।

প্ৰথম বছৰ একাদশ সংখ্যাত প্ৰকাশিত মহীমচন্দ্ৰ সিংহৰ 'নাৰী-শক্তি' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটোতো লেখকে নাৰীৰ শক্তিৰ জয়গান গাই তুৰস্কৰ পূৰ্বৰ ৰাষ্ট্ৰপতি মুস্তাফা কামাল পাচাৰ উক্তি উল্লেখ কৰি 'নাৰীসকল লেখিকা হ'ব লাগিব, বক্তা হ'ব লাগিব, পুৰুষৰ দৰে জাতীয় জীৱনৰ উন্নতি সাধনত সহায়তা কৰিব লাগিব' (২০০৮ : ২২২) বুলি কৈছে।

ঘৰ-জেউতিৰ ২য় বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাতে 'স্ত্ৰী-শিক্ষা' শীৰ্ষক তৰুণৰাম ফুকনৰ এটি প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়। লেখক ফুকনে পুৰুষ-নাৰী দুয়োৰে সমান শিক্ষাৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰিছে। তেওঁ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত নাৰী-পুৰুষৰ কোনো প্ৰভেদ থকাটো বিচৰা নাই, 'জ্ঞানত সকলোৰে সমান অধিকাৰ আৰু বিদ্যা যদি জ্ঞান অৰ্জনৰ উপায় হয়, তেন্তে বিদ্যা শিকা স্ত্ৰী-পুৰুষ দুয়োৰে সমানেই আৱশ্যক' (২০০৮ : ২৬৫)। তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা এয়ে যে ফুকনদেৱৰ স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ধাৰণাটো সৈতে ভাৰতৰ স্বৰাজৰ ধাৰণাটোও জড়িত হৈ আছে। তেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল নাৰী-পুৰুষ উভয়ে শিক্ষিত হ'লেহে দেশৰ স্বাধীনতা প্ৰাপ্তি সহজ হ'ব। প্ৰবন্ধটোৰ সামৰণিত তেওঁ কৈছে, 'স্ত্ৰী-পুৰুষৰ চেপ্টা নহ'লে স্বৰাজ পোৱাৰ আশা নিশাৰ সপোন মাথোন। ল'ৰা-ছোৱালীৰ হিতাৰ্থে, দেশৰ হিতাৰ্থে আমি কওঁ, ল'ৰা-ছোৱালীক সমানে উপযুক্ত শিক্ষা দিয়া; নহ'লে ইহকাল-পৰকাল কোনো কালতেই আমাৰ মংগল নহ'ব' (২০০৮ : ২৬৬)।

দ্বিতীয় বছৰৰ ২য় ৩য় সংখ্যা আৰু ৪ৰ্থ সংখ্যাত 'তিব্বোতাৰ শিক্ষা' আৰু 'স্ত্ৰী-শিক্ষা' নামেৰে ক্ৰমে সুৰেন্দ্ৰমোহন দাস আৰু মাধৱচন্দ্ৰ শৰ্মাৰ দুটি প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়। পিছে এই দুয়োটা লেখাতে লেখকদ্বয়ে নাৰীৰ শিক্ষাৰ ফলত হ'ব

পৰা অসুবিধা আৰু অকল্যাণৰ কথালৈ সংশয় প্ৰকাশ কৰিছে। লেখক দাসে তিব্বোতাৰ শিক্ষা বুলি 'মাকৰ ঘৰত গৃহস্থালিৰ কাম, স্বাস্থ্য, ধৰ্ম, গুৰুভক্তি, পতিভক্তি, দয়া-দাম্ভিণ্যাদি বিষয়ে শিক্ষা'হে বুজাইছে আৰু এই ধৰণৰ শিক্ষাৰ বিশেষ দৰকাৰ বুলি অনুভৱ কৰিছে। তেওঁৰ দৃষ্টিত 'ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ শিক্ষা বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ হোৱা যুগুত' (২০০৮ : ৩০৮)। লিখা-পঢ়া শিকি সাহিত্য-চৰ্চা, সামাজিক, ৰাজনৈতিক আলোচনাত ভাগ লৈ নাৰীয়ে আন কামলৈ ঘিণ কৰিব পাৰে বুলিও তেওঁ সংশয় প্ৰকাশ কৰিছে আৰু এনে কৰা উচিত নহয় বুলিছে। মাধৱচন্দ্ৰ শৰ্ম্মাই স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আৱশ্যকতাৰ কথা স্বীকাৰ কৰিছে যদিও 'যি শিক্ষাৰ ফলত ৰমণী দানবী হয়, হৃদয়বৃত্তি কলুষিত হয়, ঘোৰ বিলাসিতা আহি সংযমৰ পথ ৰোধ কৰি দিয়ে, শহুৰ-শাহু, স্বামী, সাধু-গুৰুজনৰ প্ৰতি ভক্তি লাঘৱ হয়'— সেই শিক্ষাৰ বিৰোধী হোৱাটোহে যুক্তিকৰ বুলি কৈছে (২০০৮ : ৩৫৩)।

এই বছৰৰ ৭ম সংখ্যাত প্ৰকাশিত 'স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আদৰ্শ' শীৰ্ষক ৰচনাখনৰ বক্তব্য কিন্তু সম্পূৰ্ণ বেলেগ। লেখকৰ নাম উহা থকা ৰচনাখনিৰ আৰম্ভণিতে লেখকে স্ত্ৰী-শিক্ষা সম্পৰ্কে দেশত মহা আন্দোলন চলিছে বুলি উল্লেখ কৰিছে আৰু কৈছে, 'ল'ৰাই যেনেকৈ অকল লিখা-পঢ়া শিকিব, ঘৰুৱা কাম-কাজ নিশিকিব, এইটো শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য নহয়; সেইদৰে তিব্বোতায়ে কেৱল কাম-কাজ কৰিব, বিদ্যাশিক্ষা নকৰিব ইও শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য নহয়' (২০০৮ : ৪৩৮)। আজিৰ পৰা ৯০ বছৰৰ আগতেই নাৰীৰ শিক্ষা, স্বাধীনতা, মৰ্যাদা আৰু উন্নতিৰ হকে এনে বলিষ্ঠ চিন্তা প্ৰকাশ কৰাজন নিশ্চয়েই আমাৰ বাবে আদৰ্শীয় ব্যক্তি। কিন্তু এইজন ব্যক্তিয়ে আত্মপৰিচয় গোপন কৰাৰ অন্তৰালত থকা কাৰণসমূহো আমি বিশ্লেষণ কৰি চাব লাগিব।

দ্বিতীয় বছৰৰ ৯ম সংখ্যাত স্ত্ৰী-শিক্ষা বিষয়ক দুটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। জগৎ চন্দ্ৰ চৌধাৰীৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ সম্বন্ধে আমাৰ যৎকিঞ্চিৎ' আৰু ৰামচন্দ্ৰ দাসৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষা'। চৌধাৰীদেৱে পুৰুষৰ শিক্ষাৰ লগে লগে নাৰীৰ শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা দৃঢ়তাৰে ঘোষণা কৰিছে আৰু কৈছে, 'স্ত্ৰী-পুৰুষ সমানে শিক্ষিত হ'ব লাগিব; আৰু প্ৰত্যেকে আত্মনিৰ্ভৰ কৰি চলিব পৰা হ'ব লাগিব....নিজৰ বিদ্যা-বুদ্ধিৰ দ্বাৰা অৰ্থ-কড়ি উপাৰ্জন কৰি আত্ম নিৰ্ভৰত চলিব পৰা হ'লেহে দেশ, সমাজ আৰু জাতিৰ উন্নতিৰ আশা' (২০০৮ : ৪৮৯)। অৱশ্যে সেই সময়ৰ অন্য লেখক, চিন্তাবিদসকলৰ দৰে তেৱোঁ নাৰীৰ শিক্ষাই নাৰীক গাৰ্হস্থ্য জীৱনৰ প্ৰতি আস্থাহীন কৰি তুলিব পাৰে বুলি সংশয় প্ৰকাশ কৰিছে,

‘অকল লিখা-পঢ়া বিদ্যাৰ নেণ্ডৰত ধৰি থাকিবলৈ দি, গাৰ্হস্থ্য জীৱনৰ আন আন শিক্ষাৰ পিনে (নাৰীক) নেওচা দিবলৈ দিলেও আমাৰ উদ্গতিৰ আশা নাই’ (২০০৮ : ৪৮৬)। কিন্তু ৰামচন্দ্ৰ দাসে তেওঁৰ ‘স্ত্ৰী-শিক্ষা’ শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটোত ‘আজৰি সময়ত নাম-ঘোষা, কীৰ্ত্তন-ঘোষা আৰু বৰগীতাদি পঢ়িবলৈ, মাজে সময়ে ঘৰৰ হিচাপ-পাতি লিখি থ’বলৈকো স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আৱশ্যক’ (২০০৮ : ৫০৭) বুলি ক’লেও এই কথাও কৈছে, ‘ঈশ্বৰে নাৰী জাতিক পুৰুষতকৈ কোনো গুণেই হীন কৰি প্ৰকাশ কৰা নাই, শক্তি খটাবলৈ উপযুক্ত ক্ষেত্ৰ পালে নাৰীয়েও পুৰুষৰ সমানে কাম কৰিব পাৰে’ (২০০৮ : ৫০৭)। সেয়ে তেওঁ সকলো পুৰুষক জননী জাতিক সদায় জননীভাৱে চাবলৈ আৰু সন্ত্ৰম কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁ লগতে ইয়াকো কয় যে যি জাতিৰ পুৰুষে নাৰী জাতিক সন্মান কৰিব নাজানে, তেওঁলোকৰ উন্নতি হোৱা অসম্ভৱ। এইটো সংখ্যাৰে ‘সাময়িক জগত’ শীৰ্ষক শিতানটোৰ কেইটামান সংবাদে নাৰী জাতিৰ উন্নতি আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ গুৰুত্বৰ বিষয়েও কয়। ‘ঢাকা দীপালি সংঘ’ নামেৰে পূৰ্ববংগৰ এক মহিলা প্ৰতিষ্ঠানে ঢাকাৰ বিভিন্ন গাঁৱত চাৰিখন ছোৱালী স্কুল প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ লগতে অন্যান্য জনহিতকৰ কাম কৰিছে বুলি এটা সংবাদ দি ইয়াত অসমতো এনে একোটা সংঘৰ অতি আৱশ্যক বুলি কোৱা হৈছে। একেটা শিতানতে বঙলা দেশত ‘সৰোজ নলিনী দত্ত নাৰী মংগল সমিতি’ৰ আৰু ‘মহিলাসকলৰ নাৰ্চিং শিক্ষা’ৰ গুৰুত্বৰ বিষয়েও উল্লেখ আছে। উক্ত নাৰী মংগল সমিতিখনৰ দৰে ‘আসাম মহিলা সমিতি’য়েও নাৰীৰ সকলো ফালৰ উন্নতি সাধন কৰিব বুলি আশা কৰা হৈছে। সেইদৰে বঙলা দেশৰ কলিকতাৰ হস্পিতালৰ শুশ্ৰূষাকাৰিণীবিলাকৰ শিক্ষাৰ অৰ্থে এক লাখ টকা ধাৰ্য কৰা হৈছিল বুলি উল্লেখ কৰি আমাৰ অসমতো শিক্ষিত ছাত্ৰীসকলে ‘নাৰ্চিং’ সম্বন্ধে ধ্যান দি দেশ আৰু দহৰ মংগল কৰিব বুলি আশা কৰা হৈছে (২০০৮ : ৫১৯)। ইয়াৰ লগতে ময়মনসিংহত বালিকা বিদ্যালয়ৰ সুন্দৰ অগ্ৰগতি আৰু মহিলা কলেজ প্ৰতিষ্ঠাৰ যো-জাৰ বাতৰি দি অসমীয়া নাৰীৰ শৈক্ষিক অৱস্থাটোৰ উন্নতিৰ হকে অনুপ্ৰেৰণা দিব বিচৰা হৈছে।

ঘৰ-জেউতিৰ দ্বিতীয় বছৰ দশম সংখ্যাত প্ৰকাশিত ৰাধানাথ হাজৰিকাৰ প্ৰবন্ধ ‘পূব আৰু পশ্চিমৰ সাহিত্যত তিব্বোতাৰ সন্মান’ত মূলতঃ সমাজত আমাৰ দেশ আৰু পশ্চিমৰ নাৰীৰ স্থান কেনেকুৱা সেয়া আলোচনা কৰা হৈছে যদিও প্ৰবন্ধটোৰ শেষলৈ লেখকে স্ত্ৰীশিক্ষাৰ বহুল প্ৰচাৰৰ হকে স্পষ্টকৈ মাত মাতিছে। লেখকে বিভিন্ন উদাহৰণেৰে পশ্চিমীয়া সাহিত্যত নাৰীক কিদৰে হেয় কৰিব বিচৰা

হৈছে সেয়া উল্লেখ কৰি ভাৰতীয় সাহিত্যত যুগে যুগে নাৰীক কিদৰে মাতৃ আৰু দেৱীৰ ৰূপত অংকন কৰা হৈছে, সেয়া বৰ্ণনা দিছে। কিন্তু তেওঁ বিশ্বাস কৰে যে, 'আজি ভাৰত-আইক শিক্ষাৰ মৃতসঞ্জীৱনী আনি পুনৰ জীৱিত কৰিবলগীয়া হৈছে। যদি ভাৰতত আকৌ গাৰ্গী, মৈত্ৰেয়ী, অহল্যা, দ্ৰৌপদী, কুন্তীয়ে জন্ম গ্ৰহণ কৰিব লাগে, তেনেহ'লে সমগ্ৰ ভাৰতজুৰি স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ বহুত প্ৰচাৰ হ'ব লাগিব' (২০০৮ : ৫২৪)। সেয়ে তেওঁ আশা কৰিছে শিক্ষাই মৃতসঞ্জীৱনীৰ ৰূপত অসমীয়া নাৰীসকলক জাগ্ৰত কৰিব : 'যেতিয়াই আমাৰ মৃতকল্প মাতৃ-শক্তি শিক্ষা সঞ্জীৱনী পাই জাগ্ৰত হ'ব, তেতিয়াই আমাৰ সকলো বিপদ-আপদে মূৰ দৌৱাব, আৰু অজ্ঞানতাৰ ডাঠ কুঁৱলি জ্ঞানৰ জ্যোতিৰ্ময় সূৰ্যৰ কিৰণত স্বভাৱতে আঁতৰিব আৰু 'সোণৰ অসম' সোণালী হ'ব আৰু ঘৰ-জেউতিৰ (গৃহিণীৰ) জেউতি গোটেই জগত জুৰি জিলিকিব' (২০০৮ : ৫২৫)। এই সংখ্যাতে 'সাময়িক জগত' শীৰ্ষক শিতানৰ শেষত 'আন্তৰ্জাতিক নাৰী সন্মিলন'ৰ বিষয়ে উল্লেখ আছে। বাৰ্লিনত অনুষ্ঠিত এই সন্মিলনতে সৰ্বোজিনী নাইডুৱে তেজস্বী বক্তৃতা প্ৰদান কৰে আৰু ইয়াতে ল'ৰা-ছোৱালীৰ বিয়াৰ বয়স ক্ৰমে ১৮ আৰু ১৬ বছৰ হ'ব লাগে বুলি বামৰাৱে আগবঢ়োৱা প্ৰস্তাৱটো সৰ্বসন্মতিক্ৰমে গৃহীত হয়। এই ধৰণৰ সংবাদৰ প্ৰকাশে অসমীয়া নাৰীৰ চিন্তাৰ উত্তৰণত বিশেষভাৱে প্ৰভাৱ পেলায় বুলি আমি বিশ্বাস কৰো।

দ্বিতীয় বছৰ একাদশ সংখ্যাৰ ঘৰ-জেউতিত স্ত্ৰী-শিক্ষা আৰু নাৰীৰ উন্নতি বিষয়ক দুটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়। তদুপৰি 'আসাম মহিলা সন্মিলনী'ৰ যোৰহাট অধিবেশনত গৃহীত হোৱা প্ৰস্তাৱসমূহো নাৰী স্বাধীনতা, নাৰী জাগৰণ আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এক বলিষ্ঠ পদক্ষেপ বুলি ক'ব পাৰি। স্বৰ্ণলতা শইকীয়াই 'নৱযুগৰ ভাৰতৰ মহিলা সমিতি আৰু নাৰী জাগৰণৰ ৰূপ' শীৰ্ষক লিখনীত ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাজ্যত মহিলা সমিতিবোৰে কিদৰে বিভিন্ন কাৰ্যপন্থা গ্ৰহণ কৰি সকলো দিশত আগবাঢ়ি গৈছে তাৰ উদাহৰণ দি অসমীয়া নাৰীকো সেই উদাহৰণৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত হৈ প্ৰগতিৰ পথত আগবাঢ়ি যাবলৈ আহ্বান জনাইছে। স্বামী পৰিত্যক্ত আৰু বিধৱা, নিৰাশ্ৰয়া নাৰীসকলকো শিক্ষা-দীক্ষা আৰু বিভিন্ন কাৰিকৰী শিক্ষা প্ৰদান কৰি স্বনিৰ্ভৰশীল কৰি গঢ়ি তোলাৰ ওপৰত বিশেষ প্ৰাধান্য দিয়া হৈছে।

সেইদৰে যোৰহাট অধিবেশনত গৃহীত কেইটামান প্ৰস্তাৱেও নাৰী শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সমিতিয়ে যি প্ৰচেষ্টা হাতত লৈছিল তাৰ উমান পোৱা যায়। চৰকাৰক প্ৰতিখন জিলাত একোখনকৈ বালিকা হাইস্কুল স্থাপনৰ অনুৰোধ, কটন কলেজত

ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তিৰ অনুৰোধ, বালিকা প্ৰাথমিক বিদ্যালয় বৃদ্ধি, ল'ৰা-ছোৱালীৰ সহবাসৰ বয়স ক্ৰমে ২৫ আৰু ১৬ কৰা, ছাত্ৰীৰো বাধ্যতামূলক নিম্ন প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ প্ৰচলন, কাউন্সিল আৰু লোকবৰ্ডবোৰত প্ৰত্যেক ঠাইৰ পৰা স্ত্ৰী-হাইস্কুল শীঘ্ৰে প্ৰতিষ্ঠা আদি অনেক প্ৰস্তাৱ এই সভাত লোৱা হৈছিল। এই প্ৰস্তাৱসমূহ নিশ্চয়েই নাৰীৰ উন্নতিৰ হকে অতি প্ৰয়োজনীও আছিল (২০০৮ : ৫৮৪-৫৮৫)।

দ্বিতীয় বছৰ দ্বাদশ সংখ্যাৰ ঘৰ-জেউতিত 'আসাম মহিলা সমিতি'ৰ প্ৰধান সম্পাদিকা চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানীৰ দ্বাৰা পঠিত সমিতিৰ ২য় বছৰৰ কাৰ্য-বিৱৰণীখন লিখিত ৰূপত প্ৰকাশ পায়। এই সুদীৰ্ঘ পাঠটিৰ আৰম্ভণিতে লেখিকাই তেজস্বী ভাষাৰে অসমীয়া নাৰীক জাগৰণৰ হকে আহ্বান জনাইছে। শইকীয়ানীয়ে ইতিহাসৰ পাতৰ পৰা বুটলি অনা উদাহৰণেৰে প্ৰতিপন্ন কৰিব বিচাৰিছে যে অসমীয়া নাৰী কোনোকালে পৰাধীন নাছিল। বৰঞ্চ প্ৰয়োজনত ৰাজকাৰ্যও সূচাৰুৰূপে চলাব পাৰিছিল। তেওঁ কৈছে, '.....এই অসমৰে তিনিগৰাকী কুঁৱৰীয়ে ৰাজপাটত বহি ৰাজসিংহাসন অলংকৃত কৰি গৈছে।.....ৰাজকীয় কাৰ্যত তিৰোতাৰ যোগদান আহোম ৰাজত্বৰ দিনত একো নতুন কথা নাছিল। কিবা জটিল প্ৰশ্নৰ সমাধান কৰিবলগীয়া হ'লেই স্বৰ্গদেউ আৰু মন্ত্ৰীসকলে ৰাজমাওৰ পৰামৰ্শ লৈছিল' (২০০৮ : ৫৮৯)।

এই বিৱৰণীতে শইকীয়ানীয়ে অসম উপত্যকাত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ অৱস্থা কেনেকুৱা তাৰ এটি বিৱৰণ দাঙি ধৰিছে। তেজপুৰ, শিৱসাগৰ, নাজিৰা, গোলাঘাট, যোৰহাট, মংগলদৈ, নগাঁও, উত্তৰ লক্ষীমপুৰ, গুৱাহাটী, বৰপেটা, ধুবুৰী আৰু গোৱালপাৰাৰ বিভিন্ন বিদ্যালয়, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মুঠ সংখ্যা, ছাত্ৰীৰ সংখ্যা, মুঠ শিক্ষয়িত্ৰীৰ সংখ্যা আদিৰ হিচাপৰ উপৰি বাৰ্ষিক খৰচৰো হিচাপ দাঙি ধৰা হৈছে। তেওঁ ইয়াকে বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাইছে যে বিদ্যালয়সমূহত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ হকে উপযুক্ত পৰিমাণৰ ব্যৱস্থা নাই আৰু উচ্চ শিক্ষিত নাৰী বুলিলে 'এম এ পাছ মাত্ৰ ৩, বি এ ৬, আই-এচ-চি ২, মেট্ৰিক পাছ ৯, মেডিকেল কলেজত পঢ়িছে ২ জনীয়ে' (২০০৮ : ৫৯৪)। সেয়ে তেওঁ অসমীয়া নাৰীক আন নাৰীসকলক শিক্ষিত কৰি তুলিবলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁৰ বিশ্বাস, 'ঘৰত কৰ্তব্য হৈছে ছোৱালীসকলক স্কুললৈ পঠোৱা আৰু সকলো প্ৰকাৰে শিক্ষা দি তোলা, বাহিৰত কৰ্তব্য হৈছে বোৰ্ড, মিউনিচিপেলিটি আদিত তিৰোতা সদস্য হৈ সোমোৱা' (২০০৮ : ৫৯৪)। শইকীয়ানীৰ এই লিখনীত অসমীয়া নাৰীসকলক স্কুলীয়া শিক্ষা দিয়াৰ আহ্বান আৰু অন্যান্য শিল্প-কৰ্মতো আত্মনিয়োগ কৰাৰ অনুৰোধ

আছে। লগতে তেওঁ অসমীয়া নাৰীৰ বয়ন-শিল্পৰ উদ্ধাৰৰ বাবেও উদাত্ত আহ্বান জনাইছে। শেষলৈ তেওঁ কামেশ্বৰ দাস নামৰ এজনৰ সভাপতিত্বত বহা এখন সভাত অসমীয়া নাৰীৰ সভা, ভাওনা চোৱা, মাছমৰা আদি বন্ধ কৰিব লাগে বুলি প্ৰস্তাৱ লোৱা কথাটোৰ তীব্ৰ প্ৰতিবাদ কৰি কৈছে, ‘কিয় কৰিব লাগে, দাস ডাঙৰীয়াই আমাক উত্তৰ দিবনে? যি অনাদিকাল ধৰি তিৰোতাৰ এই স্বাধীনতা চলি আহিছে, তাক খৰ্ব কৰিবলৈ কিয় ইমান হেঁপাহ?’ (২০০৮ : ৫৯৮)। অসমত স্ত্ৰী-শক্তি, স্ত্ৰী-শিক্ষা, নাৰী-স্বাধীনতা, নাৰী-জাগৰণৰ ক্ষেত্ৰত এনে ধৰণৰ বক্তৃতা আৰু ঘৰ-জেউতিত প্ৰকাশিত এনেবোৰ লিখনীৰ প্ৰভাৱ সুদূৰপ্ৰসাৰী।

ঘৰ-জেউতিৰ তৃতীয় বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাত প্ৰকাশিত লাৱণ্যপ্ৰভা বৰবৰাৰ ‘স্ত্ৰী-শিক্ষা বিষয়ে একেধাৰে’ প্ৰবন্ধটোতো লেখিকাই মাতৃজাতিৰ শিক্ষাৰ গুৰুত্বৰ বিষয়ে কৈছে, ‘আজিৰ ল’ৰা দহ বছৰৰ পাছত সমাজৰ নেতা। এই নেতাৰ শিক্ষাৰ ভাৰ বেছিভাগ মাতৃৰ ওপৰতহে, নিৰ্ভৰ কৰে, গতিকে যি জাতিৰ মাতৃসকল অশিক্ষিতা, সেই জাতিৰ উন্নতিৰ আশা আকাশকুসুমৰ দৰেহে’ (২০০৮ : ৬২৪-৬২৫)। প্ৰবন্ধটোৰ সামৰণিত লেখিকাই সকলোকে যি যেনেকৈ পাৰে, তেনেকৈয়ে তিৰোতাৰ উন্নতিৰ পথ সুগম কৰিবলৈ যত্ন কৰিবলৈ কৈছে। নাৰী-পুৰুষ উভয়ৰে শিক্ষাৰ জৰিয়তেহে সমাজৰ সৰ্বাংগীণ উন্নতি সম্ভৱ বুলি বিশ্বাস কৰা লেখিকাগৰাকীয়ে নাৰী শিক্ষাৰ নেতিবাচক দিশ এটাও দেখা পাইছিল। সেয়ে তেওঁ কৈছিল, ‘যি শিক্ষাৰ বলত বিলাসিতা উদ্ভৱ হ’ব পাৰে, তেনে শিক্ষা আমাৰ উপযোগী নহয়’ (২০০৮ : ৬২৬)। উল্লেখ্য যে ন’বেল বঁটা বিজয়ী নাৰী মাদাম চিগ্ৰিদ উণ্ডসেট নামৰ এগৰাকী বিদূষী মহিলাৰ উদ্ধৃতি দি লেখিকাই স্ত্ৰী-স্বাধীনতা, বিধৱা-বিবাহ, বিবাহৰ বয়স আদি বিষয়ে আন্দোলনত অসমীয়া নাৰীসকলেও ভাগ লোৱা উচিত হয়নে নহয় সেই বিষয়ে সংশয় প্ৰকাশ কৰিছে। প্ৰকৃতৰ্থত তেওঁ এই আন্দোলনৰ সম্পূৰ্ণ বিৰোধিতাহে কৰিছে যেন অনুভৱ হয়। ন’বেল বঁটা বিজয়ী বিদূষী নাৰীৰ মন্তব্য নিজৰ ভাষাৰে ‘এইবোৰ আন্দোলনে সুখৰ সংসাৰ চাৰখাৰ কৰিব। তিৰোতাৰ মন বাহিৰা কামত লাগিলে ঘৰুৱা কামত অৱহেলা হ’বৰে কথা; তিৰোতা গৃহলক্ষ্মী হৈ থক, এয়ে তেখেতৰ মূল কথা’ (২০০৮ : ৬২৬) বুলি কৈ বৰবৰাই এই ভাৱধাৰাহে সমৰ্থন কৰা যেন লাগিছে।

তৃতীয় বছৰৰ দ্বিতীয় সংখ্যাত নাৰী-অধিকাৰ, নাৰী উন্নতি বিষয়ক তিনিটা প্ৰবন্ধ আছে। সৰোজনী বৰাৰ ‘বিধৱা-বিবাহ’ প্ৰবন্ধটোত লেখিকাই বংগদেশৰ ঈশ্বৰচন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰ আৰু ৰাজা ৰামমোহন ৰায়ৰ দৰে মহিষীৰ জীৱনৰ উল্লেখৰে

বিধবা-বিবাহ প্ৰচলনৰ হকে মাত মতিছে। এই সংখ্যাতে প্ৰকাশিত শশীপ্ৰভা চলিহাৰ 'নাৰীৰ উন্নতি' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটিত লেখিকাই অতীতৰ ভাৰতীয় বিদূষী নাৰীসকলৰ উদাহৰণ দি কয় যে সম্প্ৰতি অসমীয়া তিৰোতাৰ শিক্ষাৰ বিষয়ে গৌৰৱ কৰিবৰ কোনো কাৰণ নাই। কাৰণ অসমৰ ৩৪ লাখ নাৰীৰ ভিতৰত মাত্ৰ ৪ হাজাৰ গৰাকীয়েহে শিক্ষা পাইছে বুলি ক'ব পাৰি। সেয়ে তেওঁ প্ৰবন্ধটোত অধিক বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা আৰু নাৰীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত অধিক গুৰুত্ব প্ৰদানৰ ওপৰত জোৰ দিয়ে। (২০০৮ : ৬৭৩-৬৭৪)।

ঘৰ-জেউতি এইটো সংখ্যাতে 'বিবাহ-সন্মতি বিল' নামেৰে প্ৰায় এপৃষ্ঠাৰ এটা টোকাও প্ৰকাশ পাইছে। লেখকৰ নাম থকা এই টোকাটোতো নাৰীৰ উন্নতিৰ পক্ষে বাস্তৱ আৰু ব্যৱহাৰিক চিন্তাৰ উমান পোৱা যায়। এই টোকাটোত বিবাহৰ সময়ত ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ বিবাহৰ বয়স ক্ৰমে ১৮ আৰু ১৪ বছৰ নিৰ্দিষ্ট কৰি সেই বিলখন ভাৰতীয় লেজিচলেটিভ্ এচেম্বলী আৰু কাউন্সিল অব্ ষ্টেটত পাছ কৰাৰ বিষয়ে কোৱা হৈছে। কিন্তু লেখকে টোকাটোত এই কথাও কৈছে যে 'বাল্যবিবাহে ভাৰতবাসীক কেনেকৈ কেউফালে তললৈ নিছে, তাক প্ৰত্যেক চিন্তাশীল লোকেই ভাবি পাইছেগৈ' (২০০৮ : ৬৮৮) আৰু সেয়ে এনে ধৰণৰ আইন প্ৰবৰ্তনৰ দ্বাৰা আমাৰ দেশ যে সমাজ সংস্কাৰৰ ক্ষেত্ৰত আগবাঢ়ি গৈছে— সেয়া স্পষ্ট হৈছে।

তৃতীয় বছৰ ৩য় সংখ্যাত নলিনীকুমাৰ মিশ্ৰৰ 'ব্ৰহ্মদেশীয় মহিলা' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটোতো লেখকে ব্ৰহ্মদেশৰ নাৰীৰ লগত অসমীয়া নাৰীৰ তুলনা কৰি তেওঁলোকৰ উদ্যম, অধ্যৱসায় আৰু উচ্চাকাংক্ষাৰ দ্বাৰা অসমীয়া নাৰী অনুপ্ৰাণিত হোৱাটো বিচাৰিছে। লেখক মিশ্ৰৰ মতে দেশৰ উন্নতিৰ লগত নাৰী জাতিৰ উন্নতিৰ সম্পৰ্ক আছে। তেওঁ বিশ্বাস কৰে, 'সুযোগ্য গুণৱতী জননী নহ'লে কোনো দেশতেই বীৰ-সন্তানৰ আবিৰ্ভাৱ হ'ব নোৱাৰে.... পুৰুষ প্ৰকৃতিৰ পৰস্পৰৰ সহযোগ আৰু সহায়-সহানুভূতি নহ'লে কোনো জাতিয়েই কেতিয়াও জগতত উধাব নোৱাৰে' (২০০৮ : ৭১১)।

ঘৰ-জেউতিৰ তৃতীয় বছৰ চতুৰ্থ সংখ্যাত নাৰীৰ শিক্ষা, স্বাধীনতা বা উন্নতি বিষয়ক নিৰ্দিষ্ট প্ৰবন্ধ নাথাকিলেও শিৱসাগৰ মহিলা সন্মিলনীৰ সভাপতি গড়মূড় সত্ৰাধিকাৰ প্ৰভুৰ অভিভাষণ, কোঁৱৰপুৰ মহিলা সভাৰ সভানেত্ৰী কমলালয়া কাকতিৰ অভিভাষণ আৰু আসাম মহিলা সমিতিৰ গোলাঘাটত বহা তৃতীয় বাৰ্ষিক সন্মিলনী বিষয়ক চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়াৰ পৰা পোৱা বিৱৰণী আৰু প্ৰস্তাৱ— এই

তিনিটা বিশেষ লিখনীত নাৰীৰ উন্নতিৰ হকে, স্ত্ৰীশিক্ষাৰ হকে প্ৰগতিশীল চিন্তাৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। প্ৰথম অভিভাষণটিত গড়মূৰ সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰজনাই কুমলীয়া বয়সত ছোৱালী বিয়া দিলে হ'ব পৰা বিপদৰ কথা আঙুলিয়াই দিছে। ফুলকুমলীয়া ছোৱালীক বৃদ্ধ দৰালৈ বিয়া দি ফুলতে বাৰী হোৱা নাৰীৰ কৰুণ অৱস্থাৰ কথা উল্লেখ কৰি সত্ৰাধিকাৰজনে সকলোকে নতুন 'বিবাহ সন্মতি বিল'ক মানি চলিবলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁ আশা কৰিছে, 'আসামৰ মহিলা সমাজে স্ত্ৰীশিক্ষা বঢ়াবৰ নিমিত্তে সৰ্বপ্ৰকাৰে যত্ন কৰিব' (২০০৮ : ৭৩৬)।

সেইদৰে কমলালয়া কাকতিয়েও তেওঁৰ অভিভাষণত নাৰী জাগৰণত আনন্দ ব্যক্ত কৰিছে আৰু নাৰী-পুৰুষ সকলোৰে সম অধিকাৰৰ পক্ষে সজোৰে মাত মাতিছে। কাকতিৰ মতে শিক্ষাৰ অভাৱে নাৰীক হীনমনা কৰে, আত্মবিশ্বাসহীন, ভয়াতুৰ আৰু নিষ্কৰ্মা কৰে। তেওঁ বিশ্বাস কৰে, যে শিক্ষাৰ দ্বাৰা কামলৈ উদ্দীপনা আৰু উপায় আহে। 'আজি যে নাৰী জাতি পিছপৰা উপেক্ষিতা, তাৰ অন্যতম কাৰণ তেওঁলোকৰ শিক্ষাৰ অভাৱ' (২০০৮ : ৭৪৫)। সেয়ে তেওঁ গাঁৱে-নগৰে ছোৱালীৰ বাবে প্ৰাথমিক আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ বিদ্যালয় স্থাপন হোৱাটো বিচাৰিছে। এই অভিভাষণতে তেওঁ বাল্য বিবাহৰ বিপক্ষে মাত মাতিছে আৰু 'সহবাস সন্মতি বিল' আৰু 'বাল্য বিবাহ বিল' দুখন আইনত পৰিণত হ'লে এই বিষয়ে সংস্কাৰ সহজসাধ্য হ'ব বুলি আশা কৰিছে। কাকতিয়ে শিক্ষা বুলিলে কেৱল লিখিব, পঢ়িব জনাকে নুবুজাই সন্তান-পালন, গৃহ-পৰিচালনা, ৰোগী-পৰিচৰ্যা আদি কাৰ্যকৰী শিক্ষাও নাৰীৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বুলি উল্লেখ কৰিছে। তেওঁ এই কথাও স্পষ্টকৈ বুজাই দিছে যে প্ৰকৃত শিক্ষাৰ ফলত নাৰীৰ সন্তান পালন আদি কৰ্মত অস্পৃহা নহয়, বৰঞ্চ প্ৰকৃত শিক্ষাৰ পোহৰত তেওঁলোকে এই কামবোৰ বেছি ভালদৰেহে কৰিব পৰা হ'ব।

আসাম মহিলা সমিতিৰ গোলাঘাটত বহা তৃতীয় বাৰ্ষিক সন্মিলনীৰ প্ৰস্তাৱসমূহতো নাৰী শিক্ষা, নাৰী স্বাধীনতা আৰু নাৰীৰ উন্নতি বিষয়ক চিন্তাৰ উমান পোৱা যায়। এই সভাতে স্ত্ৰী-শিক্ষা-বিদ্যালয়ৰ অভাৱৰ হেতু গৰণমেণ্টৰ বাধ্যতামূলক প্ৰাথমিক শিক্ষা আইন অনুমোদন আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষা বিনা-মাচুল আৰু বিনা টেক্স হ'বলৈ কৰ্তৃপক্ষক অনুৰোধ জনোৱাৰ প্ৰস্তাৱ লোৱা হৈছিল। সেইদৰে অসমীয়া দুখীয়া ছাত্ৰীৰ উচ্চ শিক্ষাৰ নিমিত্তে বৃত্তিৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ প্ৰস্তাৱ লোৱাৰ কথা ইয়াত উল্লেখ আছে।

তৃতীয় বছৰ পঞ্চম সংখ্যাৰ ঘৰ-জেউতিত মাধৱচন্দ্ৰ শৰ্মাৰ 'শিক্ষা' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটোত লেখকে স্ত্ৰীজাতিৰ শিক্ষাক বিশেষ গুৰুত্ব দিছে। তেওঁৰ বিশ্বাস, 'মাতৃকুলৰ সুশিক্ষা নহ'লে শিক্ষাসংস্কাৰ অসম্ভৱ....যি সমাজত মাতৃকুল সকলো প্ৰকাৰ ক্ষুদ্ৰতাৰ মাজত আৱদ্ধ, অজ্ঞান-অন্ধকাৰত নিমগ্ন, শাৰীৰিক আৰু মানসিক দুৰ্বলতাৰ আধাৰ, সেই সমাজত শিক্ষা-সংস্কাৰ আৰু জাতীয় চৰিত্ৰ সংস্কাৰ চেষ্টা নিষ্ফল মাত্ৰ' (২০০৮ : ৭৬৬-৭৬৭)। সেয়ে মাতৃকুলক উত্তম শিক্ষয়িত্ৰী কৰি লোৱাটো সমাজৰ কৰ্তব্য বুলি তেওঁ বিবেচনা কৰিছে। একে সংখ্যাতে প্ৰকাশিত মোহন চন্দ্ৰ মহন্তদেৱৰ 'দেশৰ মুক্তিৰ পথত আইসকল' শীৰ্ষক পাঠটিতো লেখকে স্ত্ৰীশক্তিৰ জয়গুণ গাই নাৰীসকলক সকলো দিশতে উদ্যমী হৈ আঙুৱাই যাবলৈ আহ্বান জনাইছে। লেখকে ব্যক্তিগত জীৱনত দুৰ্গাপূজা কৰিবলৈ নাপাইছিল বিশেষ ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতিৰ অজুহাতত। জীৱনৰ আগবয়সত তেখেতৰ সেই লৈ হয়তো কিবা আক্ষেপো থাকি গৈছিল। পিছে পৈণত বয়সত লেখকে অন্তঃকৰণেৰে উপলব্ধি কৰিলে যে 'আমাৰ মাতৃসকলকেই দুৰ্গা, লক্ষ্মী, সৰস্বতীৰ প্ৰতিমূৰ্তি বুলি ভাবি যদি আমি পূজা কৰিব জানিলোহেঁতেন, তেন্তে মহামায়া মহাশক্তিক আমি হাতে হাতে পালোহেঁতেন, অন্নপূৰ্ণা দেৱীয়ে আমাক দিঠকতে দেখা দিলেহেঁতেন' (২০০৮ : ৭৬৮)।

তৃতীয় বছৰ ষষ্ঠ সংখ্যাত প্ৰকাশিত বিষ্ণুৰাণী চলিহাৰ 'তিৰোতাৰ ব্ৰত' শীৰ্ষক ৰচনাখনৰ বক্তব্য পিছে কিছু বেলেগ। নাৰী স্বাধীনতা, নাৰী জাগৰণ, স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ বিষয়ত তাৎপৰ্যপূৰ্ণ আলোচনাৰে পৰিপূৰ্ণ ঘৰ-জেউতিৰ পাতত মাজে-সময়ে এনে ধৰণৰ বিপৰীত চিন্তাৰ লেখনীৰ প্ৰকাশ মন কৰিবলগীয়া। চলিহাই নতুনত্ব আৰু আধুনিকতাৰ বাহকবোৰ সমূলঞ্চে ধবংস কৰি পুৰণি ৰীতি-নীতি ধৰি থকাৰ কথা কৈছে। তেওঁৰ দৃষ্টিত 'আজিকালি মটৰ কাৰ, ৰে'ল, জাহাজত উঠি (মানুহ) ৰুগীয়া আৰু অধাৰ্মিত' (২০০৮ : ৭৯৪) হৈ পৰিছে। ৰচনাখনৰ শেষলৈ লেখিকাই নাৰীৰ শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা স্বীকাৰ কৰি ল'লেও, 'প্ৰত্যেক তিৰোতাৰে যদি কীৰ্তন, দশম পঢ়াৰ জ্ঞান হয়, তাতকৈ বেছি শিক্ষা' নাৰীক নালাগে (২০০৮ : ৭৯৫) বুলি কৈছে।

এই বছৰৰে সপ্তম সংখ্যাত স্ত্ৰীশিক্ষা সম্পৰ্কীয় তিনিটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। ইয়াৰে অলকা পটংগীয়াৰ প্ৰবন্ধ 'তিৰোতাৰ শিক্ষা'ৰ বক্তব্য বহুলাংশে 'তিৰোতাৰ ব্ৰত'ৰ বক্তব্যৰ ওচৰচপা। লেখিকা পটংগীয়াৰ মতে 'গৃহৰ শিক্ষা সম্পূৰ্ণ কৰিব পাৰিলেই স্ত্ৰী-শিক্ষা সম্পূৰ্ণ হ'ল বুলি ধৰিব লাগিব' (২০০৮ : ৮২৪)। সেয়ে

তেওঁ সৰুৰে পৰা ছোৱালীক বজাৰ-খৰচৰ হিচাপ, গুদামৰ হিচাপ আমি শিকোৱাৰ পক্ষপাতী। স্ত্ৰী-শিক্ষা বুলি ঘৰ-জেউতিৰ উদ্যোক্তাসকলে অৱশ্যে কেৱল এনে ধৰণৰ শিক্ষাৰ কথা যে কোৱা নাছিল সেয়া আন বহুত প্ৰবন্ধৰ বিষয়-বস্তুত ভালদৰেই পৰিস্ফুট হৈছে।

এইটো সংখ্যাতে প্ৰকাশিত দিব্যলতা বৰুৱাৰ ‘স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ বিষয়ে এষাৰ’ প্ৰবন্ধটোৰ বক্তব্য অৱশ্যে বেলেগ। লেখিকাই অন্য এগৰাকী নাৰীৰ ‘স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ধাৰা পৰিৱৰ্তন’ শীৰ্ষক এখন ৰচনাৰ পৰা উদ্ধৃতি দি অসমতো স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ বিস্তাৰ হ’ব লাগে বুলি কৈছে। নাৰীৰ জ্ঞান বিকাশ, নাৰী শক্তি জাগৰণৰ জৰিয়তে নাৰীৰ গৌৰৱ আৰু মৰ্যাদাৰ উপলব্ধিৰ ওপৰত লেখিকা বৰুৱাই বিশেষ গুৰুত্ব দিছে। প্ৰবন্ধটোৰ শেষত তেওঁ ‘অকল খোৱা-লোৱা আদি ঘৰুৱা জঞ্জালত আবদ্ধ থাকিলেই কৰ্তব্যৰ অন্ত নহয়’ (২০০৮ : ৮৪৩) বুলি বৰ্হিজগতখনলৈ নাৰীক আগবাঢ়ি যাবলৈ আহ্বান জনাইছে। একেটা সংখ্যাতে ‘তিৰোতাৰ নিবেদন’ ৰচনাখনত ৰত্নকুমাৰী ৰাজখোৱাই তিৰোতাৰ শিক্ষাৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব দি কেইবাটাও তাৎপৰ্যপূৰ্ণ বিষয় অৱতাৰণা কৰিছে। এই পাঠটি প্ৰকৃততে পুৰুষসকলৰ প্ৰতি নাৰীৰ নিবেদন। সেয়ে পোনতেই তেওঁ পুৰুষসকলক স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ নিমিত্তে ছোৱালী স্কুলৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰিবলৈ নিবেদন জনাইছে। লেখিকাই পুৰুষে নাৰীক ‘সহধৰ্মিণী আৰু সহকৰ্মিণী’ (২০০৮ : ৮৪৪) বুলি ক’লেও বাস্তৱত যে নাৰীক পুৰুষে সদায় অৱহেলাহে কৰি আছে সেই কথা কৈ পুৰুষসকলক নাৰী জাতিৰ উন্নতিত উৎসাহেৰে আগবাঢ়িবলৈ আহ্বান জনাইছে। নাৰীৰ প্ৰতি অসম আচৰণৰ উদাহৰণ দিবলৈ ৰাজখোৱাই কোৱা কেইবাৰমান বাক্যত আজিৰ যুগৰ নাৰীবাদী লেখকৰ চিন্তাৰ অনুৰণন শুনিবলৈ পোৱা যায় : ‘পুৰুষে সদায় ৰিঙিয়াই কৈ আছে— তিৰোতা পুৰুষৰ সহধৰ্মিণী আৰু সহকৰ্মিণী। কিন্তু কাৰ্যত ক’তা? পুৰুষে আজি ১২ বছৰ অকলে সাহিত্যৰ আলোচনা কৰিছে... ধৰ্মৰ বিষয়ে গুঁঠ নলৰোৱাই ভাল; কিয়নো তিৰোতাৰ বোলে স্বামীত বাজে বেলেগ ঈশ্বৰ নাই। তেনেহ’লে নো তিৰোতা সহধৰ্মিণী কেনেকৈ হ’ল?’ (২০০৮ : ৮৪৪)। মহিলাৰ লিখনিক যুগে যুগে পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজত কিদৰে অৱহেলা কৰি অহা হৈছে সেই বিষয়ে বিভিন্ন সময়ত নাৰীবাদী সমালোচকসকলে আলোচনা কৰিছে। নাৰীবাদী লেখিকা ডেল স্পেন্ডাৰ (Dale Spender)- এ তেওঁৰ *Mothers of the Novels : 100 Good Women Writers before Jane Austen* (1986) শীৰ্ষক কিতাপখনত কৈছে : “...; ‘Men of letters’

have excluded women and women's writings from both participation and consideration within the literary circle, and they have compounded their errors of judgement with their failure to mention that there are different rules for the women, whom they have not included" (1986:46)। ঠিক একে ধৰণৰ মতেই বলিষ্ঠভাৱে প্ৰকাশ পাইছে নাৰীবাদৰ বিষয়ে অন্য এক আলোচনাতো, '.....they (women writers) have always been alienated from the mainstream of literature and society' (2009:248)। পিছে ১৯২৯-৩০ চনতে, নাৰীবাদৰ তাত্ত্বিক চিন্তাৰ কোনো প্ৰণালীবদ্ধ আলোচনা হোৱাৰ আগতেই এগৰাকী অসমীয়া নাৰীয়ে পুৰুষ-নাৰীৰ অসমতা, পুৰুষৰ সাহিত্য আৰু নাৰীৰ সাহিত্যৰ অসমতা আৰু অসম বিচাৰ-বিশ্লেষণ আৰু ব্যাখ্যাৰ বিষয়ে এনে সবল মতামত আগবঢ়োৱাটো কম গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা নহয়।

ঘৰ-জেউতিৰ ৩য় বছৰ অষ্টম সংখ্যাত 'সাময়িক জগৎ' শীৰ্ষক যিখিনি বাতৰি প্ৰকাশ পাইছে সেইখিনিতো নাৰীৰ উন্নতি, নাৰী স্বাধীনতা, নাৰীৰ শিক্ষা আৰু নাৰী জাগৰণৰ উমান পোৱা যায়। এইটো শিতানৰ পহিলাতে 'নাৰী-মংগল সমিতি' নামেৰে এক অনুষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ বাতৰি আছে। গড়মূৰৰ সত্ৰাধিকাৰৰ আশিসেৰে ডিব্ৰুগড়ত স্ত্ৰীজাতিৰ আধ্যাত্মিক, মানসিক, শাৰীৰিক আৰু পাৰিবাৰিক জীৱনৰ উন্নতি সাধনাৰ অৰ্থে এই সমিতি গঠন হোৱা বুলি কোৱা হৈছে। ইয়াৰ বিভিন্ন উদ্দেশ্যসমূহৰ মাজত 'অৱস্থাহীনা, উদ্যোগী, সৎচৰিত্ৰা কোনো ছোৱালীক উচ্চ শিক্ষাৰ নিমিত্তে পাৰ্যমানে আৰ্থিক সাহায্য' (২০০৮ : ৮৭৬) প্ৰদান কৰা কথাটোৰো উল্লেখ আছে। ছোৱালীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এনে প্ৰচেষ্টা আৰু ঘৰ-জেউতিত বিস্তৃত বিৱৰণে অসমত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ চিন্তা-চৰ্চাৰ পৰিৱেশটোৰ কথাই সূচায়।

তৃতীয় বছৰ নৱম সংখ্যাটোতো নাৰী শিক্ষা আৰু নাৰীৰ উন্নতিৰ বিষয়ে দক্ষেশ্বৰী ব্ৰহ্মণীৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষা আৰু সামাজিক উন্নতি' শীৰ্ষক এটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়। বড়ো সন্মিলনত পঠিত এই ভাষণটোত ব্ৰহ্মণীয়ে বড়ো পুৰুষসকলক নাৰীসকলৰ শিক্ষাৰ প্ৰতি সজাগ হ'বলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁ বিশ্বাস কৰে যে 'জাতিৰ বা সমাজৰ উন্নতি কৰিব খুজিলে পোনপ্ৰথমে স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ নিতান্ত দৰ্কাৰ।....স্ত্ৰী পুৰুষ সমাজৰ দুটা অংগ হ'লেও একে প্ৰাণ। এটাৰ অৱনতিত আনটোৰ অৱনতিও অৱশ্যস্ত্ৰী....নাৰী জাতিক যদি জগাই নোতোলে, তেন্তে

সকলো বৃথা...নাৰীক শিক্ষিতা নকৰিলে সংসাৰৰ সুখ-শান্তি কেতিয়াও পূৰ্ণতা লাভ কৰিব নোৱাৰে' (২০০৮ : ৮৯৬)। প্ৰবন্ধটোৰ শেষত লেখিকাই বড়ো জাতিৰ সকলো মানুহকে স্ত্ৰী-পুৰুষ নিৰ্বিশেষে সকলোৰে উচ্চ শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। লগতে জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতা অৰ্জনৰ অৰ্থে লিখা-পঢ়া জনা ছোৱালীক বহিঃবিশ্বৰ সৈতে সম্পৰ্ক ৰাখি, বেলেগ বেলেগ মহিলা সমিতিবোৰৰ লগত যোগাযোগ ৰাখিবলৈও আহ্বান জনাইছে। এই সংখ্যাত প্ৰকাশিত 'সাময়িক জগৎ' শিতানত ভাৰতৰ মুক্তি সংগ্ৰামত অংশগ্ৰহণ কৰা আদৰ্শ ভাৰতীয় নাৰী, বিদেশৰ বিভিন্ন আন্দোলনত জড়িত নাৰী, কাৰখানা চলোৱা আৰু মটৰ চাৰ্ভিছত নাৰী, উদ্যম আৰু উদ্যোগৰ উদাহৰণেৰে অসমীয়া নাৰীক উদ্বুদ্ধ কৰাৰ প্ৰচেষ্টা লক্ষণীয়। এইটো শিতানতে তুৰস্কৰ তিব্বোতাৰ ভোটাধিকাৰ আৰু চীনৰ নাৰী সমাজৰ বিষয়েও আলোচনা কৰা হৈছে। এইবোৰৰ যোগেদি অসমীয়া নাৰীৰ হৃদয়ত নাৰী অধিকাৰ আৰু স্ত্ৰী-স্বাধীনতাৰ ধাৰণা প্ৰোথিত কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে।

ঘৰ-জেউতিৰ ৩য় বছৰ একাদশ সংখ্যাত নাৰীৰ কৰ্তব্য, নাৰী জাগৰণ সন্দৰ্ভত তিনিটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। ৰত্নপ্ৰভা দুৱৰাৰ 'তিব্বোতাৰ কৰ্তব্যৰ বিষয়ে দুআষাৰ' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটো লেখিকাই আৰম্ভ কৰিছে তিব্বোতাৰ কৰ্তব্য সুকলমে পালন কৰিবলৈ যে সুশিক্ষাৰ প্ৰয়োজন সেই কথাৰে। তেওঁ এই কথাও উল্লেখ কৰিছে যে পুৰুষৰ দৰে নাৰীয়েও একেদৰে আৰু সমানে শিক্ষা পোৱা প্ৰয়োজন। কাৰণ শিক্ষাই ছোৱালী মানুহক অধিক কৰ্তব্যপৰায়ণ কৰি তোলে। প্ৰবন্ধটোৰ সামৰণিত দুৱৰাই নাৰীৰ শিক্ষাৰ দিশটোত বিশেষভাৱে গুৰুত্ব দিছে এইদৰে :

পৃথিৱীত যিসকল লোকে ডাঙৰ হৈ নিজৰ নাম
 অমৰ কৰি থৈ গৈছে, গুৰিতেই তেওঁলোকৰ গুণৱতী,
 শিক্ষিতা আৰু কৰ্তব্যপৰায়ণো মাকৰ আদৰ্শই তাৰ
 প্ৰধান কাৰণ, সেইকাৰণে ল'ৰাক যেনেকৈ
 বাধ্যতামূলক শিক্ষা দিয়া যায়, সেইদৰে ছোৱালীকো
 শিক্ষা দিলে দেশৰ উন্নতি নহৈ নোৱাৰে।

(২০০৮ : ৯৩৬)

একেটা সংখ্যাতে স্বৰ্ণলতা শইকীয়াৰ 'মহিলা সমিতিত আইসকলৰ কৰ্তব্য' শীৰ্ষক এটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। লেখিকাই দেশ-বিদেশৰ নাৰী জাতি আৰু নাৰী

জাগৰণৰ উদাহৰণেৰে অসমীয়া নাৰীসকলক উদ্বুদ্ধ কৰিব বিচাৰিছে। প্ৰসংগক্ৰমে তেওঁ এই কথাও উল্লেখ কৰে যে 'নাৰী প্ৰগতিয়েই বৰ্তমান জগতৰ শিক্ষা আৰু সভ্যতাৰ যোগকাঠি' (২০০৮ : ৯৪১)। সেইদৰে দিব্যলতা বৰুৱাই তেওঁৰ 'জাগৰণত আত্মনিৰ্ভৰতা' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধত জাগৰণৰ ক্ষেত্ৰত ব্যক্তিগত চেপ্টা আৰু সাধনাৰ ওপৰত বিশেষ জোৰ দিছে। বৰুৱাৰ মতে কেৱল শিক্ষা-প্ৰতিষ্ঠান বৃদ্ধিয়ে নাৰী জাতিৰ উন্নতি কৰিব নোৱাৰে। উন্নতিৰ বাবে নাৰীৰ আত্মচেপ্টা আৰু সাধনা লাগিব। শিক্ষা, আত্মচেপ্টা আৰু সাধনাৰ জৰিয়তে নাৰীয়ে পুৰুষৰ অন্যায়া-অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিব পাৰে। সেয়ে নাৰীয়ে নিজৰ দুখ-দুৰ্দশা আঁতৰাই স্বাভিমান্বেৰে জীয়াই থাকিবলৈ নাৰীৰ শিক্ষা আৰু ব্যক্তিগত চেপ্টাৰ অতি প্ৰয়োজন।

চতুৰ্থ বছৰত ঘৰ-জেউক্তিৰ আঠোটা সংখ্যা প্ৰকাশ পায়। গোটেইকেইটা সংখ্যাতে নহ'লেও ইয়াৰে কেইবাটাও সংখ্যাত স্ত্ৰী-শিক্ষা, নাৰী মুক্তি, নাৰী জাগৰণ, নাৰীৰ উন্নতি আদি বিষয়ত প্ৰবন্ধ আছে। চতুৰ্থ বছৰ প্ৰথম সংখ্যাত নগেন্দ্ৰনাৰায়ণ চৌধুৰীৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা' শীৰ্ষক এটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়। চৌধুৰীদেৱৰ প্ৰবন্ধটোত লেখকে নাৰী-পুৰুষৰ সম অধিকাৰ, সম মৰ্যাদাৰ ধাৰণাটোক বিশেষভাৱে গুৰুত্ব দিছে। এজন পুৰুষৰ চিন্তাত নাৰীৰ মৰ্যাদা, নাৰীৰ চিন্তা আৰু বোধশক্তিৰ উত্তৰণৰ কামনা নিশ্চয় প্ৰশংসনীয় কথা। একোগৰাকী আধুনিক নাৰীবাদী তাত্ত্বিকৰ দৰেই চৌধুৰীদেৱে পুংখানুপুংখভাৱে ব্যাখ্যা কৰিছে কিদৰে যুগে যুগে পুৰুষে নাৰীক কেৱল সন্তান উৎপাদন, লালন-পালন আদিতে আবদ্ধ কৰি ৰাখিব খোজে, অশিক্ষাৰ আন্ধাৰত পেলাই থ'ব খোজে। তেওঁ ইয়াৰ প্ৰতিবাদত কৈছে, 'মানুহ বুদ্ধিসম্পন্ন জীৱ। তিৰোতাও মানুহ, গতিকে তিৰোতাৰো বুদ্ধিৰ-প্ৰয়োজন। বুদ্ধি বাঢ়ে শিক্ষাৰ ফলত। এতেকে নাৰীৰো যে শিক্ষাৰ আৱশ্যক, এই সম্বন্ধে কাৰো সংশয় নাইবা আন মত থাকিব নোৱাৰে' (২০০৮ : ৯৭৬)। নাৰীৰ সৰ্বতোপ্ৰকাৰৰ শিক্ষাৰ দিশত বিশেষ গুৰুত্ব দিয়া চৌধুৰীদেৱৰ মতে পিছে 'পুৰুষৰ শিক্ষাৰ ব্যৱস্থাতকৈ তিৰোতাৰ শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা বেলেগ হোৱা কৰ্তব্য' (২০০৮ : ৯৭৮)। লেখকে অৱশ্যে এই ব্যৱস্থা কেনে বেলেগ হ'ব লাগিব সেই বিষয়ে বিশেষ ব্যাখ্যা কৰা নাই। অৱশ্যে এই কথা স্বীকাৰ কৰা উচিত যে লেখক চৌধুৰীৰ মতে তিৰোতা পুৰুষতকৈ কোনো ক্ষেত্ৰতে পাছ পৰা নহয় আৰু মতাই কৰা প্ৰতি কামতে মাইকীৰ অধিকাৰ নথকা বুলি ধৰি লোৱাটো নিতান্ত অন্যায়া (২০০৮ : ৯৭৯)।

এই একেটা সংখ্যাতে আন এজন পুৰুষ লেখকৰ এটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায় 'অসমীয়া জীয়াৰীৰ মূৰত বোজা' শিৰোনামেৰে। লেখক ৰজনীকুমাৰ পদ্মপতিয়ে বিয়াৰ বাবে ল'ৰা-ছোৱালী ঠিক কৰিবলৈ সমাজে ল'ৰাৰ আৰু ছোৱালীৰ কি কি গুণ বিচাৰে— সেয়া ফঁহিয়াই দেখুৱাইছে। তাৰ পিছত তেওঁ এই গুণসমূহৰ বিষয়ে ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ ক্ষেত্ৰত সমাজৰ বিচাৰৰ ভীষণ পক্ষপাতিতা বুলিছে। কাৰণ লেখকৰ দৃষ্টিত ল'ৰাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় এনে গুণ যদি দুটা, ছোৱালীৰ ক্ষেত্ৰত সমাজে আশা কৰা এনে গুণ হৈছে উনৈশটা। পদ্মপতিৰ দৃষ্টিত একোটা জাতিৰ সভ্যতা নাৰী জাতিৰ কষ্টৰ পৰিমাণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। অসভ্য জাতি একোটাৰ নাৰীৰ কষ্ট সভ্য জাতি এটাৰ নাৰীতকৈ অধিক। যিমনেই জাতি এটা সভ্যতাৰ জখলাত আগবাঢ়ি আহে সিমনেই জাতিৰ তিবোতাৰ কষ্টৰ লাঘৱ হৈ আহে (২০০৮ : ৯৮০)।

উষাদেৱীৰ দ্বাৰা লিখিত 'দেশ বিদেশৰ নাৰী প্ৰগতি' শীৰ্ষক পাঠটিত লেখিকাই ছুইডেন, ফ্ৰান্স আৰু ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাজ্যৰ নাৰীসকলৰ আৰু নাৰী সমিতিসমূহৰ উদাহৰণেৰে অসমীয়া নাৰীক উদ্বুদ্ধ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। বিধৱা, নিৰাশ্ৰয়া নাৰীসকলে কিদৰে বিভিন্ন উপায়ে আত্মনিৰ্ভৰ হ'ব পাৰে, তাৰ অনেক উপায় আৰু বিভিন্ন প্ৰকল্পৰ বিষয়ে এইখন ৰচনাত আলোচনা কৰা হৈছে।

এইটো সংখ্যাতে স্বৰ্ণলতা শইকীয়াৰ 'মহিলা সমিতিৰ কথা' শীৰ্ষক এটা পাঠ প্ৰকাশ পায়। তৃতীয় বছৰ একাদশ সংখ্যাত প্ৰকাশিত তেওঁৰ 'মহিলা-সমিতিত আইসকলৰ কৰ্তব্য' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটোৰ পিছৰ ধাৰাবাহিক খণ্ডৰূপে প্ৰকাশিত এইটো লেখাতো লেখিকাই জাপান, চীনদেশ, নিউজিলেণ্ড, আমেৰিকা আদি বিভিন্ন দেশৰ নাৰী, তেওঁলোকৰ জীৱন আৰু কৰ্মৰ উদাহৰণেৰে অসমীয়া নাৰীক জাগৰিত কৰিব বিচাৰিছে। পাঠটিৰ শেষত লেখিকাই লোকক দেখিহে মহিলা সমিতি পাতিব লাগে বুলি পাতিছে নে আমাৰ নাৰী জাতিৰ অভাৱ আৰু প্ৰয়োজনবোৰ বিশ্লেষণ কৰি চাব পাৰিছে— সেই বিষয়ে অসমীয়া নাৰীসকলক চিন্তা কৰি নিজা কৰ্তব্য ঠিক কৰি ল'বলৈ আহ্বান জনাইছে (২০০৮ : ১০০৩)।

ঘৰ-জেউটিৰ ৪ৰ্থ বছৰ ৩য়- ৪ৰ্থ সংখ্যাত 'বিবিধ' শিতানত কলিকতাত স্থাপিত 'মহিলা-শিক্ষা-সদন'ৰ বৰ্ণনা আছে। ইয়াত বিবাহিত তিবোতা আৰু বয়সীয়া ছোৱালীসকলৰ বাবে দুপৰীয়া ১২ বজাৰ পৰা ৩ বজালৈ বিভিন্ন ধৰণৰ শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা আছিল। শেষত 'এই শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠানৰ সৰ্বপ্ৰকাৰ মংগল' কামনা

কৰোঁতে অসমীয়া নাৰীক এনে ধৰণৰ উদ্যোগ আৰু শিক্ষাৰ বাবে অনুপ্রাণিত কৰাৰ হাবিয়াস এটা আছিল যেন অনুভৱ হয়।

সেই বছৰে পঞ্চম সংখ্যাত চশ্মে নুৰজাহান বেগমৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ বিষয়ে দুআষাৰমান' নামেৰে এটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়। লেখিকাই প্ৰবন্ধটো আৰম্ভ কৰিছে এইদৰে, 'সকলো জাতিৰেই উন্নতিৰ মূল হৈছে স্ত্ৰী-শিক্ষা....পুৰুষ-তিৰোতা দুয়োৰে পক্ষে শিক্ষা সমানে প্ৰয়োজন' (২০০৮ : ১০৯২)। তিনিচুকীয়া মহিলা সন্মিলনীত পঠিত নুৰজাহান বেগমৰ এই ভাষণটিৰ শেষলৈ লেখিকাই হিন্দু-মুছলমান সকলো জাতিৰে বাই-ভনীসকলক ল'ৰা-ছোৱালী সকলোকে সমানে শিক্ষা দিবলৈ আহ্বান জনাইছে। স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আৱশ্যকতা স্বীকাৰ কৰি তেওঁ কয় যে মাতৃ শিক্ষিতা আৰু জ্ঞানী নহ'লে ল'ৰা-ছোৱালীয়ে ভাল শিক্ষা পোৱা টান। অৱশ্যে নুৰজাহান বেগমে ল'ৰা আৰু ছোৱালীক একে বিধৰ শিক্ষা নিদি ছোৱালীক তিৰোতাৰ উপযুক্ত শিক্ষা দিয়াহে উচিত বুলি কৈছে। তিৰোতাৰ উপযুক্ত শিক্ষা বুলি তেওঁ আদৰ্শ গৃহিণী আৰু সুকলমে সংসাৰ চলাব পৰা দক্ষতাৰ শিক্ষাহে বুজাইছে। অৱশ্যে পাঠটোত তেওঁ এই কথা বাৰে বাৰে উল্লেখ কৰিছে যে সৰু-ডাঙৰ ঘৰুৱা কামৰ লগতে ছোৱালীৰ লিখা-পঢ়াৰ শিক্ষাও অতি দৰকাৰী।

ঘৰ-জেউতিৰ ৪ৰ্থ বছৰ ৭ম সংখ্যাত উপেন্দ্ৰনাথ কটকীৰ 'নাৰী জীৱনত কৰ্তব্য' শীৰ্ষক এটি প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। লেখক কটকীয়ে যদিও পৌৰাণিক কালৰ দৰে নাৰীক ঘৰৰ চাৰিবেৰৰ মাজতে আবদ্ধ হৈ থকাটো বিচৰা নাই, তথাপি তেওঁ অসমীয়া নাৰীক বিলাসিতা ত্যাগ কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁৰ বিশ্বাস নাৰীসকলে উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰাৰ লগে লগে বিলাসিতাত অৰ্থ ব্যয় কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। সেয়ে তেওঁ অসমীয়া নাৰীক ঘৰতে সূতা কাটি, কাপোৰ বৈ গৃহস্থক পিন্ধাবলৈ আৰু নিজকে 'পুৰুষৰ হাল, তিৰোতাৰ শাল' (২০০৮ : ১১৫৬) বুলি তাঁতশালেই তিৰোতাৰ প্ৰধান কৰ্তব্য আৰু ধৰ্ম বুলি বুজাব খুজিছে। কটকীৰ প্ৰবন্ধৰ গোটেইখনি বক্তব্য যদিও আজি আমাৰ বাবে সম্পূৰ্ণ গ্ৰহণযোগ্য নহয়, তথাপি এটা কথা আমি স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে প্ৰবন্ধটোৰ জৰিয়তে লেখকে অসমীয়া নাৰীক আত্মনিৰ্ভৰশীল আৰু আত্মমৰ্যাদাসম্পন্ন হ'বলৈ উদ্বুদ্ধ দিব খুজিছে।

ঘৰ-জেউতিৰ চতুৰ্থ বছৰ অষ্টম সংখ্যাৰ 'চাওখাত-মেলেং মহিলা সন্মিলনৰ সভানেত্ৰীৰ অভিভাষণ' আৰু বিদ্যাৱতী হাজৰিকাৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আৱশ্যকতা'—

এই দুয়োটা লেখাই নাৰীৰ শিক্ষাৰ বিষয়টোত বিশেষভাৱে আলোকপাত কৰিছে। সভানেত্ৰীৰ অভিভাষণত উষাদেৱীয়ে তিব্বোতাৰ শিক্ষা সমাজৰ বাবে কিমান প্ৰয়োজনীয় সেয়া বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাইছে। তেওঁ কয় যে 'অশিক্ষিত মাকৰ সন্তানে দেশৰ কোনো উন্নতি কৰিবলৈ সমৰ্থ নহয়' (২০০৮ : ১১৯৫)। পিছে তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা এয়ে যে উষাদেৱীয়েও অসমীয়া তিব্বোতাই নিজ হাতে বোৱা জাতীয় সাজ-পাৰ মেখেলা-চাদৰৰ প্ৰতি অনীহা দেখুৱাই বিদেশী সাজ-পাৰৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হোৱা বুলি ভাবিছে আৰু বিলাসিতাত অযথা অৰ্থ ব্যয় কৰিছে বুলি শংকা প্ৰকাশ কৰিছে। তেওঁ স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে যে ছোৱালীক 'বীজগণিত আৰু জ্যামিতি' শিক্ষা নিদি 'সূতা কটা, কাপোৰ বোৱা'ৰ (২০০৮ : ১৯৫) শিক্ষা দিয়া উচিত। সেয়ে 'টেকী দিয়া, বাহী বন কৰা, ভূই-বোৱা, কঠীয়া তোলা' আদি কাম কৰা তিব্বোতা সুস্বাস্থ্যৰ গৰাকী হয় বুলি লেখিকাই অসমীয়া তিব্বোতাক কৰ্মী হ'বলৈ আহ্বান জনাইছে আৰু লগতে দ্ৰৌপদী, সীতা, সাবিত্ৰী, বেউলা, জয়মতী, মূলা গাভৰুৰ নামত কলংক সনা অনুচিত বুলিছে। ঠিক এনে ধৰণৰ চিন্তাধাৰাৰে প্ৰকাশ ঘটিছে বিদ্যায়তী হাজৰিকাৰ 'স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আৱশ্যকতা' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটোত। হাজৰিকাই '.....শিক্ষাত মুনিহ-তিব্বোতাৰ সকলোৰে সমান স্বত্ব আছে.....সংসাৰত উন্নতি কৰিবলৈ গ'লে নাৰী জাতি পুৰুষৰ সোঁহাতস্বৰূপ হ'ব লাগিব' (২০০৮ : ১১৯৬) বুলি ক'লেও এই কথা বিনা দ্বিধাই উচ্চাৰণ কৰিছে যে 'গৃহিণী হোৱাই স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ আচল উদ্দেশ্য। স্ত্ৰী-শিক্ষা বুলিলে লিখা-পঢ়া, বন্ধা-বঢ়া, বোৱা-কটা, সদাচাৰ ইত্যাদিকেই বুজায় (২০০৮ : ১১৯৬)। গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো এয়ে যে উষাদেৱী আৰু বিদ্যায়তী হাজৰিকা দুয়োগৰাকী নাৰীয়ে পুৰুষৰ শিক্ষাৰ লগতে নাৰীৰ শিক্ষাৰ বিষয়টোতো সমানে গুৰুত্ব দিছে। কাৰণ দুয়োগৰাকী নাৰীয়ে এই কথা বিশ্বাস কৰে যে মাতৃগৰাকী নিজে শিক্ষাৰ পৰা বঞ্চিত হ'লে তেওঁ কেতিয়াও সন্তানক ভাল শিক্ষা দিব নোৱাৰে। কিন্তু দুয়োগৰাকী লেখিকাই নাৰীৰ শিক্ষাক পুৰুষৰ শিক্ষাতকৈ পৃথক বুলি বিশ্বাস কৰিছে। তেওঁলোকৰ মতে নাৰীৰ শিক্ষা কেৱল লিখা-পঢ়াৰ শিক্ষাই নহয়, ইয়াৰ লগতে নাৰীয়ে অতিথি-শুশ্ৰূষা, ঘৰ-দুৱাৰ পৰিষ্কাৰ, গৃহসজ্জা, বন্ধা-বঢ়া, বোৱা-কটা আদি বিভিন্ন কামৰ শিক্ষা পোৱাটো প্ৰয়োজনীয়। তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথাটো এয়ে যে পুৰুষৰ বাবে কিন্তু এনেবোৰ কথা প্ৰয়োজনীয় বুলি কোনেও ভবা নাই।

এটা কথা অৱশ্যেই স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে স্ত্ৰী-শিক্ষা, নাৰীৰ উন্নতি, নাৰী স্বাধীনতা আদি বিষয়ক ঘৰ-জেউতিত প্ৰকাশিত অধিক সংখ্যক ৰচনাতে গাৰ্গী,

মৈত্ৰেয়ী, খনা আদি বিদুষী নাৰীৰ আদৰ্শ অনুকৰণৰ আহ্বানৰ লগে লগে বহু সময়ত নাৰীক সতী, ধাৰ্মিক আৰু পতিপৰায়ণ হোৱাৰ বাবে শিক্ষা দিয়াৰ ওপৰতে অত্যধিক গুৰুত্ব দিয়া হৈছিল। তথাপি স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ বাবে বিভিন্ন সমিতিসমূহৰ প্ৰস্তাৱ, নাৰী জাগৰণৰ দেশী-বিদেশী বতৰা আদিৰ সমিতিসমূহৰ প্ৰস্তাৱ, নাৰী জাগৰণৰ দেশী-বিদেশী বতৰা আদিৰ প্ৰকাশেৰে ঘৰ-জেউতিয়ে অসমত নাৰীমুক্তি আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ দিশত যে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লৈছিল, সেয়া নুই কৰিব নোৱাৰি।

১৮৩৭ চনতে অসমৰ শদিয়াত খ্ৰীষ্টিয়ান মিছনেৰী মিছেচ কাটাৰে প্ৰথম বালিকা বিদ্যালয় স্থাপন কৰে। উল্লেখযোগ্য কথা এয়ে যে কলিকতাত জন এলিয়ট ড্ৰিংকৱাটাৰ বেথুনৰ উদ্যোগত ১৮৪৯ চনত স্থাপন হোৱা 'হিন্দু বালিকা বিদ্যালয়' (২০০২ : ৪৮) ৰ ১২ বছৰ আগতেই অসমত প্ৰথম বালিকা বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা হয়। স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ দিশত ভাৰতৰ অন্য ৰাজ্যৰ তুলনাত, বিশেষকৈ বেংগলৰ তুলনাত অসম স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ অৰ্থে বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠাৰ ক্ষেত্ৰত আগবঢ়া আছিল। খ্ৰীষ্টিয়ান বেপ্তিষ্ট মিছনেৰীসকলৰ ভূমিকা এই ক্ষেত্ৰত সোঁৱৰিবলগীয়া। ১৮৮৬ চনৰ নগাঁৱত অনুষ্ঠিত মিছনেৰীসকলৰ অভিবৰ্তন (Missionary Covention)-লৈকে অসমত শিক্ষা বিস্তাৰ, বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা আদি ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকৰ বিশেষ ভূমিকা আছিল। ইয়াৰ পিছত ক্ৰমান্বয়ে মিছনেৰীসকলৰ প্ৰভাৱ ক্ষীণ হৈ আহে আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰে পূৰ্বৰ গতি আৰু শক্তি দুয়োটাই হেৰুৱায়। ১৮৩৭ চনত শদিয়াত, ১৮৪০ চনত শিৱসাগৰত, ১৮৪৩ চনত নগাঁৱত আৰু ১৮৫০ চনত গুৱাহাটীত (২০০৭ : ২০১) বালিকা প্ৰাথমিক বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা হোৱা অসমত পিছলৈ 'নগাঁও মিছন স্কুল'খনৰ নামহে আমি শুনিবলৈ পাওঁ। 'নগাঁও মিছন স্কুল'য়েও বেথুনৰ 'হিন্দু বালিকা বিদ্যালয়'ৰ দৰে প্ৰচাৰ বা প্ৰসাৰ লাভ নকৰিলে। বেথুনৰ 'হিন্দু বালিকা বিদ্যালয়' পিছলৈ 'বেথুন স্কুল' আৰু 'বেথুন কলেজ'লৈ প্ৰসাৰিত হৈ পৰিল। নাৰীৰ বাবে প্ৰথম বিদ্যালয়খন প্ৰতিষ্ঠাৰ ক্ষেত্ৰত অসমতকৈ পিছ পৰিলেও বংগদেশত ১৮৫৭-৫৮ চনৰ ভিতৰতে প্ৰায় ৩৫ খন বালিকা বিদ্যালয় স্থাপন হৈছিল (২০০২ : ৪৮)। কিন্তু অসমত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত কিমান পিছুৱাই আছিল তাৰ এটা সামান্য উদাহৰণৰ বাবে আমি কটন কলেজত পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে ছোৱালী ভৰ্তি হোৱা বছৰটোলৈ মন কৰিলেই হ'ল। ১৯০১ চনতে স্থাপন হোৱা কটন কলেজত ছোৱালীয়ে শিক্ষা লাভ কৰিবলৈ অনুমতি পাইছিল। ১৯২৯ চনতহে (১৯৭ : ১১৫)। অসমৰ এই ঐতিহ্যমণ্ডিত

মহাবিদ্যালয়খনত প্ৰতিষ্ঠাৰ ইমান বছৰৰ পাছতহে ছোৱালী ভৰ্তি হ'ব পৰা অৱস্থাটোৱে অসমত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰচেষ্টা আৰু প্ৰসাৰৰ নেতিবাচক দিশটোলৈহে আঙুলিয়াই দিয়ে। এনে অৱস্থাত ঘৰ-জেউতিৰ প্ৰকাশ আৰু স্ত্ৰী-শিক্ষা বিষয়ক ইমানবোৰ প্ৰবন্ধ-পাতিৰ প্ৰকাশে অসমত স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এক বিশেষ ভূমিকা লৈছে বুলি ক'ব পাৰি।

অসমত স্ত্ৰী-শিক্ষা, নাৰী-স্বাধীনতা, নাৰী জাগৰণৰ ক্ষেত্ৰত মহাত্মা গান্ধীৰ নেতৃত্বত চলা অসহযোগ আন্দোলন, ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰাম আৰু ১৯২১ চনৰ ১৮ আগষ্টৰ গান্ধীৰ অসম ভ্ৰমণে বিশেষ ভূমিকা পালন কৰে। গান্ধীজীৰ আহ্বানত বক্ষণশীলতাৰ বেৰ ভাঙি অসমীয়া নাৰী বাহিৰ ওলাই আহিল। লাহে লাহে পুৰণি নীতি-নিয়ম, বিশ্বাস-সংস্কাৰ, মূল্যবোধ আদি ত্যাগ কৰিবলৈও অসমীয়া নাৰীয়ে কুৰ্ণাবোধ নকৰা হ'ল। আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ পথাৰখনত খোজ দিবলৈ নাৰীসকলে নতুন প্ৰেৰণা পালে। এই ক্ষেত্ৰত মহাত্মা গান্ধীৰ দুটা বলিষ্ঠ উক্তিয়োও নাৰীক পুৰণি সংস্কাৰ পৰিহাৰ কৰি সম অধিকাৰ, স্ত্ৰী স্বাধীনতাৰ পক্ষে থিয় দিবলৈ সাহস দিলে। ৰাধাকৃষ্ণ শৰ্মাৰ *Nationalism, Social Reforms and Indian Women* শীৰ্ষক কিতাপত উদ্ধৃত গান্ধীজীৰ এনে উক্তি হৈছে, 'The wife is not the slave of her husband but her comrade' (1981:44)। নাৰী স্বাধীনতাৰ সপক্ষে গান্ধীজীৰ আন এটা বৈপ্লৱিক উক্তি প্ৰকাশ পায় তেওঁৰ *The Role of Women* শীৰ্ষক গ্ৰন্থখনত : If the members of the Congress believe that freedom is the birth right of every nation and individual, and if they are determined to achieve that at any cost, should they not first liberate their women from the evil customs and conventions that restrict their all round healthy growth whose remedy lies in their own hands. (1964:9)।

সি যি কি নহওক, অসমত কুৰি শতিকাৰ তৃতীয় দশকটোৰ পৰাই নাৰী স্বাধীনতা, নাৰী জাগৰণ, নাৰীৰ শিক্ষা আদিৰ দিশত এক লেখত ল'বলগীয়া পৰিৱৰ্তন আহিল। ১৯২৭ চনত প্ৰকাশ পোৱা অসমৰ প্ৰথম মহিলা আলোচনী *ঘৰ-জেউতি* এনে এক পৰিৱৰ্তনৰ পৰোক্ষ ফল বুলি ক'লেও ভুল কোৱা নহ'ব। কাকতালীয় বুলি ক'লেও আমাৰ দৃষ্টিত উল্লেখযোগ্য কথা এয়ে যে ১৯১৩ চনত ডিব্ৰুগড়ত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা মডেল স্কুলখন, যিখন ১৯২৬ চনত অসমৰ প্ৰথমখন চৰকাৰী হাইস্কুল হৈছিলগৈ— সেইখন হাইস্কুলৰ পৰাই ১৯২৭ চনত 'অসমৰ

প্রথম দল মেট্ৰিকুলেট ছাত্ৰী ওলাইছিল' (২০০২ : ৫৩)। সেই দিশৰ পৰা অসমৰ স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ইতিহাসত ১৯২৭ চনটো বিশেষভাৱে তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। ১৯২৭ চনত প্ৰকাশিত ঘৰ-জেউতিৰ অৱদানো অসমৰ স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰত উল্লেখনীয়। কিয়নো ঘৰ-জেউতিৰ পাততে বহু কেইগৰাকী লেখক-লেখিকাই নাৰীৰ আত্মনিৰ্ভৰশীলতা, পুৰুষৰ সৈতে একেলগে আগবাঢ়ি যোৱাৰ চেষ্টা, ল'ৰা আৰু ছোৱালীক সমানে আৰু একে ধৰণে শিক্ষা প্ৰদানৰ গুৰুত্ব আদি বিষয় গুৰুত্বসহকাৰে আলোচনা কৰিছে। আজিৰ পৰা প্ৰায় এটা শতিকাৰ আগতেই স্ত্ৰী-শিক্ষা, নাৰী স্বাধীনতা, নাৰী মুক্তি, নাৰী জাগৰণ বিষয়ক প্ৰবন্ধৰ প্ৰকাশ অসমৰ স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ অগ্ৰগতিৰ ক্ষেত্ৰত নিশ্চয়ে এক যুগান্তকাৰী খোজ।

আলোচ্য গ্ৰন্থপঞ্জী :

- (১) গগৈ, দীপাংকৰ : *উনবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া নাৰী : 'অৰুণোদই'ৰ অৱলোকন (১৮৪৬-১৮৬৮)*, গুৱাহাটী : পূৰ্বাঞ্চল প্ৰকাশ, ২০১৬।
- (২) দেৱী, ৰেণু : *অসমৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা*, গুৱাহাটী : বাণীপ্ৰকাশ, ১৯৭৪
- (৩) বৰ্মন, শিৱনাথ আৰু সন্ধ্যাদেৱী, ড পৰমানন্দ মজুমদাৰ : *অসমীয়া নাৰী : ঐতিহ্য আৰু উত্তৰণ*, গুৱাহাটী : ষ্টুডেণ্টচ ষ্ট'ৰচ, ২০০২
- (৪) মহন্ত, অপৰ্ণা (সম্পা.) : *ঘৰ-জেউতি*, গুৱাহাটী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ
- (৫) মহন্ত, অপৰ্ণা : *চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী : স্বাধীনতাপূৰ্ব অসমৰ স্ত্ৰী-শিক্ষা আৰু নাৰী-জাগৰণ*, গুৱাহাটী, অৰেবা, ২০১৪
- (৬) Barpujari, H. K : *The Comprehensive History of Assam (Vol V)*, Guwahati, Publication Board Assam, 2007 (Third Edition)
- (৭) Hingorani, Anand T. (Ed.) : *The Role of Women by Mahatma Gandhi*, Bombay, Bharatiya Vidya Bhavan, 1964
- (৮) Kharbe, Ambreen Safder : *English Language and Literary Criticism*, New Delhi : Discovery Publishing House, 2009
- (৯) Robinson William : *A Descriptive Account of Assam*, Calcutta, 1841, Reprint, New Delhi, K. M. Mittal, Sanskaran Prakasan, 1975

- (१०) Sharma, Radha Krishna : *Nationalism, Social Reform and Indian Women : A Study of the Interaction between our National Movement and the Movement of Social Reform among India Women 1921-1937*, India, Janaki Prakashan, 1987
- (११) Spender, Dale : *Mothers of the Novel : 100 Good Women Writers before Jane Austen*, Pandora Books, 1986

□□□

স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ আৰ্হি তিৰুতা : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন

সঞ্জীৱ পল ডেকা

আমাৰ এই লেখাত ঊনবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া বুদ্ধিজীৱী গুণাভিৰাম বৰুৱা (১৮৩৪-৯৪)ৰ জীৱনী স্বৰ্ণলতা ৰায়ে (১৮৭১-১৯৩২) ৰচনা কৰা জীৱনীগ্ৰন্থ আৰ্হি তিৰুতা (১৯১৯) সম্পৰ্কত এটি পৰিচয়মূলক টোকা দাঙি ধৰিবলৈ বিচৰা হৈছে। যোৱা কেইবাটাও দশকৰ পৰা ইতিমধ্যে মহিলা লেখক সম্পৰ্কে আলোচনা-বিলোচনা থকা ভালেমান গ্ৰন্থ ৰচিত হৈছে যদিও দুৰ্ভাগ্যজনকভাৱে দুস্প্ৰাপ্য বুলিয়েই হয়তো আৰ্হি তিৰুতা সম্পৰ্কত সকলোতে ভুল তথ্য কিছুমানহে প্ৰচলিত হৈ আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে গ্ৰন্থখনৰ প্ৰকাশৰ চনটো। লেখক-গৱেষক হেম বৰাই তেওঁৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ অসমীয়া সাহিত্যলৈ মহিলা লেখকৰ দান (১৯৯৪)ত স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ লেখক-জীৱনৰ লগতে আৰ্হি তিৰুতা সম্পৰ্কতো বিভ্ৰান্তিৰ সৃষ্টি কৰিছে :

আৰ্হি তিৰোতা গ্ৰন্থৰ ৰচয়িত্ৰী স্বৰ্ণলতা বৰুৱা (দেৱী) 'প্ৰাক-জোনাকী' আৰু 'জোনাকী' যুগৰ এগৰাকী বিশিষ্টা গদ্য লেখক। আসাম বন্ধু আৰু জোনাকী কাকতত লেখা-মেলা কৰাৰ আগতে, কলিকতাৰ বেথুন স্কুলত শিক্ষাগ্ৰহণ কৰি থকা অৱস্থাতে মাত্ৰ চৈধ্য বছৰ বয়সতে তেওঁ আৰ্হি তিৰোতা (১৮৮৪) ৰচনা কৰি সকলোকে চমকিত কৰি তোলে। অৱশ্যে গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ দৰে এজন বিজ্ঞলোকৰ পৰিয়ালত, ইমান কম বয়সতে গ্ৰন্থ ৰচনা কৰাত বোধকৰো আচৰিত হ'বলগীয়া একো নাই। (বৰা ৩৫)

অৱশ্যে বৰাই '১৮৮৪ চনত প্ৰকাশ লাভ কৰা এই গ্ৰন্থখনে ইয়াৰ প্ৰকাশভংগী আৰু বিষয়-বস্তুৰ বাবে কিছুকালৰ পাছৰ ৰচিত গ্ৰন্থ বুলি ভাবিবলৈ কোনো লোকক অৱকাশ দিছে' বুলি কৈ পাদটীকা দিছে : শীলা বৰঠাকুৰ (সম্পা.) লেখিকাৰ জীৱনী পৃ. ৫২ত স্বৰ্ণলতা বৰুৱা নিবন্ধত নিৰ্মালী হাজৰিকাই আৰ্হি তিৰোতাৰ ৰচনাকাল সম্ভৱতঃ ১৮৮৬-৮৭ৰ পৰা ১৮৯৪ চনৰ ভিতৰত বুলি

উল্লেখ কৰিছে। (এ ৩৬) উপেন্দ্ৰ বৰকটকীয়েও *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*, ৫ম খণ্ড (২০১৫)ত *আৰ্হি তিৰুতাৰ* ৰচনাকাল ১৮৮৬ৰ পৰা ১৮৯৪ৰ ভিতৰত বুলি উল্লেখ কৰিছে।

হেম বৰাৰ গৱেষণা গ্ৰন্থখনৰ দৰেই *আৰ্হি তিৰুতাৰ* প্ৰকাশৰ চনটো ১৮৮৪ বুলি অন্যান্য গৱেষক-লেখকসকলেও লিখি আহিছে। শিৱনাথ বৰ্মন, সন্ধ্যা দেৱী আৰু পৰমানন্দ মজুমদাৰে সম্পাদনা কৰা *অসমীয়া নাৰী : ঐতিহ্য আৰু উত্তৰণ* (২০০২) গ্ৰন্থত সন্ধ্যা দেৱীয়ে 'আধুনিক যুগত অসমীয়া নাৰী' প্ৰবন্ধত লিখিছে :

আৰ্হি তিৰোতা গ্ৰন্থখনিৰ লেখিকা স্বৰ্ণলতা বৰুৱাৰ জন্ম ১৮৭১ চনত। গুণাভিৰাম বৰুৱা আৰু বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱীৰ কন্যা স্বৰ্ণলতাই মাত্ৰ ১৪ বছৰ বয়সত তেওঁৰ *আৰ্হি তিৰোতা* ৰচনা কৰে।...অপৈণত বয়সত লিখা *আৰ্হি তিৰোতা*ৰ প্ৰকাশভংগী পৈণত বুলি কোনো কোনোৱে মন্তব্য দিছে। এই পুথিত আছিল আদৰ্শ তিৰোতাৰ বিৱৰণ। তাৰ পিছৰ বছৰত অৰ্থাৎ ১৮৮৫ চনৰ ফাগুনৰ *আসাম বন্ধু*ত প্ৰকাশ পায় তেওঁৰ 'কৰেমতি বাই'। (বৰ্মন আৰু অন্যান্য ৩২)। একেখন গ্ৰন্থৰে 'প্ৰাক-স্বাধীনতাকালীন অসমীয়া লেখিকা আৰু সামাজিক প্ৰেক্ষাপট' প্ৰবন্ধত সাৱিত্ৰী শইকীয়াই লিখিছে : *আৰ্হি তিৰোতা* স্ত্ৰী শিক্ষা, আদৰ্শ নাৰীৰ সহায়ক পুথি। প্ৰকাশ কাল ১৮৮৪ চন। (এ ৯১) আনহাতে মহেশ্বৰ নেওগৰ *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা*, গোৱিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মাৰ *জীৱনী আৰু অসমীয়া জীৱনী* আদি গুৰুত্বপূৰ্ণ গ্ৰন্থৰ লগতে কৃষ্ণ দাসৰ শেহতীয়া গৱেষণা-কৰ্ম *A Study of Women's Writing in Pre Independence Assam*-ত *আৰ্হি তিৰুতাৰ* উল্লেখ নাই। নিজৰা হাজৰিকাৰ *Colonial Assam and Women's Writing* (২০১৫)-ত নামটো আছে যদিও প্ৰকাশৰ চন নাই। প্ৰাক-স্বাধীনতা কালৰ আগৰণুৱা মহিলা লেখক এগৰাকীৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ গ্ৰন্থ এখনৰ নাম সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীসমূহত নথকাটো আৰু থকা কেইখনতো প্ৰকাশৰ চনটো শুদ্ধ ৰূপত নথকাটো আশ্চৰ্যকৰ। একমাত্ৰ অসমীয়া সাহিত্য জগতৰ এগৰাকী অৱহেলিত পণ্ডিত ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ প্ৰথমখন সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী *আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী* (১৯৩৬)ত জীৱন-চৰিত বিভাগত অন্যান্য গ্ৰন্থৰ লগতে ১৯১৯ত স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ *আৰ্হি তিৰোতা*^২ প্ৰকাশ হয় বুলি উল্লেখ কৰিছে। কিন্তু একেখন গ্ৰন্থৰে দশম অধ্যায়ত 'সুলক্ষণ, সমস্যা আৰু উপায়' শিৰোনামেৰে বুৰঞ্জীকাৰগৰাকীয়ে মহিলা লেখকসকলৰ কথা আলোচনা কৰিছে যদিও স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ কথা আলোচনা কৰা নাই। নেওগে বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱীৰ লগতে স্বৰ্ণলতাৰ কথাও উল্লেখ কৰি থৈছে : এওঁৰ কন্যা

স্বৰ্ণলতা দেৱীয়ে *আৰ্হি তিৰোতা* পুথি লিখে আৰু *জোনাকী*ত এওঁৰ 'মণিকা', 'যতোধৰ্মতে জয়ঃ' আদি আৰু *বিজুলিত 'কলস্বহ'* আদি প্ৰবন্ধ ওলায়।^{১০} এইবাৰ নেওগে প্ৰকাশৰ চনটো উল্লেখ নকৰিলে। আনহাতে পৰৱৰ্তী কালত ৰচনা কৰা *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী* (১৯৫৭)ত আগৰ গ্ৰন্থত থকা তথ্যখিনিও নোহোৱা কৰিলে : 'বিশ্বপ্ৰিয়া দেৱীয়ে ১৮৮৪ত *নীতিকথা* আৰু এওঁৰ কন্যা স্বৰ্ণলতা দেৱীয়ে *আৰ্হি তিৰোতা* পুথি লিখি উলিয়ায়।'^{১১} *নতুন পোহৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*তো একেটা বাক্যই আছে। অনুমান হয়, নেওগৰ এই বাক্যটোৰ পৰাই *বিশ্ৰান্তিৰ সৃষ্টি* হৈছে। বন্ধনীৰ ভিতৰত প্ৰকাশৰ চনটো নিদিলেও ১৮৮৪ চনত তেওঁ *আৰ্হি তিৰুতাৰ* প্ৰকাশ হোৱা বুলি নিশ্চয় বুজোৱা নাছিল। *নীতিকথা* প্ৰকাশৰ কথাহে তেওঁ স্পষ্টকৈ কৈছে। পৰৱৰ্তী কালৰ বুৰঞ্জীকাৰ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাৰ তেওঁৰ *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত*ত 'হেমচন্দ্ৰ-গুণাভিৰামৰ অভ্যুদয় (১৮৭০-৯০)' অধ্যায়টোতে পদ্মাৱতী আৰু বিশ্বপ্ৰিয়াৰ লগতে স্বৰ্ণলতাৰো নাম উল্লেখ খেলিমেলি লগাইছে : সুধৰ্মাৰ *উপাখ্যান*ৰ উপৰি তেওঁৰ (পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননী) *হিতসাধিকা* নামৰ ছাত্ৰোপযোগী পুথি উল্লেখযোগ্য। গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ পত্নী বিশ্বপ্ৰিয়া দেৱীৰ নৈতিক সাধুকথাৰ পুথি *নীতি-কথা* আৰু দুহিতা স্বৰ্ণলতা দেৱীৰ *আৰ্হি তিৰোতা*ও এই সময়ৰে পুথি। (শৰ্মা ২৭৭)। অপৰ্ণা মহন্তয়ো একে সুৰতে লিখিছে— In 1883 Bishnupriya Devi's *Niti-Katha*, a collection of moral tales was published. Swarnalata Devi's *Arhi-Tirota* and Padmavati Devi's *Sudharmar Upakhyan* (1884) and *Hitsadhika* (1892) also appeared around the same time. All books were published from Nagaon। (মহন্ত ১৫৬-৫৭)। প্ৰকাশৰ চনটোৰ খেলিমেলিৰ বাবেই চৈধ্য বছৰতে চমকিত কৰি তোলাৰ কল্পনাৰ লগতে পিছলৈ স্বৰ্ণলতাই আৰু একো নিলিখিলে ধৰণৰ কথা এটাও প্ৰচলিত হ'ল। হেম বৰাই লিখিছে :

....১৮৯৫ চনত ফেব্ৰুৱাৰীত প্ৰায় পাঁচিশ বছৰীয়া স্বৰ্ণলতাক দ্বিতীয় বিবাহ দিয়া হ'ল। পঞ্জীবন্ধ হোৱা এই বিবাহৰ পাত্ৰ ক্ষিৰোদ ৰায়চৌধুৰী সেই সময়ত হুগলি কলেজৰ অধ্যক্ষ আৰু এগৰাকী জনাজাত সাহিত্যিক আছিল। ৰায়চৌধুৰীয়ে অৱসৰ গ্ৰহণ কৰাৰ পাছত উৰিষ্যাৰ কটক চহৰত স্থায়ীকৈ থাকিবলৈ লয় আৰু *মৃন্ময়ী* নামৰ পত্ৰিকা এখন প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছিল। কিন্তু, এনে এটা পৰিবেশৰ মাজত থাকিও স্বৰ্ণলতাই দ্বিতীয় বিবাহৰ পিছত লেখা-মেলা কৰাৰ কোনো নিদৰ্শন নাই। (বৰা ৩৫)

সন্ধ্যা দেৱীয়ে লিখিছে : স্বৰ্ণলতাই পিছৰ কালছোৱাত সাহিত্য-সাধনাত বিশেষ মনোযোগ দিয়া নাছিল। এই ক্ষেত্ৰত পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননী আছিল ব্যতিক্ৰম। তেওঁ জীৱনৰ শেহলৈকে লিখা-মেলা কৰিছিল।^৫ অপৰ্ণা মহন্তয়ো তদুপ কথাই লিখিছে : Later she remarried and moved to Cuttack and her link to Assamese literature was lost.^৬

আৰ্হি তিৰুতাৰ প্ৰকাশৰ চনটো ভিত্তিহীনভাৱে ১৮৮৪ বুলি ধৰি লোৱাৰ ফলতে পৰৱৰ্তী কালত স্বৰ্ণলতাই আৰু সাহিত্য-চৰ্চা নকৰিলে বুলি অনুমান কৰি লোৱা হৈছে। আনহাতে দুই এগৰাকীয়ে কিহৰ ভিত্তিত গ্ৰন্থখনৰ ৰচনাকাল ১৮৮৬ৰ পৰা ৯৪ৰ ভিতৰত বুলি ক'লে তাকো স্পষ্টকৈ জনা নাযায়। দ্বিতীয় বিবাহৰ পিছত স্বৰ্ণলতাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ সৈতে সম্পৰ্ক ছিন্ন হৈ যোৱা কথাটো ভুল। বৰং আবেগ আৰু আকুলতাৰে আৰ্হি তিৰুতাৰ পাতনিত স্বৰ্ণলতা ৰায়ে লিখিছে :

‘প্ৰায় উন্বিংশ বছৰ নিজৰ মাতৃভূমিলৈ যোৱা নাই। যদিও ইমান আঁতৰত, তথাপি মাতৃভূমি, নিজৰ আত্মীয় কুটুম্বাদিক পাহৰা নাই। নিজৰ ভাষা ক’বলৈ এতিয়াও ভাল লাগে। নিজৰ দেশৰ মানুহ দেখিলে এতিয়াও অসমীয়া কথা কৈ ৰসনাৰ তৃপ্তি পাই থাকে। ঘৰৰ কামৰ পাছত অলপ আজৰিৰ সময়ত এই সৰু কিতাপখনি লেখি অসমীয়া বন্ধু-বান্ধৱৰ আগত উলিয়াইছো।’

ঘৰৰ কাম-বন কৰি উঠি আৰ্হি তিৰুতাখন লিখি উলিওৱাটোৱেই সত্য, কিয়নো গ্ৰন্থখনত সন্নিৱিষ্ট নগৰাকী তিৰোতাৰ জীৱনীৰ মাত্ৰ এগৰাকীৰ জীৱনীহে পূৰ্বতে প্ৰকাশ পোৱা। সেই ৰচনাখন হৈছে আসাম-বন্ধুৰ প্ৰথমভাগ, দ্বিতীয় সংখ্যা (ইং ১৮৮৫ চন)ত প্ৰকাশিত ‘কৰমেতি বাই’। তাৎপৰ্যপূৰ্ণভাৱে ছাত্ৰী অৱস্থাতে লিখা এই ৰচনাখন স্বৰ্ণলতা ৰায়ে পুনৰ লিখি উলিয়াইহে আৰ্হি তিৰুতা গ্ৰন্থখনত সন্নিৱিষ্ট কৰিছিল। বাকী ৰচনাকেইখন আৰু ক’তো প্ৰকাশ হোৱা নাছিল। কিয়নো নগেন শইকীয়াৰ সম্পাদনাত পুনৰ্ৰকাশিত আসাম-বন্ধু আৰু জোনাকীত দেখা মতে এই দুখন আলোচনীত ক্ৰমে স্বৰ্ণলতা বৰুৱা আৰু স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ নামত প্ৰকাশিত ৰচনাকেইখন হৈছে ক্ৰমে ‘কৰমেতি বাই, ‘প্ৰকৃত লাজ কি’ আৰু ‘যতোধৰ্ম্মতোজয়ঃ’। ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ তথ্যমতে বিজুলীত প্ৰকাশিত ৰচনাখন হৈছে কলম্বছ। গতিকে আৰ্হি তিৰুতাৰ ৰচনাকেইখন কুৰি শতিকাৰ প্ৰথম আৰু

দ্বিতীয় দশকত যে ৰচিত সেই কাল সন্দেহ নাই। আনহাতে গ্ৰন্থখন ১৮৮৬ৰ পৰা ৯৪ৰ ভিতৰত ৰচিত বোলা ধাৰণাটোও অবিশ্বাসযোগ্য, স্বৰ্ণলতাৰ ব্যক্তিগত জীৱনলৈ চায়ো দেখা যায় ১৮৯০ত প্ৰথম স্বামীৰ মৃত্যুৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ভাতৃ, মাতৃ আৰু দেউতাকৰ মৃত্যুলৈকে ১৮৯৪ লৈ স্বৰ্ণলতাৰ জীৱনৰ অতি দুৰ্যোগপূৰ্ণ বছৰ। দুই কন্যাক লৈ এনে সময়ত সাহিত্য-চৰ্চা কৰাটো সম্ভৱ নহয় যেন লাগে।

আৰ্হি তিৰুতা ১৯১৯ চনত প্ৰকাশ হোৱাৰ পিছত কিতাপখন ওলোৱাৰ খবৰটো বাঁহীত প্ৰকাশ হৈছিল। খবৰটো দিছিল স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ ভাতৃ, সাহিত্যিক জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই। অৱশ্যে বেজবৰুৱাই নকৈ প্ৰকাশিত ভালেমান অসমীয়া গ্ৰন্থৰ পৰিচয় বাঁহীৰ পঢ়ুৱৈক দিছিল যদিও আচৰিতভাৱে লেখিকাৰ লগত ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক থকা সত্ত্বেও কিন্তু বেজবৰুৱাই বাঁহীৰ পাতত আৰ্হি তিৰুতাৰ পৰিচয় লিখা নাছিল। জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা বচনাৱলী (১৯৮১)ৰ 'সাহিত্য-কথা' শিতানত সম্পাদকে যিকেইখন ৰচনা সন্নিৱিষ্ট কৰিছে, তাৰে এখনত আৰ্হি তিৰুতাৰ খবৰ আছে। সম্পাদক যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞাই পাতনিত 'সাহিত্য-কথা দশম আৰু একাদশ বছৰৰ বাঁহীত প্ৰকাশ পোৱা এটি ধাৰাবাহিক শিতান' বুলি উল্লেখ কৰিছে। ১৯০৯ চনৰ পৰা প্ৰকাশিত বাঁহীৰ দশম আৰু একাদশ বছৰ ক্ৰমে ১৯১৯ আৰু ১৯২০ চন। গতিকে গ্ৰন্থখন প্ৰকাশৰ লগে লগেই বৰুৱাই সাহিত্যৰ অন্যান্য খবৰৰ লগতে বায়েক স্বৰ্ণলতাৰ গ্ৰন্থখনৰ খবৰ দিছিল। মাতৃ বিষুগপ্ৰিয়া দেৱীৰ ১৮৮৪ চনত প্ৰকাশিত নীতি-কথাৰ দ্বিতীয় সংস্কৰণ এটা ১৯১৯ চনতে প্ৰকাশ হোৱাৰ খবৰো আমি পাওঁ এই লেখাটোতেই :

'নীতি-কথা' ওলাইছে। এই কিতাপখনি পয়ত্ৰিশ বছৰমান আগৈয়ে বিষুগপ্ৰিয়া দেৱীয়ে নগাঁৱৰ পৰা সংকলন কৰি প্ৰকাশ কৰে। এতিয়া তেওঁৰ বোৱাৰীয়েক শ্ৰীমতী লতিকা দেৱীয়ে গুৱাহাটীৰ পৰা প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছে। সচিত্ৰ। দাম আঠ অনা।

'আৰ্হি তিৰুতা' আৰু এখন কিতাপ— একে পৰিয়ালৰ মানুহেই লেখা কিতাপ। ইয়াত নজনা আদৰ্শ মহিলাৰ জীৱনৰ কাহিনী সংক্ষেপে লিখা হৈছে। কিতাপখন সচিত্ৰ। গ্ৰন্থকৰ্ত্ৰী শ্ৰীমতী স্বৰ্ণলতা দেৱী। বেচ আঠ অনা। (ভূঞা ২৬)

হয়তো আৰ্হি তিৰুতা সম্পৰ্কে সমসাময়িক কাকত-আলোচনীত লিখা একমাত্ৰ টোকা এইটো। আমি পোৱা গ্ৰন্থখনৰ লগত বাকীখিনি বৰ্ণনা মিলিছে যদিও আচৰিত ধৰণে জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই লেখকৰ উপাধিটো ৰায়ৰ ঠাইত দেৱী

বুলি লিখিছে। তাৎপৰ্যপূৰ্ণ যে স্বৰ্ণলতা ৰায় অসমৰ সামাজিক-বৌদ্ধিক আৰু সাহিত্যৰ ইতিহাসত স্বৰ্ণলতা দেৱী বুলিহে প্ৰখ্যাত। কিন্তু স্বৰ্ণলতাই কেতিয়াও দেৱী উপাধিৰে কোনো লেখা লিখা নাই। বিবাহৰ পূৰ্বে *আসাম-বন্ধু*ত প্ৰকাশিত লেখা দুটাত স্ব.ব. অৰ্থাৎ স্বৰ্ণলতা বৰুৱা বুলি আৰু *জোনাকী*ত প্ৰকাশিত লেখাটোত স্পষ্টকৈ স্বৰ্ণলতা ৰায় বুলি লিখিছে। *আৰ্হি তিৰুতা*তো শ্ৰীস্বৰ্ণলতা ৰায় বুলিহে লিখিছে। দেৱী উপাধিটো খুবসন্তৰ নিজ ভ্ৰাতৃ জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ যোগেদিয়েই অসমীয়া সাহিত্যত জনপ্ৰিয় হৈছিল। *জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা বচনাৱলী*ৰ বিভিন্ন লেখাত যিমান বাৰ স্বৰ্ণলতাৰ প্ৰসংগ আহিছে প্ৰত্যেকবাৰেই উপাধি দেৱী বুলি উল্লেখ কৰা হৈছে। কিন্তু স্বৰ্ণলতাক ৰায় উপাধিৰে উল্লেখ কৰোতা অসমীয়া সাহিত্যিকো নোহোৱা নহয়। ডিম্বেশ্বৰ নেওগে তেওঁৰ *আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*ত আৰু বেণুধৰ শৰ্মাই *অধ্যায়লী*ত স্বৰ্ণলতা ৰায় বুলি একোবাৰকৈ উল্লেখ কৰিছে।^{১৮} লেখকগৰাকীয়ে নিজে যিহেতু উপাধি ৰায় লিখিছিল, সেই বাবে আমিও জনপ্ৰিয় স্বৰ্ণলতা দেৱীৰ পৰিৱৰ্তে স্বৰ্ণলতা ৰায় বুলিয়ে উল্লেখ কৰা উচিত।

স্বৰ্ণলতা ৰায় সম্পৰ্কে ইতিমধ্যে অসমীয়া সাহিত্যত আলোচনা-বিলোচনা হৈছে। ভালেখিনি তথ্য জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ *মোৰ-কথা*তেই পোৱা যায়। বেজবৰুৱাৰ *মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ* আৰু *দিনলেখা*তো স্বৰ্ণলতাৰ উল্লেখ আছে। বলিনাৰায়ণ বৰাৰ *দিনলেখা*তো একাধিকবাৰ স্বৰ্ণলতাৰ উল্লেখ আছে। ১৮৭১ চনত জন্ম, তাৰ পিছত ঘৰতে অসমীয়া পণ্ডিতৰ হতুৱাই পঢ়ুৱাই* ১৮৮০ চনত আঠ বছৰ বয়সত বেথুন স্কুলত নাম ভৰ্তি, ১৮৮৭ৰ মে' মাহত ডাঃ নন্দকুমাৰ ৰায়ৰ সৈতে বিবাহ, ১৮৯০ৰ মাৰ্চত নন্দকুমাৰ ৰায়ৰ মৃত্যু আৰু ১৮৯৯ চনৰ ১৫ ফেব্ৰুৱাৰীত ক্ষীৰোদ চন্দ্ৰ ৰায় চৌধুৰীৰ সৈতে দ্বিতীয় বিবাহ। ১৮৯০ চনৰ এপ্ৰিলৰ পৰা গুণাভিৰাম বৰুৱা পৰিয়াল সহিতে কলিকতাত স্থায়ীভাৱে বসতি কৰিবলৈ লয়। স্বৰ্ণলতা ৰায়ে *আৰ্হি তিৰুতা*ৰ পাতনিত (১৯১৯ চনৰ এপ্ৰিল) লিখা অনুসৰি প্ৰায় ঊনত্ৰিশ বছৰ তেওঁ মাতৃভূমিলৈ অহা নাই। ১৯১৯ৰ পৰা ঊনত্ৰিশ বছৰ পিছুৱাই আহিলে ১৮৯০ চন, অৰ্থাৎ পিতৃ গুণাভিৰাম বৰুৱাই অসম এৰি যোৱাৰ পৰা স্বৰ্ণলতা আৰু অসমলৈ অহা নাই (অন্ততঃ *আৰ্হি তিৰুতা* প্ৰকাশৰ সময়লৈকে)। অৱশ্যে জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই বায়েক বেথুন স্কুলত ভৰ্তি হোৱা কথাটো 'তেৱেঁই তাত প্ৰথম অসমীয়া ছোৱালী'^{১৯} বুলি লিখিছে যদিও 'অসমৰ পৰা কলিকতালৈ গৈ শিক্ষা লাভ কৰা প্ৰথম দুগৰাকী ছোৱালী আছিল স্বৰ্ণলতা

আৰু সৰলা'।^{১১} সৰলা দেৱী লোকনায়ক অমিয় কুমাৰ দাসৰ মাতৃ। অমিয় কুমাৰ দাসে তেওঁৰ আত্মজীৱনীত লিখিছে :

দুজনী সৰু ছোৱালী আৰু দুজন সৰু ল'ৰা এৰি থৈ যেতিয়া বুঢ়ীআই ঢুকাল ককােউতাৰ বন্ধুসকলে পৰামৰ্শ দিলে যে ল'ৰা-ছোৱালীহঁতক চাবলৈ আৰু এবাৰ সংসাৰ পাতিব লাগে। কিন্তু এনে বিধৰ পৰামৰ্শলৈ কাণ নকৰি তেওঁ মোৰ আইক (সৰলা দেৱী) নাৰেৰে লৈ গ'ল কলিকতালৈ। বেথুন স্কুলক পঢ়ুৱাৰ দিহা কৰিলে।....কেইবাটাও পৰিয়াল একেলগ হৈ নাৰৰ দিহা কৰিছিল। গুণাভিৰাম বৰুৱাও জীয়েক স্বৰ্ণকুমাৰী দেৱীক লৈ গৈছিল। সেইবাবে মোৰ আই আৰু স্বৰ্ণকুমাৰী দেৱী দুয়ো সখী আছিল। কলিকতাত ব্ৰাহ্ম সমাজৰ কেইবাজনো নেতৃস্থানীয় লোকৰ তত্বাৱধানত তেওঁলোক আছিল। (দাস ৭)

কটন কলেজত পঢ়া প্ৰসংগতো অমিয় কুমাৰ দাসে স্বৰ্ণলতাৰ প্ৰসংগ (অৱশ্যে নামটো ভুলকৈ) উল্লেখ কৰিছে : অধ্যাপকসকলৰ কথা ক'বলৈ লওঁতে পোনতে মনলৈ আহে প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ ৰায়ৰ কথা— তেওঁৰ সহধৰ্মিনী শ্ৰীযুতা লতিকা ৰায় মোৰ মাৰ বন্ধু স্বৰ্ণময়ীৰ (স্বৰ্ণীয় গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ ডাঙৰ জীয়েক) কন্যা আছিল। সেই কাৰণে তেওঁবিলাক মোৰ অভিভাৱকো আছিল। (ঐ ৪৩)

সি যি হওক, বংগীয় নৱজাগৰণৰ এগৰাকী সন্তান স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ আৰ্হি তিৰুতা কেইবাটাও দিশত তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। প্ৰথম, অসমীয়া মহিলা লেখকে লিখা এইখনেই প্ৰথম জীৱনী গ্ৰন্থ। বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱীৰ নীতি-শিক্ষা (১৮৮৪), পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননীৰ হিত-সাধিকা (১৮৮৫) আৰু হেমপ্ৰভা দাসৰ জ্ঞানমালা (১৯১০) মূলতঃ নীতিশিক্ষামূলক চুটি চুটি ৰচনাৰ সমষ্টি। সেই হিচাপত আৰ্হি তিৰুতায়ৈ পূৰ্ণাংগ ৰচনাৰ প্ৰথম সংকলন। গ্ৰন্থখনত সন্নিৱিষ্ট 'মেৰী কাৰ্পেণ্টাৰ' কেৱল এখন জীৱনীমূলক ৰচনায়ৈই নহয়, সেই সময়লৈকে মহিলা লেখকে লিখা এটা উৎকৃষ্ট নিবন্ধৰো নিদৰ্শন। দ্বিতীয়তে অসমীয়া ভাষাত প্ৰশস্তিমূলক মহাৰাণী (১৯০১) খন বাদ দিলে বিশ্বৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ মহিলাসকলৰ সংক্ষিপ্ত জীৱনীৰ এইখনেই প্ৰথম সংকলন। আৰু তৃতীয় তাৎপৰ্যপূৰ্ণ দিশটো হ'ল এই জীৱনী গ্ৰন্থৰ যোগেদি ফুটি উঠা ভাৰতীয় নাৰী এগৰাকীৰ বিৰলদৃষ্ট সাৰ্বজনীন (cosmopolitan) দৃষ্টিভংগী।

১৮৮৪ চনটো ভুলবশতঃ আৰ্হি তিৰুতাৰ প্ৰকাশৰ চন বুলি ধৰি অহা হৈছে যদিও উল্লেখযোগ্য যে ১৮৮৪ চনত বাংলা ভাষাতেই তিবোতাৰ জীৱনীৰ সংখ্যা আছিল তাকৰ। দুৰ্গাদাস শৰ্মাৰ দ্বাদশ নাৰী (১৮৮৪) কেৱল নাৰীৰ জীৱনী সম্বলিত প্ৰথমৰ ফালৰ গ্ৰন্থ। পাতনিত দুৰ্গাদাস শৰ্মাই লিখিছে : 'বংগভাষায় পূৰ্বে এই জীৱনীৰ অভাব হইত; কিন্তু অধুনা ভাষায় উৎকৰ্ষসহ সেই জীৱনীৰ আদৰ হইতেছে; দুই চাৰিখানি জীৱন চৰিত বংগভাষায় অংগ-সৌষ্ঠব বৃদ্ধি কৰিতেছে। কিন্তু দুই চাৰি মহাত্মাৰ জীৱন-চৰিত প্ৰকাশিত হইলেও, বংগভাষায় স্ত্ৰী-জীৱনীৰ অভাব পৰিলক্ষিত হইয়া থাকে।'

দ্বাদশ নাৰীত সন্নিৱিষ্ট জীৱনীসমূহ হ'ল ক্ৰমে— বীৰ নাৰী তৰাবাই, জবহৰ বাই, পান্না, মহাৰাণী অহল্যা বাই, দুৰ্গাবতী, বিদুলা, বীৰাংগনা লক্ষ্মীবাই, ৰাণী ভবানী, শুৰ-সুন্দৰী পদ্মিনী, বেছলা, ৰাণী ৰাসমণি আৰু মহাৰাণী বিন্দন বা চন্দ্ৰাবতী। পাশ্চাত্য সংস্কৃতিৰ আগ্ৰাসনৰ প্ৰতিৰোধ হিচাপে ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিক পুনৰ্আৱিষ্কাৰৰ যি প্ৰৱণতা একশ্ৰেণী ভাৰতীয় মধ্যবিত্তৰ মনত গঢ় লৈ উঠিছিল, তাৰ প্ৰতিফলন দ্বাদশ নাৰীত দেখা যায়। ১৮৮৫ চনত আসাম-বন্ধুত প্ৰকাশিত স্কুলীয়া ছাত্ৰী স্বৰ্ণলতাৰ 'কৰমেতি বাই' এই ধাৰাবেই জীৱনী। প্ৰায় এটা দশক পিছত কিন্তু বাংলা ভাষাত তিবোতাৰ জীৱনী লিখাৰ দৃষ্টি (attitude) সলনি হয়। বৈকুণ্ঠনাথ দাসৰ সচিত্ৰ নাৰী-বহু-মালা (১৮৯৫)ত এই নতুন দৃষ্টিভংগী দেখা পাওঁ। দ্বাদশ নাৰীত সন্নিৱিষ্ট পুৰণি নাৰীসকলৰ বিপৰীতে নাৰী-বহু-মালাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে আধুনিক (পাশ্চাত্য) শিক্ষাৰে শিক্ষিত ভাৰতীয় আৰু আধুনিক বিদেশী (ইউৰোপীয়) নাৰীৰ জীৱনী : ভগিনী ডোৰা, কুমাৰী তৰুদত্ত, ফ্লোৰেন্স নাইটিংগেল, প্ৰসিয়াৰ ৰাণী লুইসা, ভাৰতেশ্বৰী ভিক্টোৰীয়া, এলিজাবেথ ফ্ৰাই, কুমাৰী মেৰী কাৰ্পেণ্টাৰ, পণ্ডিতা ৰমাবাই সৰস্বতী, ফানেস ৰীডলী হেভাৰগেল, কুমাৰী প্ৰেস ডাৰ্লিং, বিদ্যাসাগৰ জননী ভগবতী দেবী, সেলিনা, কাউণ্টেস অব হাণ্টটতইডন আৰু সুসানা ওয়েসলি। বৈকুণ্ঠনাথ দাসে পাতনিত এগৰাকী বন্ধুৰ উদ্ধৃতি দি লিখিছে : 'বঙ্গভাষায় এইপ্ৰকাৰ গনাই বলিলেই হয়। অপনি যদি এই পুণ্যবতীদেৰ জীৱনী সংগ্ৰহ কৰিয়া প্ৰকাশ কৰেন, তবে বঙ্গবাসীৰ, বিশেষতঃ বঙ্গ নাৰীৰ বিশেষ কল্যাণ হয়।' আকৌ লিখিছে : 'বস্তুতঃ বঙ্গভাষায় এই প্ৰকাৰ আদৰ্শ নাৰী-চৰিত্ৰ অতি অল্পই প্ৰকাশিত হইয়াছে।' এই ধৰণৰ জীৱনী গ্ৰন্থ ঊনবিংশ শতিকাৰ একেবাৰে শেষভাগতো বাংলা ভাষাত অতি কমহে লিখিত হৈছিল। মন

দ্বিতীয় দশকত যে ৰচিত সেই কাল সন্দেহ নাই। আনহাতে গ্ৰন্থখন ১৮৮৬ৰ পৰা ৯৪ৰ ভিতৰত ৰচিত বোলা ধাৰণাটোও অবিশ্বাসযোগ্য, স্বৰ্ণলতাৰ ব্যক্তিগত জীৱনলৈ চায়ো দেখা যায় ১৮৯০ত প্ৰথম স্বামীৰ মৃত্যুৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ভাতৃ, মাতৃ আৰু দেউতাকৰ মৃত্যুলৈকে ১৮৯৪ লৈ স্বৰ্ণলতাৰ জীৱনৰ অতি দুৰ্যোগপূৰ্ণ বছৰ। দুই কন্যাক লৈ এনে সময়ত সাহিত্য-চৰ্চা কৰাটো সম্ভৱ নহয় যেন লাগে।

আৰ্হি তিৰুতা ১৯১৯ চনত প্ৰকাশ হোৱাৰ পিছত কিতাপখন ওলোৱাৰ খবৰটো বাঁহীত প্ৰকাশ হৈছিল। খবৰটো দিছিল স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ ভাতৃ, সাহিত্যিক জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই। অৱশ্যে বেজবৰুৱাই নকৈ প্ৰকাশিত ভালেমান অসমীয়া গ্ৰন্থৰ পৰিচয় বাঁহীৰ পঢ়ুৱৈক দিছিল যদিও আচৰিতভাৱে লেখিকাৰ লগত ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক থকা সত্ত্বেও কিন্তু বেজবৰুৱাই বাঁহীৰ পাতত আৰ্হি তিৰুতাৰ পৰিচয় লিখা নাছিল। জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা ৰচনাৱলী (১৯৮১)ৰ 'সাহিত্য-কথা' শিতানত সম্পাদকে যিকেইখন ৰচনা সন্নিৱিষ্ট কৰিছে, তাৰে এখনত আৰ্হি তিৰুতাৰ খবৰ আছে। সম্পাদক যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞাই পাতনিত 'সাহিত্য-কথা দশম আৰু একাদশ বছৰৰ বাঁহীত প্ৰকাশ পোৱা এটি ধাৰাবাহিক শিতান' বুলি উল্লেখ কৰিছে। ১৯০৯ চনৰ পৰা প্ৰকাশিত বাঁহীৰ দশম আৰু একাদশ বছৰ ক্ৰমে ১৯১৯ আৰু ১৯২০ চন। গতিকে গ্ৰন্থখন প্ৰকাশৰ লগে লগেই বৰুৱাই সাহিত্যৰ অন্যান্য খবৰৰ লগতে বায়েক স্বৰ্ণলতাৰ গ্ৰন্থখনৰ খবৰ দিছিল। মাতৃ বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱীৰ ১৮৮৪ চনত প্ৰকাশিত নীতি-কথাৰ দ্বিতীয় সংস্কৰণ এটা ১৯১৯ চনতে প্ৰকাশ হোৱাৰ খবৰো আমি পাওঁ এই লেখাটোতেই :

'নীতি-কথা' ওলাইছে। এই কিতাপখনি পয়ত্ৰিশ বছৰমান আগৈয়ে বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱীয়ে নগাঁৱৰ পৰা সংকলন কৰি প্ৰকাশ কৰে। এতিয়া তেওঁৰ বোৱাৰীয়েক শ্ৰীমতী লতিকা দেৱীয়ে গুৱাহাটীৰ পৰা প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছে। সচিত্ৰ। দাম আঠ অনা।

'আৰ্হি তিৰুতা' আৰু এখন কিতাপ— একে পৰিয়ালৰ মানুহেই লেখা কিতাপ। ইয়াত নজনা আদৰ্শ মহিলাৰ জীৱনৰ কাহিনী সংক্ষেপে লিখা হৈছে। কিতাপখন সচিত্ৰ। গ্ৰন্থকৰ্ত্ৰী শ্ৰীমতী স্বৰ্ণলতা দেৱী। বেচ আঠ অনা। (ভূঞা ২৬)

হয়তো আৰ্হি তিৰুতা সম্পৰ্কে সমসাময়িক কাকত-আলোচনীত লিখা একমাত্ৰ টোকা এইটো। আমি পোৱা গ্ৰন্থখনৰ লগত বাকীখিনি বৰ্ণনা মিলিছে যদিও আচৰিত ধৰণে জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই লেখকৰ উপাধিটো ৰায়ৰ ঠাইত দেৱী

বুলি লিখিছে। তাৎপৰ্যপূৰ্ণ যে স্বৰ্ণলতা ৰায় অসমৰ সামাজিক-বৌদ্ধিক আৰু সাহিত্যৰ ইতিহাসত স্বৰ্ণলতা দেৱী বুলিহে প্ৰখ্যাত। কিন্তু স্বৰ্ণলতাই কেতিয়াও দেৱী উপাধিৰে কোনো লেখা লিখা নাই। বিবাহৰ পূৰ্বে *আসাম-বন্ধু*ত প্ৰকাশিত লেখা দুটাত স্ব.ব. অৰ্থাৎ স্বৰ্ণলতা বৰুৱা বুলি আৰু *জোনাকী*ত প্ৰকাশিত লেখাটোত স্পষ্টকৈ স্বৰ্ণলতা ৰায় বুলি লিখিছে। *আৰ্হি তিৰুতা*তো শ্ৰীস্বৰ্ণলতা ৰায় বুলিহে লিখিছে। দেৱী উপাধিটো খুবসম্ভৱ নিজ ভ্ৰাতৃ জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ যোগেদিয়েই অসমীয়া সাহিত্যত জনপ্ৰিয় হৈছিল। *জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা ৰচনাৱলী*ৰ বিভিন্ন লেখাত যিমান বাৰ স্বৰ্ণলতাৰ প্ৰসংগ আহিছে প্ৰত্যেকবাৰেই উপাধি দেৱী বুলি উল্লেখ কৰা হৈছে। কিন্তু স্বৰ্ণলতাক ৰায় উপাধিৰে উল্লেখ কৰোতা অসমীয়া সাহিত্যিকো নোহোৱা নহয়। ডিম্বেশ্বৰ নেওগে তেওঁৰ *আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*ত আৰু বেণুধৰ শৰ্মাই *অধ্যায়লী*ত স্বৰ্ণলতা ৰায় বুলি একোবাৰকৈ উল্লেখ কৰিছে।^১ লেখকগৰাকীয়ে নিজে যিহেতু উপাধি ৰায় লিখিছিল, সেই বাবে আমিও জনপ্ৰিয় স্বৰ্ণলতা দেৱীৰ পৰিৱৰ্তে স্বৰ্ণলতা ৰায় বুলিয়ে উল্লেখ কৰা উচিত।

স্বৰ্ণলতা ৰায় সম্পৰ্কে ইতিমধ্যে অসমীয়া সাহিত্যত আলোচনা-বিলোচনা হৈছে। ভালেখিনি তথ্য জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ *মোৰ-কথা*তেই পোৱা যায়। বেজবৰুৱাৰ *মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ* আৰু *দিনলেখা*তো স্বৰ্ণলতাৰ উল্লেখ আছে। বলিনাৰায়ণ বৰাৰ *দিনলেখা*তো একাধিকবাৰ স্বৰ্ণলতাৰ উল্লেখ আছে। ১৮৭১ চনত জন্ম, তাৰ পিছত ঘৰতে অসমীয়া পণ্ডিতৰ হতুৱাই পঢ়ুৱাই* ১৮৮০ চনত আঠ বছৰ বয়সত বেথুন স্কুলত নাম ভৰ্তি, ১৮৮৭ৰ মে' মাহত ডাঃ নন্দকুমাৰ ৰায়ৰ সৈতে বিবাহ, ১৮৯০ৰ মাৰ্চত নন্দকুমাৰ ৰায়ৰ মৃত্যু আৰু ১৮৯৯ চনৰ ১৫ ফেব্ৰুৱাৰীত ক্ষীৰোদ চন্দ্ৰ ৰায় চৌধুৰীৰ সৈতে দ্বিতীয় বিবাহ। ১৮৯০ চনৰ এপ্ৰিলৰ পৰা গুণাভিৰাম বৰুৱা পৰিয়াল সহিতে কলিকতাত স্থায়ীভাৱে বসতি কৰিবলৈ লয়। স্বৰ্ণলতা ৰায়ে *আৰ্হি তিৰুতা*ৰ পাতনিত (১৯১৯ চনৰ এপ্ৰিল) লিখা অনুসৰি প্ৰায় ঊনত্রিশ বছৰ তেওঁ মাতৃভূমিলৈ অহা নাই। ১৯১৯ৰ পৰা ঊনত্রিশ বছৰ পিছুৱাই আহিলে ১৮৯০ চন, অৰ্থাৎ পিতৃ গুণাভিৰাম বৰুৱাই অসম এৰি যোৱাৰ পৰা স্বৰ্ণলতা আৰু অসমলৈ অহা নাই (অন্ততঃ *আৰ্হি তিৰুতা* প্ৰকাশৰ সময়লৈকে)। অৱশ্যে জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই বায়েক বেথুন স্কুলত ভৰ্তি হোৱা কথাটো 'তেৱেঁই তাত প্ৰথম অসমীয়া ছোৱালী'^২ বুলি লিখিছে যদিও 'অসমৰ পৰা কলিকতালৈ গৈ শিক্ষা লাভ কৰা প্ৰথম দুগৰাকী ছোৱালী আছিল স্বৰ্ণলতা

আৰু সৰলা'।^{১১} সৰলা দেৱী লোকনায়ক অমিয় কুমাৰ দাসৰ মাতৃ। অমিয় কুমাৰ দাসে তেওঁৰ আত্মজীৱনীত লিখিছে :

দুজনী সৰু ছোৱালী আৰু দুজন সৰু ল'ৰা এৰি থৈ যেতিয়া বুঢ়ীআই ঢুকাল ককাদেউতাৰ বন্ধুসকলে পৰামৰ্শ দিলে যে ল'ৰা-ছোৱালীহঁতক চাবলৈ আৰু এবাৰ সংসাৰ পাতিব লাগে। কিন্তু এনে বিধৰ পৰামৰ্শলৈ কাণ নকৰি তেওঁ মোৰ আইক (সৰলা দেৱী) নাৱেৰে লৈ গ'ল কলিকতালৈ। বেথুন স্কুলক পঢ়ুৱাৰ দিহা কৰিলে।....কেইবাটাও পৰিয়াল একেলগ হৈ নাৱৰ দিহা কৰিছিল। গুণাভিৰাম বৰুৱাও জীয়েক স্বৰ্ণকুমাৰী দেৱীক লৈ গৈছিল। সেইবাবে মোৰ আই আৰু স্বৰ্ণকুমাৰী দেৱী দুয়ো সখী আছিল। কলিকতাত ব্ৰাহ্ম সমাজৰ কেইবাজনো নেতৃস্থানীয় লোকৰ তত্বাৱধানত তেওঁলোক আছিল। (দাস ৭)

কটন কলেজত পঢ়া প্ৰসংগতো অমিয় কুমাৰ দাসে স্বৰ্ণলতাৰ প্ৰসংগ (অৱশ্যে নামটো ভুলকৈ) উল্লেখ কৰিছে : অধ্যাপকসকলৰ কথা ক'বলৈ লওঁতে পোনতে মনলৈ আহে প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ ৰায়ৰ কথা— তেওঁৰ সহধৰ্মিনী শ্ৰীযুতা লতিকা ৰায় মোৰ মাৰ বন্ধু স্বৰ্ণময়ীৰ (স্বৰ্ণীয় গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ ডাঙৰ জীয়েক) কন্যা আছিল। সেই কাৰণে তেওঁবিলাক মোৰ অভিভাৱকো আছিল। (ঐ ৪৩)

সি যি হওক, বংগীয় নৱজাগৰণৰ এগৰাকী সন্তান স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ আৰ্হি তিব্বত কেইবাটাও দিশত তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। প্ৰথম, অসমীয়া মহিলা লেখকে লিখা এইখনেই প্ৰথম জীৱনী গ্ৰন্থ। বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱীৰ *নীতি-শিক্ষা* (১৮৮৪), পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননীৰ *হিত-সাধিকা* (১৮৮৫) আৰু হেমপ্ৰভা দাসৰ *জ্ঞানমালা* (১৯১০) মূলতঃ নীতিশিক্ষামূলক চুটি চুটি ৰচনাৰ সমষ্টি। সেই হিচাপত আৰ্হি তিব্বতয়েই পূৰ্ণাংগ ৰচনাৰ প্ৰথম সংকলন। গ্ৰন্থখনত সন্নিৱিষ্ট 'মেৰী কাৰ্পেণ্টাৰ' কেৱল এখন জীৱনীমূলক ৰচনায়েই নহয়, সেই সময়লৈকে মহিলা লেখকে লিখা এটা উৎকৃষ্ট নিবন্ধৰো নিদৰ্শন। দ্বিতীয়তে অসমীয়া ভাষাত প্ৰশস্তিমূলক *মহাৰাণী* (১৯০১) খন বাদ দিলে বিশ্বৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ মহিলাসকলৰ সংক্ষিপ্ত জীৱনীৰ এইখনেই প্ৰথম সংকলন। আৰু তৃতীয় তাৎপৰ্যপূৰ্ণ দিশটো হ'ল এই জীৱনী গ্ৰন্থৰ যোগেদি ফুটি উঠা ভাৰতীয় নাৰী এগৰাকীৰ বিৰলদৃষ্ট সাৰ্বজনীন (cosmopolitan) দৃষ্টিভঙ্গী।

১৮৮৪ চনটো ভুলবশতঃ আৰ্হি তিব্বতৰ প্ৰকাশৰ চন বুলি ধৰি অহা হৈছে যদিও উল্লেখযোগ্য যে ১৮৮৪ চনত বাংলা ভাষাতেই তিব্বতৰ জীৱনীৰ সংখ্যা আছিল তাকৰ। দুৰ্গাদাস শৰ্মাৰ দ্বাদশ নাৰী (১৮৮৪) কেৱল নাৰীৰ জীৱনী সম্বলিত প্ৰথমৰ ফালৰ গ্ৰন্থ। পাতনিত দুৰ্গাদাস শৰ্মাই লিখিছে : 'বংগভাষায় পূৰ্বে এই জীৱনীৰ অভাব হইত; কিন্তু অধুনা ভাষায় উৎকৰ্ষসহ সেই জীৱনীৰ আদৰ হইতেছে; দুই চাৰিখানি জীৱন চৰিত বংগভাষায় অংগ-সৌষ্ঠব বৃদ্ধি কৰিতেছে। কিন্তু দুই চাৰি মহাত্মাৰ জীৱন-চৰিত প্ৰকাশিত হইলেও, বংগভাষায় স্ত্ৰী-জীৱনীৰ অভাব পৰিলক্ষিত হইয়া থাকে।'

দ্বাদশ নাৰীত সন্নিৱিষ্ট জীৱনীসমূহ হ'ল ক্ৰমে— বীৰ নাৰী তৰাবাই, জবহৰ বাই, পান্না, মহাৰাণী অহল্যা বাই, দুৰ্গাবতী, বিদুলা, বীৰাংগনা লক্ষ্মীবাই, ৰাণী ভবানী, শুৰ-সুন্দৰী পদ্মিনী, বেছলা, ৰাণী ৰাসমণি আৰু মহাৰাণী ঝিন্দন বা চন্দ্ৰাবতী। পাশ্চাত্য সংস্কৃতিৰ আগ্ৰাসনৰ প্ৰতিৰোধ হিচাপে ভাৰতীয় সমাজ আৰু সংস্কৃতিক পুনৰ্আৱিষ্কাৰৰ যি প্ৰৱণতা একশ্ৰেণী ভাৰতীয় মধ্যবিত্তৰ মনত গঢ় লৈ উঠিছিল, তাৰ প্ৰতিফলন দ্বাদশ নাৰীত দেখা যায়। ১৮৮৫ চনত আসাম-বন্ধুত প্ৰকাশিত স্কুলীয়া ছাত্ৰী স্বৰ্ণলতাৰ 'কৰমেতি বাই' এই ধাৰাৰেই জীৱনী। প্ৰায় এটা দশক পিছত কিন্তু বাংলা ভাষাত তিব্বতৰ জীৱনী লিখাৰ দৃষ্টি (attitude) সলনি হয়। বৈকুণ্ঠনাথ দাসৰ সচিত্ৰ নাৰী-ৰত্ন-মালা (১৮৯৫)ত এই নতুন দৃষ্টিভংগী দেখা পাওঁ। দ্বাদশ নাৰীত সন্নিৱিষ্ট পুৰণি নাৰীসকলৰ বিপৰীতে নাৰী-ৰত্ন-মালাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে আধুনিক (পাশ্চাত্য) শিক্ষাৰে শিক্ষিত ভাৰতীয় আৰু আধুনিক বিদেশী (ইউৰোপীয়) নাৰীৰ জীৱনী : ভগিনী ডোৰা, কুমাৰী তৰুদত্ত, ফ্লোৰেন্স নাইটিংগেল, প্ৰুসিয়াৰ ৰাণী লুইসা, ভাৰতেশ্বৰী ভিক্টোৰীয়া, এলিজাবেথ ফ্ৰাই, কুমাৰী মেৰী কাৰ্পেণ্টাৰ, পণ্ডিতা ৰমাবাই সৰস্বতী, ফান্সেস ৰীডলী হেভাৰগেল, কুমাৰী প্ৰেস ডাৰ্লিং, বিদ্যাসাগৰ জননী ভগবতী দেবী, সেলিনা, কাউণ্টেস অব হাণ্টটতইডন আৰু সুসানা ওয়েসলি। বৈকুণ্ঠনাথ দাসে পাতনিত এগৰাকী বন্ধুৰ উদ্ধৃতি দি লিখিছে : 'বঙ্গভাষায় এইপ্ৰকাৰ গনাই বলিলেই হয়। অপনি যদি এই পুণ্যবতীদেৰ জীৱনী সংগ্ৰহ কৰিয়া প্ৰকাশ কৰেন, তবে বঙ্গবাসীৰ, বিশেষতঃ বঙ্গ নাৰীৰ বিশেষ কল্যাণ হয়।' আকৌ লিখিছে : 'বঙ্গতঃ বঙ্গভাষায় এই প্ৰকাৰ আদৰ্শ নাৰী-চৰিত্ৰ অতি অল্পই প্ৰকাশিত হইয়াছে।' এই ধৰণৰ জীৱনী গ্ৰন্থ ঊনবিংশ শতিকাৰ একেবাৰে শেষভাগতো বাংলা ভাষাত অতি কমহে লিখিত হৈছিল। মন

কৰিবলগীয়া, দ্বাদশ নাৰী আৰু নাৰী-বত্ন-মালা— এই দুয়োখন ভিন্ন দৃষ্টিভংগীৰ নাৰী-জীৱনীৰ লেখক কিন্তু পুৰুষ। নাৰী লেখকে লিখা নাৰী-জীৱনী বাংলা ভাষাতো ঊনবিংশ শতিকাত দুৰ্লভ। সুতপা ভট্টাচাৰ্য সম্পাদিত বাঙালী মেয়েৰ ভাবনামূলক গদ্য-ঊনিশ শতক (১৯৯৯)ত লেখকৰ পৰিচয়মূলক টোকাতে কুমুদিনী মিত্ৰৰ মেৰী কাৰ্পেণ্টাৰ (প্ৰকাশৰ চন অজ্ঞাত) নামে গ্ৰন্থ এখনি প্ৰকাশ হোৱা বুলি উল্লেখ আছে। সুতপা ভট্টাচাৰ্যৰ গ্ৰন্থত কুমুদিনী মিত্ৰৰ ১৯০৭ চনত প্ৰকাশিত জীৱনীমূলক ৰচনা ‘মীৰাবাই’ সন্নিৱিষ্ট কৰালৈ চাই মিত্ৰ কুৰি শতিকাৰ আগভাগৰ লেখক বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। গতিকে ১৯১৯ চনলৈ নাৰী লেখকে লিখা নাৰী জীৱনী বাংলা ভাষাতো তাকৰ আছিল যেন বোধ হয়। অৱশ্যে আৰ্হি তিৰুতা প্ৰকাশৰ একেটা বছৰতে ইংৰাজী ভাষাত কোচবেহাৰৰ মহাৰাণী সুনীতি দেৱীয়ে লিখা *Nine Ideal Indian Women* প্ৰকাশ পাইছিল। ইয়াত সন্নিৱিষ্ট নাৰীসকল আছিল : সতী, সুনীতি, শকুন্তলা, সাবিত্ৰী, শৈব্যী, সীতা, প্ৰমিলা, দময়ন্তী আৰু উত্তৰা। দুৰ্গাদাস শৰ্মাৰ দ্বাদশ নাৰীৰ ধাৰাৰে এই গ্ৰন্থ। একেটা বছৰতে প্ৰকাশিত এইখন গ্ৰন্থতকৈ আৰ্হি তিৰুতা যে আধুনিক আছিল ইয়াত সন্নিৱিষ্ট ৰচনাকেইখনৰ শিৰোনামকেইটাই ক’ব : কৰমেতি বাই, খনা, মীৰাবাই, বাবেয়া, মেৰী কাৰ্পেণ্টাৰ, এলিজাবেথ ফ্ৰাই, জয়মতী কুঁৱৰী, শচী আই আৰু ফ্লেৰেণ্স নাইটিংগেল। বৈকুণ্ঠনাথ দাসে নাৰী-বত্ন-মালাৰ পাতনিত ‘এই পুস্তকে যাহাতে কোন প্ৰকাৰ সাম্প্ৰদায়িকতাৰ এবং একদেশদৰ্শিতাৰ ভাব না থাকে, তজন্য প্ৰাণপণে চেষ্টা কৰিয়াছি’ বুলি কৈছে যদিও তেওঁৰ গ্ৰন্থত ইছলামধৰ্মাৱলম্বী নাৰী নাই। কিন্তু স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ আৰ্হি তিৰুতাত আছে এক বিৰলদৃষ্ট সাৰ্বজনীনতাৰ নিদৰ্শন— হিন্দু (কৰমেতি বাই, খনা, মীৰাবাই), ইছলাম (ৰাবেয়া), খ্ৰীষ্টান (মেৰী কাৰ্পেণ্টাৰ, এলিজাবেথ ফ্ৰাই, ফ্লেৰেণ্স নাইটিংগেল), বৈষ্ণৱ (শচী আই) আদি সকলো প্ৰধান ধৰ্মৰে নাৰীৰ জীৱনীক আৰ্হি হিচাপে দাঙি ধৰা হৈছে। জাতীয়তাবাদী বাগধাৰাৰ অংশ হিচাপে আহিছে ‘জয়মতী কুঁৱৰী’ৰ জীৱনী। এই সাৰ্বজনীন দৃষ্টিভংগীৰ বাবেই ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ আৰু বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিত প্ৰকাশিত অসমীয়া আৰু বাংলা ভাষাৰ নাৰী বিষয়ক জীৱনী গ্ৰন্থসমূহৰ ভিতৰত আৰ্হি তিৰুতা একক আৰু অনন্য। আৰ্হি তিৰুতাত সন্নিৱিষ্ট মীৰাবাই, ফ্লেৰেণ্স নাইটিংগেল আৰু খনা— এইকেইটা বিষয়ৰ ৰচনাহে মহিলা লেখকে আৰ্হি তিৰুতা প্ৰকাশৰ আগেয়ে বাংলা ভাষাত ৰচনা কৰিছিল। ‘মীৰাবাই’ৰ জীৱনী

লিখিছিল কুমুদিনী দেৱীয়ে *ভাৰত-মহিলা* পত্ৰিকাত (১৯০৭), 'কুমাৰী নাইটিংগেল' লিখিছিল প্ৰিয়স্বদা দেৱী (১৮৭১-১৯৩৫)য়ে *ভাৰতী* পত্ৰিকাত (১৯১০) আৰু খনা বিষয়ক ৰচনা এখন প্ৰকাশ পাইছিল মোসাম্মাৎ ৰাহাতুল্লেখাৰ, *ভাৰত-মহিলা* পত্ৰিকাত, ১৯১২ চনত। কিন্তু স্বৰ্ণলতা ৰায়ে ১৮৮৫ চনত লিখা 'কৰেমতি বাই' আৰু ১৮৯১ চনত লিখা 'মণিকা' জাতীয় জীৱনী বাংলা ভাষাতো মহিলা লেখকে লিখিছিল নে নাই বিচাৰ কৰিবলগীয়া।

কিন্তু স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ এই গ্ৰন্থখনে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত প্ৰাপ্য স্থান নাপালে। অধিক কি সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীয়ে গ্ৰন্থখনক সামান্য গুৰুত্বও নিদিলে। গ্ৰন্থখন দুস্ৰাপ্য হৈ যোৱাটোও আশ্চৰ্যজনক। *আৰ্হি তিৰুতাই* পাবলগীয়া গুৰুত্ব নোপোৱাৰ কাৰণ পিছে কেৱল মহিলা লেখকৰ পাঠ বুলিয়েই নহয়, তাৰ লগত অন্যান্য কাৰকো নিহিত হৈ আছে। তাৰ ভিতৰত এটা প্ৰধান কাৰণ হৈছে গ্ৰন্থখনৰ ভাষা। জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ লেখনি আৰু যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞাৰ লেখনিৰ বাদে সকলোতে *আৰ্হি তিৰুতা*ৰ সলনি 'আৰ্হি তিৰোতা' বুলি 'শুধৰাই' লিখাৰ প্ৰৱণতাটো তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। *আসাম-বন্ধু*তে পিতৃ গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ প্ৰেৰণাৰে (উল্লেখ্য, *আৰ্হি তিৰুতা* উচৰ্গিত হৈছে পিতৃ গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ নামত) লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰা স্বৰ্ণলতাৰ ভাষা, আখৰ-জোঁটনিত পোৱা যায় গুণাভিৰামী ঠাট। কিন্তু পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা কথিত হেমচন্দ্ৰ স্কুল আৰু গুণাভিৰাম স্কুলৰ ভিতৰত কুৰি শতিকাৰ আৰম্ভণিলৈ পিছৰটো স্কুল এৰা-পৰলীয়া হৈ আহিব ধৰিছিল। তাৰ ঠাইত দণ্ডিনাথ কলিতাই ক'বৰ দৰে আন দুটি স্কুল গঢ় লৈ উঠিছিল— লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা স্কুল।^{১২} এই দুয়োটা স্কুলৰ আদৰ্শ কিন্তু হেমচন্দ্ৰ-বৰুৱাই আছিল। বেজবৰুৱাই ব্যক্তিগত ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক থকা সত্ত্বেও *আৰ্হি তিৰুতা*ৰ বিষয়ে *বাঁহী*ৰ পাতত টোকা এটি নিলিখাৰ কাৰণো গ্ৰন্থখনৰ ভাষা যেনেকৈ লাগে। আনকি অনবৰতে *হেমকোষ* লৈ ফুৰা জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱায়ে একেটা কাৰণতে বায়েকৰ গ্ৰন্থখন বহলাই ক'তো আলোচনা নকৰিলে বুলি ভাব হয়। আজলিতৰা নেওগে 'গুণাভিৰাম বৰুৱা' (১৯৪০) নামে শিশু উপযোগী জীৱনী ৰচনা কৰা সূত্ৰে ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ লগত জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ গুণাভিৰাম বৰুৱা সন্দৰ্ভত চিঠি-পত্ৰ আদান-প্ৰদান হৈছিল যদিও একেটা পৰিয়ালৰ স্বৰ্ণলতা ৰায়ৰ গ্ৰন্থখনৰ কথা প্ৰথমখন বুৰঞ্জীত শুদ্ধকৈ উল্লেখ কৰি পিছৰ বুৰঞ্জীবোৰত

গুৰুত্ব নিদিলে শুধু অসমীয়া গ্ৰন্থৰ ৰচকজনে। নিকা অসমীয়া গ্ৰন্থৰ ৰচক মহেশ্বৰ নেওগৰ ক্ষেত্ৰতো একে কথাই ক'ব পাৰি। মুঠতে জোনাকী (১৮৮৯-৯৬), হেমকোষ (১৯০০), উষা (১৯০৬-১৬)ৰ প্ৰকাশ, আসাম-বান্ধৱ (১৯০৯-১৬) আৰু বাঁহী (১৯০৯-)ৰ উজনি-নামনিৰ ভাষা-বিবাদ, এই 'থৈয়া-নথৈয়া' বিবাদ শাম কটাবলৈ নামনিৰ শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ আসাম সাহিত্য সভা গঠনৰ প্ৰচেষ্টা, ১৯১৬ত আসাম ছাত্ৰ সন্মিলন গঠন, ১৯১৭ত উজনিৰ গোহাঞিবৰুৱাক সাহিত্য সভাৰ সভাপতি বৰণ, আসাম-বান্ধৱৰ সহকাৰী সম্পাদক পদৰ পৰা ভাষাৰ গোড়ামিৰ বাবে বৰপেটীয়া অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীৰ পদত্যাগ^{৩০}, বেজবৰুৱাৰ লগত ছাত্ৰাৱস্থাতে বিতৰ্কত লিপ্ত আৰু গোহাঞিবৰুৱা স্কুলৰ তীখৰ ছাত্ৰ চন্দ্ৰনাথ শৰ্মাৰ লগত লগ লাগি ৰায়চৌধুৰীৰ চেতনা (১৯১৯-২৭) প্ৰকাশ আদি নানানটা ঘটনা-পৰিঘটনাৰে ১৯১৯ লৈ অসমীয়া ভাষাই গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ ভাষাতকৈ ভালেখিনি আঁতৰি আহিছিল। অসমৰ পৰা দূৰত থকা বাবেই হয়তো স্বৰ্ণলতা ৰায় এই পৰিৱৰ্তনীয় ভাষাটোৰ লগত পৰিচিত হ'ব পৰা নাছিল। স্বৰ্ণলতায়ো হয়তো এইটো কথা অনুমান কৰিয়েই লিখিছিল— 'বিদেশত থাকোঁ ও ছাপা হোৱাৰ বাবে তাৰ উপৰি আকৌ অসমীয়াত কিতাপ লিখা মোৰ এইয়ে প্ৰথম চেষ্টা— সেই দেখি ইয়াত বহুতো দোষ থাকিব পাৰে।' আনটো কাৰণ হৈছে জীৱনীৰ সৈতে থকা জাতীয়তাবাদৰ সম্পৰ্ক। আন ভাৰতীয় প্ৰাদেশিক ভাষাবোৰৰ দৰে অসমীয়াতো জীৱনী ৰচিত হৈছে পুৰণি আৰু আধুনিক অসমৰ বীৰ পুৰুষসকলক লৈহে। গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ জীৱন চৰিত্ৰ (১৮৮০)ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ শ্ৰীশ্ৰীশংকৰদেৱ (১৯১২), মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীশংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱ (১৯১৭), কুমুদেশ্বৰ বৰঠাকুৰ, সোণাপতি দেৱশৰ্মা আৰু মহীচন্দ্ৰ বৰাৰ মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱা (বুৰঞ্জীসমূহত থকাৰ লেখীয়াকৈ এইখন গ্ৰন্থৰ শিৰোনাম অকল 'মাণিক নহয়), সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাৰ আনন্দৰাম বৰুৱা (১৯২০), জোনাকী (১৯২৮), অসম জীৱনী (১৯৩৫), সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মাকটকীৰ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ জীৱন-চৰিত (১৯২৭), সত্যনাথ বৰাৰ জীৱন-চৰিত (১৯২৮) আদি অধিকাংশ জীৱনী ৰচিত হৈছিল জাতীয়তাবাদী বাগধাৰাৰ স্বনামধন্য পুৰুষসকলক লৈ। তেনে পৰিপ্ৰেক্ষিততো আৰ্হি তিৰুতাই সেই সময়ৰ অসমীয়া পঢ়ুৱৈৰ বৰ এটা প্ৰয়োজন পূৰাইছিল যেন মনে নধৰে।

টোকা :

- ১। দেৱ গোস্বামী, ৮৮০
- ২। শইকীয়া, ২৩৪
- ৩। ঐ, ২৬৮
- ৪। ঐ, ৫৩৩
- ৫। বৰ্মন আৰু অন্যান্য, ৩৩
- ৬। Mahanta, 157
- ৭। ভূঞা, ৩৮
- ৮। শইকীয়া, ২৩৪, শৰ্মা
- ৯। ভূঞা ১৩৮
- ১০। ঐ, ১৩৮
- ১১। বৰ্মন আৰু অন্যান্য, ৪৯
- ১২। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ পিছত পদ্মনাথ বৰুৱা আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই অসমীয়া ভাষাৰ গুৰিয়াল আছিল। আখৰ-জোঁটনি আৰু লিখাৰ ঠাঁচত হেমচন্দ্ৰ আৰু গুণাভিৰামৰ যেনেকৈ মতভেদ আছিল, তেনেকৈয়ে বেজবৰুৱা আৰু গোহাঞিবৰুৱাৰ মাজতো কিছু অমিল আছিল; সেই মতেই দুয়োজনৰ সমৰ্থকো আছিল। এই সমৰ্থক দলৰ এদলে বেজবৰুৱাক প্ৰথম স্থান দিয়ে, আনদলে গোহাঞিবৰুৱাক সেই ঠাই দিয়ে। (দণ্ডিনাথ কলিতা ৰচনাৱলী, ৬১০)
- ১৩। ভাষিক ব্যৱহাৰ সংক্ৰান্তত 'বাঁহী' আৰু 'বান্ধৱ'ৰ তেতিয়া ঘোৰ অৰিয়া-অৰি। এই সংঘৰ্ষৰ সময়তাৰ বাবে ডাঃ হৰিকৃষ্ণ দাসক মই প্ৰস্তাৱ দিলো, প্ৰতিষ্ঠাবান লেখকসকলে প্ৰবন্ধত বানান, শব্দ আৰু প্ৰত্যাাদি প্ৰয়োগ বিষয়ত যেনেকৈ লিখে, 'আসাম বান্ধৱ'ৰ ঠাঁচত কাট-কুট নকৰাকৈ ঠিক তেনেকৈয়ে ছপোৱা ভাল হ'ব যেন লাগে বুলি। ডাঃ দাস সন্মত নহ'ল। সেইবাবে, 'আসাম বান্ধৱ'ৰ দায়িত্ব ত্যাগ কৰিলো আৰু ডাঃ দাসক ক'লোঁ যে মই গুৱাহাটীলৈ গৈ নিজে এখন এই মতৰ কাকত উলিয়াম। (শৰ্মা, অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী ৰচনাৱলী ৬০৭)

গ্রন্থপঞ্জী :

অসমীয়া :

দেৱগোস্বামী, ৰঞ্জিৎ কুমাৰ (সম্পা.)। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, ৫ম খণ্ড।
গুৱাহাটী : আবিবেক, ২০১৫।

নেওগ, মহেশ্বৰ। অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা। গুৱাহাটী : চন্দ্ৰ প্ৰকাশ,
২০০০।

বৰ্মন, শিৱনাথ, সন্ধ্যা দেৱী, পৰমানন্দ মজুমদাৰ। অসমীয়া নাৰী : ঐতিহ্য
আৰু উত্তৰণ। গুৱাহাটী : ষ্টুডেণ্টছ ষ্ট'ৰছ, ২০০২।

বৰা, হেম। অসমীয়া সাহিত্যলৈ মহিলা লেখকৰ দান। গোলাঘাট : শতাব্দী
প্ৰকাশন, ১৯৯৪।

ভূঞা, যোগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ (সম্পা.)। জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা ৰচনাৱলী।
যোৰহাট : অসমীয়া সাহিত্য সভা, ১৯৮১।

শইকীয়া, নগেন (সম্পা.)। আসাম-বন্ধু। গুৱাহাটী : অসম প্ৰকাশন
পৰিষদ, ১৯৮৬।

—। জোনাকী (সম্পা.)। গুৱাহাটী : অসম সাহিত্য সভা, ২০০১।

শৰ্মা, গোৱিন্দ প্ৰসাদ। জীৱনী আৰু অসমীয়া জীৱনী। গুৱাহাটী : ষ্টুডেণ্টছ
ষ্ট'ৰছ, ১৯৯৬।

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত। গুৱাহাটী :
সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০০৯।

— (সম্পা.)। অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী ৰচনাৱলী। গুৱাহাটী : অসম
প্ৰকাশন পৰিষদ, ২০০৯।

(সম্পাদকৰ নাম নাই)। দণ্ডিনাথ কলিতা ৰচনাৱলী, প্ৰথম খণ্ড। গুৱাহাটী,
অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ২০০৮।

বাংলা :

দাস, বৈকুণ্ঠনাথ। নাৰী-বন্ধু-মালা। কলিকতা, ১৮৯৫।

ভট্টাচাৰ্য, সূতপা (সম্পা.)। বাঙালী মেয়েৰ ভাবনামূলক গদ্য। নতুন দিল্লী
: সাহিত্য অকাদেমি, ২০১১।

শৰ্মা, দুৰ্গাদাস। দ্বাদশ নাৰী বা আৰ্য মহিলা। কলিকতা, ১৮৮৪।

ইংৰাজী :

Hazarika, Nizara. *Colonial Assam and Women's Writing*.
New Delhi : Authorspress, 2015.

Mahanta, Aparna. *Journey of Assamese Women 1836-1937*.
Guwahati, Publication Board of Assam, 2008.

Maharanees Sunity Deves. *Nine Ideal Indian Women*.
Calcutta, Thacker, Spink & Co, 1919.

□□□

অসমীয়া মহিলা কবিসকলৰ কবিতা আৰু কাব্য সাহিত্যলৈ তেওঁলোকৰ অৱদান

ৰেবত মহন্ত

কবিতাৰ জগতখনত যিদৰে এফালে পুৰুষ কবিসকলে অৱদান আগবঢ়ালে আনফালে মহিলা কবিসকলেও অনবদ্য অৱদান আগবঢ়াই কবিতাৰ ক্ষেত্ৰখনত এক সুকীয়া ইতিহাস গঢ়ি তুলিলে। কবিতাৰ ক্ষেত্ৰখনত প্ৰকৃততে পুৰুষ আৰু মহিলা বুলি কবিসকলক বিভক্ত নকৰি কবি হিচাপেহে পৰিচয় থকা উচিত যদিও কেতিয়াবা নাৰী মনৰ অনুভূতি আৰু নাৰী মনৰ ভাবনা তথা নাৰী প্ৰতিভাক সুকীয়াকৈ বিচাৰ কৰাটো বহুত ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োজনীয় হৈ পৰে। পুৰুষ কবিৰ তুলনাত অসমীয়া কবিতাৰ ক্ষেত্ৰলৈ আগবঢ়োৱা অৱদান নাৰীৰ তুলনামূলকভাবে কম যদিও সেইসকলৰ ভিতৰত প্ৰায়সমূহ মহিলা কবিয়েই শ্ৰেষ্ঠ আৰু প্ৰত্যেকৰ স্থান সুকীয়া।

বিভিন্ন কাৰণত পৃথিৱীৰ প্ৰায়বোৰ সাহিত্যতে পুৰুষসকলতকৈ মহিলা লেখিকা তুলনামূলকভাৱে কম। সু-ৰুচিসম্পন্নভাৱে এখন গৃহস্থালি চলোৱাৰ লগতে প্ৰচলিত সমাজ ব্যৱস্থাত মহিলাসকলে সততে নিজৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য সুচাৰুৰূপে পালন কৰি আহিছে। তাৰ লগে লগে মনৰ অনুভূতি, জিজ্ঞাসা, আত্ম-বিশ্বাস, আবেগ-অনুভূতি, প্ৰেম, কাৰুণ্য, হতাশা আদিৰ ছবি তেওঁলোকৰ সাহিত্যত ফুটি উঠা দেখা যায়। নাৰী মনৰ মাজত লুকাই থকা প্ৰতিভা, সৃষ্টি আৰু জিজ্ঞাসা তথা সৃষ্টি ক্ষমতাই বহু সময়ত নাৰীসত্ত্বাকে কেতিয়াবা জগাই তোলা দেখা যায়। সুকীয়া অনুভূতি, ভিন্ন সৌন্দৰ্যবোধ, অনন্য স্পৃহা আৰু অভিন্সাৰে জাগ্ৰত এই নাৰী কবিসকলৰ কবিতাৰ আলোকপাত হোৱাৰ যথেষ্ট প্ৰয়োজন বুলি অনুমান হয়।

অসমীয়া কবিতাৰ জগতলৈ মহিলাৰ অৱদান বুলি ক'লে মৌখিক যুগৰ কিছুমান গীতৰ পৰা বৰ্তমানৰ লিখিত সাহিত্যলৈকে নুই কৰিব নোৱাৰি। সি যি কি নহওক নতুন কালৰ আলোচনালৈ মন কৰিলে দেখা যায় মিছনেৰী যুগৰ মহিলা

এই শতিকারে আন কেইবাগৰাকী কবি যমুনেশ্বৰী খাটনিয়াৰ, হিমলা বৰুৱানী অন্যতম। দুখ বেদনাৰ সমাহাৰেৰে সংপৃক্ত হিমলা বৰুৱানী আৰু যমুনেশ্বৰী খাটনিয়াৰ কবিতাত নিসংগতাৰ মৃদু কপনি দেখা যায়—

কেলেই ফুলিলি শৰতৰ শেৱালি
কেলেই পেলালি কলি,
কোছ ভৰি তোক কোনেনো নিবহি
থাক তলভৰি সৰি।
নাই আৰু সেই ফুলৰে কুৰুঁৰী
আৰুতো নোগোঠো মালা,
সৰগৰ দেৱী সৰগলৈ গ'ল
সামৰি মৰতৰ মেলা

—হিমলা বৰুৱানী

ভাগৰুৱা আত্মাক
জিৰণি বিলাই
সন্ধিয়া সুৰুয দেৱ
ধীৰে চলি যায়
সেই সময়তো প্ৰাণে
নাপায় জিৰণি
মোৰ যে অন্তৰ হায়
অতৃপ্তিৰ খনি।'

—যমুনেশ্বৰী খাটনিয়াৰ

নতুন কবিতাৰ দিগন্ত উন্মোচন কৰা এই নতুন কালৰ কবিসকলৰ ভিতৰত লক্ষ্মীৰা দাস, নীলিমা দত্ত, প্ৰবীণা শইকীয়া, চিত্ৰলতা ফুকনৰ নাম পোনতেই ল'ব লাগিব। কবিতাৰ পৃথিৱীত নাৰীমনৰ কোমল অনুভূতি আৰু স্পষ্ট প্ৰকাশিকা শক্তিয়ে আত্মপ্ৰকাশ কৰা এই নাৰীসকল অনন্য আৰু অনুপম। গীতিকাৰ কবি লক্ষ্মীৰা দাসৰ কবিতাত নাৰী মনৰ কোমল অনুভূতিৰ লগতে দেশ-কাল আৰু সমাজৰ ছবি ফুটি উঠা দেখা যায়। এফালে সমাজৰ ন-ন চিন্তা আনফালে ব্যক্তিগত জীৱনৰ অনুভূতি, সুখ-দুখৰ সমাহাৰ তেওঁৰ কবিতাত স্পষ্ট—

প্রতিটো দুখৰ মুদ্ৰাৰ এক
 বিশেষ ইংগিত আছে
 যেনেকৈ আছে প্রত্যেক আনন্দৰ
 অবর্ণনীয় আশ্বাদ
 আৰু স্বকীয় আবেদন
 যেন স্বমুদ্ৰাত নামাংকিত
 কুশল নৃপতি।’

লক্ষ্মহীৰা দাসৰ দৰে নীলিমা দত্তৰ কবিতাটো এক অনন্য স্বাদ পোৱা
 যায়। ৰহস্যবাদী ভাবধাৰাৰ লগতে তেওঁৰ কবিতাত স্বদেশ চেতনাৰ এখনি ছবি
 ফুটি উঠা দেখা যায়। ব্যক্তিগত বিষাদৰ এটি কৰুণ সুৰ তেওঁৰ কবিতাত মাজে
 মাজে ফুটি উঠা দেখা যায়—

“মগ্নমোৰ হ’ল মন কোন দূৰ নক্ষত্ৰলোকত
 কৰুণ বেণুৰ ৰব দূৰণিত বাজি উঠা শুনি
 একোটি সুৰৰ ধ্বনি
 তুমি নাই, তুমি নাই
 আষাঢ়ে আনিছে কঢ়িয়াই
 সুদূৰৰ সিপাৰৰ পৰা।”

তাৰোপৰি শুচিব্ৰতা ৰায়চৌধুৰী, হিৰন্ময়ী দেৱী, বাণী পাঠক, উমা বৰুৱা,
 ছাকিনা খাতুন, এলি আহমেদ আদি মহিলা কবিসকলেও কমসংখ্যাৰ কবিতাৰ
 মাজেৰে নিজস্ব প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ বহণ কৰি অসমীয়া কবিতাৰ জখতমনলৈ অৱদান
 আগবঢ়ায় গৈছে।

সাম্প্ৰতিক কালৰ এই দশকছোৱাত ভালে সংখ্যক মহিলা কবিয়ে
 অসমীয়া কাব্য সাহিত্যলৈ ভালেমান বৰঙণি আগবঢ়াই গৈছে। সেইসকলৰ
 ভিতৰত কৰবী ডেকা হাজৰিকা, মেঘালী ফুকন, অনুপমা বসুমতাৰী, লুটফা হানুম
 ছেলিমা বেগম, জ্যোতিৰেখা হাজৰিকা অন্যতম।

সত্তৰৰ দশকত কবি হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰা এটুকুৰা আকাশৰ মাজে
 মাজে এচমকা বিজুলীৰ দৰে জিলিকি উঠা কৰবী ডেকা হাজৰিকা অসমীয়া কাব্য
 সাহিত্যৰ এটি সমাদৃত নাম। আধুনিক অসমীয়া কাব্য সাহিত্যৰ এক শক্তিশালী
 কণ্ঠ কৰবী ডেকা হাজৰিকাৰ কাব্য সত্ত্বাই অসমীয়া কাব্য জগতক সমৃদ্ধ কৰি

ৰাখিছে। প্ৰায়সমূহ কবিতাতে বেদনা তথা অনামী বিষাদে স্থান লৈছে। চুটি চুটি পঞ্জিৰ জৰিয়তে প্ৰত্যেকজন পাঠকৰ বুকুত এক অজান অনুভৱে বুৰাই তোলা কবিৰ কবিতাসমূহ জোনৰ দৰে মেঘৰ পৰা মাটিলৈকে বিয়পি আছে। নোপোৱাৰ যন্ত্ৰনাৰ এখনি জীয়া ছবি তেওঁৰ কবিতাত দেখা যায়—

হাত মেলিলেই পাব পৰাকৈ
ক'তো নাই এগিলাচ আকাশ
এচামুহ পোহৰ

.....
শুকান বুকুখন তিয়ালৈ
এতিয়া কোনফালে যাও
কোনফালে ...।

বিষাদৰ বেদনা বুকুত লৈ ফুৰা এইগৰাকী কবিৰ কবিতাত প্ৰেমৰ এখনি উজ্জ্বল ছবিও দেখা যায়। প্ৰিয়জনৰ দুচকুত সপোন দেখা এইগৰাকী কবিয়ে বুকুৰ, মনৰ মানুহজনৰ বাবেই সোনাৰী শালত গঢ়াই প্ৰত্যেক বাথৰুৱা দিন আকৌ কেতিয়াবা নিশাৰ আৰু কাপোৰ লৈ আৱৰি ৰখা কবিয়ে প্ৰিয়জনৰ প্ৰেমত মমৰ দৰে গলি যায়—

“তোমাৰ বাবে মই
কেতিয়াবা
মমৰ দৰে গলি যাওঁ
কেতিয়াবা
মাটি হৈ শুহি লওঁ
এসুকুৰ তাপ।”

প্ৰেম, বিষাদ, যন্ত্ৰণা আদিৰ লগতে নাৰী হৃদয়ৰ কাৰুণ্য তথা নাৰীমনঃস্বত্ব— এইগৰাকী কবিৰ কবিতাত দেখা যায়। নিজে সবল হোৱাৰ লগতে আনকো সবল কৰি তোলাৰ ফলতেই তেওঁৰ কবিতাত বিদ্রোহী ভাবনাই সাৰ পাই উঠিছে। নাৰী ভাবনাৰে ৰঞ্জিত কবিতাসমূহৰ ভিতৰত বিদ্রোহৰ জুই জ্বলা পৌৰাণিক আখ্যানৰ পৰা বুটলি অনা দ্ৰৌপদীৰ জীৱনৰ আধাৰত ৰচিত “চুলি নাবাঞ্চিবা যাজ্ঞসেনী” অন্যতম—

চুলি নাবান্ধিবা যাজ্ঞসেনী
কাল ভুজংগৰ দৰে বিয়পি পৰক
তোমাৰ কেশৰ মেঘালী
ঢাৰেই ছয়াত তাক খাই যাওঁক
জোন তৰা বেলি।’

নাৰীৰ চৰম প্ৰতিশোধৰ এয়া এক গভীৰ কঠম্বৰ। এইগৰাকী কবিৰ
কবিতা পঢ়িলে পাঠকৰ যন্ত্ৰণাও হৈ পৰে সুবাসিত, পাঠকৰ অন্তৰে অন্তৰে প্ৰবাহিত
হয় পৰীৰ বাঁহীৰ সুৰ—

“তেওঁৰ অভিমানী প্ৰিয়াৰ ওঁঠৰ ভাজত আঁউজি থাকে
বন্ধুৰ পৰা বন্ধুৰ বুকুলৈ
সাকোঁ হৈ থাকে
তেওঁ থাকে
মৃত্যুৰ পৰা জীৱনলৈ।”

এই শতিকাৰ আন এগৰাকী কবি মেঘালী ফুকন অন্যতম। “শ্বহীদ,
সুহাত আৰু উদিত সূৰ্য্য”ৰ মাজেৰে কবি হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ লাভ কৰা ফুকনৰ
কবিতাৰ মূল বিষয়বস্তু ‘মানুহ’ এই সম্পৰ্কে “হৃদয়ৰ পৰা হৃদয়লৈ” কবিতাপুথিত
কৈছে— “মোৰ কবিতাৰ প্ৰিয় বিষয় মানুহ। মানুহক ভালপোৱাৰ এয়া মোৰ
সামান্য প্ৰয়াস।” মানুহৰ সুখ-দুখ, বিষাদ যন্ত্ৰণাই কবিতাসমূহক এক অন্য ৰূপ
প্ৰদান কৰিছে। অনেক মানুহৰ ছবি ফুটি উঠা ফুকনৰ কবিতাত গভীৰ প্ৰত্যয় বাণী
ফুটি উঠা দেখা যায়। মানুহ হৈ আকৌ এবাৰ জনম লাভ কৰি কিবা ভাল কাম
কৰাৰ যি আশা, সেই আশাবাদ তেওঁৰ কবিতাত দেখা যায়—

আকৌ এবাৰ মানুহ হ’বলে
দুহাত জুৰি প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ আহাঁচোন
আহাঁচোন প্ৰাৰ্থনা কৰো...।’

প্ৰেম, বিষাদ মানুহৰ জীৱনৰ লগৰী। কবিয়ে নাজানে প্ৰেমৰ বাটেৰে
বিষাদ নামে নে বিষাদৰ বাটেৰে প্ৰেম? সেইবাবেই কৈছে—

নাজানো— প্ৰেমৰ বাটেৰে আহেনে বিষাদ
বিষাদৰ বাটেৰে আহে প্ৰেম
সুখৰ বাটেৰে আহেনে দুখ
দুখৰ বাটেৰে সুখ।’

মানুহৰ কবি ফুকনে কেৱল মানুহকেই নহয়, জীৱনকো ভাল পায়। জীৱনক ভাল পাবলৈ শিকা কবিয়ে কেতিয়াবা নাৰী ৰূপতো নদীক বিচাৰি পোৱা দেখা যায়। নাৰীয়ে নাৰীক সুন্দৰ ৰূপত প্ৰতিষ্ঠাপিত কৰা, সকলো সহ কৰিয়ো নদী যেনেকৈ বৈ থাকে, ঠিক সেইদৰে সমগ্ৰ নাৰী জাতিক তেওঁ সাহসী ৰূপত অংকন কৰিছে—

নদীৰ দৰে বৈ থকা এটা অনুচ্ছাৰিত গান।

অন্ধকাৰত জ্বলি থকা এমুঠী জোনাকী

দৃঃস্বপ্নৰ নিনাদত নাৰী সহজ সাহস

তেজতো কঠিনতম প্ৰতিবাদ।

অসমীয়া কবিতা জগতলৈ অৱদান আগবঢ়োৱা মহিলা কবিসকলৰ ভিতৰত অনুপমা বসুমতাৰী অন্যতম। সাম্প্ৰতিক অসমীয়া কবিতাৰ জগতত এক সুকীয়া আসন লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা বসুমতাৰীৰ কবিতাত প্ৰেম-বিৰহ, আশা-নিৰাশা, আনন্দ-বিষাদৰ লগতে মাটি আৰু আকাশৰ সোণালী স্পৰ্শ দেখা পোৱা যায়। অসমীয়া গাঁৱৰ নিভাজ ছবি অংকন কৰা বসুমতাৰীৰ কবিতাত জনজাতীয় সমাজৰ ছবিও বিৰাজমান। পোৰা গাহৰিৰ মঙহ, লাওপানী, চিফুঙৰ সুৰে তেওঁৰ কবিতাক এক অনবদ্য ৰূপ প্ৰদান কৰিছে। এগৰাকী নাৰী হৈ নাৰীসত্ৰাক বিশেষভাবে উপলব্ধি কৰা বসুমতাৰীৰ কবিতাসমূহৰ ভিতৰত এটি বিশেষ উল্লেখযোগ্য কবিতা 'নাৰী' প্ৰতিবাদী কঠৰে নাৰীসত্ৰাক জগাই তোলা 'নাৰী' কবিতাৰ প্ৰত্যেকটো পংক্তি প্ৰতিবাদী কঠসত্ৰা—

ধিকাৰ দি দি

তই কঢ়িয়াই ফুৰ

তোৰ অৱস্থাক

.....

খোজত, কথাত, চাল-চলনত

দিয়া হয় লক্ষণ ৰেখা

বান্ধি ৰখা হয়

তোৰ স্বাধীনতা আৰু নিজস্বতাক

.....

হেৰ' দুৰ্ভগীয়া নাৰী

ছিঙি দে তোৰ দুহাতৰ শৃংখল।

বসুমতাৰীৰ ‘ৰূপালী ৰাতিৰ ঘাট’ ‘অনুভূতিৰ বিষন্ন প্ৰান্তৰ’, ‘দুখ আৰু প্ৰেমৰ মোহনাত’, ‘জাকাৰান্দা সৰা এক ৰাতি’, ‘তোমাৰ শুভকামনাৰে’, ‘মই প্ৰায় ঋতুৰ সৈতে আলাপ কৰো’ আদি কবিতা সংকলনসমূহ অসমীয়া কাব্য জগতৰ অনৱদ্য অৱদান।

“কবিতাৰেই কথা কবলৈ বিচাৰো। কবিতাৰ মাজেৰেই জীৱন আৰু জগতক উপলব্ধি কৰিবলৈ বিচাৰো। কবিতাৰেই কবলৈ বিচাৰো মোৰ কথা, মোৰ প্ৰিয় জনগণৰ কথা।” কম শব্দৰ মাজেৰে বহুত কথা কবলৈ বিচৰা সাম্প্ৰতিক অসমীয়া কবিসকলৰ ভিতৰত শেহতীয়া ভাবে জনপ্ৰিয় লুটফা হানুম ছেলিমা বেগমৰ নাম উল্লেখযোগ্য। অকলে থাকিলে কিছুমান কাম কৰিবলৈ ভাল, হে বিৰকমাই বুকু ফালি চোৱাহি মোৰ, ক’ৰবাত যেন অথন্তৰ ঘটিছে, সেউজীয়া বাট এটা বিচাৰিছে সৰাপাতবোৰে, উৰণীয়া বাগিচাত তৰাৰ চৰাই, আৰু জলতৰংগ— কাব্য পুথিৰে কবিতাৰ জগতত সমাদৃত হোৱা লুটফা বেগমৰ কবিতাত চিন্তাধাৰা স্বকীয়তাৰে ৰক্ষিত হৈছে—

দিনৰ পিছত দিন ৰাতিৰ পিছত ৰাতি
সাৰে থাকি চাইছো
জীৱন কিমান সুখৰ
কিমান সুখৰ
কিমান সহজ
কিমান কঠিন।’

জীৱনক দৃষ্টিৰে চাব খোজা এইগৰাকী কবিৰ কবিতাত জীৱনে যেন এক অনন্য ৰূপত প্ৰাণ পাইছে। এই জীৱন প্ৰত্যাশাৰ জীৱন। লুটফা বেগমৰ কবিতাবোৰ বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায়, তেঁওৰ কবিতাত এফালে প্ৰকৃতিৰ অনাবিল সৌন্দৰ্য্য, সীমাহীন ভাল পোৱাৰ ভাব যিদৰে বিৰাজমান আনফালে প্ৰকৃতিৰ মাজতে সুখ-দুখৰ একোখন ছবিও জিলিকি উঠিছে। এফালে পোৱাৰ আনন্দ আনফালে পাই হেৰুৱাৰ বেদনা, এফালে আশাবাদ আনফালে আশা বিফল হোৱাৰ নিৰাশাই পটুৱৈক বিস্ময় বিমুগ্ধ কৰি তুলিছে। সৰু সৰু প্ৰেমৰ স্তৱকবোৰে যিদৰে বুকুত শিহৰণৰ সৃষ্টি কৰিছে আনফালে হৃদয়ৰ পাৰ ভাঙি ওলাই অহা দুখৰ স্তৱকবোৰে ক্ষণেকৰ কাৰণে পাঠকক শ্বাসৰুদ্ধ কৰি তুলিছে। “পৃথিৱীৰ প্ৰতিজন মানুহৰ হৃদয়ৰ সৈতে একোটা ঐক্যসূত্ৰতে মইও মোক বান্ধি থৈ বিচাৰিছো— এক

কঠিন সত্য।” তাৰ আলমতে তেঁওৰ কবিতাত হৃদয়ৰ এক নিবিড় সম্পৰ্ক
বিৰাজমান।

প্ৰকৃতিৰ অনাবিল সৌন্দৰ্যৰ লগতে প্ৰেম, আশা, নিৰাশাৰ একোখন
ছৰিয়ে কবিতাসমূহক অনন্য স্বাদ প্ৰদান কৰা দেখা যায়।

প্ৰকৃতিৰ ছবি—

কি গছ আছিল সেই জোপা

.....

কি চৰাই আছিল সেইবোৰ

গছৰ ফেৰেঙনিত

সাজিছিল সিঁহতৰ বাহ।

প্ৰেমৰ ছবি—

ক) চোৱাচোন চোৱা
ধানবোৰ পকিছে মোৰ বুকুৰ পথাৰখনত
সৰু সৰু আলিবোৰেদি
এতিয়া তেঁও সদায় মোৰ বুকুলৈ
অহা যোৱা কৰে।
চোৱাচোন
তেঁও কেনেকৈ তুলি লৈছে কান্ধত
মোৰ সপোনৰ ডাঙৰিবোৰ
পথাৰখনৰ ওপৰেদি বৈ আছে
আবেলি বতাহ।

খ) য'লৈকে গৈছোঁ
আন্ধাৰলৈ
পোহৰলৈ
সাগৰলৈ
বুকুত লৈ ফুৰিছোঁ তোমাক।

গ) তুমি মোৰ হৃদয় পুৰি নিছা
পুৰি নিছা পুৰি নিছা
তথাপি তুমি জুই নহয়।

লুটফা বেগমৰ কবিতাত সু-কোমল শব্দ আৰু মনোৰম বৰ্ণনাই পাঠকৰ মনত এক সোণালী বিষাদৰ সৃষ্টি কৰে। কবিতাসমূহৰ মাজত 'মই' বুলি পৰিচয় দিয়াৰ সময়তে 'তেঁও' হৈ পাঠকক চমক দিয়া দেখা যায়—

ক) চোৱাচোন
তেঁও কেনেকৈ তুলি লৈছে কান্ধত
মোৰ সপোনৰ ডাঙৰিবোৰ।

খ) সাৰ পাই
তেঁও ? সাঁতুৰি আহিল।

হৰেকৃষ্ণ ডেকাদেৱে কোৱা দৰেই, “লুটফাৰ কবিতাৰ বাহিৰৰ অৱয়বৰ তলত গভীৰতা আছে, তাত ডুবি যি গভীৰ অৰ্থৰহ ছৰি একোখনৰ সন্ধান পোৱা যায় আৰু এনে পঠনত এক তৃপ্তি পোৱা যায়।” তেঁওৰ ভাষাৰেই—

মই যে এটা সপোন হ'বলৈ বিচাৰো
এখনি সপোনৰ নদী হ'বলৈ বিচাৰো
সপোনৰ নদীত এখনি নাও
হ'বলৈ বিচাৰো.....।

সাম্প্ৰতিক অসমীয়া কাব্য জগতলৈ অনবদ্য অৱদান আগবঢ়োৱা মহিলা কবিসকলৰ ভিতৰত আন এটি সু-পৰিচিত নাম জ্যোতিৰেখা হাজৰিকা। আকৌ বৃন্দাবন, অ' মোৰ বুকুৰ জুৰনি, সেই দুৰাৰেদি সূৰ্যোদয় দেখি, Songs of myself, এদিন তেঁও এদিন ওলটি আহিব, আৰু ৰাস-বসন্ত আদি কাব্য গ্ৰন্থৰে নিজৰ নাম লিপিবদ্ধ কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা জ্যোতিৰেখা হাজৰিকাৰ কবিতা ইংৰাজী ভাষাৰ লগতে বাংলা, হিন্দী, উড়িয়া, কন্নড়, কোংকণী, ৰাজস্থানী, মণিপুৰী, নেপালী আদি ভাষালৈ অনুদূতি হৈছে। বিশেষভাবে ৰামায়ণ-মহাভাৰতৰ নাৰী চৰিত্ৰ সীতা, উৰ্মিলা, ৰাধা, অহল্যা, দ্ৰৌপদী আদিৰ চৰিত্ৰৰ আধাৰত আধুনিক দৃষ্টিৰে ৰচনা কৰা প্ৰায়বোৰ কবিতাতে নাৰী ভাবনাক এক নতুন ৰূপত অংকন কৰিছে।

কৃষ্ণপ্ৰেমত নিমজ্জিত হোৱা ৰাধাৰ চৰিত্ৰৰ আধাৰত কবিয়ে নাৰী
বেশম্যই কেনেদৰে সাম্প্ৰতিক নাৰী পুৰুষৰ সম্পৰ্কত আউল লগাইছে, তাক নতুন
দৃষ্টিভংগীৰে বৰ্ণনা কৰিছে—

ৰাতিৰ বাঁহীৰ ৰিণি ৰিণি সুৰ এটা হৈ
মন বৃন্দাবনৰ গৰমীয়া হৈ
অ' শ্যাম কলীয়া কানাই
বজালা আজি কি সুৰত বাঁহী
উথলি উঠিছে যমুনাৰ পানী
ধল নামিব, ধল নামিব
আজি ৰাধা বুৰিব তোমাৰ প্ৰেমত।

ৰামায়ণৰ আন এক উল্লেখযোগ্য চৰিত্ৰ উৰ্মিলা। মহাভাৰতৰ দ্ৰৌপদী বা
ৰামায়ণৰ সীতাক লৈ ভালেমান কবিতা ৰচিত হৈছে যদিও 'উৰ্মিলা' চৰিত্ৰক লৈ
খুব কমেই হে কবিতা ৰচনা হোৱা দেখা যায়। ৰামায়ণৰ উপেক্ষিতা নাৰী উৰ্মিলা
ত্যাগ আৰু নিষ্ঠাৰ সপক্ষে মত দাঙি ধৰি কবিয়ে কৈছে—

উৰ্মিলা মৰুভূমিত মৰীচিকা আৰু কিমান খেদিবা
আকণ্ঠ পিয়াহত জিভাৰে গুঁঠ কিমান তিয়াবা
হাতৰ তলুৱাত নাচাবা আৰু ভাগ্যৰেখা
মূৰ তোলা, থিয় হোৱা
ওলাই আঁহা, বন্দিহুৰ পৰা।

এগৰাকী নাৰী হৈ নাৰীসত্বাক সুন্দৰ ৰূপত চাব পৰা যি ক্ষমতা সেয়া
জ্যোতিৰেখা হাজৰিকাৰ কবিতাত বিশেষভাৱে দেখা যায়। সামাজিক ৰীতি-নীতি
আৰু পৰম্পৰাৰ মাজত থাকি নাৰীয়ে কেনেকৈ অন্ধবিশ্বাসৰ গ্ৰাসত সামাজিক
অবিচাৰৰ বলি হ'বলগীয়া হয় তাৰ উমান তেঁওৰ কবিতাত দেখা যায়—

তুমি যাওঁ বুলি যাব নোৱাৰা ইচ্ছাৰ দুৱাৰ খুলি
ডেউকা মেলি নোৱাৰা উৰিব মনৰ দিগন্তত
অৰ্থ আকাশ তোমাৰ বাবে অলীক কল্পনা।'

সেইবাবেই ভালেমান কবিতাত নিজকে নীলকণ্ঠী ৰূপত কল্পনা কৰি
সমগ্ৰ নাৰীসত্বাক জগাই তোলা দেখা যায়—

মই নাৰী, জীৱনৰ হলাহল পি হ'লো নীলকণ্ঠী
হাতত পায়ো হেৰুৱালো সোণাৰুফুলীয়া দিন, প্ৰাণ চঞ্চলতা
ভাৰৰ ছন্দিল খোজ, কঠৰ সৰৱতা।

তৰোপৰি তেওঁৰ কবিতাত শৈশৱৰ মোহনীয় স্মৃতি, লোকজীৱন, আৰু
নাৰী মনঃস্বত্বৰ লগতে গভীৰ জীৱনবোধৰ ছবি দেখা যায়।

শৈশৱৰ স্মৃতি—

টিপ্চাকিৰ এঙেৰুৱা গুচাই পঢ়িছিলো আদিপাঠ
কেৰাচিনৰ নাটনিত কেতিয়াবা জ্বলিছিল কেৱল আখলত চাকি
আৰু আমিবোৰ সঙ্গী হৈছিলো জোনাকী পৰুৱাৰ.....

লোকজীৱন—

আই, মোৰ ভৰি কুটেকুটায়
আই, তোৰ জোঁৱায়ে নুপুৰ পিন্ধায়
আই, মোৰ ভৰি কুটেকুটায়।

নাৰী মনঃস্বত্ব—

তেওঁ এদিন উলটি আহিব
আহিব লাগিবই তেওঁ এদিন নহয় এদিন
কথা দিয়া আছে তেওঁ
ইজনে সিজনৰ বুকুৰ সাগৰত জাহ যাবলৈ।

জীৱনবোধ—

ব্যস্ততাৰ মাজতো অনুভৱ কৰেনে কেতিয়াবা
আপুনিও ভিতৰি ভিতৰি নিঃসংগ
মোৰ দৰে .....।

এফালে নিৰাশা-নিসংগতা আনফালে প্ৰেম, আশা, আৰু দুখ যন্ত্ৰনাক ওৰ
পেলাই ভাল দিন অহাৰ বাবে অপেক্ষাকৃত কবিৰ কবিতাত দুখৰ মাজত আশাবাদৰ
ছবি দেখা যায়—

নিশাটো একাৰ, বৰ একাৰ
অথচ থিক এই একাৰৰ পৰাই
জিলিকি উঠিছে তেজৰ এখনি নৈ
তেজৰ সেই নৈখনেই মোৰ মাতটো ...।

এইসকলৰ উপৰিও বৰ্তমান সময়তো ভালেসংখ্যক মহিলা কবিয়ে অসমীয়া কবিতাৰ জগতলৈ ভালেমান অৱদান আগবঢ়াইছে। তাৰ ভিতৰত নিবেদিতা ফুকন, বৰ্ণলী বৰগোহাঁই, নীলাক্ষী চলিহা গগৈ, মনোৰমা বৰগোহাঁইও, গীতালী বৰুৱা, মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্য্য, সাবিত্ৰী শইকীয়া অন্যতম। তাৰ ভিতৰত নিবেদিতা ফুকনৰ কবিতাত মানুহৰ প্ৰতি থকা এক সহানুভূতিৰ সুৰ প্ৰতিধ্বনিত হোৱা দেখা যায়—

মই মানুহৰ কথা ভাবো
পিপ্ত সেই মানুহ
আৰু কঠ আহৰহ
ধুমুহা শূনাৰ গান।’

একেদৰে সাবিত্ৰী শইকীয়াৰ কবিতাত দেখা পোৱা যায় কিছুমান প্ৰশ্ন। এই প্ৰশ্ন পাঠক সমাজৰ বাবে তেঁও এৰি দিছে। সহৃদয় পাঠকৰ সহাৰি সহযোগ নোপোৱা কবি যেন মাজে মাজে চিন্তিত হৈ পৰিছে। তাৰ পিছতো আত্মহী হৃদয়ৰ পাঠকৰ অপেক্ষাত কবিয়ে কবিতা লিখে—

ক) কবিতা লিখিম কাৰ বাবে? পঢ়ে জানো তেওঁলোকে কবিতা ,
মাটিৰ মোহ ত্যাগ কৰি আকাশত বিচৰণ কৰা এইবোৰ মানুহৰ চকু
শগুণৰ দৰে
যেন আমাৰ চকুবোৰ উলিয়াই নিব এতিয়াই।
কিমানৰ চকুলৈ গ’ল উলিয়াই তাৰ খবৰ জানো আছে কাৰোবাৰ?
অন্য এটি কবিতাত তেওঁ কৈছে—
একো লাভ নাই সাপক গাখীৰ খুৱাই
এইবোৰ মানুহটো সাপেহ !
মানুহ ক’ত পায়, মানুহ।’

সাম্প্ৰতিক কবিসকলৰ ভিতৰত মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্য্যৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। ‘মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্য্যৰ প্ৰেমৰ কবিতা’, ‘মণিকুন্তলাৰ কবিতা’, ‘শুক্লপক্ষ আৰু চিত্ৰপট’ কাব্য সংকলনৰ মাজেৰে ভট্টাচাৰ্য্যই কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ দক্ষতা প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ইয়াৰওপৰি অসমীয়া কবিতাৰ জগতত আৰু কেইগৰাকীমান মহিলা কবিৰ অৱদান দেখা পোৱা যায়। তাৰ

ভিতৰত বিউটি ৰহমানৰ “তোমাক মাতো তুমি নামাতা”, আভা বৰাৰ “বালিমাহী চৰাইৰ গান”, মঞ্জু লক্ষৰৰ “আকৌ উপনিষদ”, দীপ্তি দেৱী শৰ্মাৰ ‘মৌনতাৰ আলাপ’, অপৰা ফুকনৰ ‘জাহ্নৱী’,-ৰ লগতে উৰ্মিলা বৰুৱা, নিৰু শৰ্মা,সবিতা কোঞৰ, মীৰা ঠাকুৰ, ইন্দিৰা ফুকন আদিৰ নাম বিশেষভাবে উল্লেখযোগ্য।

সাম্প্ৰতিক অসমীয়া কবিতা জগতলৈ মহিলাসকলৰ অৱদান যথেষ্ট। সময়ৰ তাগিদাত আজিৰ নাৰী এক গণ্ডীৰ মাজতেই আৱদ্ধ হৈ থকা নাই। এফালে বিদ্ৰোহ, আনফালে প্ৰেম, এহাতে বিতুষণ, আনহাতে আশাৰ একোখন বাস্তৱ ছবি তেওঁলোকৰ কবিতাৰ মাজত বিৰাজমান। ৰামধেনুৰ পৰা সাম্প্ৰতিক সময়ছোৱাত অসমীয়া কবিতাৰ জগতত মহিলা কবিৰ অৱদানে ধাৰাটোক ঐশ্বৰ্য্যশালী কৰি তুলিছে। সমাজ চেতনা তেওঁলোকৰ কবিতাত বিশেষভাবে দেখা যায়। অসমীয়া কাব্য সাহিত্যৰ পৃষ্ঠা মেলিলে দেখা যায়, যে দ্ৰষ্টা আৰু স্ৰষ্টা হিচাপে একেগৰাকী মহিলা কবিয়ে মনঃচক্ষুৰে যতেই অসমতা দেখা পাইছে, যিয়েই অনুভৱ কৰিছে তাকে কবিতাৰ মাধ্যমেৰে ব্যক্ত কৰিছে ফলত ভালেমান কবিতাত অজ্ঞাতসাৰে প্ৰতিফলিত হৈছে নাৰীবাদী চেতনা। দেখা যায়— পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজব্যৱস্থাত জন্মতে পিতৃৰ, যৌৱনত স্বামীৰ আৰু বাৰ্ধক্যত পুত্ৰৰ হাতত নিজৰ ভৰণ-পোষণৰ দায়িত্ব সম্পৰ্ণ কৰা ভাৰতীয় সমাজৰ নাৰী আজি কিন্তু ঠেক গণ্ডীৰ মাজত আৱদ্ধ নহয়। গণ্ডী ভাঙি আধুনিক দৃষ্টিভংগীৰে ন-ৰূপত সকলো দিশ চাবলৈ ধৰাত কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত এনে নতুন অনুভূতিৰ উন্মেষ ঘটা দেখা যায়।

তদুপৰি বৰ্তমানেও অনেক মহিলা কবিয়ে কাব্য চৰ্চা কৰি আছে। সময়ৰ সোঁতত বহু মহিলা কবিৰ সেই চৰ্চা স্নান পৰিছে। কোনোবাজন নতুনকৈ সৃষ্টি হৈছে, কোনোবাগৰাকী আকৌ কালৰ সোঁতত নোহোৱায়ে হৈ গৈছে। সি যি কি নহওক অষ্টাদশ শতিকাৰ পৰা আহি বৰ্তমান সময়ছোৱাত যিসংখ্যক মহিলা কবিয়ে অসমীয়া কাব্য সাহিত্যৰ ভড়াল চহকী কৰিছিল সেইসকল মহিলা কবি অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত আজীৱন জিলিকি ৰ’ব। এনেদৰেই উন্মোচিত হওক ন-ন মহিলা কবিৰ ন-ন কবিতা। তাতেই আমাৰ আশা, তাতেই আমাৰ প্ৰত্যাশা...।

বাট এৰি অবাটে যোৱা চৰাইজাক
আকৌ উভতি আহিব
থাপনাত জ্বলিব প্ৰাৰ্থনাৰ সহস্ৰ চাকি
নল মৰি গজালি ওলাব
নোলাবনে?

সহায়ক গ্ৰন্থ :

নাথ, ভনিতা : সম্পা. আধুনিক অসমীয়া কবি আৰু কবিতা, পূৰ্বায়ন প্ৰকাশন,
গুৱাহাটী।

ডেকা, হাজৰিকা কবৰী : অসমীয়া কবিতা, বনলতা, ডিব্ৰুগড়।

□□□

গোৱালপাৰা জিলাৰ আৰ্থসামাজিক দিশত মহিলাৰ অৱদান

ভানু বেজবৰা কলিতা

অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰাই মানুহে সংগবদ্ধ হৈ বসবাস কৰি আহিছে আৰু এই সংগবদ্ধ ৰূপকেই আমি সমাজ বুলি নামকৰণ কৰিছোঁ। আদিম মানৱে বনৰীয়া জীৱ-জন্তু প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ আদিৰ পৰা ৰক্ষা পাবৰ বাবে একগোট হৈ বসবাস কৰাৰ যি পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰিছিল তেতিয়াৰ পৰাই সমাজ জীৱনে পাতনি মেলিছিল। একগোট হৈ বসবাস কৰোঁতে মানুহে কিছুমান নীতি-নিয়ম মানি চলিবলৈ বাধ্য হৈছিল। সেই নীতি-নিয়মসমূহেই সময়ৰ গতিত সংশোধন পৰিশোধন আদিৰ জৰিয়তেই সৃষ্টি হৈছিল সংস্কৃতিৰ।

লোক সমাজৰ ভয়-ভীত, ভক্তি, সুখ-দুখ, আনন্দ উৎসৱ, জীৱন ধাৰণৰ পদ্ধতি আদিয়ে আপোনা-আপুনি সৃষ্টি কৰিছিল লোক-সংস্কৃতি। কৃষি কাৰ্য্যৰ আৰম্ভণিৰ পিছৰ পৰাই মানুহৰ জীৱন ধাৰণৰ পদ্ধতিৰো পৰিৱৰ্তন হ'ল। সভ্যভাৱে জীৱন-যাপন কৰিবৰ বাবে মানুহৰ বিভিন্ন সামগ্ৰীৰ প্ৰয়োজন আহি পৰিল। প্ৰথম অৱস্থাত এই সামগ্ৰীৰ প্ৰয়োজনৰ বাবে ব্যক্তিৰ মাজত বিনিময় প্ৰথাৰ প্ৰচলন হ'ল। সেই বিনিময় আছিল সামগ্ৰীৰ বিনিময়ত সামগ্ৰী আহৰণ। সময়ৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে সমাজ জীৱনৰো পৰিৱৰ্তন হ'বলৈ ধৰিলে। আধুনিক সমাজ ব্যৱস্থাত বস্ত্ৰৰ সহজ বিনিময় কৰিবৰ বাবে মুদ্ৰাৰ প্ৰচলন হ'ল। মুদ্ৰাৰ জৰিয়তে মানুহৰ সকলো প্ৰয়োজনীয় অভাৱ পূৰণ হ'বলৈ ধৰিলে। সেয়ে সমাজৰ প্ৰত্যেক ব্যক্তিয়ে মুদ্ৰা তথা টকা-পইচা উপাৰ্জনত মনোনিৱেশ কৰি উপাৰ্জনৰ বিভিন্ন পথ নিৰ্বাচন কৰি ল'লে, যাৰ জৰিয়তে সভ্যভাৱে জীৱন-ধাৰণ কৰাৰ পথ সুচল হৈ পৰিল আৰু আধুনিকতাৰ পথত সমাজ আগুৱাই যাবলৈ ধৰিলে। যিমানেই প্ৰত্যেক সমাজ অৰ্থ উপাৰ্জনত টনকীয়া হৈ পৰে সিমানেই সমাজ ব্যৱস্থাত নতুনত্ব আহি পৰে। এনেদৰে সমাজত বসবাস কৰা প্ৰত্যেকজন ব্যক্তিৰ প্ৰচেষ্টাত সমাজত নতুন দিগন্তৰ সূচনা কৰি আধুনিকতাৰ পথত আজিৰ সমাজ ব্যৱস্থা আগুৱাই যাবলৈ সক্ষম হৈছে। সমাজৰ প্ৰত্যেকজন ব্যক্তি বুলি কওঁতেই পুৰুষ আৰু মহিলা

উভয়ৰে কথা আহি পৰে। কাৰণ এখন সমাজৰ উন্নতিৰ বাবে পুৰুষ আৰু মহিলা উভয়ৰে অৰিহণা অপৰিহাৰ্য্য। প্ৰাচীন কালৰ পৰাই পুৰুষৰ সমানে সমানে মহিলাসকলেও অৰ্থ উপাৰ্জনৰ বাবে বিভিন্ন কৰ্মত আত্মনিয়োগ কৰি সমাজ জীৱন টনকীয়াল কৰাত অৰিহণা যোগাই আহিছে। সেয়ে কোৱা হয় এখন দেশ বা এটা জাতিৰ প্ৰকৃত পৰিচয় পোৱা যায়, সেই জাতিৰ নাৰীসকলৰ সামাজিক স্থানৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি। মানৱ সভ্যতাৰ ইতিহাস ফঁহিয়াই চালে দেখা যায় যে সকলো জাতিৰে সামাজিক বিকাশৰ আদিম স্তৰত সমাজৰ গাঁথনি মাতৃ প্ৰধান আছিল।

গোৱালপাৰা জিলাৰ আৰ্থসামাজিক দিশত মহিলাৰ অৱদানৰ কথা আলোচনা কৰিবলৈ যাওঁতে সমাজত নাৰীৰ স্থান, সমাজ-সংস্কৃতিতলৈ নাৰীৰ অৱদান, আৰ্থ-সামাজিক দিশত নাৰীৰ যি অৰিহণা ইত্যাদিৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰিবলগীয়া হয়। ভাৰতীয় নাৰীৰ জীৱন দৰ্শনলৈ অৱলোকন কৰিলে এটা কথা প্ৰতীয়মান হয় যে— ভাৰতীয় সাহিত্যত নাৰী চিৰকল্যানময়ী। প্ৰকৃতিৰ অংশভূতা হিচাবে সামাজিক জীৱনতো নাৰীৰ অপৰিহাৰ্য্য ভূমিকা আছে। ভাৰতীয় হিন্দু শাস্ত্ৰসমূহতো বিশেষকৈ লক্ষ্মী আৰু ৰুক্মিণীৰ চৰিত্ৰ, মহাভাৰতৰ দ্ৰৌপদীৰ চৰিত্ৰ আৰু অন্যান্য পুৰাণ সংহিতাৰ পাতে পাতে নাৰীৰ মহিমা সুন্দৰকৈ পৰিস্ফুট হোৱা দেখা যায়। দ্ৰৌপদী, সীতা, পাৰ্বতী, শকুন্তলা, বসন্ত মেনা, বাসৱদত্তা, বত্ৰাৱলী আদি বহু মনোমোহা নাৰী চৰিত্ৰক বিভিন্নৰূপত চিত্ৰিত কৰা হৈছে।

এই নাৰীসকলৰ বিভিন্ন অভিব্যক্তিবোৰৰ পৰা দেখা যায় যে সময় বিশেষে প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়েই 'ব্ৰজদম্পি', 'কঠোৰণি' আৰু 'মৃদুনিকুসুমাদম্পি' হৈ পৰিছে। দেখা যায় যে বহুতো মহৎ ব্যক্তিৰ অন্তৰালত একোগৰাকী মহিয়সী নাৰীৰ অৰিহণা আছে। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ মহৎ জীৱনৰ গুৰিতে আছিল বুঢ়ীমাক খেৰসুঁতী আই। ৰামকৃষ্ণ পৰমহংসৰ ঐশ্বৰিক ব্যক্তিত্বৰ মূলতে আছিল পত্নী সাৰদা দেৱী, ঈশ্বৰ চন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰৰ প্ৰেৰণাৰ স্থল তেওঁৰ মাতৃ, ভক্ত তুলসী দাসৰ উদ্ভাৱিকা শক্তিৰ মূলতে তেওঁৰ পত্নীহে। ব্যক্তিৰ মানসিক উৎকৰ্ষ সাধন হ'লেই সমাজ জীৱনতো উন্নতি অৱশ্যস্তাৱী। সেয়েহে হয়তো ঋষি অৰবিন্দই পুৰুষ শক্তিক কৈছিল যে যদিহে তোমালোকে প্ৰকৃতিৰ জীৱন্ত প্ৰতিমূৰ্তি নাৰীসকলক উন্নতিৰ পথলৈ নোতোলা, তেতিয়া হ'লে তোমালোকে উন্নতিৰ পথত উঠাৰ কোনো উপায় আছে বুলি নাভাবিবা।

নাৰীসকল লোক-সংস্কৃতিৰ ধাৰিকা আৰু বাহিকাও। সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ ঐতিহ্য এটা জাতিৰ লোক-সংস্কৃতিসমূহেই কঢ়িয়াই আনে। এনে ঐতিহ্যবহনকাৰী

লোক-সংস্কৃতিৰ বহুখিনি সমল যুগ যুগ ধৰি নাৰীসকলেই আহৰণ কৰি আহিছে। ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানেই হওঁক বা আন সামাজিক অনুষ্ঠানেই হওঁক সকলো দিশত নাৰীয়ে এখন সুকীয়া আসন দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। অসমীয়া পিতৃতান্ত্ৰিক সমাজ জীৱনত দৈনন্দিন জীৱন যাত্ৰাৰ নাওখনৰ গুৰি বঠা নাৰীয়েই ধৰি আহিছে। শিল্প সংস্কৃতিতো অসমীয়া নাৰীৰ ভূমিকা মন কৰিবলগীয়া। আন আন ক্ষেত্ৰতকৈ সংস্কৃতিৰ পথাৰখনতেই নাৰীসকল অধিক আগৰণুৱা বুলি ক'লে বঢ়াই কোৱা নহয়। অসমীয়া নাৰীৰ কুটীৰ শিল্প, নৃত্য শিল্প, অভিনয় প্ৰতিভা আৰু কণ্ঠৰ গৰিমাই অসমৰ বাহিৰৰ জগতখনকো মুগ্ধ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। সেইফালৰ পৰা চাবলৈ গ'লে অসমীয়া নাৰী এক গৌৰবোজ্বল ঐতিহ্যৰ অধিকাৰী। গুণাভিৰাম বৰুৱাই তেখেতৰ 'আসাম বুৰঞ্জী'ৰ অষ্টাদশ অধ্যায়ত অসমীয়া নাৰীৰ বিষয়ে এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে— “এই দেশৰ স্ত্ৰীসকল বড় উদ্যোগী আৰু পৰিশ্ৰমী, পুৰুষ সইতে প্ৰায় সমভাগে আৰ্জেৰ্জ আৰু গৃহ কাৰ্যত লিপ্ত থাকে। এই দেশীয় স্ত্ৰীসকল আপেক্ষাকৃত স্বাধীন।” ।

অসমীয়া নাৰী হিচাপে গোৱালপাৰা জিলাৰ নাৰীসকলোৰো সমাজ-সংস্কৃতিলৈ অৱদান কোনো গুণে কম নহয়। গোৱালপাৰা জিলাৰ সমাজ, সংস্কৃতি তথা আৰ্থসামাজিক দিশত নাৰীসকলৰ ভূমিকা মনকৰিবলগীয়া। উল্লেখনীয় যে গোৱালপাৰীয়া লোক সংস্কৃতিৰ প্ৰতিটো উপাদানতে নাৰীসকলে এক সুকীয়া স্থান দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। নানান জাতি-উপজাতি, ভাষা-ধৰ্মৰ মিলনভূমি গোৱালপাৰা জিলা। এই জিলাৰ সমাজ-সংস্কৃতি বিভিন্নতাৰ মাজেৰে গঢ়ি উঠা উমৈহতীয়া সংস্কৃতি। সেয়ে এই উমৈহতীয়া সংস্কৃতিত লোক-সংস্কৃতিৰ সামাজিক, মৌখিক, পৰিৱেশ্যকলা আৰু ভৌতিক সংস্কৃতিত নিজস্ব বৈশিষ্ট্য বিদ্যমান। এখন সমাজৰ আৰ্থসামাজিক দিশত ভৌতিক সংস্কৃতিয়ে বিশেষভাৱে অৰিহণা যোগায় আৰু লগতে ইয়াৰ ব্যৱহাৰিক কাৰুকাৰ্য্য, শিল্প কাৰ্য্য আদিৰ পৰিচয় পোৱা যায়।^২ ভৌতিক সংস্কৃতিসমূহত জিলাখনৰ পুৰুষ-মহিলা উভয়ৰে অৱদান উল্লেখযোগ্য। বিশেষকৈ গোৱালপাৰা জিলাৰ ভৌতিক সংস্কৃতিৰ জৰিয়তে আৰ্থসামাজিক দিশত মহিলাসকলে বিশেষভাৱে অৰিহণা যোগাই আহিছে।

ভৌতিক কলা-সংস্কৃতিত গোৱালপাৰীয়া নাৰীৰ কলাসুলভ পাৰদৰ্শিতাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। কৃষি প্ৰধান গোৱালপাৰা জিলাৰ কৃষি কাৰ্যত মহিলাসকলে পুৰুষৰ লগতে সমানে অংশ গ্ৰহণ কৰে। ধান ৰোৱা, ধান কটা, আনকি ঘৰলৈ ধান

কঢ়িয়াই অনাটো মহিলাসকলে পুৰুষসকলক সহায় কৰি আহিছে। ধান খেতিৰ উপৰি আন আন কৃষি কাৰ্যতো মহিলাসকলে পুৰুষৰ লগত সমানে আত্মনিয়োগ কৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়।

ভৌতিক সংস্কৃতিৰ ভিতৰত কুটীৰ শিল্পসমূহে জিলাখনত বিশেষ স্থান অধিকাৰ কৰি আছে। কুটীৰ শিল্পসমূহৰ বাদে আন বৃহৎ শিল্পৰ উদাহৰণ জিলাখনত পোৱা নাযায়। কুটীৰ শিল্পসমূহৰ ভিতৰত বাঁহ-বেত শিল্প, বেচম শিল্প, মৃৎ শিল্প, পাটী শিল্প, ৰবৰ শিল্প, ইত্যাদি উল্লেখযোগ্য। বাঁহ-বেতৰ জৰিয়তে জিলাখনৰ লোকসকলে দৈনন্দিন ব্যৱহাৰ্য সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰি লয়। সাধাৰণতে বাঁহৰ পৰা চাৰি, চালনি, ডুলি, পাচি, বিচনী, মুঢ়া, ডলা, মাছধৰা সজুলি আদিৰ তৈয়াৰ কৰে। উক্ত সামগ্ৰীসমূহ প্ৰথম অৱস্থাত লোকসকলে নিজৰ প্ৰয়োজনৰ বাবে তৈয়াৰ কৰিছিল। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত উক্ত সামগ্ৰীসমূহ ব্যৱসায়িক ভিত্তিত তৈয়াৰ কৰে আৰু বজাৰত বিক্ৰী কৰি অৰ্থ উপাৰ্জন কৰি জীৱন নিৰ্বাহ কৰে। এই সামগ্ৰীসমূহ তৈয়াৰ কৰি অৰ্থ উপাৰ্জনত মহিলাসকলে কেনেদৰে সহায় সহযোগিতা আগবঢ়াই আহিছে সেইসমূহ তলত আলোচনা কৰা হ'ল।

বজাৰত বিক্ৰী কৰিবৰ বাবে তৈয়াৰ কৰা বিচনী, মুঢ়া, চাৰি-চালনী, ডলা, পাচি আদিত মহিলাসকলৰ সহযোগিতা অতুলনীয়। সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰিবৰ বাবে পুৰুষসকলে বাৰীৰ পৰা বাঁহ-বেত আদি কাটি আনি সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰিব পৰাকৈ সুবিধা কৰি দিয়ে। মহিলাসকলে ঘৰৰ যাৱতীয় কাম-কাজৰ উপৰি আজৰি সময়ত সামগ্ৰী প্ৰস্তুত কৰাত ব্ৰতী হয়। যাৰ ফলত কম সময়তে অধিক সামগ্ৰী তৈয়াৰ হয় আৰু বজাৰত বিক্ৰী কৰিবলৈ নিব পাৰে। প্ৰকৃততে বাঁহ-বেতৰ শিল্পকৰ্ম মহিলাসকলৰ হাততহে বেছিকৈ ঠন ধৰি উঠিছিল। কাৰণ পুৰুষসকল বেছিভাগ সময় বিভিন্ন কামৰ বাবে ঘৰৰ পৰা বাহিৰত থাকিব লগা হৈছিল। সেয়ে মহিলাসকলে ঘৰত থাকি আহৰিৰ সময়ত সামগ্ৰীসমূহ তৈয়াৰ কৰিছিল। বজাৰত সামগ্ৰীসমূহৰ চাহিদা বৃদ্ধি পোৱাত ই এক অৰ্থ উপাৰ্জনৰ পথ হৈ পৰিছিল।

বাঁহ-বেতৰ সামগ্ৰীৰ ভিতৰত এক উল্লেখযোগ্য সামগ্ৰী হৈছে জাপি। বিশেষকৈ খেতিয়কসকলে বৰষুণ আৰু ৰ'দত ব্যৱহাৰ কৰিবৰ বাবে হালোৱা জাপি ঘৰতে তৈয়াৰ কৰি লয়। এই জাপি তৈয়াৰ কৰে বিশেষকৈ গোৱালপাৰা জিলাৰ পূব প্ৰান্তত অৱস্থিত গৌঁসাইবড়ী গাঁৱত। এই গাঁৱৰ লোকসকলৰ জীৱিকা নিৰ্বাহৰ অন্যতম উপায় হিচাপে জাপি শিল্পই লক্ষ্যণীয় ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। পুৰুষসকলে তৈয়াৰ কৰি দিয়া বাঁহৰ মিহি কাঠৰ মাজত শুকান তাল বা টকৌপাত

পাৰি দি মহিলাসকলেই জাপি তৈয়াৰ কৰে। জাপি তৈয়াৰ কৰিবৰ বাবে দুটা খলপাৰ প্ৰয়োজন। প্ৰথম খলপাৰ অৰ্থাৎ ওপৰৰ অংশৰ মাজৰ জোঙা ভাগটো বনাবৰ বাবে উৰল ব্যৱহাৰ কৰে। কাৰণ উৰলৰ মাজৰ গাত অংশটোত জাপিৰ জোঙা অংশ গঢ়ি তুলিবলৈ সুবিধা হয়। দ্বিতীয় খলপাটোও তেনেকৈ গুঠি লোৱাৰ পিছৰ দুয়োটা খলপা একেলগে জাপি দিয়া হয়। দুয়োটা খলপাৰ মাজত শুকান তাল বা টকৌপাতবিলাক সমানকৈ পাৰি দিয়ে। যাতে পানী সৰকিব নোৱাৰে। এনেকৈ দুয়োটা খলপাৰ মাজত জাপি পাতবিলাক মেলি ধৰি সূতাৰে বান্ধি দিয়ে। এই সকলোখিনি কাম মহিলাসকলেই কৰে। এনেদৰে এটা খলপাৰ ওপৰত আন এটা খলপা জাপি দি তৈয়াৰ কৰা হয় বাবেই তেওঁলোকৰ মতে এইবিধ সামগ্ৰীৰ নাম 'জাপি' বুলি কোৱা হয়। এনেদৰে বহুখিনি জাপি তৈয়াৰ হ'লে পুৰুষসকলে বজাৰত বিক্ৰী কৰে আৰু পৰিয়ালৰ ভৰণ-পোষণৰ অৰ্থ উপাৰ্জন কৰে। জাপিৰ উপৰি বাঁহেৰে তৈয়াৰী ডলা, চালনী, খৰাহী, পাতি, কুলা আদি তৈয়াৰ কৰিও মহিলাসকলে পৰিয়াল তথা সমাজৰ অৰ্থনৈতিক দিশত সেৱা আগবঢ়ায়।

তাঁত বোৱা আৰু সূতা কটা গোৱালপৰীয়া মহিলাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত এক পুৰণি শিল্প। পূৰ্বতে এই শিল্প প্ৰায় প্ৰতিঘৰ মানুহৰ ঘৰতেই আছিল। গোৱালপৰীয়া সংস্কৃতিত কঁপাহৰ পৰা সূতা তৈয়াৰ কৰা আৰু সেই সূতাৰে কাপোৰ তৈয়াৰ কৰা এক উল্লেখযোগ্য কৃষ্টি আছিল। বৰ্তমান অৱশ্যে সূতা কটাৰ প্ৰথা লোপ পাইছে যদিও বজাৰৰ পৰা সূতা কিনি কাপোৰ বোৱা কাম শিপিনীসকলৰ মাজত অব্যাহত আছে। গোৱালপৰীয়া মহিলাই তাঁত শালত গামোছা, আওছা, পাটানি, পান্না, চাদৰ-মেখেলা, বিছনা চাদৰ আদি তৈয়াৰ কৰি লয়। তাঁত শালত কাপোৰ তৈয়াৰ কৰাৰ উপৰি কাপোৰত চিত্ৰ-বিচিত্ৰ ফুল বচা কামে মহিলাসকলৰ নিপুণ শিল্পৰ পৰিচয় দাঙি ধৰে। মনমুগ্ধকাৰী ফুলাম কাপোৰৰ তৈয়াৰীয়ে উচ্চ মানবিশিষ্ট কলাৰ পৰিচয় দাঙি ধৰে। এনে ধৰণৰ কাপোৰ অধিক মূল্যত বজাৰত বিক্ৰী কৰি অনেক মহিলাই অৰ্থ উপাৰ্জনৰ পথ বাচি লৈছে। এই ক্ষেত্ৰত আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় খ্যাতিসম্পন্ন শিপিনী মিছ লেডী ৰাভাৰ নাম উল্লেখযোগ্য। মিছ ৰাভা সততা একাগ্ৰতা আৰু কঠোৰ শ্ৰমেৰে প্ৰাম্য জীৱনত শিপিনী হিচাপে সু-প্ৰতিষ্ঠিত। ৰাভাই ৰাজ্যিক ভিত্তিত কেইবাটাও প্ৰশংসনীয় পুৰস্কাৰ লাভ কৰাৰ উপৰি ১৯৯১-৯২ চনত এগৰাকী অতুলনীয় শিপিনী হিচাপে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা ৰাষ্ট্ৰীয় বঁটা লাভ কৰে। ইয়াৰ পিছত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ আমন্ত্ৰণক্ৰমে শ্ৰীমতী

ৰাভা ১৯৯৮ চনত আমেৰিকালৈ গৈ বিভিন্ন ঠাইত শিপিনীৰ চানেকি দাঙি ধৰি ভূয়সী প্ৰশংসা লাভ কৰে।

এসময়ত ৰেচম শিল্প গোৱালপাৰা জিলাৰ বাবে এক উল্লেখযোগ্য লাভজনক উদ্যোগ আছিল। এৰি পলু, মুগা পলু, পাট পলুৰ পৰা মহিলাসকলে সূতা তৈয়াৰ কৰে আৰু সেই সূতা বজাৰত বিক্ৰী কৰাৰ উপৰি নিজ হাতে তাঁতশালত কাপোৰ তৈয়াৰ কৰি পৰিয়ালৰ অভাৱ দূৰ কৰাৰ উপৰি বজাৰত বিক্ৰী কৰি অৰ্থ উপাৰ্জন কৰিছিল। গোৱালপৰীয়া মহিলাই তৈয়াৰ কৰা ৰেচমী কাপোৰ দেশৰ বিভিন্ন বজাৰলৈ ৰপ্তানি হয়। ফলস্বৰূপেই এই শিল্প কৰ্মৰ জৰিয়তে মহিলাসকলে আৰ্থসামাজিক দিশত অৰিহণা যোগাবলৈ সক্ষম হৈছিল।

চতুৰ্থতে, গোৱালপৰীয়া সমাজ জীৱনত কুঁহিলা শিল্পই এক গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান দখল কৰি আহিছে। এই শিল্প পূৰ্ব ভাৰতৰ এক বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ শিল্প। বৰ্তমান গোৱালপৰা জিলাৰ ৰাভা আৰু গণক সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলৰ মাজত কুঁহিলা শিল্প জীয়াই আছে। কুঁহিলা শিল্পীসকলক সাধাৰণতে মালী বা মালেয়া বুলি জনা যায়।

এই মালাকাৰসকলৰ বিষয়ে B. C. Allen য়ে এনেদৰে উল্লেখ কৰি কৈছে— “Tays are made by Malakars and a few Rajbansis in the programmes of Ghurla, Jamira, Parbatjoar, Khuntarghat and Kalumlupara who sometimes turn out quite artistic tittle images of Gods and Goddesses.”^৩

কুঁহিলাৰ পৰা কদমফুল, কালীৰ মুখা, বিষয়তীৰ মণ্ডপ, পুতলা, মূৰ্তি, দৰা-কইনাৰ মুকুট-মুৰালী, পশু-পক্ষী, খেলনা আদি তৈয়াৰ কৰা হয়। সোপোকা আৰু ঠুলুকা কুঁহিলাৰে নানা আকৃতিৰ টুকুৰা আৰু পাত কাটি উলিয়াই সেইবোৰক কৌশলৰে জোৰা লগাই সাজি উলিওৱা সামগ্ৰীবোৰৰ নান্দনিক গুণ আছে। সামগ্ৰীসমূহ তৈয়াৰ কৰোঁতে পুৰুষৰ লগত মহিলাসকলে সমানে অংশ গ্ৰহণ কৰে। সামগ্ৰীসমূহ দেখাত সুন্দৰ কৰিবৰ বাবে বজাৰৰ পৰা অনা ৰং, ৰাংপাতা, চুমকী আদি মহিলাসকলেই সামগ্ৰীসমূহত লগাই দেখাত সুন্দৰ কৰি তোলে। দৰা-কইনাৰ মুকুট-মুৰালী বা কিৰিতি তৈয়াৰ কৰোঁতেও দাম অনুযায়ী তৈয়াৰ কৰা হয়। একোটা মুকুট ১৫০ টকাৰ পৰা ৫০০ টকা পৰ্যন্ত দামত বিক্ৰী কৰা হয়। এনেদৰে মহিলাসকলে কুঁহিলাৰ সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰি নিজৰ শিল্পীসুলভ হাতৰ পৰিচয় দিয়াৰ উপৰি পুৰুষসকলক অধিক অৰ্থ উপাৰ্জনত সহায় কৰি আহিছে। মহিলাসকলৰ এনেধৰণৰ অৰিহণাই আৰ্থ-সামাজিক দিশতো প্ৰভাৱান্বিত কৰিছে।

মৃৎ শিল্প বা মাটিৰ শিল্প গোৱালপাৰা জিলাৰ আন এক উল্লেখযোগ্য শিল্পকৰ্ম। নানা ধৰণৰ কৌশলেৰে মাটিৰে বিভিন্ন ধৰণৰ ব্যৱহাৰ্য সামগ্ৰী সমূহ তৈয়াৰ কৰি মৃৎ শিল্পীসকলে জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰি আহিছে। মৃৎ শিল্পীসকলে তেওঁলোকৰ জীৱনৰ অৰ্থনৈতিক দিশ টনকীয়াল কৰাৰ লগত শিল্পী মনৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। সেই বাবেই এই শিল্পই জিলাখনৰ সামাজিক আৰ্থিক আৰু সংস্কৃতিক দিশত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে।

মাটি আৰু মানুহৰ এক অনন্য সম্পৰ্ক। মাটিতেই জন্ম গ্ৰহণ কৰি মাটিতেই ডাঙৰ-দীঘল হৈ সেই মাটিকেই জীৱিকাৰ সম্বল ৰূপে গঢ়ি তোলা গোৱালপাৰা জিলাৰ পাল আৰু হীৰাসকলৰ জীৱন নিৰ্বাহ পদ্ধতি মনকৰিবলগীয়া।

যেতিয়া কাঁহ, পিতল, ষ্টিল বা চিনামাটিৰ বাচন-বৰ্তনে বজাৰ লাভ কৰা নাছিল তেতিয়া সাধাৰণ মানুহে মাটিৰ পাত্ৰকেই খোৱা, ৰন্ধা, পানী গৰম কৰা আৰু পানী খোৱা পাত্ৰ আদি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। গৰমৰ দিনত মাটিৰ পাত্ৰত পানী থৈ ঠাণ্ডা পানী সেৱন কৰিছিল। কিন্তু সাম্প্ৰতিক সময়ত বহুলভাৱে প্ৰচলিত কাঁহ-পিতল, ষ্টিল, লো, প্লাষ্টিক আদিৰ বাবে মাটিৰ বাচনৰ স্থান নগণ্য হৈ পৰিছে। তথাপি কেতবোৰ মাটিৰ সামগ্ৰীৰ ব্যৱহাৰ আমাৰ বাবে আজিও অপৰিহাৰ্য্য। আমি সেই সমূহৰ ব্যৱহাৰৰ পৰা এৰাই চলিব নোৱাৰো। পূজা-পাৰ্বণ, বিয়া-সবাহ মৃতকৰ সংস্কাৰ বা মাঙ্গলিক কাৰ্যত মাটিৰ পাত্ৰৰ নিতান্ত প্ৰয়োজন। সেয়ে মৃৎ শিল্পত প্ৰচলন আজিও গোৱালপাৰা জিলাত অব্যাহত আছে।

উক্ত শিল্প গঢ়ি উঠাত পুৰুষ-মহিলা উভয়েৰে অৰিহণা মন কৰিবলগীয়া। পুৰুষসকলে মাটিৰ সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰিব পৰাকৈ মাটিখিনি প্ৰস্তুত কৰি দিয়াৰ পিছত মহিলাসকলে তেওঁলোকৰ শিল্পীসুলভ হাতেৰে বিভিন্ন ধৰণৰ সামগ্ৰীৰ আকাৰত ভাজ দি সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰে আৰু জুইত পুৰি কঠিন কৰি তোলে। এনেদৰে যেতিয়া বহু সামগ্ৰী তৈয়াৰ হৈ উঠে সেইসমূহ বজাৰত বিক্ৰী কৰি অৰ্থ উপাৰ্জন কৰে। মহিলাসকলৰ হাতত গঢ় লৈ উঠা মাটিৰে তৈয়াৰী সামগ্ৰীসমূহৰ ভিতৰত ভাত ৰন্ধা হাড়ী, দৰিবা, বেৰিয়া, লুৰকী, ভঙা মাটি, পিঠা বনোৱা খোলা পট কেৰাহী, চাকি, গছা, ধূপদানী, জালৰ গুটি, পুতলা, মূৰ্তি, ফুলদানী, ফুলৰ টাব, বিভিন্ন ধৰণৰ জীৱ-জন্তুৰ পুতলা, পইচা-জমা কৰা পাত্ৰ ইত্যাদি।

পোৰা মাটিৰে তৈয়াৰী সামগ্ৰীসমূহক 'টেৰাকটা' বুলি জনা যায়। পোৰা মাটিৰে তৈয়াৰ কৰাৰ কাৰণে সামগ্ৰীসমূহ অধিক কঠিন হয় আৰু বিভিন্ন জীৱ-জন্তুৰ নিখুঁত ভাবে ৰূপ দিব পৰা যায়। মহিলাসকলে টেৰাকটা শিল্পত অংশ গ্ৰহণ

কৰাৰ কথা উল্লেখ কৰি কান্তি শইকীয়াই “Terracotta dying a slow death in the villages” নামৰ প্ৰবন্ধত এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে— “The women of the said communities engage themselves in producing different products out of the “Hiramati” raw materials and have been earning good money by selling these products as a medium of livelihood to remove the poverty alleviation which has dominated the handicraft of Assam since the immemorial.”⁸

গোৱালপৰীয়া ভৌতিক সংস্কৃতিৰ এক বিশেষ স্থান দখল কৰি আহিছে পাটী শিল্পই। গোৱালপাৰাত তৈয়াৰী পাটীয়ে অসম তথা ভাৰতবৰ্ষ আৰু বিদেশতো সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। উৎকট গৰমত দেহ-মন জুৰোৱা শীতল পাটীৰ প্ৰচলন অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ লগত সাঙোৰ খাই আছে। এই পাটী তৈয়াৰ কৰাত গোৱালপৰীয়া মহিলাই বিশেষ বিশেষ ধৰণে সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়ায় আহিছে। যিকোনো মাঙ্গলিক আৰু ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানত পাটী দৈ গছৰ ছালৰ মিহি দৈৰে বোৱা চাৰি পাটী অপৰিহাৰ্য্য সামগ্ৰী। সম্ভ্ৰান্তলোক, পুৰোহিত, সন্ত-মহন্ত, আদৰ্শীয় লোকসকলক পাটী, ঢৰা পাৰি বহিবলৈ দি সন্মান যচা হয়। বিয়াত নোৱাই-ধুৱাই দৰা-কইনাক পাটীত বহুৱাই সজাই-পৰাই তোলা হয়।

চাৰি-পাটীৰ শয্যাৰ ব্যৱহাৰ অতীজৰে পৰা প্ৰচলন হৈ আহিছে। ইয়াৰ উপৰি পাটীদৈৰে তৈয়াৰী বিভিন্ন সামগ্ৰীৰে আমাৰ সমাজ জীৱন নিবিড়ভাৱে সম্পৰ্কিত। গতিকে গোৱালপৰীয়া পাটী শিল্পই আৰ্থ সামাজিক জীৱনত বৰঙণি যোগাই আহিছে।

উক্ত উল্লেখযোগ্য শিল্পটি গঢ়ি উঠাত মহিলাসকলৰ অৱদান মনকৰিবলগীয়া। কাৰণ পুৰুষসকলে খেতি পথাৰৰ পৰা পাটী দৈ গছ কাটি আনি বঁদত শুকুৱাই তাক মিহিকৈ চুচি নিমজ কৰি দিয়াৰ পিছত সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰা কামত মহিলাসমূহে সম্পূৰ্ণভাৱে অংশ গ্ৰহণ কৰে। মহিলাসকলৰ হাততেই গঢ়ি উঠে সুন্দৰ সুন্দৰ শীতল পাটীসমূহ। বৰ্তমান সময়ত পাটীৰ পৰা তৈয়াৰী বিভিন্ন ডিজাইনৰ টুপী, বিচনী ভেনিটি বেগ, হেণ্ড বেগ, স্কুল বেগ, বটল ক’ভাৰ, ঘৰৰ সৌন্দৰ্য্য বৰ্দ্ধনৰ বাবে ঘৰৰ চিলিং সজ্জা, টিফিন বেগ আদি সকলো বয়সৰ লোকে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰাকৈ তৈয়াৰ কৰি উলিয়াইছে। সেয়ে পাটী দৈৰ পৰা উৎপন্ন পাটী উদ্যোগে সম্প্ৰতি ব্যাপকভাৱে বজাৰ দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। আনকি সামগ্ৰীসমূহে জিলাখনৰ পৰিধি অতিক্ৰম কৰি দিল্লী, কলকাতা, মুম্বাই আদি

ভাৰতৰ সম্ভ্ৰান্ত মহানগৰীলৈকে প্ৰসাৰিত হৈছে। কাজেই পাৰ্টি শিল্পই জিলাখনৰ আৰ্থ সামাজিক দিশলৈ এক পৰিৱৰ্তন আনিবলৈ সক্ষম হৈছে। এনে উল্লেখনীয় উদ্যোগ গঢ়ি তোলাত মহিলাসকলৰ অৱদান মন কৰিবলগীয়া।

গোৱালপাৰা জিলাৰ ডুবাপাৰা গাঁৱত এই পাৰ্টি শিল্পৰ নিদৰ্শন বৰ্তমানেও প্ৰচলন আছে। উল্লেখযোগ্য যে ডুবাপাৰাৰ পাৰ্টি শিল্পৰ বাবে শ্ৰীৰঞ্জিত কুমাৰ দে নামৰ শিল্পী গৰাকীয়ে ৰাজ্যিক তথা কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা পুৰস্কাৰ লাভ কৰাৰ উপৰি বিদেশতো পাৰ্টি শিল্পৰ প্ৰদৰ্শন দেখুৱাই পুৰস্কাৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। পাৰ্টি ভিন্নমুখী ব্যৱহাৰৰ ফলত ইয়াৰ চাহিদাও বৰ্তমানে বজাৰত বেছি হৈছে।

গোৱালপাৰা জিলাত আন আন শিল্পকৰ্মৰ দৰেই গা কৰি উঠিছে ৰবৰ শিল্পই, যাৰ জৰিয়তে বহুতো ডেকা-গাভৰুৰ কৰ্ম-সংস্থান বাঢ়িছে। ৰবৰ তৈয়াৰ কৰা হয় ৰবৰ গছৰ পৰা। পুৰঠ ৰবৰ গছৰ পৰা আঠা সংগ্ৰহ কৰি সেই আঠা হাতেৰে চলোৱা মেচিনত দি তাৰ পৰা ৰসবিলাক বাহিৰ কৰি লেকেটীয়া জাতীয় সামগ্ৰীসমূহ চেপেতা চিত আকাৰত উলিওৱা হয়। আৰু সেই চিতসমূহ ৰ'দত শুকুৱাই তাক বজাৰৰ উপযুক্ত কৰি সামগ্ৰীসমূহ গঢ়ি তোলা হয়। উক্ত সামগ্ৰীসমূহ তৈয়াৰ কৰিবৰ বাবে বহু মহিলা কৰ্মী নিয়োজিত কৰা হয়। ৰবৰ গছৰ পৰা আঠা সংগ্ৰহ কৰি ঘৰুৱা মেচিনত চেপি তাক ৰবৰৰ চিতলৈ পৰিৱৰ্তন কৰা, চিতসমূহ শুকোৱা আদি বিভিন্ন কামত মহিলাসকল আত্ম নিয়োগ কৰি অৰ্থ উপাৰ্জন কৰি আহিছে আৰু জিলাখনৰ আৰ্থসামাজিক দিশ টনকীয়াল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

গোৱালপাৰা জিলাৰ আৰ্থসামাজিক দিশত মহিলাৰ অৱদানৰ কথা আলোচনা কৰিবলৈ যাওঁতে জিলাখনত অতীজৰে পৰা বসবাস কৰি অহা জনজাতীয় মহিলাসকলৰ আৰ্থসামাজিক দিশত অবিহণৰ কথা আলোচনা নকৰি নোৱাৰি। কাৰণ গোৱালপাৰা জিলাত জাতি-বৰ্ণ-ভাষা নিৰ্বিশেষে বহুৰঙী কলা কৃষ্টিৰ সমাবেশ ঘটিছে। বিশেষকৈ গোৱালপাৰা জিলাত বসবাস কৰা বড়ো, ৰাভা, হাজং লোকসকলৰ সমাজ সংস্কৃতিয়ে দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰে। জনজাতীয় সমাজ সংস্কৃতিত মহিলাসকলে উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়াই আহিছে। আৱহমান কালৰ পৰাই অসমৰ জনজাতীয় মহিলাসকলে সামাজিক, সাংস্কৃতিক, ধৰ্মীয়, অৰ্থনৈতিক আদি বিভিন্ন দিশত প্ৰাধান্য বিস্তাৰ কৰি আহিছে আৰু কৰ্ম নিপুণতাৰ

পৰিচয় দাঙি ধৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। মহিলাসকলে পথাৰত কঠীয়া তোলাৰ পৰা শস্য চপোৱালৈকে সকলোকামতে আগভাগ লয়। কৃষিজীৱি জনজাতীয় লোকসকলৰ কৃষি কৰ্মত নাৰীসকলে পুৰুষৰ লগত সমানে অংশ গ্ৰহণ কৰে। বৰং দেখা যায় জনজাতীয় মহিলাসকল পুৰুষসকলতকৈ অধিক কৰ্মীহে। জনজাতীয় মহিলা তাঁতশিল্পৰ লগত ওতঃপ্ৰোতভাৱে জৰিত। ৰং বিৰঙৰ কাপোৰত ফুল তুলি নিজেও পৰিধান কৰে আৰু পৰিয়ালৰ লোকৰো অভাৱ পূৰণ কৰে।

গোৱালপাৰা জিলাত বসবাস কৰা গাৰো জনজাতিৰ মহিলাসকলে খেতিপথাৰত কাম কৰা আৰু ঘৰুৱা কাম-বন কৰাৰ উপৰি খেতিৰ উৎপাদিত সামগ্ৰী যেনে— তিল, চাউল, নহৰু, তেতেলী টেঙা, বিভিন্ন শাক-পাচলি, নিজ হাতেৰে তৈয়াৰ কৰা ডলা, চালনী, কুলা আদি মূৰত বান্ধি ওলোমাই লোৱা কুকিত ভৰাই নগৰ অঞ্চলৰ মানুহৰ ঘৰে ঘৰে আজিও বিক্ৰী কৰি ফুৰে। এনেদৰে সামগ্ৰী বিক্ৰী কৰি মহিলাসকলে দুপইচা অৰ্জন কৰি পৰিয়ালৰ আৰ্থিক অনাটন দূৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে।

গোৱালপাৰা জিলাৰ জাতি-জনজাতিৰ মহিলাসকলে বিভিন্ন শিল্প কৰ্ম, কৃষি কৰ্মত আত্মনিয়োগ কৰি পাৰিবাৰিক জীৱনৰ অভাৱ-অনাটন দূৰ কৰি সামাজিক জীৱনক টনকীয়াল কৰিবৰ বাবে চেষ্টা কৰি আহিছে। মহিলাসকলে ঘৰতে হাঁহ, পাৰ কুকুৰা আদি পোহে আৰু যতন লয়। হাঁহ, পাৰ, কুকুৰাৰ মঙহ বজাৰত নিকিনাকৈয়ে পৰিয়ালে ঘৰতে পাব পাৰে। হাঁহৰ কণী, কুকুৰাৰ কণী বজাৰত বিক্ৰী কৰিও অৰ্থ উপাৰ্জন কৰে। জনজাতীয় মহিলাসকলে হাঁহ, পাৰ, কুকুৰাৰ উপৰি গাহৰি পোহে আৰু যতন লয়। গাহৰিৰ মঙহ জনজাতীয় সমাজৰ প্ৰিয় খাদ্য। গাহৰিৰ মঙহ বজাৰত বিক্ৰী কৰিও পৰিয়ালৰ আৰ্থিক অৱস্থা সুচল কৰি তোলে।

গোৱালপাৰা জিলা নৈ, বিল, জান-জুৰি, খাল, নলা-নৰ্দমা, ডোং, বান্ধ, পুখুৰী আদিৰে ভৰা। ইয়াৰ মাজেৰে বৈ যোৱা ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদী বাৰিষা পানীৰে উপচি পৰে আৰু পানী কমিলে খাল-নৰ্দমা আদিৰ পানী জমা হৈ থাকে। সেয়ে বাৰমাহে জিলাখনত পানী জমা হৈ থাকে বাবে ইয়াত মাছৰ উৎপাদন বেছি। মাছ ধৰি খোৱাটো অকল গোৱালপাৰাবাসীৰে নহয় মানৱ সভ্যতাৰে এটা প্ৰাচীন কৃষ্টি। অৱসৰৰ সময়ত বা আৱশ্যকবোধে জিলাখনৰ পুৰুষ-মহিলা উভয়ে নৈ, বিল, ডোবা আদিত গৈ বিভিন্ন পদ্ধতিৰে মাছ মাৰে। মহিলাসকলে মাছ ধৰি বজাৰত

বিক্ৰী নকৰে যদিও নিজৰ ঘৰখনৰ প্ৰয়োজনীয় মাছৰ যোগান ধৰিব পাৰে। জনজাতীয় মহিলাসকল মাছ মৰাত পাকৈত। কোচ-ৰাভা-হাজং মহিলাসকলে দলবদ্ধ হৈ কাম কৰি ভাল পায়। একেদৰে জাকপাতি মহিলাসকলে মাছ ধৰিবলৈও যায়।

এনেদৰে দেখা যায় যে গোৱালপৰীয়া জাতি-জনজাতিৰ মহিলাসকলৰ হাততে যেন সমাজ-সংস্কৃতিৰ মূল খুটা ৰক্ষিত হৈছে। সমগ্ৰ পৰিয়ালৰ বাবে কৰা শ্ৰমৰ পৰিমাণ পুৰুষৰ তুলনাত অধিক। জিলাখনৰ মহিলাসকলে অতীজৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে সমাজ-সংস্কৃতিৰ ঐতিহ্য ৰক্ষা কৰি আহিছে। মহিলাসকলৰ সামাজিক, আৰ্থিক, সাংস্কৃতিক দিশত আগবঢ়োৱা অৰিহণা উল্লেখযোগ্য। গোৱালপৰীয়া মহিলাসকলে বিভিন্ন শিল্প কৰ্মৰ জৰিয়তে জিলাখনৰ আৰ্থসামাজিক দিশত অৱদান আগবঢ়োৱাৰ উপৰি গোৱালপৰীয়া সংস্কৃতিৰ লগতে অসমীয়া সংস্কৃতিৰো সৌষ্ঠৱ বৃদ্ধি কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। কৃষি প্ৰধান জিলাখনত মহিলাসকলে বিভিন্ন শিল্পকৰ্মৰ জৰিয়তে আৰ্থসামাজিক দিশত অৱদান আগবঢ়োৱাৰ লগতে পৰিয়ালৰ প্ৰতি থকা দায়বদ্ধতা অতি প্ৰশংসনীয়।

পাদটীকা :

১. বৰুৱা, গুণাভিৰাম : অসম বুৰঞ্জী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, পৃ. ৬০ (১৯৭২)
২. (সেয়ে R. M. Dorson য়ে ভৌতিক সংস্কৃতিৰ বিষয়ে এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে— “লোক শিল্পই জীৱনৰ বাস্তৱ দিশ অৰ্থাৎ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক প্ৰয়োজন সমূহ পূৰণ কৰে।)

Doeson. R. M. (ed) : Folklore and Folklife An Introduction, Chicago, P. 253

৩। Allen B. C. : Goalpara District Gazetteer, Vol. III, 1905, P. 85-86

৪। Saikia Kanta : “Terracotta dying a show in the village.” The Assam Tribune, June-16, 2004. ed. P. G. Bariah.

গ্ৰন্থপঞ্জী :

১. গফুৰ, আব্দুল : গোৱালপৰীয়া লোকসংস্কৃতি,
বীণা লাইব্ৰেৰী, ২০০০
২. গুহ, অমলেন্দু : জমিদাৰকালীন গোৱালপাৰা জিলাৰ আৰ্থ
সামাজিক অৱস্থা : নতুন সাহিত্য পৰিষদ,
গুৱাহাটী ২০০০
৩. দত্ত, বীৰেন্দ্ৰ নাথ : গোৱালপৰীয়া লোকসংস্কৃতি আৰু অসমীয়া
সংস্কৃতিলৈ ইয়াৰ অৱদান, ধুবুৰী, ১৯৮২
৪. ৰাভা, মুকুল : লোক সংস্কৃতিৰ সুবাস বিচাৰি অসম জাতীয়
গৱেষণা প্ৰতিষ্ঠান, গুৱাহাটী, ১৯৯৫
৫. শৰ্মা, নবীন : লোক সংস্কৃতি, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, ১৯৯৭
৬. বৰুৱা, গুণাভিৰাম : অসম বুৰঞ্জী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ১৯৭২
৭. Dosson, Richard M. (ed) Folklore and Folklife
An Introduction, Chicago, 1972

□□□

অসমীয়া প্ৰবচনত নাৰী : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন

দীপক বৰ্মন

পৃথিৱীৰ বিভিন্ন লোক-সমাজ ভিন ভিন জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতাৰে পুষ্ট। লোকমানসৰ জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতাক ইজনে সিজনৰ আগত ব্যক্ত কৰোতেই লোকগীত, প্ৰবচন, সাঁথৰ, সাধুকথা আদিৰ জন্ম হয়। অভিজ্ঞতালব্ধ জ্ঞানবোৰ দুই-চাৰিটা শব্দৰ মাজেৰে কাব্যিক সুৰ ধৰি প্ৰকাশ কৰোতেই চহা-গাঁৱলীয়া জন-মানসৰ প্ৰতিভাৰ প্ৰকাশ হয় প্ৰবচনৰ মাজেৰে। সংক্ষিপ্ততা প্ৰবচনৰ এটা লক্ষণ। লোক-সমাজৰ কথা বতৰাত প্ৰবচনৰ ব্যৱহাৰ বৰ বেছি। প্ৰবচনবোৰক নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাই তেখেতৰ লোক-সংস্কৃতি নামৰ গ্ৰন্থত চাৰিটা শ্ৰেণীত বিভক্ত কৰিছে। প্ৰবচনবোৰৰ অন্তৰালত একোটা ঘটনা, কাহিনী বা সাধুকথা লুকাই থাকে। যি সামাজিক পৰিস্থিতিত কাহিনী বা ঘটনাটো ব্যক্ত হব পাৰে সেই পৰিস্থিতিত প্ৰবচনটোৰ আবৃত্তি হলে প্ৰবচনটোৰ প্ৰসঙ্গ স্বাভাৱিক হ'ব।

অসমীয়া প্ৰবচনবোৰে বিভিন্ন বিষয়ৰ অভিজ্ঞতালব্ধ জ্ঞান আৰু বাৰ্তা বহন কৰি আহিছে যুগে যুগে। কিছুমান প্ৰবচন কৃষি কাৰ্যৰ ওপৰত প্ৰতিস্থিত, কিছুমান প্ৰবচনে সাংসাৰিক জ্ঞান দিয়ে। কিছুমান পুৰুষ বিষয়ক কিছুমান নাৰী বিষয়ক। কিছুমান প্ৰবচনে সামাজিক আৰু নৈতিক জ্ঞান দিয়ে।

নাৰী বিষয়ক প্ৰবচনবোৰে নাৰী মনৰ প্ৰেম-প্ৰীতি, উৎসাহ-বিৰহ-বিচ্ছেদ, হা-ছমুনিয়াহ, গালি-গালাজ, শঠতা-কপটতা, ধৰ্ম-কৰ্ম-বিশ্বাস আদিৰ লগতে নাৰী সমাজে কৰা অতিথি সৎকাৰ, নাৰীৰ ধন সঞ্চয়, সন্তানক জ্ঞান প্ৰদান, সমাজত নাৰীৰ স্থান আদি বিভিন্ন দিশৰ আভাস দিয়ে। প্ৰবচনবোৰক এটা নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ গণ্ডীত আৱদ্ধ কৰিব নোৱাৰি। লোক-সমাজত যুগে যুগে প্ৰবচনবোৰৰ জন্ম হৈ আহিছে, কোনো এটা নিৰ্দিষ্ট সময়ত ইয়াৰ জন্ম হোৱা নাই। সেয়েহে নাৰী সম্পৰ্কীয় প্ৰবচনবোৰেও নাৰীৰ সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক দিশৰ ভূমিকা যুগে যুগে দি আহিছে।

আনুষ্ঠানিক শিক্ষা প্ৰচলনৰ আগেয়ে সামাজিক জ্ঞান, নৈতিক জ্ঞান আদি মানুহে লোক-কথা প্ৰবচন, সাঁথৰ আদিৰ পৰা লাভ কৰিছিল। কিন্তু অনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ প্ৰচলনৰ পিছত লোক-কথা, প্ৰবচন, আদিক মানুহে অলপ অনীহাৰ চকুৰে চাবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। বৰ্তমানৰ সমাজ আধুনিক সমাজ আৰু বৰ্তমানৰ যুগ বিজ্ঞানৰ যুগ। বৰ্তমান সমাজত মানুহ নিজৰ কৰ্মকলৈ অতি ব্যস্ত হৈ থাকিবলগীয়া হৈছে। প্ৰায় সকলোবোৰ ব্যক্তিয়ে ইলেকট্ৰনিক সা-সৰঞ্জামৰ লগত জড়িত। পশ্চিমীয়া সভ্যতা-সংস্কৃতিয়ে যেন অসমীয়া লোককো নিজৰ ফালে টানিছে। এনে সময়ত মানুহে প্ৰবচন সাঁথৰ আদি উচ্চাৰণ কৰিবলৈ সময় নোপোৱা হ'ল, লাজ কৰা হ'ল। আন কথাত প্ৰবচনবোৰ অসমীয়া সমাজৰ পৰা হেৰাই যোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে। হেৰাই যাব ধৰা এই প্ৰবচনবোৰ সংগ্ৰহ কৰি সেইবোৰৰ প্ৰসঙ্গ নিৰ্ণয় কৰি তাৰ তাৎপৰ্য আৰু গুৰুত্ব বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰাৰ সময় আহি পৰিছে। এই অধ্যয়নৰ যোগেদি নাৰী সম্পৰ্কীয় প্ৰবচন কেইটামান সংগ্ৰহ কৰি তাত নাৰীৰ সামাজিক স্থান, নাৰীৰ সামাজিক আচৰণ আদিৰ বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

ইংৰাজী Proverb শব্দটোৰ প্ৰতিশব্দৰূপে অসমীয়াত প্ৰবাদ, পটন্তৰ, যোজনা বা প্ৰবচন আদি শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। আভিধানিক অৰ্থ অনুসৰিও যোজনা, দৃষ্টান্ত, ফকৰা, পটন্তৰ আদি সমাৰ্থক। এইবোৰক অভিজ্ঞতালব্ধ সামাজিক জ্ঞানৰ মূৰ্তিমন্ত ৰূপ বুলিব পাৰি, - 'দহৰ জ্ঞান একৰ বানী'^১ ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাই ফকৰা-যোজনা আৰু প্ৰবচনবোৰত সাংসাৰিক অভিজ্ঞতালব্ধ জ্ঞানমূলক নীতি, বিভিন্ন সময়ত প্ৰচলিত জীৱন-চৰ্যা আৰু আশীৰ্বাদ, জাতিৰ মনস্তত্ত্ব, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু বহুক্ষেত্ৰত সমালোচনাও পোৱা যায় বুলি উল্লেখ কৰিছে।^২ ড° মহেশ্বৰ নেওগদেৱে এইবোৰক লোক-প্ৰজ্ঞা (folk lore) ৰ সূক্ষ্ম সমষ্টি বুলিছে।^৩

অসমীয়া সমাজত ভকতীয়া প্ৰবচন কিছুমান আছে। ভকত সকলে পুৰুষ আৰু নাৰীৰ ভেদাভেদ সকলো ক্ষেত্ৰতে যেন বিবেচনা নকৰে। তেওঁলোকৰ দৃষ্টিত পুৰুষ নাৰী সকলো জীৱ মাত্ৰ। তলৰ প্ৰবচনটোলৈ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিলে তাৰ প্ৰমাণ ওলাই পৰে।

সালঙ্কতা নাৰী এক পঞ্চবৰ্ণ ধৰে।

পাৰে পৰি শিৰে ধৰি আশীৰ্বাদ কৰে।

এক জীৱই কৰ্ম দোষত নানাপ্ৰকাৰ দেহ ধাৰণ কৰে অৰ্থাৎ কেতিয়াবা মানুহ দেহ, কেতিয়াবা পশু শৰীৰ আৰু কেতিয়াবা বৃক্ষ লতাৰূপে হয় আৰু সেই

একে জীৱই কেতিয়াবা মহৎ কুলত আৰু কেতিয়াবা সামান্য কুলত জন্ম ধৰি মান পায় নাইবা আনক মান কৰিব লগাত পৰে।^৩ ওপৰোক্ত প্ৰবচনটোত নাৰী প্ৰতীক শব্দৰে জীৱক বুজাইছে। সাধাৰণতে পুৰুষ সমাজতকৈ নাৰী সমাজে প্ৰবচনৰ ব্যৱহাৰ বেছিকৈ কৰে।

পুৰুষ প্ৰধান আৰু কৃষিভিত্তিক অসমীয়া লোক সমাজখনত পুৰুষ সকলে ঘৰৰ বাহিৰৰ কাম বিশেষকৈ খেতিপথাৰৰ কাম, উৎপাদিত শস্য হাট-বজাৰলৈ নি বিক্ৰী কৰা আদি কাম কৰে। নাৰী সকলে ঘৰৰ ভিতৰত সকলো কাম-বন কৰে। ঘৰ এখনত ইমান বেছি কাম কৰিব লগীয়া হয় যে একে সময়তে দুটা তিনিটা কামো একেলগে কৰিবলগীয়া হয়। এনে ধৰণৰ কাৰ্য্যৰ আভাস তলৰ প্ৰবচনটিয়ে দিয়ে।

এক বুঢ়ীৰ দুই কাম।

ধান বানে চুহে আম।^৪

মাকৰ কাম-বন দেখি শুনি আৰু মাকৰ পৰা শিকি জীয়েক যেন মাকতকৈও পাকৈত হৈ পৰে। সেয়েহে প্ৰৱচনেও কয় :

মাকতকৈ জীয়েক কাজি।

ঢেকীৰ খোৰাৰে বটে পাজী।^৫

কৃষি প্ৰধান সমাজত অলপ জখলা ধৰণৰ, বেছি ধুন পেছ নকৰা মহিলাহে সু নাৰী, প্ৰবচনত আছে—

সু ফল কদলী

সু নাৰী গেঙ্কেলী।

কিয়নো তেনেধৰণৰ মহিলাইহে যেন ঘৰৰ সকলো কাম-বন কৰি ঘৰখন ভালকৈ ধৰি ৰাখিব পাৰে। জনজাতীয় কৃষ্টিৰ মাজত গঢ় লৈ উঠা অসমীয়া সমাজৰ মন নাৰীৰ প্ৰতি দুতৰপীয়া। এফালে নাৰীৰ স্বাধীনতা স্বীকৃত আনহাতে ৰক্ষণশীল অসমীয়া নাৰীয়ে পথাৰৰ কাম কৰা জাকৈ মৰা আদি পুৰুষৰ সমানে কৰিবলগীয়া হয়। উচ্চ হিন্দু সম্প্ৰদায়ৰ নাৰীক ঘৰৰ বাহিৰৰ কাম কৰিব নিদিয়া আৰু বিধৱা বিয়া নিদিয়া আদি নিয়মে আৰু তিৰোতা, 'আঠুৱাৰ তলৰ ম'হ', 'লাও সদায় পাতৰ তল' আদি যোজনাই যেন পুৰুষৰ দমন আৰু আধিপত্যৰ কথাকে সূচায়।^৬

পুৰুষ প্ৰধান সমাজত নাৰীৰ প্ৰতি প্ৰায়ে কঠোৰ ভাব পোষণ কৰা দেখা যায়। পুৰুষৰ দৃষ্টিত নাৰীক যিমান পাৰি সিমান নিয়ন্ত্ৰণ কৰা উচিত। আনকি একোকালে নাৰী স্বতন্ত্ৰী নহয় বুলিও কোৱা হয়। শিশুকালত নাৰী পিতৃৰ **অধীনত, যৌৱনকালত স্বামীৰ শাসনত** আৰু বুঢ়া বয়সত পুত্ৰৰ শাসনৰ তলত **থাকিব লাগে।** নৱবৈষ্ণৱ যুগৰ কবি চন্দ্ৰ ভাৰতী ওৰফে অনন্ত কন্দলীয়ে উল্লেখ

কৰিছে :

তিনিয়ো কালত নাৰী নোহে স্বতন্ত্ৰী'

'মনুস্মৃতি'তো কোৱা হৈছে :

পিতা বন্ধতি কৌমাৰে ভৰ্তা বন্ধতি যৌৱনে।
বন্ধতি স্থবিৰে পুত্ৰা ন স্ত্ৰী স্বাতন্ত্ৰমইতি।।'

ব্যক্তি আৰু সমাজ গঢ়াত নাৰীৰ ভূমিকা অন্যতম। কিয়নো নিজ প্ৰতিভাৰ মাজেৰে বা লোক-কথাৰ মাজেৰে নাৰীয়ে সন্তানক শিক্ষা প্ৰদান কৰে। 'ঘৰখনেই শিক্ষাৰ কঠিয়াতলি' বোলা কথাষাৰ যেন তাৰ প্ৰমাণ। সুস্থ আৰু উন্নত সমাজ গঢ় দিব পাৰে উন্নত মনৰ অধিকাৰী ব্যক্তিয়েহে। 'মাকতকৈ জীয়েক কাজি, ঢেকীৰ ঠোৰাৰে বটে পাজী।' মাকে যেন নিজ সন্তানক নিজতকৈ পাকৈত কৰ্মী কৰি তোলে। আকৌ নাৰীসমাজে সন্তানক উন্নত মনৰ অধিকাৰী হোৱাৰ বাবে শিক্ষা প্ৰদান কৰি উচ্চ ভাৱ সম্পন্ন ব্যক্তি কৰি গঢ়ি তোলে। কিন্তু 'মাৱ নাই যাৰ ভাৱ নাই তাৰ'। যিবিলাক মাতৃ পাকৈত জ্ঞানী, তেওঁলোকৰ সন্তানো পাকৈত কিয়নো 'মাক চাই জীয়েক'। সন্তান গুণী জ্ঞানী কৰাত মাকৰ ভূমিকা অন্যতম, এটা প্ৰবচনত আছে—

আপোন ভালে জগত ভাল

মাক ভালে বেটি ভাল।

জী ভালে জোৱাই ভাল।

অৰ্থাৎ নিজে ভাল হ'লে সমাজত মিলি জুলি থাকিব পাৰি। নিজৰ জ্ঞান বুদ্ধিৰ দ্বাৰা গোটেই জগতক আপোন কৰি লব পাৰি। মাক যদি জ্ঞানী গুণী হয় সন্তানো তেনেগুণৰ অধিকাৰী হয়। আকৌ জীয়েকজনী ভাল হ'লেহে জোৱায়েককো ভাল কৰি ৰাখিব পাৰি। দৰাচলতে মাকৰ কোলাত সন্তান ডাঙৰ দীঘল হয় সেয়ে মাক আৰু সন্তানৰ সম্বন্ধ এৰাব নোৱাৰা সম্বন্ধ, আৰু সেই কাৰণেই মাক আৰু সন্তান সম্বন্ধীয় প্ৰবচনৰ সংখ্যাও হবলা সৰহ।

সন্তানৰ কাৰণে মাকৰ সমান আনকোনো হ'ব নোৱাৰে। সন্তানৰ সুখ-দুখ, আশা-অকাংসা, ভাৱ-ভঙ্গি, খোৱা-লোৱা, পিন্ধা-উৰা ইত্যাদি খবৰবোৰ যেন বাপেকতকৈ মাকজনীয়েহে বেছিকৈ জানে। 'আইৰ সমান হব কোন, নৈৰ সমান বব কোন' প্ৰবচনটোৱে যেন তাৰেই ইঙ্গিত বহন কৰে।

মানুহৰ জীৱনত শৰীৰ, মন, বুদ্ধি আদি সকলো বয়সতে সমানে নাথাকে। আজিৰ কেচুৱা কালিলৈ যুৱক-যুৱতী আৰু পৰহিলৈ বৃদ্ধ-বৃদ্ধা হয়। সেয়েহে কোনোবা গাভৰু ছোৱালীয়ে খৰটকীয়াকৈ কাম কৰি কোনোবা বৃদ্ধকো যদি সেইমতে কামৰ ফেৰ মাৰিবলৈ কয় তেতিয়াই যেন বৃদ্ধা গৰাকীয়ে প্ৰবচন মাতি এনে দৰে জ্ঞান দিয়ে :-

আছিলু যেনে হৈছা তেনে।

হৈছো যেনে হোবি এনে।

এই প্ৰবচনটোৱে যেন এটা ডাঙৰ শিক্ষা ডেকা ডেকেৰী সকললৈ প্ৰেৰণ কৰে। আজিৰ ডেকা, গাভৰু কালিলৈ বুঢ়া-বুঢ়ী হব। গতিকে দৰ্প অহঙ্কাৰ মিছা।

অসমীয়া সমাজত অতিথিক আদৰ-সাদৰ কৰাৰ দস্তৰ এটা কোনোবা দুৰ অতীতৰ পৰাই প্ৰচলি হৈ আহিছে, আৰু সেই আদৰ-সাদৰৰ দায়িত্ব ঘৰৰ মহিলা সকলে গ্ৰহণ কৰে। ঘৰলৈ অতিথি আহিছে, অথচ ঘৰত আঞ্জা-মাছৰ যোগাৰ নাই, তেতিয়াও যেন ঘৰৰ ডাঙৰ বোৱাৰীজনীয়ে কোনো চিন্তা কৰা নাই, কিয়নো বাৰীৰ পচলাৰে আঞ্জা ৰান্ধি অতিথিক এসাজ খুৱাব। অসমীয়া ভাষাত থকা তেনে প্ৰবচন এটি তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে পোৱা যায় :-

সৰুজনী উঠি বোলে বৰজনী বাই,

আলহী আহিল দেখোন কি কৰা উপায়।

বৰজনী উঠি বোলে নকৰো মই চিন্তা,

বাৰীৰ পচলাৰ সৈতে পাতি থৈছো মিতা।।

অসমীয়া লোক মানসত বৰ্ত্তমানেও বিভিন্ন প্ৰবচন সজীৱ অৱস্থাত আছে। নাৰী সম্পৰ্কীয় কেইটামান প্ৰৱচন তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :-

দুৰৰ বেটি,

ওচৰৰ খেতি।

মাছে গৰকা আঞ্জা,

পুৰুষ প্ৰধান সমাজত নাৰীৰ প্ৰতি প্ৰায়ে কঠোৰ ভাব পোষণ কৰা দেখা যায়। পুৰুষৰ দৃষ্টিত নাৰীক যিমান পাৰি সিমান নিয়ন্ত্ৰণ কৰা উচিত। আনকি একোকালে নাৰী স্বতন্ত্ৰী নহয় বুলিও কোৱা হয়। শিশুকালত নাৰী পিতৃৰ অধীনত, যৌৱনকালত স্বামীৰ শাসনত আৰু বুঢ়া বয়সত পুত্ৰৰ শাসনৰ তলত থাকিব লাগে। নৱবৈষ্ণৱ যুগৰ কবি চন্দ্ৰ ভাৰতী ওৰফে অনন্ত কন্দলীয়ে উল্লেখ কৰিছে :

তিনিয়ো কালত নাৰী নোহে স্বতন্ত্ৰী।
‘মনুস্মৃতি’তো কোৱা হৈছে :

পিতা বক্ষতি কৌমাৰে ভৰ্তা বক্ষতি যৌৱনে।
বক্ষতি স্থবিৰে পুত্ৰা ন স্ত্ৰী স্বাতন্ত্ৰমইতি ॥১০

ব্যক্তি আৰু সমাজ গঢ়াত নাৰীৰ ভূমিকা অন্যতম। কিয়নো নিজ প্ৰতিভাৰ মাজেৰে বা লোক-কথাৰ মাজেৰে নাৰীয়ে সন্তানক শিক্ষা প্ৰদান কৰে। ‘ঘৰখনেই শিক্ষাৰ কঠিয়াতলি’ বোলা কথাষাৰ যেন তাৰ প্ৰমাণ। সুস্থ আৰু উন্নত সমাজ গঢ় দিব পাৰে উন্নত মনৰ অধিকাৰী ব্যক্তিয়েহে। ‘মাকতকৈ জীয়েক কাজি, ঢেকীৰ ঠোৰাৰে বটে পাজী।’ মাকে যেন নিজ সন্তানক নিজতকৈ পাকৈত কৰ্মী কৰি তোলে। আকৌ নাৰীসমাজে সন্তানক উন্নত মনৰ অধিকাৰী হোৱাৰ বাবে শিক্ষা প্ৰদান কৰি উচ্চ ভাৱ সম্পন্ন ব্যক্তি কৰি গঢ়ি তোলে। কিন্তু ‘মাৰ নাই যাৰ ভাৱ

পাকৈত জনী, তেওঁলোকৰ সন্তানো পাকৈত কিয়নো
মাকৰ ভূমিকা অন্যতম, এটা

‘মাৰ নাই যাৰ ভাৱ’ হ’লে
‘মাকৰ ভাৱ জীয়েক’ সন্তান
প্ৰবচনত আছে—

আপোন ভালে জগত ভাল
মাক ভালে বেটি ভাল।
জী ভালে জোৱাই ভাল।

অৰ্থাৎ নিজে ভাল হ’লে সমাজত মিলি জুলি থাকিব পাৰি। নিজৰ জ্ঞান
বুদ্ধিৰ দ্বাৰা গোটেই জগতক আপোন কৰি লব পাৰি। মাক যদি জননী গুপী হয়
সন্তানো তেনেগুণৰ অধিকাৰী হয়। আকৌ জীয়েকজনী ভাল হ’লেহে
জোৱায়েককো ভাল কৰি ৰাখিব পাৰি। দৰ্শনত মাকৰ কোলাত সন্তান ডাঙৰ
দীঘল হয় সেয়ে মাক আৰু সন্তানৰ সম্বন্ধ অৰ্থাৎ নোৱাৰা সম্বন্ধ, আৰু সেই
কাৰণেই মাক আৰু সন্তান সম্বন্ধীয় প্ৰবচনৰ সংখ্যাও ইবলম্বা বহু।

সন্তানৰ কাৰণে মাকৰ সমান আনকোনো হ'ব নোৱাৰে। সন্তানৰ সুখ-দুখ, আশা-অকাংসা, ভাৱ-ভঙ্গি, খোৱা-লোৱা, পিন্ধা-উৰা ইত্যাদি খবৰবোৰ যেন বাপেকতকৈ মাকজনীয়েহে বেছিকৈ জানে। 'আইৰ সমান হব কোন, নৈৰ সমান বব কোন' প্ৰবচনটোৱে যেন তাৰেই ইঙ্গিত বহন কৰে।

মানুহৰ জীৱনত শৰীৰ, মন, বুদ্ধি আদি সকলো বয়সতে সমানে নাথাকে। আজিৰ কেচুৱা কালিলৈ যুৱক-যুৱতী আৰু পৰহিলৈ বৃদ্ধ-বৃদ্ধা হয়। সেয়েহে কোনোবা গাভৰু ছোৱালীয়ে খৰটকীয়াকৈ কাম কৰি কোনোবা বৃদ্ধকো যদি সেইমতে কামৰ ফেৰ মাৰিবলৈ কয় তেতিয়াই যেন বৃদ্ধা গৰাকীয়ে প্ৰবচন মাতি এনে দৰে জ্ঞান দিয়ে :-

আছিলু যেনে হৈছা তেনে।

হৈছে যেনে হোবি এনে।

এই প্ৰবচনটোৱে যেন এটা ডাঙৰ শিক্ষা ডেকা ডেকেৰী সকললৈ প্ৰেৰণ কৰে। আজিৰ ডেকা, গাভৰু কালিলৈ বুঢ়া-বুঢ়ী হব। গতিকে দৰ্প অহঙ্কাৰ মিছা।

অসমীয়া সমাজত অতিথিক আদৰ-সাদৰ কৰাৰ দস্তৰ এটা কোনোবা দূৰ অতীতৰ পৰাই প্ৰচলি হৈ আহিছে, আৰু সেই আদৰ-সাদৰৰ দায়িত্ব ঘৰৰ মহিলা সকলে গ্ৰহণ কৰে। ঘৰলৈ অতিথি আহিছে, অথচ ঘৰত আঞ্জা-মাছৰ যোগাৰ নাই, তেতিয়াও যেন ঘৰৰ ডাঙৰ বোৱাৰীজনীয়ে কোনো চিন্তা কৰা নাই, কিয়নো বাৰীৰ পচলাৰে আঞ্জা ৰান্ধি অতিথিক এসাজ খুৱাব। অসমীয়া ভাষাত থকা তেনে প্ৰবচন এটি তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে পোৱা যায় :-

সৰুজনী উঠি বোলে বৰজনী বাই,

আলহী আহিল দেখোন কি কৰা উপায়।

বৰজনী উঠি বোলে নকৰো মই চিন্তা,

বাৰীৰ পচলাৰ সৈতে পাতি থৈছো মিতা।।

অসমীয়া লোক মানসত বৰ্ত্তমানেও বিভিন্ন প্ৰবচন সজীৱ অৱস্থাত আছে। নাৰী সম্পৰ্কীয় কেইটামান প্ৰবচন তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :-

দূৰৰ বেটি,

ওচৰৰ খেতি।

মাছে গৰকা আঞ্জা,

পুৰুষৰ প্ৰধান সমাজত নাৰীৰ প্ৰতি প্ৰায়ে কঠোৰ ভাব পোষণ কৰা দেখা যায়। পুৰুষৰ দৃষ্টিত নাৰীক যিমান পাৰি সিমান নিয়ন্ত্ৰণ কৰা উচিত। আনকি একোকালে নাৰী স্বতন্ত্ৰী নহয় বুলিও কোৱা হয়। শিশুকালত নাৰী পিতৃৰ অধীনত, যৌৱনকালত স্বামীৰ শাসনত আৰু বুঢ়া বয়সত পুত্ৰৰ শাসনৰ তলত থাকিব লাগে। নৱবৈষ্ণৱ যুগৰ কবি চন্দ্ৰ ভাৰতী ওৰফে অনন্ত কন্দলীয়ে উল্লেখ কৰিছে :

তিনিয়ো কালত নাৰী নোহে স্বতন্ত্ৰী।*

‘মনুস্মৃতি’তো কোৱা হৈছে :

পিতা ৰক্ষতি কৌমাৰে ভৰ্তা ৰক্ষতি যৌৱনে।

ৰক্ষতি স্থবিৰে পুত্ৰা ন স্ত্ৰী স্বাতন্ত্রমইতি।।*

ব্যক্তি আৰু সমাজ গঢ়াত নাৰীৰ ভূমিকা অন্যতম। কিয়নো নিজ প্ৰতিভাৰ মাজেৰে বা লোক-কথাৰ মাজেৰে নাৰীয়ে সন্তানক শিক্ষা প্ৰদান কৰে। ‘ঘৰখনেই শিক্ষাৰ কঠিয়াতলি’ বোলা কথাষাৰ যেন তাৰ প্ৰমাণ। সুস্থ আৰু উন্নত সমাজ গঢ় দিব পাৰে উন্নত মনৰ অধিকাৰী ব্যক্তিয়েহে। ‘মাকতকৈ জীয়েক কাজি, ঢেকীৰ ঠোৰাৰে বটে পাজী।’ মাকে যেন নিজ সন্তানক নিজতকৈ পাকৈত কৰ্মী কৰি তোলে। আকৌ নাৰীসমাজে সন্তানক উন্নত মনৰ অধিকাৰী হোৱাৰ বাবে শিক্ষা প্ৰদান কৰি উচ্চ ভাৱ সম্পন্ন ব্যক্তি কৰি গঢ়ি তোলে। কিন্তু ‘মাৰ নাই যাৰ ভাৱ নাই তাৰ’। যিবিলাক মাতৃ পাকৈত জ্ঞানী, তেওঁলোকৰ সন্তানো পাকৈত কিয়নো ‘মাক চাই জীয়েক’। সন্তান গুণী জ্ঞানী কৰাত মাকৰ ভূমিকা অন্যতম, এটা প্ৰবচনত আছে—

আপোন ভালে জগত ভাল

মাক ভালে বেটি ভাল।

জী ভালে জোৱাই ভাল।

অৰ্থাৎ নিজে ভাল হ’লে সমাজত মিলি জুলি থাকিব পাৰি। নিজৰ জ্ঞান বুদ্ধিৰ দ্বাৰা গোটেই জগতক আপোন কৰি লব পাৰি। মাক যদি জ্ঞানী গুণী হয় সন্তানো তেনেগুণৰ অধিকাৰী হয়। আকৌ জীয়েকজনী ভাল হ’লেহে জোৱায়েককো ভাল কৰি ৰাখিব পাৰি। দৰাচলতে মাকৰ কোলাত সন্তান ডাঙৰ দীঘল হয় সেয়ে মাক আৰু সন্তানৰ সম্বন্ধ এৰাব নোৱাৰা সম্বন্ধ, আৰু সেই কাৰণেই মাক আৰু সন্তান সম্বন্ধীয় প্ৰবচনৰ সংখ্যাও হবলা সৰহ।

সন্তানৰ কাৰণে মাকৰ সমান আনকোনো হ'ব নোৱাৰে। সন্তানৰ সুখ-দুখ, আশা-অকাংসা, ভাৱ-ভঙ্গি, খোৱা-লোৱা, পিন্ধা-উৰা ইত্যাদি খবৰবোৰ যেন বাপেকতকৈ মাকজনীয়েহে বেছিকৈ জানে। 'আইৰ সমান হব কোন, নৈৰ সমান বব কোন' প্ৰবচনটোৱে যেন তাৰেই ইঙ্গিত বহন কৰে।

মানুহৰ জীৱনত শৰীৰ, মন, বুদ্ধি আদি সকলো বয়সতে সমানে নাথাকে। আজিৰ কেচুৱা কালিলৈ যুৱক-যুৱতী আৰু পৰহিলৈ বৃদ্ধ-বৃদ্ধা হয়। সেয়েহে কোনোবা গাভৰু ছোৱালীয়ে খৰটকীয়াকৈ কাম কৰি কোনোবা বৃদ্ধকো যদি সেইমতে কামৰ ফেৰ মাৰিবলৈ কয় তেতিয়াই যেন বৃদ্ধা গৰাকীয়ে প্ৰবচন মাতি এনে দৰে জ্ঞান দিয়ে :-

আছিলু যেনে হৈছা তেনে।

হৈছে যেনে হোবি এনে।

এই প্ৰবচনটোৱে যেন এটা ডাঙৰ শিক্ষা ডেকা ডেকেৰী সকললৈ প্ৰেৰণ কৰে। আজিৰ ডেকা, গাভৰু কালিলৈ বুঢ়া-বুঢ়ী হব। গতিকে দৰ্প অহঙ্কাৰ মিছা।

অসমীয়া সমাজত অতিথিক আদৰ-সাদৰ কৰাৰ দস্তৰ এটা কোনোবা দূৰ অতীতৰ পৰাই প্ৰচলি হৈ আহিছে, আৰু সেই আদৰ-সাদৰৰ দায়িত্ব ঘৰৰ মহিলা সকলে গ্ৰহণ কৰে। ঘৰলৈ অতিথি আহিছে, অথচ ঘৰত আঞ্জা-মাছৰ যোগাৰ নাই, তেতিয়াও যেন ঘৰৰ ডাঙৰ বোৱাৰীজনীয়ে কোনো চিন্তা কৰা নাই, কিয়নো বাৰীৰ পচলাৰে আঞ্জা ৰান্ধি অতিথিক এসাজ খুৱাব। অসমীয়া ভাষাত থকা তেনে প্ৰবচন এটি তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে পোৱা যায় :-

সৰুজনী উঠি বোলে বৰজনী বাই,

আলহী আহিল দেখোন কি কৰা উপায়।

বৰজনী উঠি বোলে নকৰো মই চিন্তা,

বাৰীৰ পচলাৰ সৈতে পাতি থৈছো মিতা।।

অসমীয়া লোক মানসত বৰ্ত্তমানেও বিভিন্ন প্ৰবচন সজীৱ অৱস্থাত আছে। নাৰী সম্পৰ্কীয় কেইটামান প্ৰবচন তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :-

দূৰৰ বেটি,

ওচৰৰ খেতি।

মাছে গৰকা আঞ্জা,

শাহুৰে গৰকা বোৱাৰী।
 মাক ইচ্ছাই চোলি,
 কল ইচ্ছাই পুলি।
 সু ফল কদলী,
 সু নাৰী গেঙ্কেলী।
 এনে বুঢ়ী নাচনী,
 তাতে নাতিয়েকৰ বিয়া।
 আপোনাৰ নাক কাটি
 সতিনীৰ যাত্ৰা ভঙ্গ।
 পিন্ধি-উৰি ওলালে,
 বান্দৰীও সুন্দৰী হয়।
 আই আছে যদি খাই যা,
 আই নাই যদি চাই যা।
 মাতৃ অবিহনে ভোজনৰ ছাৰখাৰ।
 জা দিঙিতে ঘা।
 তিৰীৰ সৰুমুৱা,
 ঘুমুতিৰ বোৱাৰী পুৱা।
 গৰু নোহোৱাই সাউ পথাৰে চাৰে,
 তিৰী নোহোৱাই একে কোবে মাৰে।
 অঞ্জাৰ সোৱাদ ঔ,
 মাতৰ সোৱাদ বৌ।
 দহ পুত্ৰ সম কন্যা।
 তিৰী মেল কলৰ ভেল।
 তিৰীৰ ভুচুং।
 তিৰীৰ মেলেকী।
 তিৰোতা সেৰোৱা।

ডাকৰ বচনত নাৰী সম্পৰ্কীয় বিভিন্ন কথাৰ উল্লেখ আছে। ডাকৰ বচনত
 নাৰী গতি প্ৰকৃতি নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব বিচৰা হৈছে যেন লাগে। ডাকৰ বচনত উল্লেখ
 আছে :-

যিটো নাৰী প্ৰভাতে নিদ্ৰা যায়।
 বাহি শয্যাক সূৰ্যে দেখয়।।
 পৰৰ বেলাতো নিলিপে ঘৰ।
 ডাক বোলো তাইক এৰিয়ো নৰ।।
 তলমূৰ কৰি ৰুৱে তাত।
 ঘৰৰ মানুহে নুশুনে মাত।।
 ৰান্ধন কৰাত নালাগে কালি।
 সেই স্ত্ৰী লক্ষ্মী জানিবা ভালি।।
 কাখত কলসী পানীক যাই।
 তলমূৰ কৰি কাকো নচাই।।
 সেই পহুে যাই, সেই পহুে আসে।
 কথা কহন্তে মৃদু ভাসে।।
 এহিমত দেখিবা যিটো নাৰী।
 কথানো নমাই লক্ষ্মীএ চাৰি।।

ডাকৰ বচনত মহিলাৰ মুকলিমূৰীয়াকৈ ঘূৰা ফুৰা স্থান নাই। তেনে নাৰীক 'ফেলো বেচিয়া' বুলিহে ডাকে সম্ভেদ দিছে।^{১০}

অসমৰ বিভিন্ন জাতি, জন-জাতিৰ মাজত প্ৰবচনৰ বহুল প্ৰচলন দেখা যায়। বড়ো ভাষাত ডাকৰ বচনৰ সদৃশ বচনৰো প্ৰচুৰ ব্যৱহাৰ আছে। তেনে এটি বচন হ'ল :-

বিমায়ী নায়তী মী খাঙাও
 হীন জাওৱা নায়তী ছিফি আও
 ফিছয়া নায়তী খোছয়াও।^{১১}
 এই প্ৰবচনটোৰ অসমীয়া অৰ্থ হ'ল :-
 মাকে চাই মুখলৈ
 তিৰোতাই চাই জেপলৈ (টোপোলালৈ)
 সন্তানে চাই খোচনালৈ।

পাতি ৰাভা সকলৰ মাজত প্ৰচলিত বিভিন্ন প্ৰবচন আছে। তলত নাৰী সম্পৰ্কীয় প্ৰবচন এটা উল্লেখ কৰা হ'ল :-

তিৰি লয়য়া গিৰি,
তিৰি লয়য়া যায় হতচিৰি।^{২২}

অসমীয়া ভাষাতো নাৰী সম্পৰ্কীয় ইয়াৰ অনুৰূপ প্ৰবচন পোৱা যায়।
প্ৰবচনটো হ'ল :-

তিৰিয়ে গিৰি,
তিৰি নহলে যায় হতচিৰি।

লোক সাহিত্যবোৰৰ কিছুমান গদ্য আৰু কিছুমান কাব্যধৰ্মী আৰু কিছুমান গীত। এই বোৰে লোক-বিশ্বাস, ধৰ্ম-বিশ্বাস, শিল্প, কলা, নৈতিক শিক্ষা আদিৰ দ্বাৰা সমাজক একত্ৰী কৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰে আৱদ্ধ কৰি সমাজ পৰিচালনা কৰে, স্বদেশ প্ৰেম ৰক্ষা কৰে। সেয়েহে যেন লোক সাহিত্যৰ দ্বাৰা প্ৰবাহিত আৰু পৰিচালিত সমাজ ব্যাভিচাৰমুক্ত সমাজ।

বৰ্তমান সমাজ আধুনিক সমাজ, এই যুগ কংক্ৰিতৰ যুগ, বিজ্ঞানৰ যুগ। এই যুগত পুৰুষ নাৰী সকলোৰে শিক্ষা, খেলা-ধূলা, কৰ্ম-সংস্থান, বেপাৰ-বণিজ আদি সকলোতে সমান অধিকাৰ আছে। মুঠতে সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক আদি বিভিন্ন দিশত সমান অধিকাৰ থাকিলেহে পৰিয়ালৰ, সমাজৰ, দেশৰ আৰু পৃথিৱীৰ উন্নতি হ'ব।

নাৰী আৰু পুৰুষ হয় সমান।
ইয়াত নাই দ্বিধা তিলমান।

পাদটীকা :

- ১। শশী শৰ্মা : অসমৰ লোক সাহিত্য, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৯৩ চন, গুৱাহাটী, পৃ. ২৭০
- ২। সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা, অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, ১৯৮১ চন, পৃ : ২২
- ৩। মহেশ্বৰ নেওগ : অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপ ৰেখা ১৯৮৬ পৃ, ৩৪
- ৪। নাৰায়ণ দাস ঠাকুৰ আতা ৰচিত আৰু হৰিৰাম মহন্ত ঠাকুৰৰ দ্বাৰা সংগৃহীতঃ ফকৰাৰ পুথি বা পৰমার্থ তত্ত্ব, চতুৰ্থ সংস্কৰণ, নলবাৰী, ১৯৮৯ চন, পৃ, ৪৯

- ৫। সংবাদ দাত্রী : সৰলা প্ৰভা কলিতা, ৬৫ বছৰ, খাৰাপুৰ, কামৰূপ
- ৬। সংবাদ দাতা : ঘনশ্যাম বৰ্মন, ৫৩ বছৰ, জোৱাৰ্দি, নলবাৰী।
- ৭। নিৰ্মল প্ৰভা বৰদলৈ : অসমৰ লোক সংস্কৃতি, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ১৯৮৩ চন,
পৃ, ১২৫, ১২৬
- ৮। নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা : (সম্পা), কুমাৰ হৰণ কাব্য, পদ ৩৪
- ৯। পণ্ডিত ৰামেশ্বৰ ভট্ট : (সম্পা), মনুস্মৃতি, ৯/৩
নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মা : অসমীয়া লোক সংস্কৃতিৰ অভাস, গুৱাহাটী, ১৯৯৫ চন,
পৃ, ৮১
- ১০। দণ্ডিৰাম দত্ত : (সম্পা), ডাকৰ বচন পৃ, ৩৭।
শশী শৰ্মা : প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃ, ৩২৮, ৩২৯।
- ১১। ভবেন নাৰ্জি : বড়ো কছাৰীৰ গীতমাত, চতুৰ্থ অধ্যায়।
শশী শৰ্মা : প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃ : ২৭৯-২৮০।
- ১২। সৰস্বতী ৰাভা : পতি ৰাভা সকলৰ ফকৰা-যোজনা, আগলতি,
অসম সাহিত্য সভাৰ দুখনে অধিবেশনৰ স্মৃতি গ্ৰন্থ, ১৯৯১ চন, পৃ, ১৫২।
শশী শৰ্মা : প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃ, ২৮১।

□□□

অসমীয়া আৰু বাংলা ভাষাৰ নাৰীকেন্দ্ৰিক প্ৰবাদ প্ৰবচন : এক তুলনামূলক অধ্যয়ন

কল্পনা দত্তধৰ

ভাৰতৰ আৰ্য ভাষাসমূহত পূৰ্ব ভাৰতৰ দুই ভগ্নীস্থানীয় ভাষা হ'ল অসমৰ অসমীয়া আৰু বংগৰ বাংলা। উভয় ভাষাৰ মাজত সমাজ-সাংস্কৃতি আৰু দৈনন্দিন জীৱন যাত্ৰাৰ এক আশ্চৰ্যমূলক সাদৃশ্য লক্ষ্য কৰা যায়। উল্লেখ কৰিবলগীয়া কথা হ'ল উভয় অঞ্চলৰ সামাজিক আৰু প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশজনিত বিভিন্ন ধৰণৰ পাৰ্থক্যও বৰ্তমান। জীৱন যাত্ৰাৰ এই সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্য উভয় অঞ্চলত প্ৰচলিত প্ৰবাদৰ মাজতো দৃষ্টিগোচৰ হয়।

অসমীয়া আৰু বাংলা উভয় ভাষাতে বহুতো লৌকিক প্ৰবাদ পোৱা যায়। মন কৰিবলগীয়া কথা যে দুয়োটা ভাষাতে তিবোতা মানুহৰ মাজত প্ৰবাদৰ প্ৰচলন বেছি। কিন্তু পৰৱৰ্তী কালত সমাজত প্ৰবাদ বা ফকৰা যোজনা আদি ব্যৱহাৰ কৰা তিবোতা মানুহবোৰক মানুহে অশালীন আৰু মুখচোকা মানুহ বুলি অভিহিত কৰিবলৈ ধৰিলে। ইয়াৰ ফলত কিছুমান তিবোতাই মুখচোকা উপাধি পোৱাৰ ভয়ত মুখ নেমেলা হৈছিল। আচলতে প্ৰবাদ যে জীৱনৰ কঠিন শিলত খোদিত এক সুন্দৰ ভাস্কৰ্য্য তাৰ প্ৰমাণ স্বৰূপে 'শ্ৰীমদ্ভাদাৰগীতা'ৰ ভূমিকাত উল্লেখিত বিখ্যাত শ্লোকটো আওৰাব পৰা যায়।

মূক কৰোতি বাচালা পঙ্গু লঙঘয়াতে গিৰিম।

যৎকৃপা তমহা বন্দে পবমানন্দমাধৱম।।

অৰ্থাৎ কথা ক'ব নোৱাৰা ব্যক্তি আৰু খোজকাঢ়িব নোৱাৰা ব্যক্তি এই দুয়োজনেই ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণৰ কৃপা লাভ কৰি ক্ৰমে 'বাচাল' হয় আৰু পৰ্বত অতিক্ৰম কৰিব পাৰে। কথটো ওলোটাকৈও ভাবিব পৰা যায়। অৰ্থাৎ ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণৰ কৃপা পালে বেছি কথা কোৱা মানুহো কথা ক'ব নোৱাৰা হৈ যাব পাৰে আৰু স্বাভাৱিক চলনত অভ্যস্ত মানুহো স্থিৰ হৈ যাব পাৰে। আমাৰ উভয় সমাজৰ তিবোতাবোৰে ক্ৰমান্বয়ে বহুবন্ধা স্বভাৱ হেৰুৱাইছিল। লগতে হেৰাই গৈছিল

ৰূপকে চাবানে, গুণকে চাবা
যেন সৰগৰ তৰা
একোৱেই দেখোন নিন্দিব নোৱাৰি
নাকটোহে অলপ খঁৰা।

সংবাদমূলক প্ৰবাদ :

এই জাতীয় প্ৰবাদবিলাকৰ পৰা আমি তথ্য বা সংবাদ লাভ কৰো। যেনে—
“কলিৰ বউ ঘৰভাঙনি”— ই এটা সিদ্ধান্ত বা তথ্য হ'ব পাৰে। একাধিক বোৱাৰী
দেখাৰ পাছত কোনোবাই এই সিদ্ধান্ত ল'লে সেই কথাই পৰম্পৰাজনিতভাৱে
বহুতৰ মাজত প্ৰচাৰ হৈ যায়। তেতিয়াই সেইটো এটা সংবাদ বা তথ্যত পৰিণত
হ'ব পাৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে—

অসমীয়াত—

নিজৰ নাক কাটি
সতিনীৰ যাত্ৰা ভংগ কৰা।

বাংলাত—

অশথ কেটে বসত কৰি
বাতনি কেটে আলতা পৰি।

অৰ্থাৎ উভয় ভাষাতেই সতিনীৰ প্ৰতি বিৰূপ ভাব পোষণ কৰা দেখা গৈছে
আৰু যিভাৱেই হওঁক সতিনীক প্ৰতাৰিত কৰা হৈছে।

উক্তি প্ৰত্যুক্তিমূলক প্ৰবাদ :

এই ধৰণৰ প্ৰবাদসমূহত সংলাপ বা কথোপকথনৰ ভঙ্গী নিহিত হৈ থাকে।
কোনো কোনো প্ৰবাদত বক্তব্য বিষয়টিত বক্তাৰ বাচন ভঙ্গিমাই প্ৰাধান্য পায়।
আকৌ অন্য কোনো প্ৰবাদত বক্তাৰ কণ্ঠস্বৰ বেছি প্ৰবল হয়। এই বক্তা এক বা
একাধিকো হ'ব পাৰে।

বাংলাত—

কনের মা কনে বাখনায়, আমাৰ মেয়েটি ভাল।
খান সিদ্ধ হাঁড়িব চেয়ে একটু মানি কাল।।

অসমীয়াত—

এপাত কাড় মাৰি সাতটা সিংহ মাৰিলো।

লোকক নক'লো লাজে।

ছমাহ খাপদি নিগনি এটা মাৰিলো

তাতে জয়টোল বাজে।

তলত এইয়া একাধিক বক্তাৰ উক্তিৰ প্ৰবাদ।

বাংলাত—

কাঁথমান কাঁথমান, বট্ঠাকুৰ কি পাঁকাল মাছখান?

খান খান, খান খান পাঁচ ছয় খান,

এখন একটু তেল পেলেই নাইতে চলে ঘান।

ইয়াত ভ্ৰাতৃবধু আৰু ভাসুৰ ঠাকুৰ দুজনে মুখে মুখে সমানে কথা কোৱা যে সামাজিক নিষেধ তাকেই তুলি ধৰা হৈছে।

অসমীয়াত—

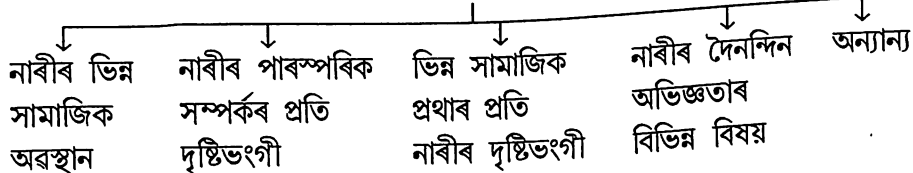
শাহ্ : জোঁৱাই, আজি কঠীয়া ধানবহেঁ ভাত

জোঁৱাই : আই, আমিনো কি ভাল মানুহৰ জাত।।

ইয়াত শাহ্ৰ বক্তব্যৰ উত্তৰত জোঁৱাইৰ বিনয়ী ভাৱৰ প্ৰকাশ হৈছে।

ইয়াৰ উপৰিও অসমীয়া বাংলা উভয় ভাষাতে নাৰী প্ৰবাদসমূহক নিম্নোক্ত ভাগত ভগাব পাৰি।

মেয়েলি প্ৰবাদ

- মাতৃ
- জীয়ৰী
- বোৱাৰী
- শাহ্
- ননদ
- সতীনি
- বিমাতা

মা : নাৰী জীৱনৰ পূৰ্ণাঙ্গ আৰু মহিমামণ্ডিত পৰিচয় হ'ল মাতৃত্ব। বাংলা সমাজত যি 'মা' অসমীয়া সমাজতো সেয়াই 'আই' আৰু 'মা' শব্দটোৱেই সাৰ্বজনীন। যেনে—

অসমীয়াত

(১) আই আছে যদি খাই যা
আই নাই যদি চাই যা

(২) আইৰ সমান হ'ব কোন?
নৈৰ সমান বব কোন?

জীয়ৰী—

বাংলাত

(১) মা দেয় না চেয়ে
পেট ভরে না খেয়ে

(২) মা নাই য়ার
বিফল জনম তার

মা অথবা 'আই' বিষয়ক প্ৰবাদ আলোচনাৰ পাছতেই আমি জীয়ৰী বিষয়ক প্ৰবাদসমূহলৈ চাব পাৰোঁ। কাৰণ বোৱাৰী, নন্দ, শাহু, মাতৃ সকলোৱেই এটা সময়ত কন্যা ৰূপেই জন্ম গ্ৰহণ কৰে, কন্যা ৰূপৰ পৰাহে অন্যান্য ৰূপলৈ পৰিৱৰ্তিত হয়। অৰ্থাৎ সম্পৰ্কবোৰৰ লগতে তেওঁলোকৰ সামাজিক ভূমিকাও পৰিৱৰ্তিত হয়। কন্যা বিষয়ক প্ৰবাদ বিলাকত কেৱল কন্যাৰ সম্পৰ্ককে তুলি ধৰা হৈছে তেনে নহয়। এই প্ৰবাদবোৰৰ দ্বাৰা কন্যা সন্তানৰ স্থান বা মৰ্যাদাৰ প্ৰসংগক তুলি ধৰিবৰ যত্ন কৰা হয়।

মা : নাৰী জীৱনৰ পূৰ্ণাঙ্গ আৰু মহিমামণ্ডিত পৰিচয় হ'ল মাতৃত্ব। বাংলা সমাজত যি 'মা' অসমীয়া সমাজতো সেয়াই 'আই' আৰু 'মা' শব্দটোৱেই সাৰ্বজনীন। যেনে—

বাংলাত

(১) মা চাইতে ঝি' বাপ চাইতে পুত
আই নাই যদি চাই যা

অৰ্থাৎ দুয়োটি প্ৰবাদৰ পৰা ইয়েই প্ৰমাণ হয় যে মাকৰ চৰিত্ৰৰ ওপৰতেই কন্যাৰ স্বভাৱ নিৰ্ভৰ কৰে। আকৌ দেখা যায় যে, দুয়োখন সমাজতেই কন্যাদানৰ বিশেষ গুৰুত্ব আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে—

বাংলাত

ক) মেয়েৰ বিয়েনা কালীপূজা

খ) মেয়ে বাঁচলে জামাইয়েৰ আদৰ

অসমীয়াত

(১) ছোৱালী আনিবা মাক ভাল
মাটি কিনিবা মাজ খাল

অসমীয়াত

ক) কন্যা দানৰ ভোজ

খ) জী মৰা জোঁৱাই

উভয় সমাজতেই কন্যা অবিহনে জোঁৱাই অৱহেলাৰ পাত্ৰ। কিন্তু উল্লেখ্য যে অসমীয়া সমাজত কন্যাৰ স্থান আৰু মৰ্যাদা বঙালী সমাজৰ কন্যাৰ স্থান আৰু মৰ্যাদাতকৈ উন্নত। যেনে—

হ'ব ছ'লি বুলিব বাপ
তেহে গুচিব মনৰ তাপ

ছেলের সঙ্গে দেখা নেই
হাজামের সঙ্গে দোস্তি।

লক্ষ্যণীয় বিষয় যে বাঙালী সমাজত ছোৱালীতকৈ ল'ৰাৰ ওপৰতহে গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হয়। সংস্কৃত দুহিতা শব্দ জাত 'বি' শব্দটি বাংলা ভাষাত কেৱল কন্যাকে বুজোৱা নহয় বৰং কাম কৰা ছোৱালীক ও নিৰ্দেশ কৰে। আনহাতে অসমীয়া সমাজত কন্যাৰ স্থান কোনো গুণেই ল'ৰা অৰ্থাৎ পুত্ৰ সন্তানতকৈ কম নহয়। ছোৱালী বুজাবলৈ 'দুহিতা' শব্দ, 'জীয়ৰী' শব্দৰ প্ৰয়োগেই তাৰ উৎকৃষ্ট প্ৰমাণ। আমাৰ উল্লিখিত প্ৰবাদ দুটাত সমাজত কন্যাৰ স্থান প্ৰসঙ্গত অন্তৰ্নিহিত তাৎপৰ্যক তুলি ধৰা হৈছে।

বোৱাৰী : অসমীয়া আৰু বাঙালী সংসাৰত সকলোতকৈ বিতৰ্কিত ব্যক্তি হ'ল বোৱাৰী। বোৱাৰীৰ ৰূপ গুণৰ পৰা আচৰণ সকলোবোৰেই সমালোচনাৰ বিষয়।

ক) লোকে বলে কালো খেঁদী
যাৰ বউ তাৰ পৰম নিধি

ক) ভাই ভনী মেৰৰশনী
ভাৰ্যা হ'ল গলৰ মণি

খ) হ'লা হ'লা সুন্দৰী হাসস কি
কপাল কৰোছি ভালা ৰূপেকাজ কি

খ) সুফল কদলী
সুতিৰী গেক্লেলী/ফেদেলী

ওপৰোক্ত প্ৰবাদ দুটিত দৈহিক সৌন্দৰ্য্যতকৈ চৰিত্ৰৰ অন্তৰ্নিহিত গুণৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে।

গ) বিয়েৰ পৰ বাড় কলাগাছের বাড়

গ) তিৰোতাৰ কপালেৰে জন
পুৰুষৰ কপালেৰে ধন।

উল্লেখিত দুয়োটা প্ৰবাদতে বোৱাৰী যে কেৱল সন্তান উৎপাদনৰেই যে উৎস তাৰেই ইংগিত দিয়া হৈছে। বস্তুত উভয় সমাজতেই নাৰী তথা বোৱাৰীক কেৱল সন্তানার্থেই মূল্যায়িত কৰা হৈছে।

শাহ্— বোৱাৰী, শাহ্ এই সম্বন্ধ দুটা এটা আনটোৰ পৰিপূৰক। যি মাকে সন্তান গৰ্ভধাৰণ কৰে তেওঁকেই আকৌ কোৱা শুনা যায়। “বউৱে সেবিলে

পুতেৰে পাই”— আনফালে “বোৱাৰী ভালতো পুতেক ভাল”— উভয় প্ৰবাদতেই অধিকাৰ হেৰুওৱাৰ যত্নগা, ক্ষোভ, আক্ষেপ আকাৰে আৰু কেতিয়াবা শাস্ত্ৰ বোৱাৰীৰ প্ৰতি প্ৰতিহিংসাৰ ৰূপত দেখা গৈছে।

সতিনী— নাৰী এগৰাকীৰ বিবাহিত জীৱনত সতিনীৰ উপস্থিতি একান্তই অনাকাঙ্ক্ষিত। পাৰিবাৰিক জীৱনৰ সমস্ত গৃহ কন্দলৰ মূলতেই হ'ল শাস্ত্ৰ, ননদ আৰু সতিনী। তথাপিও পাৰিবাৰিক শান্তিৰ ক্ষেত্ৰত সতিনীৰ প্ৰতিবন্ধকতাৰ মাজতো সতীসাধ্বী তিৰোতাই স্বামীৰ সান্নিধ্য কামনা কৰে। যেনে—

লাটিম বৰুৱাক চাটিম	হাঁড়ি হাঁড়ি হাঁড়ি
লাগে চাৰি কড়ি ভৰিমেই	আমি যেন হই জন্ম এয়োস্ত্ৰী
তথাপি সতিনী খাটিম	সতিন কড়ে ৱাড়ি

আকৌ নাৰীয়ে নিজৰ সামাজিক পাৰিবাৰিক আৰু হৃদয়গত অধিকাৰ কাৰো লগতেই ভাগ কৰিব নোখোজে। স্বভাৱৰ বাবে কেতিয়াবা নিজৰ চূড়ান্ত ক্ষতি কৰিবলৈকো পিছ নুহুঙ্কে। যেনে—

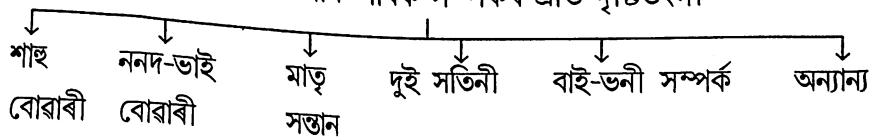
নিজৰ নাক কাটি	অশথ কেটে বসত কৰি
সতিনীৰ যাত্ৰা ভংগ কৰা	সতীন কেটে আলতা পৰি

বিমাতা— সতিনীৰ দৰে বিমাতাৰ স্থানো পাৰিবাৰিক জীৱনত অনাকাঙ্ক্ষিত। এই ক্ষেত্ৰত অধিকাৰৰ লগতে উত্তৰাধিকাৰৰো প্ৰশ্ন জড়িত হয়। যেনে—

তিতাও তিতা নেমু টেঙাৰ পাত	সতীনেৰ পোয়েৰ হাত দিয়ে
তাতোকৈ তিতা মাহী আইৰ মাত	সাপ ধৰানো

দুয়োটা ভাষাতে লক্ষ্য কৰা যায় যে সপত্নী পুত্ৰৰ প্ৰতি বিমাতাৰ মনত আন্তৰিক বিদ্বেষ আৰু জালাভৰা নিষ্ঠুৰ মনোভাৱ থাকে।

নাৰীসকলৰ পাৰস্পৰিক সম্পৰ্কৰ প্ৰতি দৃষ্টিভংগী

অসমীয়া আৰু বাংলা উভয় সমাজতেই উল্লেখিত সম্পৰ্কসমূহ বিদ্যমান। কিন্তু এই সম্পৰ্কসমূহ পৰিৱেশ পৰিস্থিতিৰ ওপৰত একান্তভাৱে নিৰ্ভৰশীল। ইয়াত

আমি বিভিন্ন সম্পর্কৰ ভিতৰৰ পৰা দুই এটা উদাহৰণৰ সহায়ত এই জটিল পাৰিবাৰিক সম্পর্কবোৰৰ ওপৰত আলোকপাত কৰিম।

অসমীয়াত

(১) শাহ বোৱাৰীৰ ঘৰ
কোনে খাই গাখীৰৰ সৰ

(২) বুঢ়ী মৰিল ভালেই হ'ল
কানি কাথা মোৰে হ'ল

(৩) মাক ভালেই জীয়েক ভাল

(৪) নিজৰ মা মলয়াৰ বা
মাহী মা, বিচনীৰ বা

(৫) মাকে চাই মুখলৈ
তিৰীয়ে চাই হাতলৈ

(৬) সান্দহ হওক চিৰা হওক
নহয় ভাতৰ সমান
মাহী হওক পেহী হওক
নহয় মাকৰ সমান

বাংলাত

(১) শাওড়ী যেমন কাঠমেপেখোয় দুধ
বউ তেমনি জল মিলিয়ে খায় দুধ

(২) শাওড়ী ম'ল সকালে
খেয়ে দেয়ে যদি বেলা থাকেত
কাঁদব আমি বিকেলে।

(৩) মা গুণে বি, বাপ গুণে পো।

(৪) মাসীমাৰ আদৰে সৰ্ব অংগ বিদৰে

(৫) মাই চাই মুখ পানে
(ভাৰ্যা) মাগ চাই টেক পানে

(৬) মুড়ি বলো চিরা বলো
ভাতের সমান নয়
মাসী বলো পিসী বলো
মায়ের সমান নয়।।

বিভিন্ন সামাজিক প্ৰথাৰ প্ৰতি নাৰীৰ দৃষ্টিকোণ :

— সামাজিক নানা অবিচাৰ আদিকে অৱলম্বন কৰি প্ৰবাদ সৃষ্টিৰ বৈচিত্ৰ্য প্ৰায় সকলো ভাষাতেই লক্ষণীয়। পণপ্ৰথা, বহু বিবাহ ইত্যাদিৰ দ্বাৰা লাঞ্চিত বাংলাৰ সমাজত স্বাভাৱিকভাৱেই অনেক প্ৰবাদ ৰচিত হৈছিল। অৱশ্যে সামাজিক পটভূমিতেই সৃষ্ট প্ৰবাদ অৱলম্বনত তুলনামূলক আলোচনা কৰিবলৈ গ'লে অৱশ্যেই ক'ব লাগিব যে বাংলাৰ পণপ্ৰথা, কৌলিন্য প্ৰথা, বহু বিবাহ প্ৰথা আদিকে অৱলম্বন কৰি যি প্ৰবাদৰ প্ৰাচুৰ্যতা অসমীয়া সমাজত তাক লক্ষ্য কৰা নাযায়। শ্ৰীহট্টৰ দৰে এই ত্ৰিবিধ সামাজিক সমস্যা অসমীয়া সমাজত নাছিল। ফলত এই পটভূমিত দুয়োটা ভাষাৰ তুলনাত্মক আলোচনা অসম্ভৱ, আমি মাত্ৰ একপক্ষীয়ভাৱে বাংলা ভাষাৰ পৰা উদ্ধৃতি দিছো।

(১) কনের বাপ বসে বসে চোখের জল ভাসে,
(আর) বরের বাপ বসে আছে পাঁচ শ (লক্ষ) টাকার আশে

(২) বরনী নাচে, বর নাচে, নাচে কনের মন;
মাথায় মাথায় ভাৰনা তার, পর দিতে হয় পন।

উপৰোক্ত সামাজিক সমস্যাবোৰ বাদ দিলে অন্যান্য সামাজিক সমস্যামূলক
প্ৰবাদ দুয়োটা ভাষাতে লক্ষ্য কৰা যায়। যেনে— অবিবাহিত কন্যা (আইবুড়ো)
সম্পৰ্কে কোৱা হৈছে—

মাঘ গ'ল, ফাগুন গ'ল আৰু গ'ল চ'ত
ব'হাগ যাব, জেঠ যাব বিয়া হ'ব ক'ত
আকৌ বাংলাত— বিয়াৰ সঙ্গে দেখা নেই
বেটীৰ গড়ায় খাডু।

(৪) নাৰীৰ দৈনন্দিন অভিজ্ঞতাৰ বিভিন্ন বিষয়

নাৰী দৈনন্দিন অভিজ্ঞতাৰ সমালোচনা বিদ্ৰূপৰ বৰ্ণনাৰ সবাতেকৈ ডাঙৰ
বিষয় হ'ল নাৰীয়েই। ইয়াত নাৰীৰ অভিজ্ঞতা বুলি কোনো সামাজিক অৱস্থানত
জড়িত নাথাকি কেৱল যত নাৰী হিচাপেই পৰিচিত। এই বিষয়বোৰ হ'ল নাৰীৰ
ৰূপ গুণ, আচৰণ, সতীত্ব, প্ৰসঙ্গ, বৈধব্য প্ৰসংগ, দেউতাকৰ ঘৰ, শহৰৰ ঘৰ,
দ্বিতীয় পক্ষৰ স্ত্ৰী, অসমব্যাথী অবিশ্বস্ত কুপণ স্বামী, আদৰৰ স্ত্ৰীৰ ধনকাতৰতা,
দাৰিদ্ৰ, স্বচ্ছলতা ইত্যাদি। মূলত এই বিষয়বোৰক লৈয়ে নাৰীৰ আলোচনা
সমালোচনা কৰা যায়।

কথায় কথা বাড়ে
জলে বাড়ে ধান
বাপেৰ বাড়ি থাকলে
মেয়েৰ বাড়ে অপমান

কথাত কথা বাঢ়ে
খৰিকাত বাঢ়ে ধান
মাকৰ ঘৰত জীয়েকী বাঢ়ে
পথাৰত বাঢ়ে ধান।

(অযথা কথা বঢ়াই থাকিলে বিপদ হোৱাৰ সম্ভাৱনাত এই প্ৰবাদ কোৱা
হৈছে)।

এহাতে যেনেকৈ বিবাহিত কন্যাক দীৰ্ঘদিন ঘৰত ৰাখিলে অপমানৰ ভয় বাঢ়ি
যায় তেনেকৈয়ে জীয়েকী বিবাহোপযোগ্য হ'লে তাৰ সমালোচনাত নিন্দা কৰাসকল
ব্যস্ত হৈ পৰে।

(১) নাচিব নাজানে, চোতালখন বেঁকা

(২) সুবাৰী নষ্ট হয়
মাজে লয় বাট,
সুতিবী নষ্ট হয়
নিতে বেহায় হাট।

আকৌ বাংলাত—

(১) নাচতে না জানলে উঠোন বাকা

(২) ঝি নষ্ট ঘাটে, বউ নষ্ট হাটে।

অন্যান্য—

সাংসাৰিক জীৱনত নাৰীসকলে বহুতো সমস্যাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজত নাৰীৰ এই সমস্যাবোৰ দ্বিগুণ হোৱা দেখা যায়। ফলত পুৰুষৰ তুলনাত সমস্যাৰে জৰ্জৰিত নাৰীৰ বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰাই অনৰ্গলভাৱে প্ৰবাদ সৃষ্টি হয়। আমাৰ প্ৰাচীন ঐতিহ্য অনুযায়ী প্ৰাপ্ত খনাৰ বচন, ডাকৰ বচনসমূহে নাৰী অভিজ্ঞতাৰ ফলশ্ৰুতিকেই বহন কৰিছে। কৃষি আনকি জ্যোতিষ বিদ্যা আৰু খনাৰ বচন বা ডাকৰ বচন সৃষ্ট অসংখ্য প্ৰবাদ আমাৰ সমাজত পোৱা যায়, উল্লেখ্য যে খনা আৰু ডাকৰ বচনবোৰ উত্তৰাধিকাৰ সূত্ৰে প্ৰাপ্ত সম্পত্তিৰ নিচিনাকৈয়ে অসমীয়া আৰু বাংলা উভয় ভাষাতে বিদ্যমান। ভাষাৰ পাৰ্থক্য থাকিলেও বিষয়বস্তু আৰু বাচন ভংগিমা প্ৰায় একেই। দুটি উদাহৰণ দিলেই বিষয়টো স্পষ্ট হৈ পৰিব।

অসমীয়া—

জিতো প্ৰভাতে নিদ্ৰা জাই, বাহি সজ্জ্যা সূৰ্য্যে পাই

বাংলা—

প্ৰভাতকালে নিদ্ৰা যায়, বাসি শয্যা সূৰ্য্যে না পায়।

অসমীয়া—

ঘুমতিত যিজনী থাকে ঘেঙাই। খঙত স্বামীক বোলে বোপাই
ধৰণী কাম্পে পাৰৰ ঘাৰে। সিজনী জানিবা স্বামীক খাৰে।

বাংলা—

নাক বাজে য়াৰ নিদ্ৰমহলে, ৰুখ্য ভাষে দুখ্য বলে
ভূমিকাঁপে পায়ের ঘায়। তাৰ ত্ৰয়োতী ক'দিন রয়।।

উপসংহাৰ— এই দীৰ্ঘ আলোচনাত লক্ষ্য কৰা গ'ল যে অসমীয়া আৰু বাংলা উভয় ভাষাতেই নাৰীক কেন্দ্ৰ কৰি অৰ্থাৎ নাৰীৰ পাৰিবাৰিক জীৱন, সামাজিক সমস্যা, দৈনন্দিন অভিজ্ঞতা, বিভিন্ন সম্পৰ্ক ইত্যাদিক অৱলম্বন কৰি প্ৰায় সমাৰ্থক প্ৰবাদ— উভয় ভাষাত ৰচিত হৈছে। তথাপিও সামাজিক সমস্যাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত উভয় অঞ্চলৰ মাজত পাৰ্থক্য থকা দেখা যায়। সেয়েহে প্ৰবাদসমূহৰ মাজতো পাৰ্থক্য পোৱা যায়। আমি কৌলিন্য প্ৰথা, পণপ্ৰথা ইত্যাদিৰ কোনো প্ৰবাদ বাংলাৰ সমানে অসমীয়া ভাষাত দেখুৱাব পৰা নাই। অৱশেষত স্বীকাৰ্য যে আলোচনাৰ সময়ৰ ফালে লক্ষ্য ৰাখি আমি কলেবৰ বৃদ্ধি হোৱাৰ ভয়ত উদাহৰণ দেখুওৱাৰ ক্ষেত্ৰত চৰম মিতব্যয়িতাৰ পৰিচয় দিছো।

গ্ৰন্থপঞ্জী :

অসমীয়া :

১. গগৈ, জীৱকান্ত : ফকৰা যোজনা। প্ৰকাশক— প্ৰদীপ কুমাৰ গগৈ, প্ৰবীণ কুমাৰ গগৈ, প্ৰশান্ত কুমাৰ গগৈ, মঠিয়াছিগা, শিৱসাগৰ, ১৯৯৫
২. নাথ, সত্যৰাম : নীতিকথা আৰু প্ৰবচন। প্ৰকাশক— অজয় কুমাৰ দত্ত, ষ্টুডেন্ট ষ্টোৰচ্ কলেজ হোষ্টেল ৰোড, গুৱাহাটী-১, ২০০৭
৩. ভট্টাচাৰ্য, চন্দ্ৰপ্ৰভা : ফকৰা যোজনা। প্ৰকাশক— জ্যোতিপ্ৰসাদ বৰকটকী, যোৰহাট-১, ২০০৪
৪. ৰাজগুৰু, সৰ্বেশ্বৰ : অসমীয়া প্ৰবাদ। বালগোপাল প্ৰকাশন, মিলনপুৰ, নগাঁও, ২০০৩

বাংলা :

১. ইমাম, ইবনে : বিশ্বৰ একশো আঠাৰো ভাষাৰ প্ৰবাদ। ইউনিভাৰ্চিটি বুক সাপলাই, কলকাতা- ১৭ ডিসেম্বৰ, ১৯৯০
২. চক্ৰবৰ্তী, বিপ্লৱ : ভাৰতীয় প্ৰবাদ শৈলী ও স্বৰূপ, দেবাশিস ভট্টাচাৰ্য, বঙ্গীয় সাহিত্য সংসদ, কলকাতা- ৯, ২০০৬

৩. চক্রবর্তী, শৈলেন : বাগধারা সংগ্রহ। প্রকাশক— প্রবীর কুমার মজুমদার,
নিউ কলেজ বেঙ্গল প্রেস ৬৮ কলেজ স্ট্রিট ডিসেম্বর- ২০০৪
৪. দত্ত, কল্যাণী : প্রবাদ মালা। থীমা প্রকাশিত, কলকাতা ২৬, ১৯৯৩
৫. দত্ত মজুমদার, সবিতা : প্রবাদ প্রবচন। থীমা প্রকাশিত,
কলকাতা ২৬, ১৯৯৯

□□□

লোকসংস্কৃতিৰ সমল অসমীয়া অলংকাৰ আৰু ইয়াৰ বাণিজ্যিকৰণত মহিলাৰ ভূমিকা

স্বপ্না স্মৃতি মহন্ত

অৱতৰণিকা :

সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ সম্বন্ধ অতি নিবিড়। জন্ম, বিবাহ, মৃত্যু এইবোৰৰ সৈতে সম্বন্ধ থকা সকলোবোৰ বিষয় সংস্কৃতিৰ অংগ। স্বৰূপাৰ্থত সমগ্ৰ জীৱনচৰ্যাৰ মাধ্যমেৰে সংস্কৃতিৰ পূৰ্ণ বিকাশ ঘটে। কথা-বতৰা, চাল-চলন, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, খাদ্যাভাস, সাজ-পাৰ, আ-অলংকাৰ, নৃত্য-গীত, বাদ্যযন্ত্ৰ, জনবিশ্বাস, শিল্প-ভাস্কৰ্য এই আটাইবোৰ বিষয়কে লোকসংস্কৃতিয়ে সামৰি লয়। কোনো নিৰ্দিষ্ট ভূখণ্ডত বসবাস কৰা জনসাধাৰণে লৌকিক আৰু পৰম্পৰাগতভাৱে লোক-সংস্কৃতিৰ সমলসমূহ সংৰক্ষণ কৰে। লোকসংস্কৃতি সম্পৰ্কীয় গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা এয়ে যে ইয়াৰ অন্তৰ্গত ক্ৰিয়া-কলাপবোৰৰ শাস্ত্ৰব্যৱস্থিত নিৰ্দিষ্ট বাঞ্ছোন নাই। ই একান্তই জনসাধাৰণৰ আবেগ-অনুভূতিৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশ। সেয়ে লোকসংস্কৃতিৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশৰ সৈতে একান্তভাৱে জড়িত হৈ থাকে লোকসমাজ। অৰ্থাৎ লোকসংস্কৃতি জনসাধাৰণৰ সামূহিক আবেগৰ ফলশ্ৰুতি।

লোকসংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত অসম অতি চহকী। অসমত বসবাস কৰা বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ সমন্বয়ৰ প্ৰক্ৰিয়াৰে অসমীয়া লোকসংস্কৃতি গঢ়ি উঠিছে। এয়া হাজাৰ বছৰৰ ইতিহাস। জনসাধাৰণৰ জীৱন বিয়পি থকা বিভিন্ন দিশ অসমৰ লোকসংস্কৃতিয়ে সামৰি লৈছে। লোকবিশ্বাস, লোকসাহিত্য, লোকাচাৰ, খাদ্যাভাষ, সাজপাৰ, লোককলা, লোকপৰিৱেশ, আ-অলংকাৰ আদি সকলো বিষয় অসমীয়া লোকসংস্কৃতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত।

বিষয়বস্তুৰ প্ৰাসংগিকতালৈ লক্ষ্য ৰাখি অসমীয়া আ-অলংকাৰৰ প্ৰতি দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিলে পৰিলক্ষিত হয় যে এইবিধ কলাই সুকীয়া বৈশিষ্ট্যৰে অসমীয়া লোকসংস্কৃতিৰ পথাৰ চহকী কৰিছে।

সময়ৰ গতিশীলতাই সমাজ জীৱনলৈও পৰিৱৰ্তন আনে। আৰ্থ-সামাজিক ব্যৱস্থাত নতুন নতুন বিচাৰধাৰা, জীৱন আৰু জীৱিকাৰ বাবে নতুন নতুন চিন্তা-ভাৱনাক সমাজে আদিৰ লয়। আধুনিক জীৱন শৈলীয়ে অসমীয়া সমাজ জীৱনলৈও পৰিৱৰ্তন আনিলে। লোকসংস্কৃতিৰ সমল হিচাপে প্ৰচলিত বিষয়বস্তুসমূহক লৈ ব্যৱসায়িক ধাৰণা এটাই গা কৰি উঠিল। এই ধাৰণাই পৰম্পৰাগত সাজপাৰ, আচৰাব, আ-অলংকাৰ আদিক লৈ ব্যৱসায়কেन्द्रিক সম্ভাৱনাটোক এক গতি দিলে।

সময়ৰ গতিত অসমীয়া পৰম্পৰাগত আ-অলংকাৰক লৈ গঢ়ি উঠা ব্যৱসায়, ইয়াৰ গতি-প্ৰকৃতি নিৰ্ণয় আৰু এই ক্ষেত্ৰত অসমীয়া মহিলাৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে বিচাৰ-বিশ্লেষণেই এই আলোচনাৰ বিষয়।

উদ্দেশ্য আৰু পৰিসৰ :

পুৰণিকালৰে পৰা প্ৰচলিত হৈ অহা বিবিধ অসমীয়া অলংকাৰ মানুহে ব্যৱহাৰ কৰি আহিছিল যদিও ইয়াৰ নিৰ্মাণকাৰ্য, যোগান আদি বৰ সীমিত ৰূপত আছিল। আজিৰ পৰা দুটামান দশক আগলৈকে এই অলংকাৰসমূহক লৈ বিস্তৰ ৰূপত ব্যৱসায়িক ক্ষেত্ৰ এখনৰ সৃষ্টি হোৱা নাছিল। সময়ৰ গতিত ব্যৱসায়িক চিন্তা-চৰ্চাৰে অসমীয়া অলংকাৰৰ ক্ষেত্ৰখনলৈ পৰিৱৰ্তনৰ টো এটিৰ আগমন পৰিলক্ষিত হ'ল। এইক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য ভূমিকা পালন কৰিলে কেইগৰাকীমান মহিলাই আৰু এই ব্যৱসায়িক চিন্তাৰ ক্ষেত্ৰত উদ্যমী মহিলাৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাই এই অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য।

এই অধ্যয়নৰ বাবে প্ৰধানকৈ গুৱাহাটী মহানগৰক কেন্দ্ৰ হিচাপে লোৱা হৈছে। গুৱাহাটীত গঢ়ি উঠা অসমীয়া অলংকাৰৰ বিপণীসমূহৰ মাজতে ইয়াৰ পৰিসৰ সীমাবদ্ধ।

পদ্ধতি :

গৱেষণামূলক দৃষ্টিভংগীৰে আলোচনা কৰা বিষয়বস্তুৰ ক্ষেত্ৰত এক পদ্ধতিগত অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজন। সেই কথালৈ লক্ষ্য ৰাখি সমগ্ৰ বিষয়বস্তু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰে আলোচনা কৰা হৈছে। প্ৰয়োজনীয় তথ্য সংগ্ৰহৰ বাবে অলংকাৰৰ বিপণীসমূহৰ পৰা ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন পদ্ধতিৰে তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হৈছে।

অসমীয়া অলংকাৰৰ ইতিহাস :

অলংকাৰৰ প্ৰতি মানুহৰ, বিশেষকৈ মহিলাৰ চিৰন্তন আকৰ্ষণ। অসমীয়া মহিলাসকলেও পুৰণি কালৰে পৰা আ-অলংকাৰ ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। আহোম ৰাজত্বকালত পুৰুষ-মহিলা উভয়ে অলংকাৰ পৰিধান কৰিছিল। স্বৰ্গদেউসকল তেওঁলোকৰ ৰাণীসকলৰ লগতে ডা-ডাঙৰীয়াসকলৰ পৰিয়ালৰ লোকে প্ৰধানকৈ এই অলংকাৰসমূহ পৰিধান কৰিছিল। আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ ৰাজত্বকালত নানাবিধ অলংকাৰ সংৰক্ষণ কৰা হৈছিল। পাতসোণ, মুকুতা, হীৰাৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ কৰ্ণহাৰ, যেনে পাচাৰি (Pachari), সাতসৰী (Satsari), নৱসৰী (Navasari), চন্দ্ৰহাৰ (Chandrahari), গেজেৰা (Gazera) আদি তেওঁলোকে পৰিধান কৰিছিল। আহোম ৰজাই পৰিধান কৰা আন আন বিবিধ প্ৰকাৰৰ অলংকাৰ, যেনে কৰ্ণভূষণ, কৰ্ণবালা, মকৰ কুণ্ডল, হংস কুণ্ডল, বাজু, শিৰপেচ, কঙ্কি, মুকুট আদিৰ নামো এই প্ৰসংগত উল্লেখ কৰিব পাৰি।

অসমৰ নৈত সোণ পোৱা গৈছিল বুলি ইতিহাসে কয়। উজনি অসমৰ সোৱণশিৰী, কপিলী আদি নৈৰ বালিৰ পৰা সোণ কমোৱা হৈছিল। এই কাম বৰ কষ্টকৰ আছিল। নৈৰ বালিত সোণ কমোৱা লোকসকল 'সোণোৱাল' বুলি পৰিচিত আছিল। অসমীয়া উপন্যাসতো সোণ কমোৱা প্ৰথাৰ বিস্তৰ বৰ্ণনা পোৱা যায়—

“সোণ বোৱা নৈৰ গৰাৰ আনটো ফালে বালিৰ চট পৰে। সেই বালিত বালচন্দা থাকিলে, তাৰ লগত সোণৰ কণাও থাকে। ওপৰৰ বালি জুৰজুৰিয়া, কোমল। তাত হেঁচি হেঁচি এডাল জোঙা মাৰি সুমুৱাই দিয়া। যদি তলত টান বালিৰ চটা পৰে, জোঙা মাৰিডাল আৰু তললৈ হেঁচি সুমুৱাব নোৱাৰি, তেন্তে সেই চটিয়া বালি খান্দি উলিওৱা। তাত সৰু সৰু সোণৰ চেকুৰা মিহলি হৈ থাকিব পাৰে। গুৰি চালনিৰে বা দুগৰিত ধুই বালিৰ লগত মিহলি হৈ থকা সোণৰ চেকুৰাবোৰ উলিওৱা, এই চেকুৰাবোৰ বাঁহৰ চুঙাত ভৰাই তাত ৰহ দি জুইত পগাই লদা কৰা। শামুকৰ খোলাত এই লদা সোণ নাহৰ খৰিৰে জাল দি তপতোৱা। তেতিয়া ওলাই পৰিব আচল সোণ।”

অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত সোণাৰীসকলৰ গাঁও আছিল। তাৰ ভিতৰত নগাঁৱৰ ৰণথলী, যোৰহাটৰ তৰায়ান, সোণাৰীগাঁও, বৰপেটা আদি ঠাইৰ নাম উল্লেখযোগ্য। আহোম স্বৰ্গদেউ প্ৰতাপসিংহৰ ৰাজত্বকালত কোচ ৰজা নৰনাৰায়ণৰ সেনাপতি বীৰ চিলাৰায়ে আহোম ৰজ্যৰপৰা বহুসংখ্যক লোকক ধৰি

নিজ ৰাজ্য কোচবিহাৰলৈ লৈ গৈছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁলোক মুক্ত হৈ নিজ ৰাজ্যলৈ উলটি আহে। তেওঁলোকৰ ভিতৰত সোণাৰী, কমাৰ আদি শিল্পকৰ্মৰ সৈতে জড়িত লোক অনেক আছিল। এই শিল্পকাৰসকলে কোচবিহাৰত কটোৱা সময়ত শিল্পকৰ্মৰ নতুন নতুন আৰ্হি আয়ত্ত কৰিছিল। স্বৰ্গদেউ প্ৰতাপ সিংহৰ নাতি স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই বাহিৰৰ দেশৰ পৰাও সোণাৰী আনি নিজ ৰাজ্যত থাপিছিল। পৰৱৰ্তীকালত এওঁলোক অসমীয়া সমাজ-ব্যৱস্থা আৰু জন-জীৱনৰ লগত মিলি গৈছিল। এইসকল লোকে আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ ছত্ৰছাঁয়াত অসমীয়া সংস্কৃতিৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈ অসমীয়া আ-অলংকাৰক অধিক মাত্ৰাত আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিছিল।

বিবিধ অসমীয়া অলংকাৰ :

পৰম্পৰাগত অসমীয়া অলংকাৰত পৰিলক্ষিত হোৱা আৰ্হিসমূহ অসমৰ প্ৰকৃতি, দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহাৰ হোৱা নানাবিধ সামগ্ৰী, লোকসংস্কৃতিত ব্যৱহৃত বাদ্যযন্ত্ৰ আদিৰপৰা লোৱা হয়। অসমীয়া অলংকাৰ কোনো ধৰণৰ মেচিনেৰে প্ৰস্তুত কৰা নহয়। ই সম্পূৰ্ণৰূপে হাতেৰে তৈয়াৰী। অসমীয়া অলংকাৰ গঢ়োতে দুটা পদ্ধতি অৱলম্বন কৰা হয় - এবিধ পানীচৰোৱা (liquid dipping) আৰু আনবিধ পাতসোণ বা কেঁচা সোণ (Plating) ৰ অলংকাৰ। পানীচৰোৱা অলংকাৰতকৈ পাতসোণৰ অলংকাৰৰ খৰছ কিছু বেছি। অৱশ্যে সম্পূৰ্ণৰূপে সোণেৰে তৈয়াৰী অলংকাৰতকৈ এনেবিধ অলংকাৰৰ মূল্য বহুগুণে কম হয়। পাতসোণৰ অলংকাৰ গঢ়াওঁতে মূল জঁকাটো ৰূপেৰে তৈয়াৰ কৰি লোৱা হয়। ৰূপ ব্যৱহাৰ কৰাৰ সলনি সম্পূৰ্ণ সোণেৰেও অসমীয়া অলংকাৰ গঢ়োৱা হয়। এই অলংকাৰসমূহত ব্যৱহাৰ হোৱা পাথৰবিধক 'ডালিমী পাথৰ' বা 'ডালিম বাথৰ' (The stone colour is compared to Pomegranate seeds) বোলা হয়। মিনা কৰা অলংকাৰো পৰম্পৰাগত ৰূপত ব্যৱহাৰ হৈ আহিছে।

অতীজৰেপৰা অসমীয়া সমাজত প্ৰচলন হৈ অহা কেতবোৰ অলংকাৰ হ'ল লোকপাৰ, জোনবিৰি, ঢোলবিৰি, জেঠীপতীয়া, শেনপতীয়া, গেজেৰা, গলপতা, সাতসৰী, দুগদুগী, শিলিখামণি, মতামণি, চিপাতমণি, চিতিপাতি, মাকৰি, কণ্ঠী, খুৰীয়া, কেৰু, লংকেৰু, মুঠিখাৰু, গামখাৰু, জেঠীনেগুৰী আঙুঠি, পতীয়া আঙুঠি, বাবৰিফুলীয়া আঙুঠি ইত্যাদি। অসমীয়া লোকসংস্কৃতি বিষয়ক গ্ৰন্থত এনে অলংকাৰৰ বৰ্ণনা এইদৰে পোৱা যায়—

“পাতসোণেৰে মেৰিওৱা তথা সোণখটোৱা জাংফাই বা পনিয়লী বাখৰ দিয়া কাণৰ ডালিমফুলীয়া কেৰু, ভিতৰত লা দি ফোপোলা কৰি ওপৰত পাত সোণৰ বনকৰা, বাখৰ পতোৱা ডিঙিৰ গেজেৰা, ঢোল, জোনবিৰি, দুগদুগী বা বেনা আৰু হাতৰ খাৰু, গামখাৰু, মুঠিখাৰুত জকমকাই থকা ইতিহাসতে অসমীয়া গহনা গাঠৰিৰ আপুৰুগীয়া বৈশিষ্ট্য সংৰক্ষিত হৈছে।”

বাণিজ্যিকৰণ প্ৰক্ৰিয়া :

আলোচনা প্ৰসংগত উল্লেখ কৰা, পুৰণি দিনৰে পৰা অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত হৈ অহা বিবিধ অসমীয়া আ-অলংকাৰ মানুহে ব্যৱহাৰ কৰি আহিছিল যদিও এইবোৰ সহজলভ্য নাছিল। নগাঁও, যোৰহাট অঞ্চলৰ কিছুসংখ্যক লোকে অসমৰ বিভিন্ন ঠাইৰ মানুহৰ ঘৰে ঘৰে গৈ এই অলংকাৰ বিক্ৰী কৰিছিল যদিও ইয়াৰ মানদণ্ড সম্পৰ্কে ক্ৰেতাসকল সন্দেহান আছিল। সেয়ে ইয়াৰ চাহিদাও বিশেষ ৰূপত গা কৰি উঠা নাছিল। কিন্তু সমাজৰ আধুনিকীকৰণ প্ৰক্ৰিয়াত ব্যৱসায়িক ক্ষেত্ৰখনলৈও ন ন ধ্যান-ধাৰণাৰ আগমন ঘটিল। অসমীয়া মহিলাই ব্যৱসায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিল। অসমীয়া অলংকাৰৰ বাণিজ্যিকৰণৰ ধাৰণাটো সাৰ-পানী যোগাই কেইগৰাকীমান মহিলাই ন ৰূপত সজাই পৰাই তুলিলে।

এই আলোচনাৰ পৰিসৰত মূলত গুৱাহাটীস্থিত অসমীয়া অলংকাৰৰ উল্লেখযোগ্য বিপণীসমূহক সামৰি লোৱা হৈছে। ব্যৱসায়িক দৃষ্টিভঙ্গীলৈ লক্ষ্য ৰাখি ন উদ্যোগী মহিলা ব্যৱসায়ীসকলে পৰম্পৰাগত অসমীয়া অলংকাৰক নতুনত্ব প্ৰদান কৰিছে। নৱ-প্ৰজন্মৰ পচন্দৰ প্ৰতি তেওঁলোকে বিশেষ গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা পৰিলক্ষিত হয়। নৱ-প্ৰজন্মৰ পচন্দ আৰু সৌন্দৰ্যবোধৰ দিশটোলৈ লক্ষ্য ৰাখি অসমীয়া অলংকাৰৰ ব্যৱসায় চলাই অহা গুৱাহাটীৰ মহিলা ব্যৱসায়ীসকলে নিৰন্তৰ গৱেষণা অব্যাহত ৰাখিছে। পৰম্পৰাগত সাজপাৰ যেনে মুগা, পাট, এৰি নাইবা অইন সূতাৰে বোৱা মেখেলা চাদৰক নৱ-প্ৰজন্মই অতি আগ্ৰহেৰে আদৰি লৈছে। এই সাজপাৰৰ সৈতে অসমীয়া মহিলা আৰু যুৱতীয়ে অসমীয়া অলংকাৰ পৰিধান কৰিবলৈ ভাল পায়। মুগা বা পাটৰ সাজযোৰৰ সৈতে অসমীয়া অলংকাৰে সোণত সুৰুগা চৰায়। গতিকে গ্ৰাহকক সন্তুষ্ট কৰিব পৰাকৈ অলংকাৰ নিৰ্মাণৰ বাবে উদ্যোগী মহিলাসকলে পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা অব্যাহত ৰাখিছে।

গুৱাহাটীস্থিত মহিলা উদ্যোগীৰ উল্লেখযোগ্য বিপনীসমূহ :

জাংফাই :

‘জাংফাই’ৰ প্ৰতিষ্ঠাতা, FICCI ৰ ‘Women Achievers Award of Excellence’ (২০১৭-১৮) বঁটা বিজয়ী লখিমী বৰুৱা ভূঞাৰ ভাষাৰে ‘জাংফাই’ তেওঁৰ তৃতীয় সন্তান স্বৰূপ। প্ৰায় পচিশ বছৰ আগতেই তেওঁৰ এই যাত্ৰাৰ আৰম্ভণি। নগাঁৱত ‘জন্মলাভ কৰা লখিমী বৰুৱাৰ ব্যৱসায় প্ৰাৰম্ভিক পৰ্যায়ত উজনি অসমতে সীমাবদ্ধ আছিল যদিও ২০০২ চনত গুৱাহাটীৰ শিলপুখুৰীত ‘জাংফাই’ নামেৰে অসমীয়া অলংকাৰৰ বিপনীখন স্থাপন কৰাৰ পিছৰে পৰা সমগ্ৰ অসমলৈ তেওঁৰ ব্যৱসয়ে বিস্তাৰ লাভ কৰে। আজিৰ তাৰিখত পৃথিৱীৰ বিভিন্ন দেশত থকা অসমীয়া মহিলা তেওঁৰ গ্ৰাহক। ভাৰতবৰ্ষৰ আন ঠাইৰ গ্ৰাহকেও অসমৰ এই পৰম্পৰাগত অলংকাৰসমূহৰ প্ৰতি আগ্ৰহ দেখুৱায়।

লখিমী বৰুৱাৰ পিতৃ স্বৰ্গীয় প্ৰণৱ বৰুৱা তেওঁৰ প্ৰিয় ডিজাইনাৰ। পৰিয়ালৰ প্ৰতিজন সদস্যৰ পৰাই তেওঁ ব্যৱসায়ৰ ক্ষেত্ৰত সহযোগিতা লাভ কৰিছে। শহুৰেক স্বৰ্গীয় এম. চি. ভূঞা, শাহুৰেক গীতিমা ভূঞা, স্বামী জয়দীপ ভূঞা আৰু দুয়োগৰাকী কন্যাই তেওঁৰ এই ব্যৱসায়িক যাত্ৰাত উদ্বৃগনি যোগাই আহিছে।

অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনত সাক্ষাৎ গ্ৰহণ কৰা সময়ত লখিমী বৰুৱাই জনাই যে অসমীয়া অলংকাৰৰ ব্যৱসায়ৰ আৰম্ভণিৰ যাত্ৰাপথ মসৃণ নাছিল। কিন্তু লাহে লাহে মহিলাসকলৰ মাজত ইয়াৰ সমাদৰ বৃদ্ধি পালে, তেওঁৰ বিপনীৰ অলংকাৰক মানুহে বিশ্বাসেৰে আদৰি ল’লে। অসমীয়া অলংকাৰৰ পৰম্পৰাগত আৰ্হিৰ সৈতে নৱ-প্ৰজন্মৰ সংযোগ স্থাপন কৰিবলৈ লখিমী বৰুৱাই প্ৰাত্যহিক ৰূপত গৱেষণা অব্যাহত ৰাখিছে।

অসমীয়া অলংকাৰে আধুনিক আৰ্হিৰ সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ৰ অলংকাৰ, নাইবা পাশ্চাত্যৰ আৰ্হিৰ অলংকাৰৰ সৈতে প্ৰতিযোগিতাত কিমান দূৰলৈ বৰ্তি থাকিব বুলি কৰা প্ৰশ্নৰ উত্তৰত তেওঁ জনাই যে পৰম্পৰা কেতিয়াও পুৰণি নহয়, ইয়াৰ এক সুকীয়া সৌন্দৰ্য আছে। সেইবাবেই আধুনিক জীৱনৰ গতিধাৰাতো ইয়াৰ চাহিদা বাঢ়িছে।

লখিমী বৰুৱাই নিজৰ কাৰখানাত সন্তৰগৰাকীতকৈও অধিক কৰ্মচাৰীক সংস্থাপন দিছে, বিপনীখনত তেওঁক সহায় কৰিবলৈ দুগৰাকী যুৱতীক নিয়োজিত কৰিছে।

অংগনা

২০০২ চনৰ এপ্ৰিল মাহত অঞ্জু আহমেদে তেওঁৰ স্বামী আদিব আহমেদৰ সহযোগত গুৱাহাটীৰ শিলপুখুৰীত 'অংগনা' নামৰ অসমীয়া অলংকাৰৰ বিপণীখন স্থাপন কৰে। পদ্মশ্ৰী পুষ্পা ভূঞাই উন্মোচন কৰা 'অংগনা' হ'ল গুৱাহাটীৰ প্ৰথম অসমীয়া অলংকাৰৰ বিপণী। সেই সময়তে 'অংগনা'ই স্থানীয় ৰাইজৰ পৰা আশানুৰূপ সৰ্হাৰি লাভ কৰিলে। আনকি বিদেশত থকা অসমীয়া মানুহেও তেওঁলোকৰ অলংকাৰ ক্ৰয় কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে।

সাক্ষাৎকাৰৰ সময়ত অঞ্জু আহমেদ আৰু আদিব আহমেদে জনায় যে 'অংগনা'ৰ প্ৰতিষ্ঠাকালত অসমীয়া অলংকাৰৰ সমাদৰ আছিল যদিও গ্ৰাহকৰ বাবে ইয়াৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট বিপণী নাছিল। সেইবাবে অসমৰ দুখনমান ঠাইৰ মাজতে এই অলংকাৰসমূহ সীমাবদ্ধ হৈ আছিল। ইয়াৰ বিপণী এখনৰ চাহিদা অনুভৱ কৰিয়েই তেওঁলোকে গুৱাহাটীত 'অংগনা' স্থাপন কৰে। বৰ্তমান 'অংগনা'ই পাঁচছজন কৰ্মচাৰীক সংস্থাপন দিয়াৰ লগতে নিজেও স্বাৱলম্বী হৈছে। বিগত যোদ্ধ বছৰে এই বিপণীয়ে অসমৰ লগতে সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ত অসমীয়া অলংকাৰৰ ব্যৱসায় চলাই আহিছে। বিদেশতো তেওঁলোকে online যোগে অলংকাৰৰ যোগান ধৰে।

কিংকিনী :

বিভা দাস নামৰ গোৱালপাৰাৰ মহিলা এগৰাকীয়ে ২০০৭ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত গুৱাহাটীৰ শিলপুখুৰীত 'কিংকিনী' নামেৰে অসমীয়া অলংকাৰৰ বিপণী এখন আৰম্ভ কৰে। প্ৰায় দেৰলাখ টকা মূলধনেৰে আৰম্ভ কৰা 'কিংকিনী'য়ে নৱ-প্ৰজন্মৰ গ্ৰাহকক সন্তুষ্ট কৰাৰ উদ্দেশ্যে সদায় পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা অব্যাহত ৰাখিছে। তেওঁলোকৰ বিপণী আৰু কাৰখানাত কৰ্মসংস্থাপন লাভ কৰা বিশগৰাকী কৰ্মচাৰীৰ মাজত পাঁচগৰাকী মহিলাও আছে। সমগ্ৰ অসম ব্যাপি 'কিংকিনী'য়ে গ্ৰাহক লাভ কৰাৰ উপৰিও কানাডা, আমেৰিকা, ইংলণ্ড আদি বিদেশত বসবাস কৰা গ্ৰাহকলৈও তেওঁলোকে সেৱা আগবঢ়াই আহিছে।

বিষ্কাচ্ :

'বিষ্কাচ্'ৰ মূল বিপণী ২০০৩ চনতে বৰপেটাত আৰম্ভ কৰা হৈছিল। নিজুমণি ডেকাই তেওঁৰ স্বামী উৎপল দাসৰ সহযোগত ২০১৩ চনত গুৱাহাটীৰ শিলপুখুৰী অঞ্চলত 'বিষ্কাচ্' নামেৰে আনখন বিপণী আৰম্ভ কৰে। তিনিলাখ টকা

মূলধনেৰে আৰম্ভ কৰা এই বিপণীখনত বৰ্তমান সময়ত দহলাখৰো অধিক ধন নিয়োজিত হৈ আছে। গুৱাহাটীৰ নাৰেংগীত থকা তেওঁলোকৰ কাৰখানাত সাতজন কৰ্মচৰীক কৰ্মসংস্থাপন দিয়াৰ লগতে বিপণীখনতো দুগৰাকী কৰ্মচৰীয়ে সংস্থাপন লাভ কৰিছে। অসম, ভাৰতৰ ভিন ভিন ৰাজ্যত থকা অসমীয়া মানুহৰ লগতে অনা-অসমীয়া গ্ৰাহকেও তেওঁলোকৰ বিপণীৰ পৰা অসমীয়া অলংকাৰ নিয়মীয়াকৈ ক্ৰয় কৰে।

বাখৰুৱা সাতসৰী :

গুৱাহাটী ক্লাৱত অৱস্থিত 'বাখৰুৱা সাতসৰী' অসমীয়া অলংকাৰৰ আন এখন উল্লেখযোগ্য বিপণী। ২০১২ চনত ববিতা বৰা, মনস্মিতা তামুলী হাজৰিকা আৰু বন্দনা বৰঠাকুৰ মেধি নামৰ তিনিগৰাকী উদ্যোগী মহিলাই এই বিপণীখন স্থাপন কৰে। তিনিওগৰাকী মহিলা এই ব্যৱসায়ৰ সৈতে একান্তভাৱে জৰিত হৈ আছে। তেওঁলোকৰ ৰুন্ধিণীগাঁওস্থিত কাৰখানাত পাঁচগৰাকী আৰু বিপণীত দুগৰাকী, মুঠ সাতগৰাকী লোকে ইয়াত কৰ্মসংস্থাপন লাভ কৰাৰ উপৰিও তিনিওগৰাকী মহিলা এই ব্যৱসায়ৰ জৰিয়তে স্বাৱলম্বী হৈছে।

'প্ৰজাপতি অসমীয়া গহনা'

লখিমপুৰৰ জীয়াৰী আৰু গুৱাহাটীৰ বোৱাৰী পল্লৱী হাজৰিকাই চৰকাৰী বিদ্যালয় শিক্ষকৰ চাকৰি এৰি ২০১৮ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহত গুৱাহাটীৰ শিলপুখুৰীত 'প্ৰজাপতি অসমীয়া গহনা' নামেৰে অসমীয়া অলংকাৰৰ বিপণীখন স্থাপন কৰিছে। অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে 'Social Media' ৰ মাধ্যমেৰে 'প্ৰজাপতি অসমীয়া গহনা'ই গ্ৰাহকৰ সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। অৱশ্যে ইয়াৰ আগতে তিনি বছৰ ধৰি পল্লৱীয়ে online যোগে ঘৰৰ পৰাই এই ব্যৱসায় চলাই আহিছিল। প্ৰায় পোন্ধৰ লাখ টকা মূলধনেৰে ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰা বিপণীখনে এইখিনি সময়ৰ ভিতৰতে যথেষ্ট লাভৰ মুখ দেখিছে। নৱ-প্ৰজন্মৰ গ্ৰাহক বিশেষ ৰুচিবোধৰ প্ৰতি 'প্ৰজাপতি অসমীয়া গহনা'ই সততে দৃষ্টি ৰাখে বুলি সাক্ষাৎকাৰৰ সময়ত পল্লৱী হাজৰিকাই উল্লেখ কৰে। পুৰুষ আৰু মহিলা মিলাই মুঠ বিশগৰাকী লোকক 'প্ৰজাপতি অসমীয়া গহনা'ই কৰ্মসংস্থাপন দিছে।

'Mrigakshi's Traditional Assamese Jewelleries'

মৃগাক্ষী নামৰ মহিলাগৰাকীয়ে ২০০৮ চনত গুৱাহাটীৰ উলুবাৰীত (বি কে কাকতি ৰোড, অনিল নিলয়, উলুবাৰী উৰণীয়া সঁতুৰ ওচৰত) অসমীয়া

অলংকাৰৰ বিপনী 'Mrigakshi's Traditional Assamese Jewlleries' স্থাপন কৰে। ঘৰতেই কাৰখানা স্থাপন কৰি ব্যৱসায় চলোৱা মৃগাক্ষীয়ে প্ৰায় দুইলাখ টকা মূলধনেৰে ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰিছিল। আজিৰ তাৰিখত মৃগাক্ষীয়ে কাৰখানাত ছয়জন আৰু বিপনীত দুজন মুঠ আঠজন লোকক কৰ্মসংস্থাপন দিয়াৰ উপৰিও নিজেও স্বাৱলম্বী হৈছে। বৰ্তমান সময়ত পৰম্পৰাগত অলংকাৰৰ আৰ্হিসমূহক নৱ-প্ৰজন্মই অতি আগ্ৰহেৰে আদৰি লোৱা কথাটোৱে অসমীয়া অলংকাৰৰ চাহিদা বৃদ্ধিত বিশেষভাৱে সহায় কৰিছে বুলি তেওঁ ভাবে।

গামখাৰু :

যোৰহাটৰ উদ্যোগী মহিলা বুলিমা বৰাই ২০১৭ চনত স্থাপন কৰা 'গামখাৰু' (যোৰহাট) নামৰ বিপনীখনৰ সৈতে জড়িত হৈ আছে পোন্ধৰগৰাকী কৰ্মচাৰী। বুলিমা বৰাৰ কন্যা এঞ্জেলিকা কাশ্যপে গুৱাহাটীত আইনৰ শিক্ষা গ্ৰহণৰ সমান্তৰালভাৱে যোৰহাটস্থিত 'গামখাৰু'ৰ পৰা অসমীয়া অলংকাৰ আনি গুৱাহাটীৰ গ্ৰাহকক যোগান ধৰি আহিছে। এঞ্জেলিকাই ভৱিষ্যতলৈ গুৱাহাটীত এখন বিপনী গঢ়ি তোলাৰ আশা পুহি ৰাখিছে।

অপৰাজিতাজ :

গুৱাহাটীৰ ৰুক্মিণীগাঁৱৰ উদ্যোগী মহিলা অপৰাজিতা দাস বৰুৱাই ২০০৮ চনত নিজৰ ঘৰতে 'অপৰাজিতাজ' নামেৰে অসমীয়া অলংকাৰৰ বিপনী এখন আৰম্ভ কৰে। স্বাধীন ব্যৱসায় কৰাৰ হেঁপাহেৰে আৰম্ভ কৰা এই বিপনী আৰু কাৰখানাত অপৰাজিতাই পোন্ধৰজন লোকক কৰ্মসংস্থান দিয়াৰ লগতে নিজেও স্বাৱলম্বী হৈছে।

Bhavna's :

গুৱাহাটীৰ গণেশগুৰিত অৱস্থিত 'Bhavna's' নামৰ অসমীয়া অলংকাৰৰ বিপনীখন ভাৱনাই ২০১৩ চনত আৰম্ভ কৰে। চাকৰিমুখী নহৈ স্বাধীন ব্যৱসায়লৈ মন মেলা এইগৰাকী মহিলাই বৰ্তমান সময়ত তেওঁৰ কাৰখানাত চাৰিগৰাকী আৰু বিপনীত দুগৰাকী কৰ্মচাৰীক সংস্থাপন দিয়াৰ লগতে নিজেই বিপনীখনৰ সকলো দিশ চোৱা-চিতা কৰি আহিছে। অসমৰ বিভিন্ন ঠাইৰ লগতে বিদেশৰ গ্ৰাহকেও তেওঁৰ বিপনীৰ পৰা অসমীয়া অলংকাৰ ক্ৰয় কৰে।

অসমীয়া অলংকাৰৰ বজাৰমূল্য :

লোকাপাৰ (কাণফুলিৰ সৈতে) : ৪৫০০/- — ১০৫০০/-

গলপতা („ „) : ৫৫০০/- — ৮৫০০/-

বাখৰমণি : ১৫০০/- — ১২৫০০/-

(ডালিম বাখৰ খটোৱা অলংকাৰৰ মূল্য
অধিক হয়।)

বৰপেটাৰ থোকাসোণা : ৭৫০০/- — ১০৫০০/-

ঢোলবিৰি (কানফুলিৰ সৈতে) : ২৫০০/- — ২২০০০/-

জোনবিৰি : ৩৫০০/- — ৭৫০০/-

দুগদুগী : ৩৫০০/- — ৭৫০০/-

গামখাৰু : ৩৫০০/- — ৯০০০/-

শেনপতীয়া : ৩৫০০/- — ৭৫০০/-

জেঠীপতীয়া : ৩৫০০/- — ৭৫০০/- ইত্যাদি।

সামৰণি :

অসমীয়া অলংকাৰৰ ব্যৱসায়ীসকলৰ সৈতে কথা-বতৰাৰ অন্তত জানিব পৰা যায় যে বৰ্তমান অসমীয়া অলংকাৰৰ চাহিদা আছে। মানুহে সকলোতে নতুনত্ব বিচাৰে, সেয়ে সম্পূৰ্ণ সোণেৰে গঢ়া অলংকাৰতকৈ কম মূল্যত কিনিব পৰা অসমীয়া অলংকাৰক গ্ৰাহকে আগ্ৰহেৰে আদৰি লৈছে। পৰম্পৰাগত সাজ-পাৰৰ সৈতে মিলাই অলংকাৰ পৰিধান কৰা চৌখিন অসমীয়া মহিলাৰ প্ৰথম পচন্দ অসমীয়া অলংকাৰ। নৱ-প্ৰজন্মৰ যুৱতীসকলেও পৰম্পৰাগত মেখেলা চাদৰৰ সৈতে অসমীয়া অলংকাৰ আগ্ৰহেৰে পৰিধান কৰে। এইখিনি গ্ৰাহকৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি গুৱাহাটীৰ অসমীয়া অলংকাৰৰ ব্যৱসায়ীসকলে তেওঁলোকৰ ব্যৱসায় চলাই আছে।

অসমীয়া অলংকাৰৰ ব্যৱসায়ৰ ক্ষেত্ৰত যে প্ৰতিবন্ধকতা নাই এনে নহয়। বৰ্তমান মুম্বাই, কলকাতা আৰু চীনত নিৰ্মাণ হোৱা অসমীয়া আৰ্হিৰ অলংকাৰ আহি বজাৰত প্ৰৱেশ কৰিছে। পৰম্পৰাগত অলংকাৰৰ তুলনাত এইবোৰৰ মানদণ্ড

নিম্ন যদিও অসমীয়া অলংকাৰৰ থলুৱা শিল্পটোলৈ ই এক শংকা কঢ়িয়াই আনিছে। গতিকে এই শিল্পক চৰকাৰী স্বীকৃতি প্ৰদান কৰি ইয়াৰ মানদণ্ড বক্ষা কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্পৰ্কত ব্যৱসায়ীসকলে গুৰুত্ব আৰোপ কৰে।

এই উদ্যোগী মহিলাসকলৰ কৰ্মোদ্যমে লোকসংস্কৃতিৰ পথাৰৰ পৰা বুলি আনি অসমীয়া অলংকাৰক এক বাণিজ্যিক গতি প্ৰদান কৰিছে। আলোচনা প্ৰসংগত উল্লেখ কৰা প্ৰত্যেকগৰাকী মহিলাই গুৱাহাটীৰ একোগৰাকী সফল ব্যৱসায়ী।

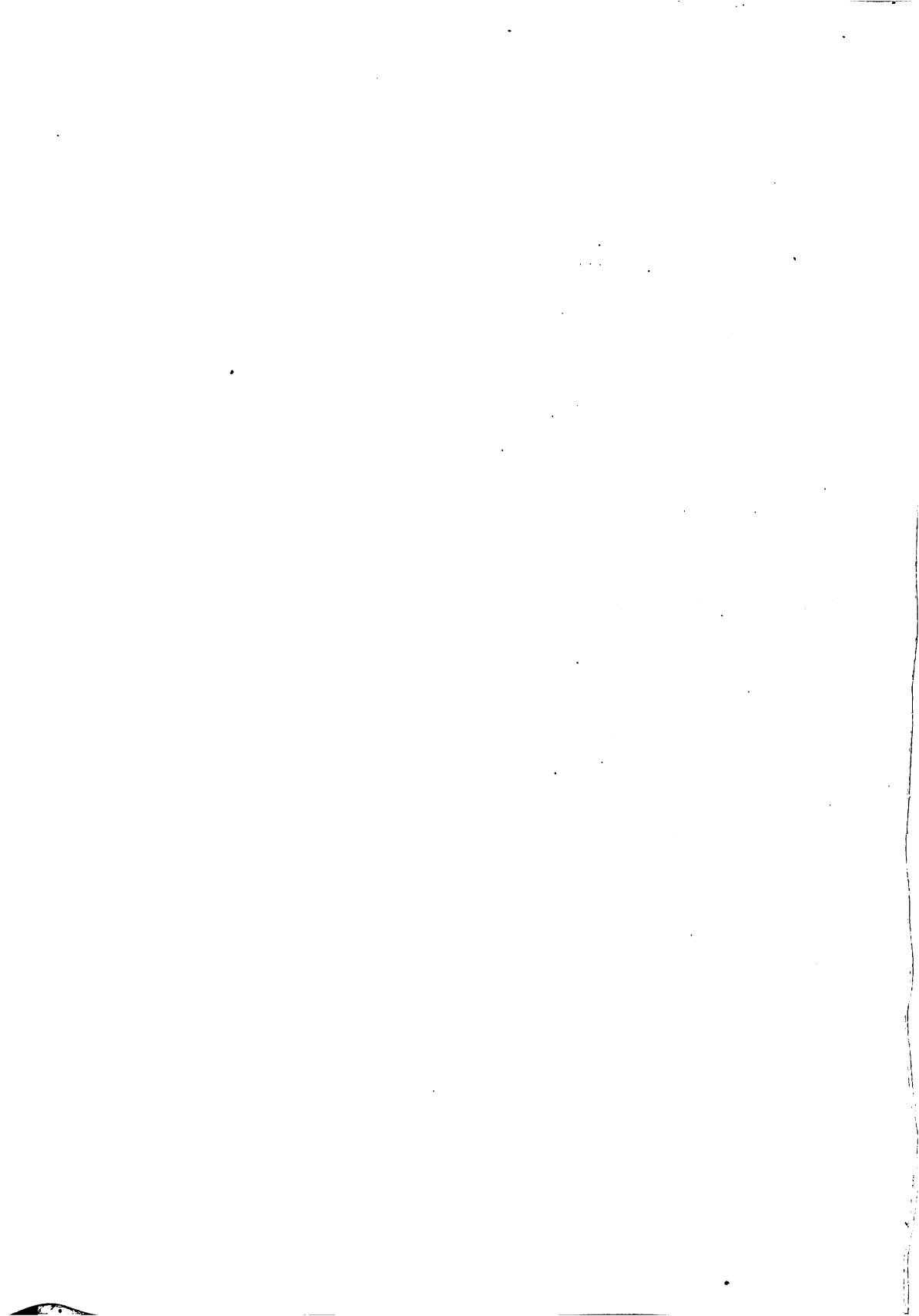
পাদটীকা :

১. মালিক, চৈয়দ আব্দুল : ধন্য নৰ তনু ভাল, পৃ. ১৫৮
২. বৰদলৈ, নিৰ্মলপ্ৰভা : অসমৰ লোকসংস্কৃতি, পৃ. ২৬৬

সহায়ক গ্ৰন্থ :

১. দাস, ভূৱনমোহন : অসমীয়া সংস্কৃতি সংৰক্ষণ আৰু অন্যান্য,
বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড,
গুৱাহাটী, ২০০০।
২. শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : অসমীয়া লোকসংস্কৃতিৰ আভাস,
বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড,
গুৱাহাটী, ১৯৯৫।

□□□

K. C. DAS COMMERCE COLLEGE
CHATRIBARI, GUWAHATI-8

ISBN : 978-81-921278-2-8